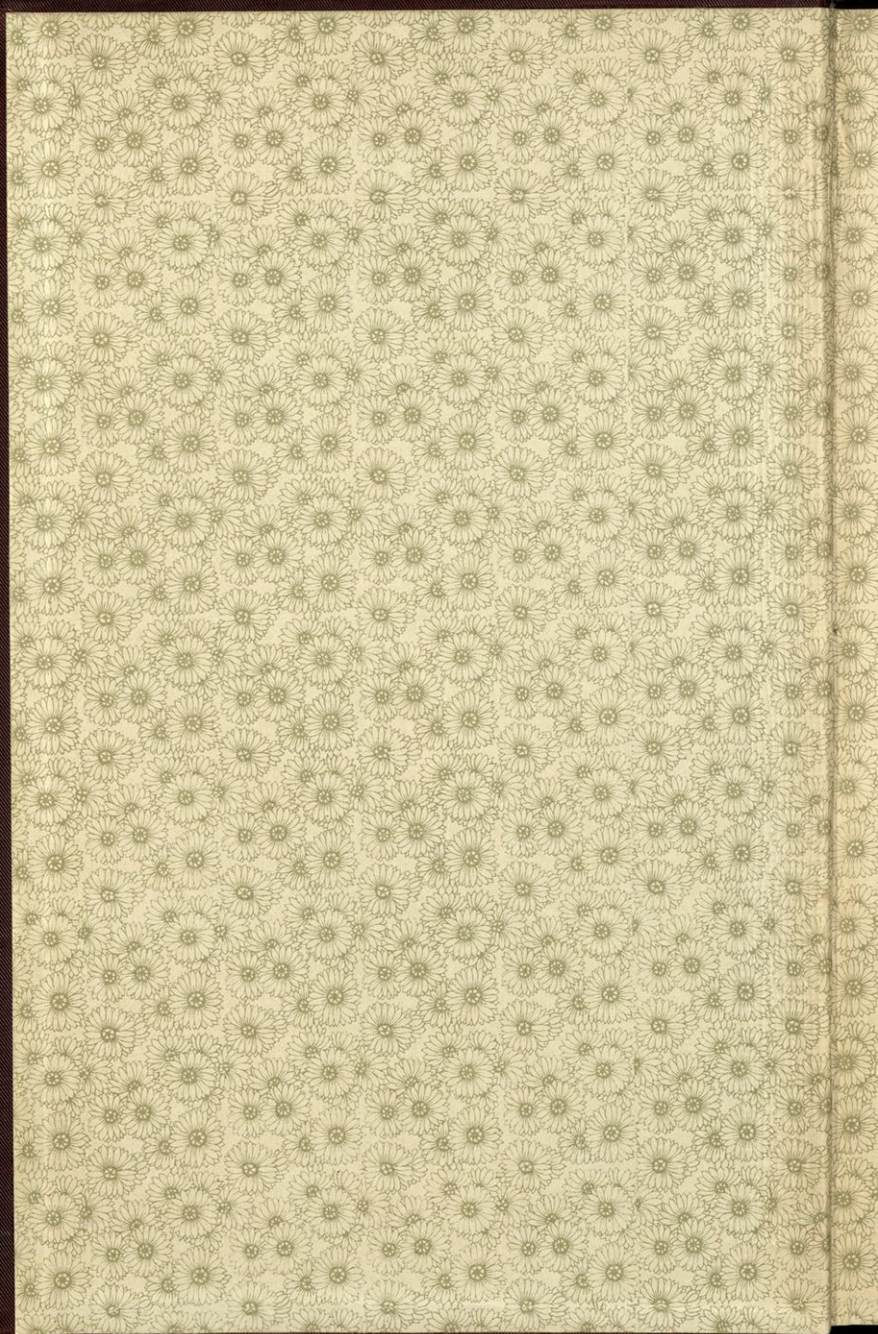

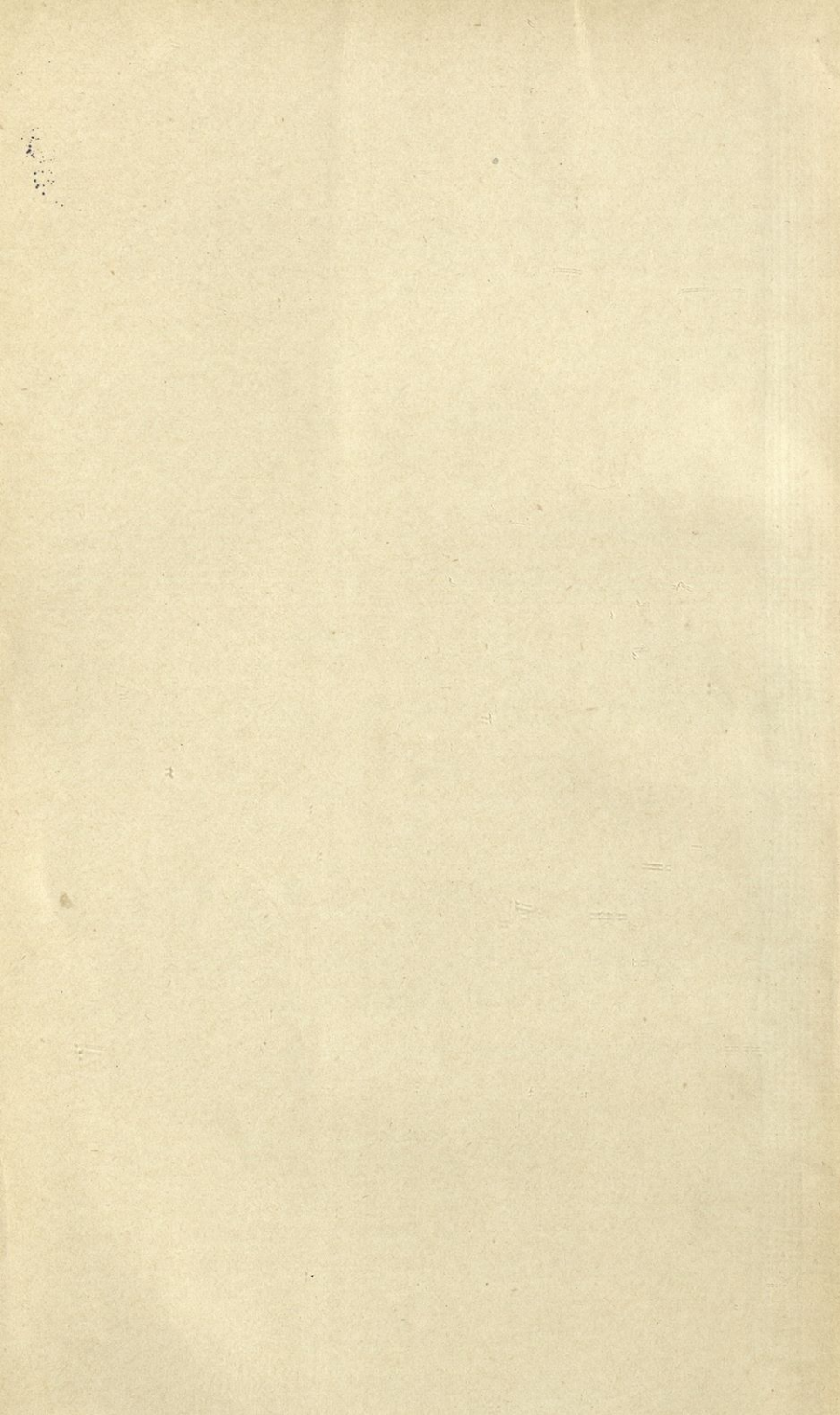
45570

Synodus dioecesana
Labacensis
II.

1908

❖ SYNODUS DIOECESANA

LABACENSIS II

:: QUAM ::

DIEBUS 24—28 MENSIS AUGUSTI A. 1908

:: HABUIT ::

ANTONIUS BONAVENTURA JEGLIČ
EPISCOPUS LABACENSIS.

:: LABACI ::

SUMPTIBUS ORDINARIATUS.
TYPIS TYPOGRAPHIAE CATHOLICAE.

:: 1908. ::

45570

030043609

Indictio Synodi dioecesisanae secundae.

Antonius Bonaventura

Dei miseratione et apostolicae Sedis gratia
episcopus Labacensis.

Venerabili ac dilecto clero salutem et benedictionem a Domino.

Cum sancta Mater Ecclesia tum in conciliis provincialibus, tum in conciliis oecumenicis frequentem immo annuam celebrationem Synodi dioecesisanae urgeat, Nos omnia mandata illius executioni dare cupientes, nunc elapsis iam a prima Nostra Synodo *annis quinque* in conscientia obligamur et quasi cogimur convocare atque celebrare *Synodum secundam*.

Convocationem variae rationes urgent. Potissima ratio est *obedientia* filialis erga Matrem Ecclesiam. Secunda *necessitas removendi varios defectus* in administratione bonorum ecclesiasticorum, in gerendis negotiis cancellariae, in ordine cultus divini publici, in cura pro ecclesiis eorumque suppellectili. Tertia est desiderium promovendi studium *artis ecclesiasticae, cantus ecclesiastici et musicae sacrae*. Quarta attentos reddere curatos animarum ad *remedia apta contra peccata luxuriae* praeprimis tempore *iuventutis*. Quinta *vota* fere totius cleri dioecesisani.

Necessariam vel saltem *valde opportunam* et a clero exoptatam esse tractationem synodalem praedictarum partium atque obligationum curae animarum e *visitatione canonica*, qua nunc iam secunda vice totam dioecsim perlustravimus, atque ex *conferentiis decanorum*, quos quolibet

anno post festa paschalia in aedibus nostris residentialibus congregare consuevimus, sufficienter cognovimus.

Materiam omnem in congressibus annualibus decanorum discutiebamus, immo in folio quoque nostro dioecesano pertractabamus et quidem hunc in finem, ut clerus ipse materias in Synodo tractandas perpendere nec non in Synodo, praepriis in congregationibus particularibus cum iudicio maturo de constitutionibus synodalibus, quae discutiendae proponentur, sententiam suam edicere atque consilium dare valeat.

Nam licet in Synodo dioecesana *Ordinarius unicus sit iudex atque legislator*, nihilominus libentissime audiet, maximeque aestimabit vota et consilia omnium Synoditarum bene sciens ad prudentiam pertinere docilitatem persuasusque talem docilitatem Deo valde gratam esse.

Rebus ita stantibus potestate nostra ordinaria atque requisita sententia Capituli ecclesiae cathedralis in gloriam Ss. Cordis Jesu, in honorem B. V. Mariae, S. Joseph eius sponsi et dioecesis nostrae patroni, atque S. Nicolai, titularis ecclesiae cathedralis omniumque Sanctorum

Synodum dioecesanam secundam

a Vesperis diei 24. usque ad mane diei 28. Augusti huius anni celebrandam indicimus Labaci in ecclesia cathedrali secundum ordinem ab Ecclesia praescriptum.

Ad Synodum vero *vocamus atque canonice requirimus* :

1. Nostrum vicarium generalem, Capitulum cathedrale atque saltem procuratores capituli collegiati Rudolfswertensis.
2. omnes decanos atque parochos, administratores parochiarum atque vicarios tum saeculares tum regulares, curatos, expositos nec non capellanos curam animarum independentem exercentes, dein beneficiatos cum vel sine cura animarum.
3. rev. abbatem Sitticensem, P. provincialem Ordinis fratrum minorum, omnes priores, rectores et superiores ordinum religiosorum.

Cunctos hos solemniter et publice advocamus atque interesse Synodò iubemus. Si autem horum quispiam iusto

impendimento se retentum iudicaverit, *excusationis legitimae causam opportuno tempore ad Synodum deferendam et probandam esse sciverit.*

Deinde *instanter invitamus:*

4. directores, professores, et praefectos in nostris seminariis tum clericorum, tum puerorum, patres spirituales in conventibus religiosarum, professores religionis in omnibus scholis mediis nec non catechetas scholarum elementarium;

5. ultimo etiam cooperatores iu cura animarum et quidem illos, de quibus decanus iudicaverit, illos absque spirituali damno fidelium, praecipue aegrotorum per quatuor dies absentes esse posse.

Parochos, praecipue illos, qui cooperatores non habent, monemus, ut antequam e parochiis discedant, graviter decumbentibus sancta Sacramenta administrent populumque edoceant, ubi in casu necessitatis provisio infirmorum petenda sit.

Cum in Synodo dioecessana omnes Synoditae spiritu renoveantur oporteat, iuxta praescripta Ecclesiae curavimus, ut Synodo exercitia spiritualia adiungantur cum communione generali in ultima sessione; simul indulgentias plenarias cum pro clero tum pro populo iusto tempore publicabimus.

Ut autem opus, quod aggredimur, tum clero, tum populo sit salutare, benedictionem divinam ardentem imploremus! Quapropter inde *a die 16. usque ad 24. Augusti inclusive omnes dioecesis nostrae sacerdotes missae inserant orationem de Spiritu Sancto rubricis id permittentibus, deinde Dominica XI. post Pentecosten in omnibus ecclesiis curatis Sanctissimum per mediam horam publicae adorationi exponatur Illoque exposito litaniae omnium Sanctorum recitentur, prius vero fidelibus exponatur, quinam sit Synodi finis, quatenus eiusdem gravitas et utilitas. Postremo die 24. Augusti ad vesperum in omnibus praedictis ecclesiis campanae omnes per quartam horae partem pulsantur.*

Fratres dilectissimi, magno desiderio adventum vestrum expectabo speroque fore, ut nobis omnibus in unum congregatis adfuturus sit Spiritus Sanctus, qui gaudio inenarrabili

replebit corda nostra, quique vinculo vere caritatis omnes nos in unum devinciet idoneosque efficiet ad proelianda proelia Domini.

In omnibus vero honorificetur Deus per Jesum Christum, cui est gloria et imperium in saecula saeculorum. Amen.

Datum Labaci in festo S. Bonaventurae, die 14. Julii 1908.

† *Antonius Bonaventura*
episcopus.

Rerum gestarum

brevis

Relatio.

I.

Res gestae ante coactam Synodum.

Sub finem Synodi dioecesis Labacensis, quae a. d. 1903 in ecclesia cathedrali Sti Nicolai felici successu celebrata est, edixit Illustrissimus Princeps Episcopus Antonius Bonaventura Jeglič, esse sibi in votis, Deo optimo iuvante, post quinquennium, cum totam dioecesim denuo canonice visitasset, alteram Synodum cogere.

Reverendissimum Antistitem spes non fefellit. Impiger in itineribus peragrabat amplam dioecesim, quoad hoc anno visitationem perfecit. Praeterea iam inde a prima Synodo ei curae fuit mature praeparare omnia, quae ad Synodum alteram celebrandam spectarent. Quem in finem a congregationibus decanorum et conferentiis pastoralibus quotannis coactis eas selegit res disputandas, quas in Synodo erat propositurus.¹⁾ Designavit etiam iusto tempore viros peritos, qui constitutiones synodales diligenter perlustrarent, quo in coetibus particularibus Synodi eas possent interpretari. Ut omnes sacerdotes res gerendas necnon ordinem ac rationem agendi in Synodo bene cognoscerent, iussit typis edi librum, quo ista descripta sunt.²⁾

Ne praetermitteret, quod sacris canonibus sancitum est, dedit pridie Idus Julias anni delabentis ad venerabile Capitulum ecclesiae cathedralis Labacensis litteras, in quibus haec sunt scripta:

¹⁾ Vid. quaestiones propositas et relationes de conferentiis in folio dioecetano »Ljubljanski Škofijski List« a. 1905, 1906, 1908.

²⁾ *Red in opravila druge ljubljanske škofijske sinode*, sklicane za čas od 24. do 28. avgusta l. 1908. Ukazal natisniti prevzvišeni in premlostni gospod gospod Anton Bonaventura, knezoškof ljubljanski. V Ljubljani, 1908.

*Reverendissimo Capitulo ecclesiae cathedralis
Labaci.*

Cum materia in Synodo secunda discutienda in annualibus congressibus decanorum inde a prima Synodo praepararetur, cumque constitutiones fere omnes iam conceptae et stylo synodali conscriptae sint, Synodum secundam ultima hebdomade mensis Augusti celebrare intendimus.

Constitutiones ipsas ex parte decurrente adhuc mense Julio, ex parte vero initio mensis Augusti reverendissimo Capitulo cum enixis precibus mittere volumus, ut Capitulum sententiam suam desuper Nobis aperire non dedignetur.

Ut vero decretis Synodi maius pondus maiorque auctoritas concilietur, opus est, ut iuxta normam a iure praescriptam ad faciendam Synodum et Constitutiones publicandas sententia Capituli requiratur.

Quapropter praesenti scripto de Synodo celebranda nec non de eis, quae ad maiorem Dei gloriam animarumque salutem decreturi et publicaturi sumus, Vestrum consilium resp. consensum requirimus.

Interius ex praecordiis cuncta felicia faustaque Vobis adprecamur a Domino, qui Vos elegit et posuit, ut sitis quasi Synodus constans Episcopi, sitis Eius senatus et corona.

Datum die 14. Julii 1908.

*Antonius Bonaventura
episcopus.*

Respondit Capitulum eccl. cathedralis ad ea, quae quaesita erant, Idibus eiusdem mensis:

No. 63.

*Celsissimo ac Reverendissimo Domino
Domino Dr. Antonio Bonaventurae
Principi-Episcopo Labaci.*

Gratiosas literas Tuae Celsitudinis die 14. Julii a. c sub num. 3303. datas de celebranda secunda Synodo dioe-

cesana infrascriptum Capitulum maximo excepit gaudio, opusque istud susceptum ad promovendam maiorem Dei gloriam animarumque salutem pro viribus adiuvari operam dabit.

Capitulum ecclesiae cathedralis.

Labaci, die 15. Julii 1908.

Joann. Sajovic
praepositus.

A. Fettich-Frankheim
cap. cancellarius.

Sciens autem Reverendissimus Praesul, actiones synodales prospere succedere non posse, nisi Deus gratia sua illas prosequeretur, misit postridie Idus Junias Romam libellum supplicem, quo petiit a Summo Pontifice, ut operi intento Benedictionem Apostolicam impertiret, Clero et populo Indulgentias plenarias concederet. Libelli haec sunt verba:

Beatissime Pater!

Inde a vespers diei 24. Augusti usque ad mane diei 28. eiusdem mensis anni currentis Synodus Labacensis secunda celebrabitur.

Ut favor coelestis nobis praestetur, rogò Sanctitatem Vestram, ut concedere dignetur:

a) *Indulgentias plenarias omnibus christifidelibus, qui Sacramentis Poenitentiae et SS. Eucharistiae rite perceptis ecclesiam cathedralem vel unam ex ecclesiis parochialibus urbis Labaci durante Synodo visitaverint atque ad intentionem Summi Pontificis oraverint;*

b) *Benedictionem Apostolicam mihi et omnibus Sacerdotibus in Synodo congregatis.*

Quam gratiam ad pedes Vestrae Sanctitatis provolutus eosque exosculans humiliter necnon instanter petit

Vestrae Sanctitati Obedientissimus

Labaci, die 14. Junii 1908.

Antonius Bonaventura
episcopus Labacensis.

Ad primam partem libelli rescripsit S. Congreg. Indulg. et SS. Reliquiar. a. d. X Kalendas Augustas:

SS. D. N. Pius PP. X., in Audientia habita die 22. Julii 1908 ab infrascripto Card. Praef. S. C. Indulgentiis sacrisque Reliquiis praepositae, benigne concessit praefatam Indulgentiam, semel tantum intra memoratum temporis spatium lucrandam. Praesenti valituro absque ulla Brevis expeditione. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae, e Secretaria eiusdem S. C., die 22. Julii 1908.

S. Card. Cretoni, Praef.

D. Panici, Archiep. Laodicen., Secretarius.

Quod vero attinet ad Apostolicam Benedictionem, Sanctissimus Pater Pius Papa X. perbenigne episcopo Oratori litteras *sua manu scriptas* pridie Nonas Augustas mittere dignatus est.

Chirographi haec sunt verba:

Collaudamus, uti aequum est, et Te ipsum, Venerabilis frater, et Clerum tuum de proposito celebrandi propediem secundam Synodum Labacensem, et confidimus fore, ut ex communibus coeptis ac laboribus vestris salutare lectissimique fructus, Deo bene iuvante, eveniant. Et divini adiutorii auspicem ac paternae benevolentiae nostrae testem, Apostolicam Benedictionem Tibi, Venerabilis frater, cunctis dilectis e Clero peramanter impertimus.

Ex Aedibus Vaticanis die IV. mensis Sextilis Anno MCMVIII.

Pius PP. X.

Praeparatis itaque, quae opus sunt, Reverendissimus Antistes pridie Idus Julias sollemniter *indixit Synodum dioecesanam secundam a Vesperis diei 24 usque ad mane diei 28. Augusti* huius anni celebrandam in ecclesia cathedrali secundum ordinem ab Ecclesia praescriptum.¹⁾ Ut autem Spi-

¹⁾ Vide folium dioec. »Ljubljanski Škofijski List« 1908, n. VI.

ritus Sanctus conventum synodalem doceret, quid agendum; ostenderet, quo gradiendum; operaretur, quod efficiendum: omnes sacerdotes ex mandato Celsissimi per octo dies ante Synodum s. Sacrificio Missae inserebant collectam de Spiritu Sancto: dominica vero XI post Pentecosten in omnibus ecclesiis curatis Sanctissimum Sacramentum per mediam horam expositum est et recitatae sunt litaniae omnium Sanctorum.

II.

Acta primae Congregationis generalis.

A. d. IX Kalendas Septembres, festo S. Bartholomaei Ap., hora quinta pomeridiana quam plurimi sacerdotes undique ex Labacensi Dioecesi in ecclesia cathedrali Sti Nicolai ad secundam Synodum dioecesanam celebrandam congregati sunt. Magister caeremoniarum curavit, ut suo quisque loco constitueret. Omnibus in ordinem coactis venit postremo sollemni comitatu vener. Capituli Reverendissimus Episcopus in aedes sacras. In ingressu Celsissimi recitati sunt ex more Psalmi 14, 45, 50; Psalmos excepit cantus Antiphonae »Salve Regina«, quo ad finem deducto Illustrissimus Praesul dixit Versiculum et Orationem.

Deinde expositum est Sanctissimum Sacramentum, et cantatis hymnis »Veni Creator Spiritus«, »Tantum ergo« et »Genitori« Reverendissimus Episcopus dedit benedictionem.

Cum Sanctissimum in tabernaculo repositum esset, Illustrissimus Antistes ascendit ambonem, ex quo salutatis in Domino omnibus congregatis primam orationem synodalem habuit.

Allocutio salutatoria.

Laudetur Jesus Christus. In Synodum secundam congregatos ex intimis visceribus saluto. Benedicti, qui venistis in nomine Domini!

1.

A prima Synodo elapsum est quinquennium. Pauci quidem anni, ast pleni sudore et labore pro Christo, pro eisdem Ecclesia et populo. Multum laborastis et desudastis in

vinea Domini; labores Vestri inanes non fuerunt, e contra Deo benedicente fructus protulerunt uberrimos.

In quantum scire possum, educatio parvulorum fecit progressum. Cur? Quia ordinationes primae Synodi de institutione matrum,¹⁾ deque educatione prolis in schola et quidem ope convenientis methodi²⁾ executioni mandare conabamini. Praeprimis ea conamina Vestra semper laudabam hodieque iterum laudo, quibus iuventutem, quae scholam popularem frequentat, ad frequentiore susceptionem Sacramentorum inclinare satagebatis.³⁾

Neque puberum post annos pubertatis obliti estis. Hanc Vestram curam tot Congregationes Marianae utriusque sexus,⁴⁾ tot associationes ad excolendam iuventutem,⁵⁾ tot cassae parsimoniales⁶⁾ adamussim testantur. Et quanto gaudio nec non fervore associationes iuventutis gymnasticas erigere contenditis!

Obedientes mandatis Synodi primae ad sanctificationem familiae multum contulistis. Quot familiae Vestra cura adscriptae sunt associationi a sacra Familia!⁷⁾ A vestris instructionibus et precibus repetendum est, quod oratio matutina et vespertina, ante et post mensam, ad salutationem angelicam in familiis conservata est ferventerque colitur.⁸⁾ Multa opera sanctificationem quoque dierum festivorum promovebatis: saltationes prius frequentes nunc rarae evaserunt, circumvagationes nocturnae iuvenum nec non amores illiciti valde imminuti sunt; utinam frequentatio quoque cauponarum nimiusque usus potuum alcoholicorum similiter imminutus fuisset!⁹⁾

Cultus Eucharistiae atque Sanctissimi Cordis Iesu¹⁰⁾ decurrente hoc quinquennio mira cepit incrementa. O quanto solatio mihi Vobisque est populus congregatus coram tabernaculo qualibet Dominica prima cuiuslibet mensis, in festo ss. Cordis Iesu nec non in singulis parochiis in diebus, quibus in illa parochia adoratio per integrum diem determinata est!

1) Synodus I, pg. 12, Škof. List, 1904. — 2) Ibid. pg. 12 sqq., 160 sqq. — 3) Ibid. pg. 15—20. — 4) Ibid. pg. 28 sqq. — 5) Ibid. pg. 27 sqq. — 6) Ibid. pg. 31. — 7) Ibid. pg. 37 sqq. — 8) Ibid. pg. 42 sqq. — 9) Ibid. pg. 45 sqq., 85 sqq. — 10) Ibid. pg. 54 sqq.

At non solummodo coram tabernaculo populus frequens congregari solet, sed ad mensam quoque Dominicam maiore in dies numero accedere assuetus est.¹⁾ De tali populo, qui amore SS. Cordis Jesu flagrat, quique omnes iniurias Jesu in ss. Sacramento illatas tam libenter expiare conatur, de tali populo desperandum non est, licet multae adhuc perversiones in illo, praecipue in iuventute inveniantur.

De propagatione tertii ordinis S. Francisci, de missionibus, de cura pro agricolis, pro operariis, pro famulabus,²⁾ pro discipulis et adiutoribus opificum,³⁾ pro emigrantibus⁴⁾ tacebo; at de cura Vestra ad propagandos bonas ephemerides, bonos libros, arcendosque malos, quorum numerus in dies crescit, tacere non possum. Immo summa laude prosequor sacerdotes, qui in societate typographica cooperantur, qui varia folia et diaria scribunt et edunt, quique illa ad populum deferunt bibliothecasque populares erigunt.⁵⁾ Unde nobis, quaeso, nostrae ephemerides, unde folia scientifica, belletristica, paedagogica, quaeque pietati et musicae atque arti fovendae inserviunt? Unde, nisi e manibus nostrorum sacerdotum?

In vita quoque politica et sociali multum desudabatis multaue sacrificia offerebatis.⁶⁾ Cum in nostro imperio omnia ferverent, cumque constitutionalismus intrinseca necessitate evolui debuerit eum in statum, quo omni populo ius suffragii aequale atque universale conceditur. Vos cognito signo temporis simul cum populo ius tale postulabatis atque ad illud obtinendum multum contulistis.

Qua agendi ratione populum a duplici praeservastis periculo. Primo sacerdoti, qui cum populo sentit, cum illo vivit, eiusque iura defendit, ille magna cum confidentia magnoque amore adhaeret; unde factum est, ut inimici ecclesiae, qui populum ab Ecclesia, immo a Christo avertere conantur, confusi finem satanicum assequi minime potuerint. Secundo a falsis, nec non atheisticis principiis, quibus constitutiona-

¹⁾ Ibid. pg. 50 sqq. — ²⁾ Ibid. pg. 76 sqq. — ³⁾ Ibid. pg. 30. —

⁴⁾ Ibid. pg. 98 sqq. — ⁵⁾ Ibid. pg. 101 sqq. — ⁶⁾ Ibid. pg. 114 sqq., 165 sqq.

lismus superstructus est, scilicet a principiis de suprematia populi, ac si populus eiusque voluntas excluso Deo fons esset cuiuslibet iuris et auctoritatis, populum omnino praeservastis.¹⁾

Ad faustum initium felicemque finem tertii Congressus catholici quam plurimum Vos contulistis;²⁾ immo absque cooperatione Vestra Congressus fructum nullum protulisset. Vestra enim cura et opera resolutiones executioni mandantur in diesque magis perficitur organisatio praecipue agricolarum, sed etiam opificum.³⁾ Magnis encomiis extollimus conamina, quibus agricolae in »unionem agricolarum« eum in finem coniunguntur, ut uniti ad instar phalangis praeprimis tempore electionis inimicos Ecclesiae et Christi repellant prosternantque. Utinam parochia nulla iuveniatur, in qua haec unio erecta nondum sit!⁴⁾

Et quid de vita cleri dicendum est? Deo gratias, quod bona conscientia nunc affirmare possimus, scandala graviora rarissima fuisse, licet non defuerint omnino. Summopere autem de omnimoda apostasia iunioris sacerdotis doleo, eumque orationibus vestris commendo, ut Deus illius misereatur, gratiamque conversionis conferre illi non recuset.

Exceptis his rarissimis scandalis persuasus sum, sacerdotes omnes in via virtutis, in vita vere sacerdotali in dies maiores fecisse progressus. Quae persuasio magno numero eorum sacerdotum confirmatur, qui ad exercitia spiritualia⁵⁾ quotannis advolant. Possumne affirmare, neminem Vestrum exercitia spiritualia ultra triennium distulisse?

Insuper audio, sacerdotes nostros a confessione frequentiore non abhorreere, illamque ultra mensem vix umquam differre. Tam frequens usus huius Sacramenti magno me solatio afficit, firmatque in persuasionem, sacerdotes nostros revera coelibem agere vitam domosque eorum esse locum, ubi pudicitia et castitas virginalis vigent florentque.⁶⁾

Conferentiae quoque pastorales,⁷⁾ quae quotannis semel, nec non conferentiae »Sodalitatis«,⁸⁾ quae in singulis deca-

¹⁾ Ibid. pg. 125. — ²⁾ Ibid. pg. 126. — ³⁾ Ibid. pg. 90 sqq. —

⁴⁾ Ibid. pg. 165 sqq. — ⁵⁾ Ibid. pg. 136 sqq. — ⁶⁾ Ibid. pg. 140 sqq. —

⁷⁾ Ibid. pg. 189 sqq. — ⁸⁾ Ibid. pg. 193 sqq.

natibus fere quolibet mense celebrantur, laudem sacerdotum nostrae dioecesis praedicant. Conferentiae enim demonstrant, pernecessarium studium litterarum a Vobis non negligi, sed foveri,¹⁾ unitatem quoque et amorem fraternum inter vos adesse, magisque in dies inflammari. Utinam discordiae et rixae a nobis omnino exularent, vel si forsitam exortae sunt, statim componerentur!²⁾

Quibus omnibus vel obiter perpensis gaudere debemus de optima fama, qua clerus Labacensis longe lateque gaudet, immo exultare eo quod iste clerus talem famam vita sua sibi bene promeruit.

2.

Talem profectum in tota dioecesi laeto observabam animo, cum decurrente hoc quinquennio nostram dioecesim secunda vice perlustrarem. At in hoc itinere, episcopis ab Ecclesia iniuncto, ad alias quoque obligationes nostri cleri curati attentionem meam convertebam.

Visitationi enim aedificia ecclesiastica subiiciebam, praecipue ecclesias cum omni apparatu intrinseco; in ordinem cultus divini inquirebam; de cura quoque pro aedituis, pro organoedis, pro cantu ecclesiastico et musica sacra sciscitabar; de administratione bonorum ecclesiasticorum, de negotiis cancellariae, de archivio notitiam accuratam scientiamque certam procurare mihi contendebam.

Prae omnibus vero mores populi cognoscere satagebam. Persaepe enim querelas pastorum audivi de iuvenibus, qui non obstante magna cura ad vitam vere christianam, ad frequentiore usum Sacramentorum, ad congregationes pias raro attrahi, a sociis vero pravis, praecipue a peccatis luxuriae difficillime abstrahi possint; querelas quoque de puellis audivi, e quibus multae instabiles atque ad aures miseris seductori-bus praebendas tam pronae sint ut, licet per Congregationes Marianas peccata externa multum imminuta sint, peccata tamen occulta et intrinseca frequenter adhuc occurrant. Quare

1) Ibid. pg. 148 sqq. — 2) Ibid. pg. 199 sqq.

peragrando dioecesim in causas malorum inquirere, easque cognoscere et cognitis remedia offerre conabar.

Cum varios invenerim defectus sive in peragendis negotiis cancellariae, sive in administratione bonorum ecclesiasticorum, sive in aedificiis ecclesiasticis, praeprimis in constructione altarium, in constructione et dispositione scamnorum et confessionalium, cognovi simul illos defectus a priore aetate ad nos pervenisse, sublatis autem nondum fuisse ob defectus in praeparandis iunioribus sacerdotibus, ut ad negotia recensita bene et legitime peragenda omnino idonei redderentur.

Quod vero ordinem cultus divini, conciones et catecheses attinet, incertitudinem magnam provenire compertus sum ex defectu sufficientis instructionis dioecesanae, quae indigentis nostrae aetatis accomodata esset.

Causas vero querelarum de mutabilitate, immo de frequentiore perversione iuventutis, praecipue iuvenum invenisse me puto primo in ignorantia atque incuria parentum, quibus onus educandae prolis inde a conceptione incumbit, deinde in institutione haud praecisa, haud sufficienti, haud accurata iuvenum et puellarum, postquam ad annos pubertatis pervernerunt atque de ineundo matrimonio deliberare incipiunt.

Cognitio defectuum et malorum, quae breviter exposui, lux et dux mihi erat in seligenda materia pro secunda Synodo dioecesana. Quaestiones permultae, licet non omnes, in annualibus conferentiis decanorum, aliae in conferentiis pastoralibus pertractatae fuerunt. Rev. decani sciunt, referentes a me selectos ad quaestiones prolixae et solide respondisse discussionesque desuper hinc inde satis efferbuisse.

Informatione tali modo obtenta materiam in formam synodalem redegi, redactam tum Capitulo nostro, tum delectis a me referentibus et praesidentibus congregationum Synodi particularium in manus dedi, Vos vero, dilecti in Christo fratres in cooperatores in vinea Domini nunc invito, ut in congregationibus particularibus duce referente et praeside sententiam Vestram desuper libere pandatis.

Scio autem et Vos quoque scire oportet, unanimem consensum de variis consiliis et mandatis et praeceptis esse impossibilem, cum ex una parte quot capita tot quoque sententiae sint, ex altera autem parte pro natura nostra usui et consuetudini adamatae tam fortiter adhaerere soleamus, ut qualibet opinione contraria, quolibet mandato et praecepto consuetudini nostrae non conformi statim ad criticam, ad oppositionem, ad murmurationem, imo ad iram provocemur. At licet omnes nos tali natura donati simus, magnis tamen virtutibus nostri cleri cognitis nihilominus firmiter spero fore, ut clerus noster, postquam in discussione de variis capitibus omni libertate usus fuerit, decisionem meam quiete expectet paratus in omni agendi ratione deposita sententia propria constitutionibus synodalibus semet conformare.

Insuper rogo Vos, ut querelas omnes de aliis quoque rebus, quibus quasi gravi onere cor unius vel alterius forsitan comprimitur, per procuratores cleri mihi notas facere velitis. Procuratores cleri autem rogo, ut querelas scripto consignatas mihi committant; paratus enim sum adhuc decursu Synodi ad singulas respondere. Si vero procuratores cleri, vel Vos hic congregati praeferitis, ut procurator cleri vel alius sacerdos a Vobis electus querelas hic loci alta voce lingua latina vel vernacula proferat, ego hunc modum minime reprobo, sed libentissime admitto.

3.

Cum vero sancta Mater Ecclesia sciat, naturam nostram labilem esse atque ad malum pronam, propterea episcopis iniunxit, ut cum Synodo dioecesana exercitia quoque spiritualia coniungantur. Nam tantummodo ille clerus, qui spiritu renovatus ad propria revertitur, pronus erit atque idoneus renovare quoque fideles curae suae commissos, prouti Synodus intendit.

Quis Vestrum, qui in Synodo nostra prima partes habuistis, non meminerit sermonum, quibus reverendus senex P. Nilles S. J. ad disciplinam servandam moresque reformandos omnes nos excitabat? quis oblivioni dare potuerit pulcherrimum

sermonem de sanctissimo Corde Jesu? Hic senex venerabilis nunc vita functus in coelis de illa corona gaudet, quam iustus iudex super caput illi posuit.

Hodie vero qua rectorem exercitiorum rev. P. Augustinum Rösler C. Ss. R. Vobis hic praesento. Valde gaudeo, meas preces, quibus hunc Patrem desiderabam, a Superioribus exauditas fuisse. Cognovi nimirum, Patrem Rösler a sacerdotibus qua rectorem exercitiorum valde exoptatum esse; insuper scio, fructum exercitiorum immo totius Synodi de rectore multum dependere. Revera, nos quidem cooperari, materias a rectore propositas meditatione digerere nostramque facere atque multum orare debemus, at rectoris est, nos ad deponendam somnolentiam, ad attentionem spiritus, ad meditationem necessariam atque orationem excitare.

Quapropter, fratres dilecti et cooperatores mei instanter, instantius et instantissime Vos rogo, ut sermones sacros attente audire sibi que applicare contendatis; rogo vos, ut orationi incumbatis, conscientiam discutatis nec non bona confessione generali inde ab ultimis exercitiis peracta ad communionem generalem feria VI. laeti plenique Spiritu Sancto advoletis.

Tunc Summus Sacerdos Jesus Christus consecrationem nostri divino Cordi Eiusdem faciendam libentissime recipiet nobisque gratias omnes in cura animarum necessarias, imprimis magnum donum perseverantiae abundanter tribuet.

Nunc vero, o sancti patroni et sancti angeli custodes nostri, o sancte Joseph, patronus nostrae dioecesis, o sancte Nicolae, titularis huius ecclesiae cathedralis, o sancta Maria, Virgo et Mater Dei, sedes sapientiae, mater boni consilii, intercedite pro nobis omnibus ad divinum Cor Jesu, ut misertus nostri illum in nobis ignem accendat, quem in terram mittere venit, ut hoc igne inflammati in hac Synodo nihil aliud intendamus, quam gloriam Dei et salutem animarum. Amen.

Oratione terminata iam ad negotia sua expedienda aggredditur Synodus. Ex ordine pronuntiati sunt primo *officiales Synodi*:

Promotor Synodi: Joannes Sajovic, Praepositus Capit. eccl. cathedr.;

Substitutus promotoris Synodi: Dr. Sebastianus Elbert, Praepositus Capituli Coll. Rudolfsw.;

Secretarius Synodi: Andreas Kalan, S. S. Praelatus, Canonic. eccl. cathedr.;

Lector Synodi: Josephus Potokar, Vicarius ad eccl. cathedr.;

Notarius Synodi: Dr. Franciscus Ušeničnik, Rector Coll. Sti Stanislai;

Magister caeremoniarum: Josephus Erker, canonicus eccl. cathedr.;

Procuratores Cleri: Josephus Šiška, Canonicus eccl. cathedr., Michael Trček, Decanus in Šmarje, Matthaeus Rihar, Decanus in Šmartin pri Litiji;

Directores cantus: Hugolinus Sattner, O. S. Fr., Definitor, Administrat. paroch.; Franciscus Ferjančič, Vicedirect. Semin. cleric.; Stanislaus Premerl, praef. Colleg. Aloisiani;

Praefecti hospitiorum: Dr. Joseph Lesar, Canon. honor., Director Semin. Cleric., Prof. theol.; Dr. Andreas Karlin, Canon. eccl. cathedr., Director Semin. puer.; Franciscus Ferjančič, Vicedirect. Semin. cler.;

Director exercitiorum: Augustinus Rösler, C. SS. R.;

Judices querelarum: Joannes Sušnik, Antonius Fettich-Frankheim, Josephus Šiška, Canonici eccl. cathedr.;

Ostiarii: Vicarii ad eccl. cathedr.;

Confessarii: a) ex Ord. FF. Min. S. Francisci: P. Placidus Fabiani, Minist. Prov.; PP.: Raynerius Kokalj, Gulielmus Vindišar, Angelus Mlejnik, Matthaeus Vidmar; b) e Societate Jesu: PP. Carolus Hajek, Jacobus Verhovec, Joannes Kunstelj, Josephus Zen-Ruffinen; c) e Congreg. Mission. S. Vincentiia P.: DD. Franciscus Javšovec, Carolus Heidrich, Franciscus Kitak, Urbanus Nežmah; d) e Congreg. SS. Redemptoris: P. Augustinus Rösler.

Pronuntiatis officialibus Synodi, Reverendissimus Praesul rogatu Promotoris iussit Secretarium summatim proponere res pertractandas.

Conspectus materiae.

Titulus I.

Cap. I. De ecclesia ut aedificio:

- § 1. de ipso aedificio,
- § 2. de sacristia,
- § 3. de obiectis in ecclesia,
- § 4. de ordine quoad sedilia,
- § 5. de colenda arte ecclesiastica,
- § 6. de museo dioecesano.

Cap. II. De cultu divino publico:

- § 1. de ordine cultus divini,
- § 2. de organoedo et aedituo,
- § 3. de cantu ecclesiastico et musica sacra.

Cap. III. De doctrina christiana:

- § 1. de institutione doctrinae christianae in genere,
- § 2. de institutione doctrinae christianae in specie:
 - 1. de educatione infantium,
 - 2. de institutione puberum,
 - 3. de instructione sponsorum.

Titulus II.

Cap. I. De bonis ecclesiasticis eorumque administratione:

- § 1. de iuribus ecclesiae circa bona temporalia,
- § 2. de administratione bonorum ecclesiasticorum.

Cap. II. De negotiis cancellariae:

- § 1. de commercio cum officiis,
- § 2. de libris ecclesiasticis,
- § 3. de tabulario,
- § 4. de instruendis cooperatoribus.

Petiit exin Promotor, ut designarentur coetus particulares, *Sectiones*, quarum esset recognoscere res Synodo propositas.

Sectiones.

Section I.

Titulus II., cap. II.: de negotiis cancellariae.

Praeses: *canonicus Šiška*; referens: *decanus Lavrenčič*.
Locus: *aula St. Josephi in seminario clericali*. Ad consilia invitantur: *Sacerdotes archidiaconatus Labacensis*.

Section II.

Titulus II., cap. I.: de administratione bonorum ecclesiasticorum.

Praeses: *canonicus Sušnik*; referens: *decanus Bizjan*.
Locus: *bibliotheca seminarii clericalis*. Ad consilia invitantur: *Sacerdotes Carnioliae centralis*.

Section III.

Titulus I., cap. II.: de cultu divino publico.

Praeses: *canonicus Karlin*; referens: *decanus Novak*.
Locus: *refectorium in collegio Aloisiano*. Ad consilia invitantur: *Sacerdotes archidiaconatus Carnioliae inferioris*.

Section IV.

Titulus I., cap. III.: de doctrina christiana.

Praeses: *praelatus Flis*; referens: *parochus Joannes Zabukovec*. Locus: *aula maior in palatio episcopali*. Ad consilia invitantur: *Sacerdotes Carnioliae interioris et superioris*.

Adnotationes.

1. *Congregationes particulares* habeantur a hora undecima antemeridiana usque ad prandium hora 12¹/₂; deinde a hora 2. postmeridiana usque ad horam 3¹/₂.

2. a) *materia Sectionis I.* pertractabitur in congregatione generali II., feria III., post meridiem;
- b) *materia Sectionis II.* in sessione publica II., feria IV., mane;
- c) *materia Sectionis III.* in congregatione generali III., feria IV. post meridiem;
- d) *materia Sectionis IV.* in congregatione IV. et V., feria V., mane et postmeridiem.

Postquam Illustrissimus Antistes accurate exposuit, quo modo in coetibus particularibus esset agendum, ut fructus caperetur uberior neve tempus frustra tereretur: institit Promotor, ut pronuntiaret Secretarius *Examinatores ordinandorum*.

Examinatores ordinandorum.

Praeses: Joannes Flis, S. S. Praelatus, Vicarius generalis;

Consultores: Joannes Sušnik, canon. eccl. cathedr.;

Dr. Josephus Lesar, canon. honor., prof. theol.;

Dr. Franciscus Ušeničnik, Rector Coll. Sti Stanislai;

Dr. Josephus Gruden, prof. theol.;

Aloisius Stroj, praef. spiritual. Semin. Cler.

Propositi sunt deinde *Examinatores promovendorum ad beneficia curata*, ut ex decreto Conc. Tridentini¹⁾ a Synodo probarentur. Quo facilius fieret electio, distribuit Secretarius schedulas, in quibus scripta erant nomina duodecim virorum, qui ad id munus apti essent.

Tum Celsissimus Princeps-Episcopus invitavit congregatos, ut *obsequium et pietatem erga Augustissimum Imperatorem Franciscum Josephum I et Illustrissimum Metropolitam Goritiensem* per telegrammata testificarentur; alacri animo respondit votis Reverendissimi Pastoris celeber conventus. — Telegrammatum autem haec sunt verba:

¹⁾ Sess. XXIV, Decret. de reform., cap. 18.

An Seine k. u. k. Apostolische Majestät Franz
Joseph I. Ischl.

Dreihundertfünfzig auf der zweiten Laibacher Diözesansynode versammelte Priester der Diözese Laibach bringen Ihrem Jubelkaiser begeistert ihre Huldigung dar und flehen zu Gott um überreichen Segen und um außerordentliche Hülfe, welche der gütige Gott Eurer Majestät bei der Regierung des großen und herrlichen Österreich gewähren möge.

Dr. Anton Bonaventura Jeglič
Fürstbischof.

Celsissimo Domino Francisco Sedej, Archiepiscopo
Goritiae.

Clerus dioecesis Labacensis congregatus in secunda Synodo dioecesana sensus profundae reverentiae erga suum metropolitam cum ferventi prece ad Deum manifestat, ut metropolitam Goritiensem diu adhuc saluum sospitemque conservare dignetur.

† Antonius Bonaventura
episcopus.

Ad telegramma missum Suae Majestati Imperatori Francisco Josepho I. redditum est die 25. Augusti responsum his verbis conscriptum:

An Seine Fürstbischöfliche Gnaden Dr. Anton
Jeglič, Fürstbischof

Bad Ischl.

in Laibach.

Seine k. u. k. Apost. Majestät haben die Huldigung der auf der zweiten Diözesansynode versammelten Geistlichkeit allergnädigst zur Kenntnis genommen und danken huldvollst für diese Loyalitätskundgebung.

Kabinetsskanzlei
Sr. k. u. k. Apost. Majestät.

Reverendissimus Metropolita respondit die 25. Augusti per telegraphum:

Valde commotus homagiis votisque a secunda Synodo Labacensi mihi expressis exopto et precor, ut copiosa benedictio descendat super Praesidem singulaque membra Synodi; eius deliberata cedant in laudem Dei salutemque almae istius dioecesis.

† *Franciscus Borgia*
metropolita.

Maximo gaudio affecti sunt omnes congregati sacerdotes, cum audissent a Reverendissimo Praesule, Summum Pontificem impertivisse Synodo Apostolicam Benedictionem et hac occasione misisse ad Episcopum Oratorem literas *sua manu* scriptas. Quam ob rem curae fuit Illustrissimmo Antistiti, ut conscriberentur litterae, in quibus multis et amplissimis verbis Synodus secunda Labacensis maximas gratias agit Summo Pontifici quum pro accepto beneficio Apostolicae Benedictionis tum pro Encyclica, qua errores Modernistarum damnati sunt. In litteris haec sunt scripta:

Beatissime Pater!

Ecclesiae votis obsequens obtemperansque mandato Ordinarii clerus dioecesis Labacensis in secundam iam post quinque annos his diebus convenit synodum, ut quomodo quam optime animarum consuleretur ac prospiceretur utilitati et saluti, cum Episcopo suo collatis consiliis deliberaret, ne pro parte sua illud negligeret, quod Sanctitas Tua pro tota sibi proposuit Ecclesia: omnia instaurare in Christo. Grave sane munus, arduum opus, licet ex parte tantum nobis propositum. Quod tamen ut lubenti animo ac sine timore susciperemus, ecce nobis, litterae Tuae, ecce desideratissimus et exoptatissimus nuntius, Sanctitatem Tuam apostolicam nobis voluisse impertire benedictionem, quae divinum nobis auspicaret affuturum numen divinamque opem. Quo certe nihil nobis laetius obvenire potuit, nihil iucundius. Enimvero persuasissimum fide habemus, nos nihil posse sine gratia divina facere nihilque cogitare ex nobis quasi ex nobis, omneque datum

optimum et omne donum perfectum desursum esse, descendens a Patre luminum. Immo si quando unquam, nunc opus maxime est sacerdotibus divino robore. Sunt enim tempora luctuosa nefastaque, Ecclesiae iniqua, inimica ipsi Deo. Ingenia proterva cuiusque potestatis impatientia, mentes rerum fluxarum cupidae, aeternarum obliviosae; nihil sanctum inviolatumque, permissa cuilibet loquendi scribendique effreni non libertate, sed licentia; neque primis naturae veritatibus parcitur, verum obducta sensim tenebris veritate, opinionum commenta atque mendacia progredientis doctrinae specie celebrantur ac disseminantur. Crevit profecto »postrema hac aetate inimicorum crucis Christi numerus, qui artibus omnino novis astuteque plenis vitalem Ecclesiae vim illidere ipsumque, si queant, Cristi regnum evertere funditus nituntur.« Et proh dolor! quod longe miserabilius, errorum fautores iam non inter apertos hostes quaerendi sunt modo, verum in ipso latent sinu gremioque Ecclesiae. Sunt ex ipso sacerdotum coetu, modernistae suo nomine appellantur, qui venenatis imbuti penitus doctrinis quidquid sanctius est in Christi opere impetunt, ipsa haud incolumi divini Reparatoris persona, quam ausu sacrilego ad purum putumque hominem extenuant; eo nocentiores, quo minus perspicui; mille enim nocendi artes dum adhibent, nihil illis callidius, nihil insidiosius, ut incautum quemque facile in errorem pertrahant.

Beatissime Pater, gratiae igitur Tibi quam maximae pro apostolica benedictione! Hanc vero occasionem nacti laeto animo arripimus, ut singularibus verbis gratias simul agamus pro Litteris Encyclicis, quibus Sanctitas Tua modernistarum callidissima artificia detexit, superbos spiritus repressit, perniciosos errores profligavit ac damnavit. Non quod fidem umquam modernistis haberimus — tantum abest, ut fidenter testificemur longe nos semper afuisse ab iis erroribus, quos haeresium conlectum recte Sanctitas Tua denotavit — sed quia damnatio errorum vere erat animorum liberatio. Nempe, quamvis modernismi errores damnaverimus semper, non tamen dicere ausimus, nulla in animis malum redundans impressisse vestigia. Moestitia quaedam nonnullorum animos occupavit, cum austeris coloribus omnia in Ecclesia depingerent modernistae omniaque reformanda clamitarent; timores quidam, cum dictitarent multorum fidem languescere totque eruditos deficere a fide, quod in ve-

ritate defendenda non ea utamur methodo, quae mentibus nostrae aetatis magis sit adaptata; incertitudo quaedam, quaedam titubatio, cum rationalistas et catholicos promiscue agentes, simulatissime de sacris libris deque evolutione dogmatum dissererent. Quae quanto essent occultiora, tanto potuissent in animis maiora producere damna. At in tempore cum res urgebat, Roma locuta est: fiat lux! Et facta est lux. Nebulae delapsae sunt, errores dissipati, depulsi timores, dubitatio sublata, fides roborata, mentes erectae — veritas liberavit nos! Iam labor iucundus, iam laeta commodi iactura. Lubentes laborabimus, fortes militabimus, fidentes pugnabimus proelia Domini. Deo gratia et Tibi, Beatissime Pater!

Gratiarum actionibus faustitatis vota iungentes, appetente sacerdotii Beatitudinis Tuae natali quinquagesimo, milites Christi, Tibi vicario eius renovamus sacramentum: »amantissimos Ecclesiae filios nos et esse et videre velle; quae res nequeant cum hac laude consistere, eas nos sine cunctatione respuere; praescripta Sedis Apostolicae legem vitae singulos putare atque Episcopis obtemperare, quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei.« (Encycl. Immortale Dei.) Quod defensio catholici nominis postulat, ut in profitendis doctrinis, quae ab Ecclesia traduntur, una sit omnium sententia et summa constantia, fideliter servabimus idque cavebimus, »ne quis opinionibus falsis aut ullo modo con niveat aut mollius resistat, quam veritas patiatur«, haud immemores monitorum Beatitudinis Tuae, nullum esse indicium manifestius, quod quis modernismi doctrinis favere incipiat, quam cum incipit ecclesiastici magisterii auctoritatem minuere atque infirmare, traditionis vim et naturam pervertere, philosophiam scholasticam, eam praecipue, quae a sancto Thoma Aquinate est tradita, horrere atque spernere; praesertim vero, nullam esse breviorum et expeditiorum ad modernismi errores viam, quam superbiam.

Beatissime Pater! Hoc Tibi a nobis in quinquagesimo sacerdotii Tui natali pulcherrimum acceptissimumque futurum esse munus, in praeclara nuper ad nos scripsisti exhortatione, si ita ut homines Dei nos probemus, ut in nos tamquam in speculum plebs christiana coniciens oculos sumere possit, quod imitetur. Quod sane ut fiat omnibus viribus contendemus. Nulla mora

est. Enitemur equidem, ut veram nobis comparemus vitae sanctimoniam. Nam ut Beatitudo Tua instanter nos monet, unum est, quod hominem cum Deo coniungit, unum quod gratum efficit, vitae morumque sanctimonia. Optatis annuat Deus, cuius numinis auxiliiue auspex nobis sit benedictio Beatitudinis Tuae.

Accipe igitur, Beatissime Pater, gratias nostras, accipe congratulationes nostras, accipe obsequii nostri fidelia vota! Iugis nobis erit adprecatio ad Deum pro Summo Pontifice, ut Dominus conservet eum et vivificet eum et beatum faciat eum in terra et non tradat eum in animam inimicorum eius. Hoc nobis propositum, haec nobis sententia: Prope Romam semper.

Datum Labaci ex Ecclesia cathedrali Sti Nicolai congregata synodo II. dioec. Labacensis, die 24. Augusti Sto Bartholomaeo sacra, A. D. 1908.

Rescripsit ad litteras Eminentissimus Dom. Raphael Card. Merry del Val, Status Secretarius:

*Secretaria di Stato
di Sua Santita.*

Dal Vaticano III. Septembris 1908.

No. 31.944.

Illme ac Revme Domine!

In media Synodo peropportunum ac praeclarum accidit ut humanissimis datis litteris tu ac sacerdotes tui Summo Pontifici sensus fidelis pietatis vestrae exprimeretis. Quod officium pergratum iucunditatisque plenum Ei fuit. Laetatus igitur ex animo precatur, ut lumen viresque initis consiliis et sanctis propositis perficiendis addat Deus. Simul effusae benevolentiae pignus benedictionem apostolicam peramanter tibi omnibusque sacerdotibus, qui in Synodum convenerunt, impertit.

Hanc occasionem libenter ego nanciscor ut studium meum confirmem quo sum

Tibi

*Rmo Antonio Jeglič
Episcopo Labacensium Nauportum.*

*Addictissimus
R. Card. Merry del Val.*

Cum praelectae essent litterae mittendae ad Summum Pontificem, indicta est ad horam septimam matutinam posteriori diei Sessio prima publica; Reverendissimus Episcopus recitavit orationes ad terminandam Congregationem praescriptas et dimisit conventum.

III.

Acta primae Sessionis publicae.

Feria III. post Dominicam XI. a Penteste, a. d. VIII Kalendarum Septembres, instante hora septima matutina Synodales denuo convenerunt in ecclesiam cathedralem Sti Nicolai ad habendam primam Sessionem publicam. Reverendissimus Antistes celebravit sollemnem *Missam votivam de Spiritu Sancto*. Post Missam peracta sunt omnia, quae Ordo Synodi praescribit; quo facto R. P. Augustinus Rösler, C. SS. R., habuit primam orationem.¹⁾

»Non dedit nobis Dominus spiritum timoris sed virtutis.« II. Tim. 1, 7.

Fortes in fide.

Introductio. Gedeon et viri eius trecenti in valle Jesreel confortantur omnibus formidulosi et timidis remotis. »In trecentis viris, qui lambuerunt aquas, liberabo vos« inquit Dominus. (Jud. c. 7.)

In Synodo dioecesana sacerdotes congregatos cum episcopo suo licet comparare viris illis trecentis, qui Gedeone duce ab ipso Domino ad pugnam et victoriam confortantur. Nulla enim re hodie sacerdos magis indiget quam animo forti. Decet igitur resuscitare gratiam virtutis impositione manuum acceptam dicente apostolo: »Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis« (II. Tim. 1, 7.) Quae fortitudo animi primo apparere debet in fide. Fides vero illa sit oportet: a) catholica, b) viva, c) quaerens intellectum.

a) Fidem catholicam professuri et praedicaturi hodie singulari fortitudine imbuti debemus esse. Impugnatur enim

¹⁾ Meditationes R. P. Director exercitiorum spiritualium ipse scripto mandavit.

fides nostris diebus gravissime ab hostibus *externis*, qui fidem supernaturalem omnino extinguere student.

Impugnatur fides deinde ab hostibus *internis*, a sacerdotibus scil. quibusdam, qui fidei dogmata singula enervare et opinionibus novis immutare non abhorrent.

Contra quos teneamus necesse est fidem, quam summus pontifex et episcopi in orbe catholico docent et confitentur unanimes. Absit igitur a nobis separare, quae Christus Dominus ipse coniunxit, i. e. fidem christianam et fidem catholicam. Christianus mihi nomen, catholicus cognomen, cum S. Paciano profitendum est. Haud licet seposita catholica professione profiteri christianam fidem, quasi revera diversae sint istae duae fides christiana et fides catholica.

b) Quae fides catholica in ipsis cordibus nostris vivens et vicens in dies magis crescat oportet. Mortuam fidem etiam daemones tremendo profitentur. Apostolo docente fides ista viva virtus est, qua vivamus ac moriamur. Singulari modo vivam fidem Nostram manifestemus:

1. In dignitate sacerdotali memores rationis, quae nobis danda sit. Considerantes dignitatem hanc nostram et viva fide manifestantes fieri non potest, quin fortibus animis de hostibus ecclesiae victoriam reportemus. Nominamur enim et sumus »coadiutores Dei«, dispensatores mysteriorum Dei, reconciliatores inter Deum et homines, legati Christi, pastores gregis Dominici, denique sal terrae et lux mundi.

2. Viva nostra fides deinde singulariter apparere debet in cultu eucharistico. Quo magis sacerdos fide vera erga Jesum in sacramento altaris praesentem imbutus est, eo felicius ipse vivit eoque maiore zelo curam animarum fovebit.

3. Accedit ut fidem vivam ostendamus in pietate filiali erga vicarium Christi in cathedra Petri docentem. Christus enim Dominus per Petrum infallibili magisterio ecclesiam docens complet quasi, quae in praesentia eucharistica desiderantur. In sanctissimo sacramento tacens adest Dominus; haud raro autem cogimur dicere: Loquere Domine; respondet nobis per magisterium vivum ecclesiae, quod instituit dicens:

»Qui vos audit, me audit.« Quod Christi magisterium infallibilate summi pontificis coronatur.

c) Fides nostra viva necessario quaerit intellectum. Obscuritatem enim doctrinae fidei non sustinemus nisi sperantes fore, ut S. Pauli verbum impleatur: »Videmus nunc per speculum in aenigmate, tunc autem facie ad faciem« (Cor. 13, 12). Quo certior persuasio nostra hac de re est, eo magis cum apostolo desideramus dissolvi et esse cum Christo. Inflammatur autem istud desiderium consideratione doctrinae fidei et studio. Inde inter studia litterarum sacerdotis primum locum tenere debet cognitio dogmatum fidei in dies magis crescens.

Fide igitur catholica, viva, intellectum quaerente imbuti vestigia apostoli premamus viventes nec non morientes. Vivens apostolus munere suo functus est, dicens: Scio, cui credidi! Morienti autem licebat asserere: Bonum certamen certavi, fidem servavi. Studeamus, ut nobis quoque liceat idem asserere.

Post piam meditationem postulavit Promotor, ut publicarentur decreta de *aperienda Synodo* et de *emittenda professione fidei*. Quo facto omnes professi sunt fidem iuxta formam Tridentino-Vaticanam et sub finem iusiurandum dederunt coram Reverendissimo Episcopo. Exinde praelegit Secretarius decreta de *praeiudicio non afferendo*, de *modo vivendi in Synodo*, de *non discedendo*.

Ex ordine debuerunt pronuntiari examinatores promotorum ad beneficia curata: cum verum Synodales de viris eligendis ad hoc munus non plene consentirent, rogavit Procurator Cleri, D. Josephus Šiška, Canon. eccl. cathedr., ut permissu Illustrissimi Praesidis denuo ferrent suffragium. Reverendissimus Praesul lubenter indulsit desiderio Synodi; tum ascendit ambonem et breviter astrinxit argumenta Tituli I., cap. I. Constitutionum Synodaliū: de *ecclesia ut aedificio*. Indicta Congregatione secunda generali in horam quartam pomeridianam terminata est sollemni benedictione prima sessio publica.

IV.

Acta secundae Congregationis generalis.

Eodem die, quo mane prima Sessio publica celebrata est, hora quarta pomeridiana convenerunt Synodales ad Congregationem generalem secundam. Recitatis Vesperis cum Completorio et dictis solitis precibus ante Congregationem inchoandam, Director exercitiorum spiritualium secundam habuit orationem.

Fortitudo in vita sacerdotali demonstranda.

Venerabilis ille Thomas Kempensis sacerdos ita allocutus est: »Non alleviasti onus tuum, sed arctiore vinculo alligaris disciplinae et ad maiorem teneris perfectionis sanctitatem. (Imit. Christi IV, 5.) In alto loco supra communes hominum vias elatus sacerdos viam perfectionis incedere debet. Forti igitur animo ad talem vitam degendam affectus sit oportet. Vita enim illa alta sacerdotalis necessario est: 1. solitaria, 2. aspera, 3. spiritualis.

1. *Vita solitaria sacerdotis.* Angustis familiae vinculis cor sacerdotis non coarctatur, quoniam cura familiae Dei sacerdoti imposita est. Monente Domino: »Qui patrem et matrem plus amat quam me, non est me dignus« sacerdos renuntiat familiae suae nec familiam novam condit coelibem vitam eligendo. Nec tamen ipsi dictum est illud »Vae soli«. Nunquam enim solus est sacerdos, cui cum apostolo dicere licet: Vivo ego, iam non ego; vivit in me Christus. Dulcissimo et castissimo coniugio cum Christo unitus omni matrimonio laetorem vitam degit. Quod ut fiat, necesse est ut fortiter resistat tentationibus contra castitatem sacerdotalem imprimis nostro tempore, quo castam ac coelibem vitam animales homines impossibilem esse proclamant.

Solitaria vita sacerdotis deinde est, quia, ad munus praedicandi Christum crucifixum obligatus est. Hinc ipsi cum apostolo dicendum est: »Mundus mihi crucifixus et ego mundo.« Derelinquitur sacerdos a mundanis hominibus, qui verbum

crucis respuunt. Ipse S. Paulus iam finem vitae in carcere exspectans conqueritur: »Omnes me derelinquerunt; Lucas est mecum solus« (II. Tim. 4, 11. 16).

Inde sequitur sacerdoti dicendum esse: Deus meus et omnia! sequitur quoque, sacerdotes inter se eo fortioribus fraternae dilectionis vinculis uniri debere, quo magis ab hominibus derelinquantur. Frater fratrem adiuvans repellit illud: »Vae soli!«

2. Vita sacerdotis dura et aspera efficitur, qua ad imitandam vitam Jesu singulariter sacerdos obligatur. Vita autem Redemptoris paupertate, mortificatione, obedientia excellebat. Spiritu paupertatis evangelicae repletus debet esse sacerdos, ut dicat cum apostolo: »Ego didici, in quibus sum, sufficiens esse. Scio et humiliari, scio et abundare; ubique et in omnibus institutus sum et satiari et esurire et abundare et penuriam pati«. (Phil. 4, 11. 12.) Sicuti deinde apostolo gloriari licebat, quod mortificationem Christi in corpore suo portaret, ita et sacerdos renunciare debet vanis mundi oblectamentis. Obedientem denique vitam profesus est, quum interroganti episcopo: »Promittis mihi et omnibus successoribus meis reverentiam et obedientiam?« laete responderet: Promitto. Vitam talem pauperem, mortificatam, obedientem non sine magna fortitudine sacerdos sustinet. Nihilominus amor Christi crucifixi efficit, ut nemo laetior sit quam sacerdos pauper mortificationi studens.

3. Sacerdos sicut alter Moyses vocatur, ut amico ac familiari modo cum Deo de salute populi sibi commissi colloquatur. Homo spiritualis igitur sensu eminente esse debet, cui conversatio cum Deo et angelis tam facilis est quam cum hominibus. Hunc in finem ab ecclesia sacerdos impellitur ad officium divinum, quo fit, ut nunquam longo tempore a colloquio divino alienus sit. »Septies in die laudem dixi tibi.« Experientia iam discendum est sacerdoti, quam vere Spiritus s. dixerit: »Non habet amaritudinem conversatio illius.« (Sap. 8, 16.) Breviarium digne, attente, devote recitando sacerdos fortitudine et gaudio afficitur ad labores superandos.

Cum officio divino coniungatur necesse est lectio spiritualis imprimis ex sacra Scriptura. Breviarium recitantes cum Deo loquimur; legentes sacram Scripturam audimus Deum loquentem nobis.

Vita tali solitaria, mortificata, spirituali sacerdos apostolorum imitatur et cum eo denique laeta mente exclamat: »Mihi vivere Christus est et mori lucrum« (Phil. 1, 21). Qua laetitia mentis etiam arcetur senectutis miseria ita, ut longaevus quoque laetanter dicat: »Introibo ad altare Dei, ad Deum, qui *laetificat iuventutem meam*«.

Cum R. P. Exercitator finem dicendi fecisset, Illustrissimus Praesul uberius explicavit Constitutionum Synodaliū Tit. II, cap. 2: *de negotiis cancellariae*. Posthac Procurator Cleri, invitatus a Promotore Synodi, optare Synodales dixit, ut res tractandae in Sectionibus, quo facilius intelligerentur, proponerentur in lingua vulgari. Respondit Reverendissimus Episcopus, nihil obstande, quominus fiat, quod desideretur. Dein ex ordine nominati sunt *testes synodales, iudices in partibus, officiales iudicii ecclesiastici dioecesani*.

Testes synodales:

1. *Archidiaconi;*
2. *Decani.*

Judices in partibus:

Joannes Sajovic, Praepos. Cap. eccl. cathedr.;
Joannes Flis, S. S. Praelatus, Vicar. gen.;
Joannes Sušnik, Canon. eccl. cathedr.;
Andreas Kalan, S. S. Praelatus dom., Canon. eccl. cathedr.;
Josephus Erker, Canon. eccl. cathedr.

Officiales iudicii ecclesiastici dioecesani:

Praeses:

Joannes Flis, S. S. Praelatus, Vicar. gen.

Consiliarii:

Joannes Sušnik, Canon. eccl. cathedr.;
Andreas Kalan, S. S. Praelatus dom., Canon. eccl. cathedr.
Dr. Andreas Karlin, Canon. eccl. cathedr.;
Msgr. Antonius Zupančič, Prof. theol.;
Dr. Josephus Lesar, Canon. hon., Prof. theol.;
Dr. Joannes Janežič, Prof. theol.;
Dr. Josephus Gruden, Prof. theol.

Omnes electi coram Episcopo iusiurandum dederunt. Postquam indicta est ad diem insequentem publica Sessio secunda et nuntiatae sunt res gerendae, Reverendissimus Praesul dictis precibus in gratiarum actionem, finem imposuit secundae Congregationi generali.

V.

Acta secundae Sessionis publicae.

Feria IV. post Dominicam XI. a Pentecoste, a. d. VII. Kalendas Septembres, hora septima mane congregati Synodales recitarunt primo horam officii tertiam, dein interfuerunt s. Missae sacrificio, quod P. T. D. Praepositus Joannes Savovic pro defuncto Jacobo Cardinali Missia, proximo decessore in sede episcopali Labacensi, et sacerdotibus defunctis post primam Synodum obtulit. Persolutis precibus ad inchoandam sessionem, P. Director exercitiorum spiritualium tertiam proposuit meditationem.

Fortitudo in laboribus apostolicis demonstranda.

Monente apostolo laborare nos oportet sicut boni milites Christi. Militis labor in bello gerendo difficillimus est, neque ullus alius labor fortitudinem maiorem requirit quam militaris. Ad militiam spiritualem adstrictus sacerdos fortitudine militem arma bellica gestantem superare debet. Quae fortitudo in laboribus sacerdotalibus manifestanda quadruplex est: 1. liber in dicendo, 2. humilis in obediendo, 3. mitis in docendo, 4. ad sacrificia paratus.

1. Redemptor voluit, ut evangelium libere praedicetur in universo mundo. Ecclesia libertate apostolica indigere nequit. Qua libertate requiritur, ut cura animarum indepenter a legibus civilibus exerceatur. Rei publicae salus hac libertate non damnum patitur, sed maxime fovetur. Nihilominus historia magistra patet inde ab initio magistratus saeculares libertatem iniuste restrinxisse. Iam apostolis cum libertate ingenua profitendum erat: »Obedire oportet Deo magis quam hominibus.« (Act. 5, 29.) Vix ulla aetas historiae ecclesiasticae invenitur, in qua non viris apostolicis dimicandum fuerit pro libertate Ecclesiae. Hinc etiam nostro tempore fortiter ac libere defendendum ius Ecclesiae est in laboribus apostolicis exantlandis.

2. Libertas haec non excludit immo supponit humilem subiectionem sub legitima autoritate ecclesiastica. Idem Dominus, qui apostolos misit ad omnes populos, voluit, ut omnes oves atque agni gregis sui pascerentur ac ducerentur ab uno pastore, i. e. a summo pontifice, qui cum episcopis constitutus est, ut Ecclesiam Dei regeret. Unde non licet sacerdotibus zelo animarum ductis pro libitu oves Christi pascere, sed canones ecclesiae in cura animarum observare. Fortitudine omni dignior et melior ista sancta obedientia est, quippe quae Christum Dominum obedientem Patri usque ad mortem imitetur.

3. Zebedai filii ferventes amore erga Dominum vituperati sunt, quia ignem de coelo petierunt, qui Samaritanos Dominum non recipientes combureret. »Nescitis cuius spiritus estis« audierunt Dominum conquerentem. Habebant zelum, sed non secundum scientiam. Postquam Spiritu s. de coelo misso novi homines transformati sunt, omnino aliter se gerebant. Didicerunt enim mites et humiles esse, et vere paterno amore repletus S. Joannes allocutus est suos: »Filioli.« Charitate patiens sacerdos etiam malevolos parochianos sustinet et sperat, dum spirant. Alienus a rudi et superba mente studet efficere, ut de semetipso dici possit illud: »Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus« (Tim. 1, 11). Quis iam dubitat, quin maxima fortitudine opus sit

ad mansuetudinem talem plane coelestem acquirendam? S. Franciscus Salesius exemplar omnibus sacerdotibus datus est.

4. Laborans sicut bonus miles Christi Iesu denique ad sacrificia paratus semper et ubique debet esse. »In hoc« inquit S. Jo. (I. ep. 3, 16), »cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit et nos *debemus* pro fratribus animas ponere.« Quod S. Joannes postulât, ut faciamus, S. Paulus gloriatur se fecisse dicens: »Sed etsi immolor supra sacrificium et obsequium fidei vestrae gaudeo et congratulor omnibus vobis.« (Phil. 2, 17.)

Sacrificare igitur debet sacerdos a) omne tempus suum die noctuque paratus ad succurrendum miseris et infirmis. Neque licet b) parcere corpori et sanitati, quoniam labores sacerdotales in confessionali, in visitandis infirmis, in pueris instruendis haud parum vires corporis absorbent. Immolare denique c) semetipsum debet cogitando et deliberando mentis et cordis viribus, quomodo fideles suos a periculis liberet eosque in viam salutis secure perducatur. Totum igitur semetipsum dedicare saluti animarum sacerdotis perfecti est. Quodsi animum fortem labores fracturi sunt, recordemur S. Pauli verborum: »Itaque, fratres dilecti, stabiles estote et immobiles abundantes in opere Domini semper *scientes*, quod labor vester non est inanis in Domino.« (I. Cor. 15, 56.)

Cum R. P. orationem ad finem deduxisset, petiit Promotor, ut promulgaretur Synodaliū constitutionum Tit. II. cap. 1.: *de bonis ecclesiasticis eorumque administratione*. Lector praelegit materiam designatam, quam Reverendissimus Episcopus interpretando explanavit. Hora decima matutina publica Sessio secunda sollemni benedictione terminata est.

VI.

Acta tertiae Congregationis generalis.

Hora quarta pomeridiana eiusdem feriae quartae, a. d. VII. Kalendas Septembres, incepta est Congregatio generalis

tertia. Recitatae sunt Vesperae cum Completorio et preces Synodales, quas excepit quarta consideratio Directoris exercitiorum spiritualium.

De fortitudine in tribulationibus ostendenda.

Venerabili illi sacerdoti Joanni Bosco prima missa celebrata Margarita mater eius solemni modo haec dixit: »Iam nolli putare, fili mi, abhinc unum diem sine tribulatione tibi eventurum.« Bene illa mater a Spiritu s. illustrata idem dixit, quod s. mater Ecclesia unicuique iuveni sacerdoti imminere praedicat. Necessario enim sacerdos vir dolorum constituitur, quoniam vices crucifixi Redemptoris gerere electus est. Hinc de S. Paulo Ap. ipse Dominus vaticinatus est: »Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israel. *Ego enim ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati*: (Act. 9, 15. 16.) Nec tamen tristitia tale vaticinium verum sacerdotem afficit sed gaudio, dummodo amore erga Jesum crucifixum repletus forti animo tribulationibus occurrat. »Ibant apostoli gaudentes a conspectu concilii, quia digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.« (Act. 5, 41). Praeparaturi igitur animos nostros ad fortiter ac laetanter patiendum inspiciamus fontes tribulationum nostrarum, qui sunt quatuor: a) Conscientia propriae indignitatis nostrae; b) confratrum sacerdotum modus gerendi; c) fidelium, quorum cura animarum onerati sumus, conditio; d) totius catholicae Ecclesiae status.

a) S. Ignatius in aureo opusculo exercitiorum (I. hebd. exercit. II. 3) recte ac vere vult, ut inspiciamus animam nostram tamquam ulcus et apostema, unde pullularunt tot peccata et nequitiae ac venenum tam turpissimum. Offerens autem panem consecrandum in altari unusquisque nostrum orat Deum, ut suscipiat immaculatam hostiam »quam ego indignus famulus tibi offero pro innumerabilibus peccatis et offensionibus et negligentis meis.« Quo quis sanctior existit, eo magis perspicit se veritatem hisce verbis confiteri. Crucietur vero mens pia et amans Deum dolens, quod non purum et dignum hospitium domino suo offerre potest.

Esuriens et sitiens iustitiam sacerdos pius ab ipso Deo permultis tribulationibus purgatur. Annuit enim Dominus, ut servi sui tentationibus variis imitentur Christum, quem oportuit haec pati et ita ingredi in gloriam suam. (Luc. 24, 26.) Hinc haud pauci cum St. Paulo quidem ter aut multo pluries Dominum rogant, ut discedat a se. Ast idem ipsis denique confitendum est quod apostolo: »Et dixit mihi: sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur.« (II. Cor. 12, 9.)

Haud raro Deo ita volente et disponente accedunt morbi et dolores corporis gravissimi, ut cognoscat sacerdos, quam verum apostolus scripserit: »Quos praescivit et praedestinavit conformes fieri imaginis filii sui.« (Rom. 8, 29.) Stigmata Christi in proprio corpore portare decet et iuvat fidelem Christi sacerdotem. Persuasum ipsi est, aliter se non posse purgari et sanctificari. Hinc quidem dolet et torquetur, sed gaudet in omnibus passionibus suis.

b) Alter fons tribulationum sacerdotis e necessitudine intima, qua omnes sacerdotes quasi unius corporis membra constituuntur, scaturit. Quodsi de Christianis omnibus apostolus recte dixit: »Vos estis corpus Christi et membra de membro,« (I. Cor. 12, 27.) quanto magis verbum istud sacerdotibus accommodatur? Iam si unum membrum patitur, compatiuntur omnia (Ibid. v 14.).

Quare primo sacerdos recte sperat et exspectat secum sensuros esse confratres et cooperaturos in operibus bonis et Ecclesiae salutis faventibus. Haud raro autem spes ista iusta fallitur. Relinquitur aliquando sacerdos solus in laborando; aliquando frigidos tolerare debet atque ab omni compassione alienos eos, quos socios et adiutores habere putavit. Vulneratur inde cor sacerdotis tepore ac taedio confratrum.

Graviore dolore configuntur corda sacerdotum, si quis sacerdotii particeps crimine pessimo et scandalo dignitati sacerdotali damnum maximum infert. Nonne palpitabant apostolorum corda Domino triste proclamante: »Unus vestrum me traditurus est?« Haud minore terrore sacerdotes Ecclesiam amantes tremefiunt audientes unum ex semetipsis Do-

minum tradidisse. Quid inde? Minime iuvat miserum mordere et horrorem contra eum ostendere. Econtra cum tristitia nec non cum humilitate dicendum nobis erit: Cum timore ac tremore operemur salutem et cum attentione recitandum capitulum Completorii: »Fratres sobrii estote et vigilate.«

Deinde eiusmodi calamitatibus atque scandalis fraterna correctio omnibus commendatur. Quis est, qui non concedat haud paucos fore, qui a lapsu tristissimo praeservati essent, si confrater opportuno tempore infelicem admonuisset et ipse in periculo versatus verba admonitoris humiliter benigneque recepisset?

c) Tertio dolores et passiones sacerdotis ex cura animarum oriuntur. Sunt enim qui labores sacerdotis hostili modo enervant. Etiam si non dormiat, qui bonum semen in agro dominico seminaverit, tamen nostra aetate imprimis inimici homines zizania immittunt, quae suffocant triticum. Libris, ephemeribus, colloquiis, sermonibus contra fidem ac bonos mores odiosis plurimi perveniuntur vigilante animarum pastore.

Accedunt ex ipso grege, qui tepidi verbum pastoris non audiant aut contemnant. Etiam prophetam zelantem ac ferventem tribulationem talem passum taeduit vivere. (III. reg. c. 19). Ipse Dominus in monte Oliveti videns Jerusalem intimo cordis dolore correptus lacrimas fudit. Paulus vero apostolus Dominum imitatus scribere coactus est ad Christianos Philippenses: »Multi ambulant quos saepe dicebam nunc autem et flens dico inimicos Crucis Christi.« Mirumne est, quod sacerdotem apostolicum iidem dolores cordis arripiunt? Non est discipulus supra magistrum.

d) Denique totius Ecclesiae in orbe terrarum propagatae vicissitudines sacerdotis viscera tum gaudio quum multo saepius tristitia afficiant necesse est. Quotidie enim in canone missae sacerdoti orandum est pro sancta Ecclesia catholica et pro omnibus catholicae et apostolicae fidei cultoribus. Fieri igitur nequit, ut coarctetur catholici sacerdotis cor angustissimis populi sui aut dioeceseos suae finibus. Ordo quidem charitatis servandus est, attamen nemo charitate sacerdotis

catholici privari potest. Hinc aegre ferent sacerdos in Austriaco imperio degentes quod unio illa catholica de propaganda fide nuncupata perpaucos in ipsa Austria et Hungaria sodales habet. Inter populos catholicos enim, qui pecunia unioni illi succurrerunt anno 1907 Austriaci demum decimo loco recensentur (Cfr. Katholische Missionen. Freiburg 1907/8. p. 239). Superiore loco nominantur Belgae, Hollandi, Suecia. Melius aliquantulum res se habet in unione, quae de s. Infantia Jesu nomen habet. Pueri puellaeque Austriae et Hungariae anno 1907 contulerunt 154.987 frs. At praeventi sunt hi quoque per infantes Italiae, Belgii, Hollandiae, Germaniae. Vix igitur negare licet catholicorum Austriae non ita interesse propagare fidem sicuti decet. Sacerdotum autem est efficere, ut zelus fidei magis accendatur, id quod certo fiet, si sacerdotibus fortitudo in passionibus subeundis non deest. Victoria de mundo nobis non est promissa nisi per virtutem crucis.

Finita pia meditatione Reverendissimus Antistes ascendit ambonem et explicavit constit. synod. Tit. I. cap. II.: *de ordine cultus divini*. Cum reversus esset ad sedem, Procurator Cleri obtulit ei varios libellos, quibus Synodales desideria sua exposuerant. Dictis precibus in gratiarum actionem Congregatio hora fere sexta dimissa est.

VII.

Acta quartae Congregationis generalis.

Ad horam septimam feriae V post Dominicam XI a Pentecoste, quae fuit a. d. VI Kalendas Septembres, indicta erat congregatio generalis quarta. Recitata officii hora tertia celebravit s. Missae sacrificium P. T. D. Mathias Kolar, Decanus Capit. eccl. cathedr. R. P. Rösler post missam proposuit puncta meditationis quintae.

De fortitudine in pugna manifestanda.

Christus Dominus, etiamsi princeps pacis proclamatus sit, tamen asserit: »Non veni pacem mittere, sed gladium.« (Math. 10, 34). Voluit quoque, ut apostoli pugnando regnum

Dei propagarent. Militiam hominis vitam in terra, nemo magis persuasum habere debet, quam sacerdos. Necesse autem est pugnemus: a) cum Deo, b) cum hominibus, c) contra diabolum.

a) Patriarcha Jacob nomen Israel accepit, quia cum angelo Domini pugnaverat. »Non dimittam te, nisi benedixeris mihi« dixerat ad angelum. Victum autem se confitens angelus respondit: »Israel vocabitur nomen tuum, quoniam si contra Deum fortis fueris, quanto magis contra homines praevaleris?« (Gen. c. 32). Patriarcha ille sacerdotis exemplar est, quippe quum sacerdos orando atque obsecrando adiutorium divinum necessarium impetrare debeat. Laborando, patiendo, orando sacerdos munere iniuncto fungi debet; oratio vero primum locum occupat, quoniam Dominus dixit: sine intermissione orate. Verus Israel ipse Christus Dominus orando ad gravissimos labores, ut nobis exemplum praeberet, adiit. Antequam apostolos eligeret, pernoctavit orando. Passionem autem subiturus sudorem sanguineum fundens pugnavit donec ab angelo confortaretur. Ita sacerdotis est cum deo orando pugnare et gratiam divinam occupare.

b) Sicuti Israeli patriarchae promissum est contra homines praevalitarum esse i. e. contra Esau fratrem suum, ita sacerdoti, quamvis pacis amans fuerit, cum hominibus pugnandum erit. Adhortatus est quidem apostolus Timotheum suum (II ep. 2, 24): »Servum Dei non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati.« Nihilominus ipse coactus est saepissime resistentes veritati corripere et hoc modo litigare. Nostra aetate imprimis tot inveniuntur inimici veritatis catholicae, ut ad apologetae munus subeundum omnis sacerdos obligatus sit. Animum igitur oportet studiis roborare ad respondendum unicuique spei nostrae rationem poscenti. Ars autem apologetica non solum scientia et studio aequiritur, sed ut utiliter exerceatur, virtutibus quoque dilectionis et mansuetudinis opus est.

Speciali modo pugnandum est viris apostolicis cum mulieribus. Mirum quidem est, quod pauci inveniantur, qui

non contra mulieres certamen habuerint. Eliae prophetae fortitudinem Jezabel exercuit, Joanni Baptistae contra Herodiam gladio verbi dimicandum erat, Joannem Chrysostomum Eudoxia imperatrix quiete apostolico munere fungi non sivit. In Apocalypsi autem angelo Thyatirae dicitur: »Habeo adversus te pauca, quia permittis mulierem Jezabel, quae se dicit propheten, dicere et seducere servos meos« (2, 20).

Vigilet oportet sacerdos, ne familiari modo agendi cum mulieribus infirmus inveniatur et misere oblectamentis feminarum detrimentum patiatur.

c) Oblivisci non licet in prima pugna diabolum victoriam reportasse, quia mulieris infirmitate usus est. Jam sacerdotis est opus Christi continuare, quod S. Joannes apostolus descripsit, dicens: »In hoc apparuit filius Dei, ut dissolvat opera diaboli« (I. ep. 3, 8.). Contra diabolum igitur pugnando operaque eius dissolvendo tota vita sacerdotis occupatur. Opera autem diaboli peccatum, mortem, infernum esse patet. Ferventi igitur odio contra peccata sacerdos vix unquam quiescere poterit; contra ignorantiam, errores, et haereses pugnabit instruendo et docendo populum; contra vitia varia et malas consuetudines pugnabit virtutes colendo et fovendo. Aliis armis aliis temporibus certandum est; sicuti hodie nemo sanae mentis armis utitur, quae saeculis praeteritis a militibus adhibebantur, ita in pugna spirituali contra »rectores huius mundi« arma conferenda sunt nostris temporibus apta. Ita pugnando vitam degens denique sacerdos cum apostolo loquetur: »Bonum certamen certavi.«

Cum Synodales attento animo audissent sermonem sacrum, Reverendissimus Praesul respondit ad ea, quae pridie quaesiverat Procurator Cleri, pollicens, se facturum, quod iure meritoque optaretur; deinde iussit Lectorem promulgare Constit. synod. Tit. I. cap. 3: *de doctrina christiana*; quo facto Celsissimus Episcopus multa graviaque verba fecit de mediis adhibendis ad praecavenda in iuvenibus peccata luxuriae.

Sub finem huius Congregationis petiit Procurator Cleri P. T. D. Joseph Šiška, ut quod iam moris esset, sacerdotes in confiniis dioecesium mutuo se adiuvere in cura animarum,

ad vitandos scrupulos Reverendissimi Episcopi diserte ratum id facerent. Promissit Illustrissimus Antistes se provisurum, quae opus essent.

Propter benedictionem novae domus associationis typographicae, quam ipse Celsissimus erat peracturus, Ordo synodalis oportuit ita immutaretur, ut Congregatio generalis proxima non iam hora quarta, sed hora tertia haberetur. Indicta itaque Congregatione quinta ad horam tertiam pomeridianam eiusdem diei conventus dimissus est.

VIII.

Acta quintae Congregationis generalis.

A. d. VI Kalendas Septembres, hora tertia pomeridiana, postquam congregata est Synodus, recitatae sunt ex more Vesperae cum Completorio et dictae preces ad inchoandam Synodum. R. P. Director exercitiorum spiritualium habuit sermonem.

De fortitudine in morte subeunda manifestanda.

Perpauci inter homines iuveniuntur, qui timore mortis prorsus expulso libenter mortem subeunt. De suicidis, qui timore malorum in mortem magis compelluntur, quam mortem sine timore amplectuntur, sermo non potest esse. Christianae religionis vero est mortis timore confessores suos liberare. Sacerdos etiam hac in re eminere debet inter eos, qui Christi vestigia premunt. Revera vix quisquam tam fortiter libenterque morti occurrit, sicut sacerdos vere sacerdotalem vitam finiturus. »Desidero dissolvi et esse cum Christo,« licet ipsi cum apostolo dicere. Comparatur autem felix ista mors, quae nescit timorem *a)* respiciendo in vitam bene peractam; *b)* prospiciendo in resurrectionem futuram.

a) Timore morientes angustiantur, qui respicientes in vitam celerrime peractam confiteri debent se vitam aut totam aut aliquam partem perdidisse. Illud verbum horrendum: »Redde rationem villicationis tuae« horrore moriturum afficit. At sacerdos, qui cum apostolo studuit quotidie mori, de

ratione instante vix contremescit. Videt enim tempus vitae sibi concessum inde ab impositione manuum bene per singulos dies in servitium Dei adhibitum. Haud raro diurnum tempus non suffecerat ad labores superandos, noctis quies abbreviata est; nonne solatium inde sacerdos moriturus hauriet.

Respicientibus dies vitae praeteritos peccata quasi reviviscunt memoria. Moriturum recordatione ista cruciari ac timore affici quis est qui miretur? Neque a sacerdote decessuro timor ille alienus erit, attamen memoria poenitentiae et amore Christi patientis foras expelletur. Sacerdotis enim pii vitam recte poenitentiam diuturnam vocabis. Confidenter igitur morituro licebit dicere: Cor contritum et humiliatum Deus non despicias. Parochus quidam iam morti proximus quieto laetoque animo pronuntiavit: »Cruces permultae mihi per vitam obvenere, sed in omnibus Christum Dominum quaesivi.«

Nec retinetur sacerdos more filiorum huius mundi rebus mundanis, quibus valedicere tristi cum corde haesitat. Opibus destitutus cum pauperibus communicavit, quae ad vitam simplicem frugalemque necessaria erant. Nunquam cogitavit sicut ille stultus in evangelio (Luc. 12, 18) de horreis maioribus faciendis. Quamobrem nec audiet verbum illud: »Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te; quae autem parasti, cuius erunt?« S. Laurentium potius imitatus pauperes et egenos thesauros suos nominabit. Longo iam tempore testamento atque ultima voluntate indicata consuluit et providit, ne subitanea et improvisa morte negotia et scandala fiant.

Respiciens denique vitae tempus opera bona ad maiorem Dei gloriam patrata conspicit et iam de semetipso dicere audebit, quod saepissime defunctorum animas Deo commendans recitavit: Beati mortui, qui in domino moriuntur. Amodo iam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus: opera enim illorum sequuntur illos (Ap. 14, 13). Morituros tot adiuvit; infirmos peramanter visitavit, peccatorum onera in confessionali sublevare nunquam desidia omisit, rudium

puerorum eruditio religiosa semper ipsi cordi fuit: nonne forti animo iustum iudicem expectabit?

b) Fortitudo laeta morituri sacerdotis etiam augetur prospectu fidei in res mortem sequentes. Magnum quidem solatium fides catholica omni tempore praebet, attamen quoque apostolus dixit: »Videmus nunc per speculum in aenigmate, tunc autem facie ad faciem.« (I Cor. 13, 12). Obscuritas dogmatum fidei multo maior est quam claritas. Fortes quidem in fide credimus et pugnamus, ast quis non sentit desiderium, ut ipsi fiat, quod sacerdos moribundi animam Deo commendans adprecatur: »Redemptorem tuum facie ad faciem videas et praesens semper assistens manifestissimam beatis oculis aspicias veritatem.« Jam in eo est sacerdos moriturus, ut petitio haec impleatur. Fieri ne paterit ut timens mortem abhorreat?

Neque sepulcrum corporisque dissolutionem considerans pavebit. Nonne apostolum audit iubilantem: »Absorpta est mors in victoria. Ubi est mors victoria tua? Ubi est mors stimulus tuus? Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem et mortale hoc induere immortalitatem.« (I Cor. 15, 53). Resurgemus. Sacerdos autem apostolorum more »testis resurrectionis« (Act. 1, 22) electus est. Per singulos annos Paschalem hymnum iubilante cum animo cantavit. Quodsi fecit apostolica cum fide, cum apostolica laetitia quoque moriens confitebitur: »Sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem coelestis (hominis)« (I Cor. 13, 49).

»Certus sum, quia neque mors neque vita, neque angeli neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quae est in Christo Jesu Domino nostro.« (Rom. 8, 39).

Amorem talem autem efficiet in morituro sacerdote timor ille, quem inde ab initio sacerdoti ipsi verba Spiritus sancti ad angelum Laodiceae inculcaverunt: »Scio opera tua, quia neque frigidus es neque calidus; utinam frigidus esses aut calidus. Sed quia tepidus es et nec frigidus nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.« (Ap. 3, 15). Iuvenem in

seminario studiis vacantem verba ista terruerant; iam per totam vitam studuit augere charitatem et flammam divini amoris accendere. Mortem igitur laetus aspexit, quoniam fortior quam mors dilectio est. Bene scit aeternas fore flammam beatas divini illius amoris, quae ex corde igneo Jesu accensae sunt. S. Ignatium martyrem recordatur, qui moriturus Romanis scripsit: Amor meus crucifixus. S. Ambrosii librum »de bono mortis« in mentem revocans laete cum episcopo hoc glorioso proclamat: »Festinemus ergo ad vitam. Si quis vitam tangit, vivet.« Denique tetigit illa mulier, quae tetigit fimbriam eius et a morte dimissa est, cui dicitur: »Fides tua te salvam fecit; vade in pace...« Quaeramus ergo viventem. Sed iterum videamus, ne eum quaeramus inter mortuos et dicatur nobis sicut et mulieribus illis: »Quid quaeritis viventem cum mortuis? Non est hic, surrexit. Ipse quoque Dominus, ubi se quaeri vellet, ostendit dicens: Vade ad fratres meos et dic eis: Ascendo ad patrem meum et patrem vestrum, Deum meum et Deum vestrum...« Ibi ergo quaeramus eum, ubi quaesivit Joannes et invenit. Ille eum in principio quaesivit et invenit viventem apud viventem, filium apud patrem. Nos eum in temporum fine quaeramus et complectamur pedes eius et adoremus eum, ut dicat nobis: Nolite timere, i. e. nolite timere a peccatis saeculi, nolite timere ab iniquitatibus mundi, nolite timere a fluctibus corporalium passionum, *nolite timere a morte*; ego sum vita. Quicumque ad me venit, mortem non videbit in aeternum.« (Ambros: De bono mortis. c. 12. n. 57. Migne XIV. col. 566).

Conclusio. Synodo iam ad finem peracta licebit Reverendissimo Principi-episcopo dicere cum Gedeone, cuius mentio initio sermonum facta est: »Surgite, tradidit enim Deus in manus nostras castra Madian.« (Jud. 7, 13). Licebit istud, dummodo synodales omnes induti sint virtute ex alto, ut iam fortes in fide, fortes ad vitam sacerdotalem degendam, fortes ad labores apostolicos sustinendos, fortes ad passiones tolerandas, fortes pugnatore, fortes denique ac mortis timore liberati exeant et redeant in vineam Labacensis dioecesis. Revera Revmi synoditae studuerunt fortitudine ista multi-

plici corroborare animos. Exeant igitur proclamantes sicuti illi trecenti viri Gedeonis: »Domino et Gedeoni!« »Gladius Domini et Gedeonis!« ita proclament: »Domino et episcopo nostro!« et dominabitur Deus.

Post meditationem rogatu Promotoris Synodi mandavit Reverendissimus Praesul, ut pronuntiarentur nomina eorum, qui probati sunt a Synodalibus examinatores promovendorum ad beneficia curata.

Examinatores promovendorum ad beneficia curata.

Josephus Smrekar, S. S. Praelatus dom., Canon. honor.,
Instituti dioec. studior. theol. Prorektor;

Andreas Kalan, S. S. Praelatus dom., Canon. eccl. cathedr.;

Dr. Andreas Karlin, Canon. eccl. cathedr.;

Dr. Joannes Koren, Canon. eccl. cathedr.;

Msgr. Antonius Zupančič, Prof. theol.;

Dr. Josephus Lesar, Canon. honor., Prof. theol.;

Dr. Joannes Janežič, Prof. theol.;

Dr. Alexius Ušeničnik, Prof. theol.;

Dr. Franciscus Ušeničnik, Rector Coll. Sti Stanislai;

Michael Arko, Decanus in Idria.

Iam perrexerit Synodus agere, quae agenda ex ordine restabant. Procurator Cleri protulit aliquas causas synodalia, quas Reverendissimus Praesul paucis verbis composuit. Instante hora, qua domus typographica benedicenda erat, Illustrissimus Antistes, gratiis Deo actis, dimisit congregatos.

IX.

Acta tertiae et ultimae Sessionis publicae.

Expeditis feliciter negotiis Synodi, reliquum erat, ut gratiae Deo sollemniter agerentur. Feria VI, a. d. Kalendas Septembres, hora sexta matutina Reverendissimus Princeps-Episcopus celebravit s. Sacrificium in honorem SS. Trinitatis; Synodales vero in Missa sacramentali Eucharistiae per-

ceptione communicarunt. Sacrificio oblato, persolutae sunt preces ex Pontif. Rom. in hac ultima Sessione praescriptae. Iam Illustrissimus Antistes ascendit ambonem, ut haberet ultimum sermonem synodalem.

Allocutio finalis.

Deo opitulante ad finem Synodi pervenimus. Gratias Vobis, qui mecum perseverastis paratique estis, labores Vestros Constitutionibus et Instructionibus Synodi nostrae conformare. Bene enim perspexistis, Constitutionibus et Instructionibus nihil aliud intendi, quam meliorem atque magis uniformem adimpletionem negotiorum et officiorum, quae in cura animarum Vobis incumbunt.

Insuper animo recreati, spirituque renovati estis: utinam in hoc spiritu ad finem usque vitae perseverare possitis! Permittatur mihi, ut hunc in finem nonnulla verba proferam et tunc in pace Vos dimittam.

1. Meminerimus quotidie, quam sublimis sit vocatio nostra. Vocati sumus, ut opus divinum salvationis generis humani per nos continuetur. Qualis dignitas! Post gratiam baptismi, gratia maior conferri nobis non potuit. Cum psalmista mirantes clamemus: »Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat et humilia respicit in coelo et in terra? Suscitans a terra inopem et de stercore erigens pauperem: ut colloset eum cum principibus, cum principibus populi sui!«¹⁾

Qui vero ad tam sublimem statum nos vocavit, gratiam quoque necessariam nobis praeparavit, ut »placitis moribus dignanter servire illi possimus«²⁾

2. Cum ministri Ecclesiae constituti simus, certe devotionem erga hanc Ecclesiam Deus ipse nec non populus christianus a nobis exspectat. Et revera, omnimodam devotionem Ecclesia meretur.

Nonne sponsa Christi est, quae in dies novos filios Illi generat? nonne Corpus Eius mysticum constituit, estque »os de ossibus Eius, caro de carne Eius?«³⁾ nonne Christus in Illa et per Illam vivit?

¹⁾ Psalm. 112, 5—7. — ²⁾ Orat. in festo s. Barnabae. — ³⁾ Gen. 2, 23.

Insuper persecutiones multas Ecclesia patitur et quidem, non solummodo ab inimicis, ab haereticis, ab schismaticis, sed etiam a propriis filiis. Quis enim funestos errores modernismi excogitavit, populo callide proponebat, clericos in illos pertrahebat? Dico: »funesos errores«, nam si illi ulterius propagati fuissent, Ecclesia desineret vivere, desineret esse. Ergo quis errores tam perniciosos propagare conabatur? Nonne filii Ecclesiae, nonne, proh. dolor, ipsi sacerdotes? O »navicula« i. e. Ecclesia in medio mari iactabatur fluctibus, erat enim contrarius ventus.¹⁾

Quapropter devotio nostra erga Ecclesiam terminos nesciat. Amemus illam spiritu, corde, voluntate. Amemus illam spiritu: definitionibus et doctrinis eiusdem intellectum nostrum libentissime subiiciamus, nam verba sapientiae loquitur in Spiritu veritatis, qui in omnem illam inducit veritatem.

Amemus illam ex toto corde! non recedamus ab illa, sed semper et ubique ex partibus eius inveniamur; tristitiis eius condoleamus, in omni casu apud illam maneamus imperterriti, amici eius sunt nostri amici, inimici eius nostri inimici, ut etiam de nobis Christus affirmare possit: »Vos estis, qui permansistis mecum in meis tentationibus.«²⁾

Amemus Ecclesiam tota nostra voluntate! Ergo exhibeamus illi voluntariam perfectamque obedientiam; adimpleamus omnes leges morales, omnia praecepta disciplinaria, omnes regulas liturgicas; defendamus eiusdem iura parati etiam mori pro illa.

3. Qui vero erga Ecclesiam devoti sunt, summum quoque Pontificem maxima prosequuntur reverentia. In illo enim vivit Christus magister noster, Christus pastor noster.

Vivit quidem Christus in ss. Eucharistia, ubi ad cor nostrum loquitur illudque solatio et robore adimplet. At in dubiis circa aeternas veritates, in variis opinionibus, quae nos perturbant, non loquitur Christus, sed Pontifex, quem doctorem infallibilem Christus nobis dedit.

Vivit quidem Christus in ss. Eucharistia, ubi tamquam bonus pastor carne propria et sanguine nos pascit, amorem

¹⁾ Matth. 14, 24. — ²⁾ Luc. 22, 28.

Dei et zelum animarum nobis infundit; at si ducem quaerimus, qui in unum nos coniungit, contra lupos nos defendit, a via erroris retrahit, iterum non est Christus in ss. Eucharistia, qui omnia haec praestat, sed Pontifex, cui Christus oves et agnos suos pascendos suprema sua auctoritate commisit.

Cum res ita sint, reverentiam erga Christum habere non potest, qui Pontifici illam non exhibet; amare Christum in suis membris, in mystico suo corpore non potest, qui Pontificem, super quem Ecclesia aedificata est, qui centrum est unitatis, non amat.

4. Ministri Christi sumus, quapropter servitia Illi exhibere obligamur. At quomodo?

Per sanctificationem nostram. Nam haec sanctificatio prae caeteris obligationibus nobis incumbit; quapropter obligati sumus ad media apta et idonea, quibus sanctificatio nostra, perfectio nostra, prouti status sacerdotalis illam expostulat, obtineri, conservari, immo et promoveri poterit.

Oportetne haec media recensere? Frequens confessio, quotidiana saltem brevis meditatio, quotidiana pia lectio, quotidianum examen conscientiae, tener amor erga B. Virginem Mariam, cultus Ss. Cordis Jesu, qui praepreparis in devota celebratione missae et in quotidiana adoratione Sanctissimi ostenditur: media sunt ad hunc finem apta.

Quomodo adhibere haec media solemus? Utinam quotidie, constanter et serio!

Secundo Christo servitium praestamus per doctrinam exhibitam fidelibus. Nam doctrina fideles ad cognitionem Christi adducere, doctrina bonitatem, misericordiam et amorem Christi illis patefacere, doctrina voluntates etiam rebelles subiicere Christo valemus. Contendamus ergo docere infantes et adultos, docere in schola, in ecclesia et per domos, ne falsi prophetae induti angelum lucis fideles a Christo avertant cordaque eorum aversione, immo odio in Christum impleant.

O quam suavis obligatio praedicare Christum et quidem Christum crucifixum! praedicare amores et dolores Ss. Cordis

Eius atque ad reciprocum excitare amorem! praedicare Christum praesentem in S. altaris Sacramento fidelesque amanter ad illam invitare mensam »in qua Christus sumitur, mens impletur gratia et memoria passionis Eius recolitur!« O quam suavis obligatio sermocinari de beatissima Virgine et Matre Dei Maria, de Eius dignitate, amore, castitate, humilitate, de Eiusdem materno purissimo Corde, deque immensis doloribus Eius! O quam suavis obligatio populo petenti panem spirituales explanare aeternas veritates, explanare illas cum omni fiducia sine timore erroris!

Tertio servitium Christo praestamus per opera misericordiae. Cum aegrotum visitas, cum pauperi eleemosynam porrigis, cum afflictum consolaris, cum ignarum doces, cum dubitanti consilium praebes, cum derelicto succurris, ipsi Christo servis, nam nonne ille dixit: »Quamdu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis!« ¹⁾

Idem affirmare licet, quando iuvenes et puellas in Congregationem Marianam, alios in tertium Ordinem S. Francisci, patres familias in Associationem a S. Familia colligis ibique statutis convenienter dirigis. Immo in hoc quoque casu Christo servitium praebes, quando iuvenes et viros in varias associationes vocas et invitas, quibus vel intellectus magis excolitur, vel per gymnasticam corpus roboratur, vel oeconomia bonum materiale eorum promovetur, vel in politicis associationibus ad defendenda iura hominis christiani coniunguntur. Nam labores et sudores Vestri in omnibus enumeratis associationibus eo tendunt, ut populus fidelis Ecclesiae, atque per Ecclesiam Christo adhaereat, nec per illecebras emolumenti terrestris ab Illo abstraheretur.

5. At quotidiana experientia edocemur, sacerdotes, qui revera tales sunt, a mundo odio haberi. Odium istud Dominus iam praevidit et praedixit: »Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret: quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.« ²⁾

¹⁾ Matth. 25, 40. — ²⁾ Joan. 15, 18.

Odium ergo ex parte mundi signum est veri discipuli Christi. Vae sacerdoti, qui a mundo laudatur, a mundo diligitur, a mundo prae confratribus extollitur. Laudes mundi probare videntur, sacerdotem talem non esse e parte Christi, sed e parte mundi, a quo Christus et discipuli eius odio habentur. Ita etiam S. Paulus testatur affirmando: »si adhuc hominibus placerem., Christi servus non essem.«¹⁾

Odium mundi crescit, si zelus sacerdotis pro Christo, pro Ecclesia, pro populo fidei crescit. Nonne S. Stephanum Judaei tunc ad occisionem postulaverunt, quando ille »plenus gratia et fortitudine prodigia et signa magna faciebat in populo?«²⁾ Nonne etiam contra Christum ipsum consilium occidendi illum tunc ceperunt, cum, Lazaro a mortuis excitato universus populus summis illum prosequeretur laudibus, illumque tamquam filium Davidis, tamquam Messiam per plateas Hierosolymitanas proclamabat!³⁾

Simili modo inimici Christi etiam contra veri nominis sacerdotes machinationes pessimas excogitare, eorum coepta subvertere, eorum intentiones suspicari, illosque ignominiis afficere, irrisionibus exponere non cessant, si sacerdotes Spiritu Christi imbuti omnem vitam populi scilicet ecclesiasticam, domesticam, politicam et socialem eodem spiritu imbueri omnibus viribus contendunt, atque ad hunc finem obtinendum tempus suum, peculium suum, imo et sanitatem suam sacrificare parati sunt.

Nos vero, ut genuini discipuli Christi, inimicos diligere atque orare pro illis volumus, prouti Christus pro crucifixoribus oravit, prouti s. Stephanus lapidibus obrutus clamabat: ne statuas illis hoc peccatum? Inimici quidem permanebimus errorum, quos spargere conantur, amici vero personarum, quae sanguine Christi redemptae sunt; utinam omnes in ovile Christi perducere possent!

6. Ministri Christi sumus, quapropter nosmetipsos mutua complectamur charitate, quae charitas quotidie augeatur, ut charitate coniuncti eo facilius proelia Domini proeliemus.

¹⁾ Gal. 1, 10. — ²⁾ Act. 6, 8. — ³⁾ Joan. 11, 46, sqq.

Coniuncti vero maneamus in divino Corde Jesu Christi. Orationes nostras, labores nostros, passiones nostras quotidianas huic Cordi offeramus ad expiandas iniurias illatas illi in ss. Altaris Sacramento in primis ab illis, qui sacrilege ad illud accedunt, vel praesentiam Christi in illo negant, atque in illum finem, in quem ipse in cruce semet obtulit Deo Patri, atque quotidie in missae sacrificio offerre semet continuat.

Utique, in hoc sacrificio comendemus nosmet invicem misericordiae huius sanctissimi Cordis, ut obtenta gratia perseverantiae tamquam fideles ministri audire mereamur verba: fidelis servus, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Amen.

Sermone ad finem deducto, rogavit Promotor, ut publicarentur decreta tum *de Synodo finienda*, tum *de Synodo prope habenda*. Quod ut factum est, expositum est ss. Sacramentum et Reverendissimus Antistes inchoavit in gratiarum actionem Hymnum Ambrosianum, quem schola cantorum prosecuta est. Cum sub finem hymni omnes Synodales sollemniter se dovovissent Sacratissimo Cordi Salvatoris nostri Jesu Christi, Celsissimus Praesul, peractis omnibus quae praescripta sunt, benexit cum Sanctissimo Sacramento congregatam Synodum. Iam apertae sunt portae ecclesiae et praelectum est decretum *de dimittenda Synodo*. Dictis orationibus dicendis in fine Synodi, ad vocem Secretarii acclamantis: Recedamus in pace — omnes recesserunt spiritu roborati et confortati ad proelianda proelia Domini, memores verbi, quo animos Synodaliū inflammavit R. P. Exercitator: »Surgite, tradidit enim Dominus in manus nostras castra Madian«. ¹⁾

¹⁾ Jud. 7, 15.

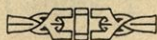

Constitutiones

et

Instructiones

Synodi dioecesisanae secundae.

Synodus Labacensis secunda continuat opus, quod a Synodo prima, anno 1903 celebrata, incoeptum est.

Quapropter constitutiones et instructiones de illis partibus curae pastoralis porrigit, quae aut statutis dioecesanis nondum ordinatae sunt, aut quae in theologia pastorali tam praecise et accurate, prouti indigentiae dioecesis nostrae postulare videntur, pertractari minime possunt.

Materia selecta in duos distributa est titulos, quorum primus de ecclesia ut aedificio atque de omnibus illis rebus necessaria constituit, quae ad ecclesiam, ad cultum divinum atque ad instructionem populi pertinent, secundus vero instructiones continet de administratione bonorum ecclesiasticorum atque de officiis cancellariae.

Titulus I.

De cura pro ecclesia, cultu divino et doctrina christiana.

Parochus installatus curam suscipit *ecclesiae*, ut aedificium nec non omnia obiecta in illo legibus ecclesiae conformiter servantur, ut *cultus divinus* ordine praescripto peragatur, nec non ut populus christianus in *doctrina catholica* rite instituat.

Cap. I.

De ecclesia.

In omnibus populis loci inveniuntur pro cultu divino; in populis magis excultis hunc in finem magnifica aedificari solebant templa.

Inde haud mirum, si populus christianus inde ab incubulis templis cultui divino destinatis sollertem curam impendebat. Nam templum christianum propter Deum ipsum personaliter in illo habitantem domus Dei dicitur atque revera est.

Si vero Deus ipse inter nos habitare dignatur, certe nullis sumptibus parcendum est, ut domus digna Illi praeparetur, quapropter ad aedificandam et exornandam domum Dei viventis res pretiosissimae conferri nec non omnis ars adhiberi debet et solet.

Quae vero ad domum Dei atque ad cultum divinum in illa peragendum necessario requiruntur, ab Ecclesia determinata eiusdemque legibus ordinata sunt.

Ex omnibus autem legibus et normis huc spectantibus Synodus nostra solummodo ad eas attentos reddet animarum curatores, quae docente visitatione canonica in nostra dioecesi prae ceteris inculcari debent.

Agendum autem est de *aedificio* ecclesiae, de *sacristia*, de *objectis* in ecclesia, de *ordine quoad sedilia*, de colenda arte ecclesiastica, nec non de *museo* dioecesano.

§ 1.

De aedificio ipso.

Ecclesia ipsa, in quantum solummodo ut aedificium consideratur, *conservari*, si detrimentum passa est et ruinam minatur, *restaurari*, si vero omnino prolapsa est, ex *toto reaedificari* debet.

1. De conservatione ecclesiae.

Parochus ante omnia curare tenetur, ut tum ecclesia parochialis, tum ecclesiae filiales in statu integro conserventur. Quam ob rem *mandamus* parochis:

a) ut muros, fornices, turrim, tecta diligenter observent, ne *forte damnum* patiantur; nam damnum *statim* perceptum negotio facili refici poterit; si vero incuria parochi iam grave evasis, vix et nonnisi *magnis sumptibus* reparabitur;

b) ut curam habeant *tecti* tum ecclesiae tum turris, ne ob aliquem licet parvum defectum imbres et nives per tectum super antheria atque trabes, quibus tectum sustinetur, vel super fornicem ecclesiae cadant, quo in casu lignum evadet putridum et cariosum, fornix vero humida ita, ut in parte intrinseca fornicis maculae comparere possint;

c) ut oculos saepe in *muros* eorumque rimas et fissuras convertant, si quae super illis comparuerint; nam si rimas observaverit, causam illarum statim requirat; causae vero esse possunt iam in trabibus putrefactis, vel fornicem nimis gravantibus vel in trabibus turris haud iuste dispositis, ita ut ob motum campanarum muri quoque in detrimentum sui moveantur; aliae insuper causae fors in fundamentis plus minusve defectuosis inveniri poterunt;

d) ut *humiditatem*, quae muris valde nocet, ab ecclesia arceant; quapropter parochi curam habebunt, ut aquae imbrium, quae de tecto cadunt, a fundamentis ecclesiae amoveantur; item curam habebunt, ne ecclesiae pavimentum situm sit sub superficie terrae circumiacentis, neque ob soli proclivitatem aquae pluviae versus fundamenta ecclesiae fluant; fors circumcirca ecclesiam fossam procurare debebunt sat profundam cum adiecto canali, ut aquae in fossa collectae per canalem abducantur;

e) ut ad detegenda damna parochi *ipsi simul cum vitricis* ecclesiae vel *aliis peritis* ecclesiam parochialem nec non ecclesias filiales cum omnibus partibus *quotannis* solliciti et accurate visitent, non autem nuntium de statu ecclesiarum aliunde exspectent.

2. De restauratione ecclesiae.

Si ecclesia detrimentum passa est, *restaurari* debet. In restauranda ecclesia vero parochos *monemus*, ut serio perpendant:

a) *Modum et stilum* restorationis, quapropter cum rerum peritis consilium capiant; stilus pro posse servetur, nisi in aliqua parte e. gr. in fenestris prior forma ex inscitia fuerit deformata, quo in casu reformari dedebit;

b) restaurationem inchoandam esse a *tectis et fornicibus et colliquiis*, unde detrimenta in ecclesia saepe saepius originem ducunt;

c) tunc manum ad *fundamenta* esse admovendam; nam defectus in fundamentis totae ecclesiae, praecipue muris, nocere multum potest;

d) servandam esse *formam tecti in turri*, quando elegans et artificiosa iudicatur, licet a stilo ecclesiae discrepet, quod praecipue de tectis in stilo »barocco« valet;

e) licere quidem ecclesiae parietes et fornices *coloribus* ornare atque *picturis*, at necessarium esse, ut ornamenta et picturae cum sanctitati loci, tum constructioni ecclesiae et stilo respondeant;

f) ut vero *reparatio* aedificii ianuae, fenestrarum, fundamentorum, turreis atque inductio colorum et picturarum secundum praecepta artis ecclesiasticae fiat, *delineamenta cuiuslibet restorationis vel innovationis via ordinariatus ad commissionem dioecesanam pro arte ecclesiastica fovenda approbationis causa transmittenda esse.*

3. De aedificatione novae ecclesiae.

Quando ecclesia parochialis omnino prolapsa est, vel propter incrementum numeri parochianorum fideles capere non potest, tunc parochus et parochianis onus incumbit procurare sibi *novam ecclesiam*.

Ut vero tale negotium feliciter inchoari necnon ad finem exoptatum perducere possit, *requiritur*:

a) parochus ante omnia *fideles ad pium opus* omni meliori modo *incitare atque inflammare* debet, nam solummodo hoc in casu grande onus in se suscipere et sacrificia omnia etiam ingentia ferre parati erunt;

b) tunc simul cum viris, qui in parochia auctoritate eminent, *locum* designabit pro ecclesia, nec non *amplitudinem* numero parochianorum aptam atque *formam stili*;

c) his stabilitis ab architecto perito *delineamenta* novae ecclesiae procurabit, e quibus situs ecclesiae eiusque amplitudo et forma patebit; in quo delineamento ad situm sacri-

stiae, ambonis, baptisterii et confessionalium praeprimis attendendum est; turris, quae ecclesiae magnum decorem contribuit, *non* aedificetur *in fronte* ecclesiae ita, ut ingressus in ecclesiam per turrin pateret, neque in tali parte, ut necessariam fors amplificationem ecclesiae impediret;

d) praedicta delineamenta non exhibeant nisi *adumbrationem* ecclesiae eiusque partium, nam delineamenta perfecta nimiam pecuniae summam absorberent et forsitan frustra, sc. in casu, si delineamenta reiicerentur;

e) *delineamenta ad commissionem artis ecclesiasticae fovendae dioecesanam revisionis et approbationis causa transmittantur*;

f) eodem tempore *computus* fiat de expensis in aedificatione novae ecclesiae necessariis simulque fontes inquirantur, unde sumptus omnes praestari poterunt;

g) parochus providens *iusto* cogitabit tempore de praeparanda materia et pecunia; quae praeparatio fortasse *per plures annos* protrahi debet, imprimis in parochiis, ubi populus neque dives est neque numerosus; nam parvas collectas populus haud denegabit; quae tamen collectae per plures annos continuatae in magnam et sufficientem coalescent summam;

h) valde *pacifice* opus procedet, si *populus voluntarie haud coactus ad aedificationem necessaria conferet*; at saepe eveniet, ut populus ab uno vel altero viro inquieto et obstinato instigatus collectas ad novam ecclesiam necessarias denegat; quo in casu via ordinarius potestas civilis libello supplici rogabitur, ut sic dictam *concurrentiam* ordinare atque in exitum deducere non recuset;

i) exortis decursu laboris variis *difficultatibus*, exorta forsitan etiam pertinaci *oppositione* partis fidelium ne parochus animum despondeat, sed tranquillo animo usque ad finem illud continuat;

j) murorum incrustatio intrinseca et extrinseca, vel saltem extrinseca protrahatur saltem ad unum annum, ut propter accessum aëris humiditas e lapidibus vel alia materia removeatur;

k) *pictura* vero ecclesiae sive ornamentalis sive figuralis per plures annos *differatur*, ne prorumpente humiditate maculetur;

l) *altare maius semper fixum* sit, quod loci sanctitas postulare videtur; si sumptus desunt, omitti poterit saltem ad tempus pars altaris, quae supra mensam in altum eminet;

m) *non requiritur*, ut omnis ornatus ecclesiae statim procuretur; sufficit procurare ea, quae ad cultum divinum rite peragendum omnino necessaria sunt, omnibus aliis rebus relictis curae posterorum;

n) si ecclesia aedificata est fixumque altare possidet, opportuno tempore *consecrari* poterit; si vero una vel altera conditio consecrationis deest, cultui publico per *simplicem benedictionem* tradi poterit.

§ 2.

De sacristia.¹⁾

Ad supellectilem sacram asservandam ad aliosque usus *sacristia* valde necessaria est, quapropter revera apud omnes fere ecclesias constructa invenitur. Ut vero fini suo inservire possit, parochi *monentur*:

a) *si ecclesia ex integro reaedificatur*, iam in delineamentis ecclesiae sacristiae ratio est habenda, ut etiam sacristia stilo ecclesiae conformis sit atque cum illa quasi unum corpus efficiat; sacristia in ea parte ecclesiae sita sit, ubi radiis solis plus exponitur atque a periculo humiditatis melius praeservatur;

b) *in ecclesiis iam aedificatis* sacristia, quando indigentis et fini non respondet, reconstrui, amplificari vel ob humiditatem in aliam ecclesiae partem, ubi id fieri poterit, transferri debet;

c) *ingressus* in sacristiam non sit solummodo ex ecclesia, sed etiam e platea, ne sacerdos, aedituus et ministri ingrediendo vel egrediendo populum orantem nimis perturbent, vel a populo nimis conferto exire vel intrare impediuntur;

d) sacristia *bene custodiatur*, quapropter ianua sit firma, serae et pessuli sint fortes, fenestrae cancellis ferreis munitae;

¹⁾ Flis, Umetnost v bogočastni službi, pg. 112 sqq.; Atz, Die christl. Kunst sub voce Sacristei.

e) fenestrae ita ex adverso ponantur, ut, quod pro arcenda humiditate summopere necessarium est, facile aëri exponantur;

f) in sacristia *asservantur* paramenta, albae, corporalia, purificatoria, calices, ostensoria, libri, thuribula cum naviculis, linteamina, tegumenta et ornamenta altarium, candelae, candelabra, picturae, statuae, aliaque utensilia pro ecclesia;

g) omnibus hisce obiectis recondendis *unica sacristia* vix sufficiet; ideo *altera* sacristia praeparabitur vel *locus supra illam*; in utraque sacristia vero *armaria* apta et artefacta iusto ordine disposita sint;

h) primum locum occupat *mensa*, ad quam sacerdos celebraturus induitur, quae mensa 1 m alta, saltem 2 m longa, 1 m profunda atque praeprimis variis ductilibus capsis altis 10 cm instructa sit; suadetur ut supra suppedaneum et iuxta fenestram ponatur; supra mensam ponatur armarium eiusdem longitudinis variis instructum capsellis et loculis;

j) *ductiles capsae mensae casulis* reponendis inservient, quae non plicatae sed *extensae* duae vel ad summum tres in singulis capsis condantur; in medio armario supra mensam pendeat crux, ante quam sacerdos celebraturus inclinationem facere tenetur; *in loculis* post crucem nec non ad dexteram et sinistram eius calices servantur positi super purum linteamen, nec non ostensoria, ciboria et libri ecclesiastici ordinatim dispositi; *in capsis* vero custodianatur purificatoria, corporalia et pallae et quidem mundaе separatim a maculatis; in parte superiori appareat *tabula* cum nomine regnantis summi pontificis, episcopi et imperatoris et *altera* cum adnotatione orationum imperatarum;

k) *aliud armarium* inserviet reponendis ornamentis, pulvinis, cereis, candelabris; si unum non sufficit, plura procuranda sunt; vexilla, sepulcrum, tumba et alia utensilia armariis dispositis in altera sacristia vel in loco sicco supra sacristiam servantur;

l) locus quoque aptus pro *genuflexorio et tabella*, in qua orationes ante et post missam occurrunt, destinetur nec non pro *tabella missarum fundatarum*;

m) cura adhibeatur, ut pro *prunis*, pro navicula et thuribulo *spatium separatum* fors in muro excavatum praeparetur, ne pavementum et muri a prunis et fumo inquinentur;

n) *lavacrum* quoque, pro posse artefactum, fors lapideum, ad murum sacristiae collocetur provisum canali, quo aqua ad manuum lationem adhibita statim defluere possit; in lavacrum quotidie aqua recens infundatur: ad lavacrum praeparatum habeatur purum *manutergium*;

o) *scopae* praesto sint, *penicilli* quoque, *fasciculi plumarum* et fors *cauda vulpis*, ut pavementum scopis verri, altaria vero et statuae instrumento molliori, plumis, penicillis, absque damno a pulvere liberari possint;

p) *mundari* vero oportet pavementum sacristiae aliaque obiecta saltem singulis hebdomadibus; pavementum saepius etiam *aqua* purgetur; locus sacer et usus sacer obiectorum expostulat, ut paramenta et albae mundaе, omnia alia utensilia nitida sint; cura praecipua habeatur corporalis et pallae, quae ex oblivione saepe negliguntur;

r) in *sacristiam* praeter sacerdotes et ecclesiae ministros *nemo admittatur* exceptis causis revera *urgentibus*, ne squalor, coenum, lutum in sacristia congeratur; quapropter non esset absque re, si pro ministrantibus *crepidae* paratae essent, quibus adhibitis functionibus assisterent;

s) ultimo perpendendum est, utrum *fornax* quoque in sacristia collocari debeat atque *confessionale pro surdastris* tantummodo, nam confessiones in sacristia excipere ordinarie non licet; pro surdastris tamquam confessionale adhiberi fors poterit lignea crates firmata ad genuflexorium.

§ 3.

Intra ecclesiam.

Intrinsece ecclesia quoad omnes suas partes eam decentiam et dignitatem prae se ferat, quam *loci sanctitas* necessario requirit. Synodus nostra quoad singulas partes ea parochis in *memoriam* revocet momenta, ad quae prae ceteris attendere debent.

1. De altaribus.¹⁾

In qualibet ecclesia *plura altaria* esse possunt; in ecclesiis ruralibus sufficiunt *tria*, in parochiis vero parvis *unum*.

a) Inter omnia altaria eminet *altare maius*, in quo ordinarie etiam tabernaculum collocatur. Altare maius *semper fixum sit*, dum reliqua altaria portatilia esse possunt.

In altari maiori cura maxima impendatur mensae et tabernaculo.

b) Prioribus temporibus *mensa* saepe negligebatur, licet pars altaris potissima sit, cum super ea missae sacrificium Deo offertur. Decet et requiritur, ut mensa sit *marmorea* nec non undequaque etiam in parte superiori *polita*.

Stipes constructus sit e naturali lapide quadris; si vero laterculi adhibentur, *saltem quatuor anguli* lapidei sint, nam secus altare ut fixum consecrari non posset. Si vero columnae, quibus mensa superimponitur, praeferuntur, suadet, ut saltem anterior pars stipitis lapidea sit, ut posterior pars mensae super illam iaceat.

Cum super mensam altaris maioris poni debeant *candelabra* atque *tabernaculum*, propterea latitudo eius sit 1 *m* vel 1·5 *m*; longitudo circa 2 *m* vel 2·5 *m*, altitudo vero imprimis propter sepulcrum, in quo reliquiae reconduntur 12 vel 15 *cm*.

Opercula lignea, quibus olim mensae tegebantur, nunc ubique iam remota sunt, quapropter remota maneant; *proscribitur* quoque operculum *e metallo*, quod in margine mensae circumducebatur.

c) Altare proprium habeat fundamentum, cui superstruitur; ante illud sit *suppedaneum* ligneum vel lapideum cum *uno vel tribus* gradibus; decet, ut gradus etiam in utraque parte altaris prolongentur nec non, ut *pars altaris ad ecclesiam conversa* artificiose ornata sit.

d) *Tabernaculum* cum baldachino lapideum esse potest vel ligneum. Si lapideum est, intus ad arcendam humiditatem ligno fors populeo obducatur; propter securitatem contra flagitiosos homines ultimis temporibus tabernacula adhibentur

¹⁾ Flis, l. c., pg. 3 sq.

e ferro vel e chlabyde. In omni vero casu *ianua* tabernaculi firma sit atque claudenda firmissimo claustro. *Prohibentur* tabernacula, quorum pars interior *volvitur*. Observentur decreta congregationum de ornatu tabernaculi.

e) *Tabernaculum* architectonice coniunctum sit cum altari atque cum parte, quae supra mensam eminet, quae pars pro statuis vel imaginibus sanctorum destinatur. Caveant parochi, ne ista pars nimis alta, nimis ampla sit, curentque, ut cum magnitudine et stilo ecclesiae concordet. Quae partes in stilo »renaissance« vel »barocco« plus minusve artificiose confectae *haud removeantur*, nisi omnino iam prolapsae sint; secus melius est, ut modo simplicissimo restaurentur.

f) *Pars posterior altaris* saepe negligitur, immo varii loculi in ea inveniuntur, in quos aeditui scopos, candelabra, lagenas cum oleo, varia ornamenta aliasque res sordidas condere solent. Cum talis usus altaris cum sanctitate eiusdem nullo modo componi possit, omnino et severe prohibetur.

g) Cura *haud minor altaribus* impendatur *minoribus in ecclesiis parochialibus, nec non altaribus in ecclesiis filialibus*. Constructio stipitis enim et mensa, vel si mensa deest, pars stipitis superior, ubi altare portatile positum est, saepe saepius *valde indecens* est, ruinae similior, quam altari, sordida et pulverulenta.

h) Nimis sordidus in altaribus invenitur etiam *locus, ubi vasa* cum floribus collocantur, immo vasa ipsa *haud raro* ab altari propter squalorem removeri, deberent. Etiam *chrismale* hinc inde sordidum atque propter humiditatem loci *valde mucidum* invenitur.

j) Altare *portatile* in stipite altaris ita poni debet, ut supra illud calix et hostia facile collocentur, ergo ne a margine altaris nimis distet, in eademque sit planitie cum superficie altaris.

2. De cancellis.¹⁾

Cum ingressus in chorum, in quo altare maius erectum est, nemini permittatur nisi solis sacerdotibus et necessariis

¹⁾ Flis, l. c., pg. 117 sq.

ministris, ideo chorus ab ecclesia *cancellis* separatus sit oportet, de quibus *urgetur*:

a) Ut *laici* a choro arceantur, *altare maius cancellis a reliqua parte ecclesiae separetur*, vel, prouti magis suadetur, tota pars ecclesiae superior a navi eiusdem cancellis distinguatur;

b) cancelli fabricari possunt *e marmore* ita, ut lapidea sit tum oblonga tabula, quae columnis artefactis superponitur, tum isthaec columnae, tum gradus sub cancellis, qui fidelibus ad genuflectendum inservit;

c) sed cancelli etiam *e ferro* esse possunt, quo in casu gradus ante illos positus lapideus, oblonga vero tabula illis superposita lignea erit;

d) cum nostris temporibus cancelli etiam *distribuendae communioni* inserviant, cavendum est, ne altitudo eorum 75 vel 80 cm excedat;

e) eadem ex causa *tempore communionis cancelli linteo tegantur*, quo fideles utuntur, ne sacra hostia fors in pavimentum decidat, sed albo linteo intercipiatur; linteum partibus duabus constet, quarum una a parte evangelii usque ad ostiolum cancellorum, altera e parte epistolae extendatur; *communione peracta linteum statim amoveatur*; linteum semper mundum sit, quapropter saepius lavari debet;

f) *laici*, viri et feminae, a choro arceantur, quare *scamna in choro pro laicis*, licet nobilioribus, *numquam permittantur*; si vero iam adsunt, neque absque scandalo removeri atque in alio ecclesiae loco disponi possunt, *tacite tolerantur*: sciant vero ii, qui sedilibus in choro utuntur, hanc consuetudinem esse abusum pro posse abolendum;

g) si spatium in ecclesia sufficiens permittit, etiam altaria minora similibus cancellis a reliqua parte ecclesiae secludantur.

3. De ambone (suggestu).¹⁾

Ambo praedicando verbo divino inservit. Quoad ambonem parochi *attendant*:

¹⁾ Flis, l. c., pg. 119 sq.

a) De *loco* ambonis nihil stricte praescriptum est; praefertur latus evangelii, at latus epistolae non excluditur, ita ut pro opportunitate loci et circumstantiarum unum vel alterum liceat eligere;

b) in restauratione ecclesiae vel eiusdem nova aedificatione locus ita seligatur, ut aditus ad ambonem facilis sit; aditus, si fieri potest, pateat *ex sacristia, vel prope ad cancellos*, quod saltem in ecclesiis minoribus obtineri poterit;

c) ambo *columna* suffulciatur, tum propter securitatem tum propter firmitatem; non placet, si ambo nidi instar absque fulcimento muro adhaeret;

d) *solum ambonis* ne distet iusto nimis a pavimento ecclesiae; *distantia 2 m* omnino sufficit; *diametros* spatii intrinseci sit circa *1 m*; super ambonem simplex *tectum* ita construatur, ut eius ambitus circa *20—25 cm* trans ambitum ambonis proemineat; ab ambone usque ad tectum non sint ultra *2 m*; quae mensurae omnino necessariae sunt, ne vox concionatoris nimis dispergatur, sed facilius ad auditores omnes perveniat;

e) *tabulae in ambitu ambonis* lignei vel lapidei arte distinguantur atque imaginibus sculptis vel pinctis exornentur v. gr. imagine Salvatoris vel evangelistarum; *pars superior* lata sit *25—30 cm*, ut liber super illam poni possit; diebus vero solemnioribus *pars superior ambonis pannis* pretiosis tegi potest ita, ut pannus super crepidinem sinuose dependeat; pannus affixus sit amboni intus; cavendum tamen est, *ne clavi ita proemineant*, ut concionatoris rochetum ab illis laceretur.

4. De sedilibus ecclesiasticis.¹⁾

Finis *sedilium* is est, ut fidelium commoditati inserviant, ne illi a frequentatione ecclesiae arcerentur, si durante cultu publico semper stare vel in genua provoluti manere deberent. Quoad sedilia ecclesiastica parochi ad sequentes normas *attendant*:

a) *Sedilia pro viris* collocentur ex parte epistolae, *pro feminis* vero e parte evangelii, neque umquam licet, ut viri et feminae promiscue sedeant;

¹⁾ Flis, l. c., pg. 131 sq.

b) tum inter sedilia in media nave, tum inter sedilia et parietes ecclesiae *spatium liberum* relinquatur, ut fideles ad proprias sedes commode venire et ab illis commode recedere possint;

c) inter cancellos ecclesiae et sedilia sufficiens *spatium liberum* sit, ut durantibus sacris functionibus iuventus utriusque sexus ibi morari atque invigilari possit;

d) sedilia in quolibet *angulo* ecclesiae, vel *immediate ad altaria* minora collocare non licet;

e) sedilia e *lignis* firmis et durabilibus conficiantur; suadetur lignum querceum; sedilia obducere coloribus non licet, color ligni magis placet; sedilia stabilitatis causa in *podio* 7—10 *cm* alto infingantur;

f) *forma* sedilium stilo ecclesiae correspondeat; pars conversa ad navim ornamentis c. gr. imitatione foliorum distinguatur, at cavendum est, ne in acumen exeat;

g) *mensurae* singularum partium seligantur tales, ut fideles commode sedere, genuflectere et stare valeant; experientia teste *scabella*, quae *aequa*, non vero inclinata sint, a podio non distent plus quam 13—17 *cm*, eorum latitudo sit 23—30 *cm*, atque ita collocentur, ut a margine pulpiti pro manibus circa 15 *cm* proemineant; *pulpitum* distet a podio 80—86 *cm* eiusque latitudo sit circa 15 *cm*, etiam *pulpitum* non sit inclinatum, sed aequum; *sella* distet a podio 46—48 *cm* eius latitudo sit 30—35 *cm*; ab uno arcu sellae ad alterum sit distantia 80 *cm*; longitudo vero sedilium a spatio ecclesiae definitur;

h) *nemini* fidelium licet *proprium* sedile absque licentia obtenta a parcho in ecclesiam collocare, neque parochus facilis sit in licentia hac concedenda.

5. De confessionalibus.

Confessionalia administrando poenitentiae Sacramento inserviunt, quapropter omni ex parte sanctae huic destinationi respondere debent. Parochi *attendant*:

a) *cesset* illa incredibilis *negligentia*, qua praeteritis temporibus confessionalia tractari solebant;

b) *locum* quod attinet, in quo confessionale collocare oportet et decet, patens sit ita, ut ab omni plebe collecta in ecclesia videri possit; vituperatur consuetudo eligendi pro confessionali locum post altare maius, quae consuetudo solummodo in ecclesiis antiquioribus, in quibus alius locus aptus inveniri non posset, *vix toleratur*;

c) *dissuadetur* ponere confessionale in *sacristia*, ubi nonnisi surdi vel surdastri ad confessionem admittantur; si vero alius locus in ecclesia pro confessionali haberi non posset, *tunc in sacristia confessio nonnisi ianuis apertis excipitur*;

d) *neque ad ianuas* ecclesiae confessionalia collocentur, nisi parvo atrio ibidem constructo aëris permeatus impeditur;

e) in restaurandis vel reaedificandis ecclesiis iam in earum delineamentis ratio habeatur loci pro confessionalibus;

f) *forma* confessionalis sit simplex quidem, at nihilo minus elegans et artificiosa; nam confessionale constans ex asseribus simplicissimo modo coniunctis neque placet neque sanctae destinationi respondet;

g) *dimensiones* seligantur tales, quales commoditas tum confessarii tum poenitentis requirit; spatium pro sacerdote ita sit *profundum*, ut confessarius pedes commode protendere valeat, nimirum 90—110 *cm*, at solummodo in inferiori parte, in superiori vero inde ab *altitudine* ianuae profunditas minor sufficit; *sedile* pro confessario distet a podio 46—50 *cm*, profunditas sit 40—45 *cm*, latitudo vero 80—85 *cm*; *asser pro fulcimento brachii* sit movibilis, ut pro opportunitate plus vel minus alte protrudi possit; ordinarie distet a podio 80—85 *cm*, eius latitudo sit 10—15 *cm*; ex utraque parte confessarii in pariete dextero et sinistro confessionalis *crates* sint et quidem ita formatae, ut conversatio confessarii cum poenitente facilis sit; *latitudo cratis* distantis a fulcimento pro brachiis 12—15 *cm* sit 25 *cm*, altitudo vero 40—50 *cm*; ex altera parte parietis est locus pro poenitente, qui genuflexus confitetur, cuiusque commoditas requirit, ut *genuflexorium aequum non proclive* a podio non distet nisi 20 *cm*, at latitudo eiusdem sit 30—40 *cm*, *asser pro fulcimento bra-*

chiorum distet a podio 80—85 cm, sitque a tergo spatium, ut pedes commode protendantur;

h) quoad *formam extrinsecam* confessionale cum stilo ecclesiae concordet constetque e *tribus partibus*, sc. e *parte media* pro confessario, quae in superiori parte tecto concluditur, tunc e *partibus ad dexteram et sinistram*, quae partes tecto minori finiri, vel in superiori parte apertae esse possunt; locus pro poenitentibus e parte ecclesiae instructus sit *angusto pariete*, quo facies poenitentis contegatur; *ad crates* tum ex parte confessarii tum ex parte poenitentis *ostiolum ita appendatur ut ecclesiam versus aperiatur*, ne vox poenitentis vel confessarii a circumstantibus percipiatur;

j) *dissuadentur* confessionalia *valde ampla* ad instar parvi habitaculi: id valet de usu claudendi confessionale *porta vitrea* tum ex parte confessarii, tum ex parte poenitentis, nam talis usus a formis consuetis nimis elongatur, neque praeceptis ecclesiae de loco aperto conformis esse videtur; *locus supra ianuam*, qua confessarius in confessionale ingreditur, *patere potest vel velo coloris violacei* instrui, prout apud nos consuetudo fert immemorabilis.

6. De baptisterio.

In *baptisterio* aqua benedicta pro baptismo asservatur, immo baptismus ipse super illud vel ad illud conferri debet; ideo baptisterium sanctae huic destinationi omnino respondeat. Quapropter parochis *inculcamus*:

a) praeteritis temporibus etiam *baptisteria negligebantur* legesque ecclesiae desuper latae haud observabantur;

b) *locus* baptisterii sit prope ianuam ecclesiae, conspicuus et cancellis a reliqua parte ecclesiae separatus; si fieri potest, sacellum (v. gr. in infima parte turris) pro baptisterio collocando destinetur;

c) baptisterium *lapideum* sit, saltem pars eiusdem superior, in qua aqua baptismatis continetur, ne a ligno paulatim imbibatur; immo quando *lapis non satis solidus est, tunc in caverna eiusdem vas inseratur stanneum vel aereum* stanno obductum;

d) ponatur vero baptisterium saltem *super unum gradum* sitque coopertum *firmiter operculo*, quod semper clausum maneat clave remanente penes parochum;

e) baptisterium sit *artefactum*; pars continens aquam benedictam *rotunda* esse potest vel *angulata*; *operculo* cura maior adhibeatur, quod variis *figuris* v. gr. Ioanne baptizante ornari potest;

f) *res* ad functionem baptismalem necessariae: sal benedictum, abstersoria, bombacium, cochlear vel vasculum pro aqua haurienda, vestis alba baptismalis, olea ad baptismum praeparata in armario asservantur, quod in pariete ecclesiae immediate ad baptisterium artificiose construitur; ubi vero turris super baptisterium sat ampla et sat alta iam existit, nihil obest, quominus *res* praefatae in illa custodiantur;

g) suadetur, ut *cavitas baptisterii in duas partes* dividatur; sinistra contineat aquam benedictam, dextera instructa sit parvo canali, ut aqua benedicta baptismo collato per illum diffluere possit in piscinam; secus vero aqua baptismalis recipiatur in vase mundo, quod capiti infantis subicitur, unde postea in piscinam profundatur.

7. De choro cantorum.

Chori cantorum nomine intelligitur locus, in quo organum ponitur atque cantores collocantur. Relate ad hunc chorum parochos *monemus*:

a) *Specialem curam habeant scalarum*, quibus in chorum ascenditur; illae ab intrinseca, non vero extrinseca parte ecclesiae construantur;

b) *scalae simul cum parietibus*, quibus illae adhaerent, persaepe valde sordidae immo et dirutae relinquuntur, quod ob ecclesiae sanctitatem dedecet;

c) *sub scalis* receptacula pro scopis, purgamentis aliisque rebus nullo modo permitti possunt;

d) quantum fieri potest, saltem in novis ecclesiis, chorus *tantummodo pro organo et pro cantoribus* destinatur, quam ob rem scalae ostio claudantur; clavis ostii sit in manibus organoëdi;

e) si vero ecclesia nimis angusta vel antiqua consuetudo chorum etiam pro fidelibus postulat, tunc parochus provideat, ne tempore cultus divini scalae a iuvenibus occupentur atque ne ingressus ad chorum cuilibet pateat, sed nonnisi cantoribus et viris;

f) in choro ipso cantores *proprium septo munitum locum occupent*, ad quem praecipue propter cantatrices facilis sit aditus, patens atque sine latebris;

g) *sedilia* pro fidelibus ita disposita sint, ut fideles in choro quasi in conspectu omnium sedeant, nemo vero moretur in angulis obscuris vel in loco a tergo organi.

8. De quibusdam aliis obiectis.

Videtur saltem utile, adhuc de quibusdam aliis obiectis breviter tractare atque parochos ad convenientem illorum formam *attentos reddere*:

a) In ecclesia tot sint *ianuae*, quot naves, ad minimum autem duae esse debent; ianua navis maioris prae ceteris tum magnitudine tum ornatu distinguatur; *valvae ecclesiae ad extra aperiantur*, ut populus imprimis imminente aliquo periculo absque pertimescenda obstructione facile et celeriter ex ecclesia exire valeat; dissuadentur vero ianuae positae ex adverso et quidem propter nocivum aëris permeatum;

b) prope ad maiorem ianuam intra, non extra ecclesiam *labrum* sit cum aqua benedicta; labrum innitatur columnae, sitque confectum secundum regulas artis, neque nimis altum, non ultra 1 m, ut infantes quoque aquam sumere valeant; labrum saltem singulis hebdomadis *mundari* debet et nova aqua benedicta provideri;

c) in hac parte ecclesiae *parvum armarium* pro eleemosynis recipiendis poni potest; materia sit solida; adhibeatur ferrum, vel si est ligneum, ferro saltem obducatur; muro vel columnae tam firmiter adhaereat, ut mediis ordinariis avelli non possit; clastroque artificioso provideatur, ne a furibus facili modo possit aperiri;

d) *pavimentum* ecclesiae pulchritudine et pretio superet pavimenta in palatiis saecularibus; adhiberi pro illo potest

sic dictum „cement“ vel „chamot“; lapides vero colorati et puldrie dispositi praeferuntur; nomina sancta, cruces, vel imagines Sanctorum in pavimento ne compareant;

e) *lampades* in stilo ecclesiae et artefactae ante altaria in tali altitudine dependeant, ut a fidelibus transeuntibus haud facile attingi possint; dum lampades tales ante altaria suadentur, ante altare, in quo Sanctissimum reconditur, praecipuntur et quidem duo vel saltem una;

f) in parietibus ecclesiae *tabulae viae crucis* non desint, quae margine lignea, fors deaurata in stilo ecclesiae cinctae sint; monendum, *crucem* tabulis affixam ad lucrandas indulgentias absolute necessariam esse; tabulae depictae sint super linteum, non autem super chartam; ad arcendam humiditatem ita appendi debent, ut intra illas et murum aër permeare possit;

g) *duodecim cruces*, quae apostolorum dicuntur in signum et memoriam consecrationis, e parietibus numquam delegantur;

h) ad illuminandam ecclesiam adhiberi potest sic dictum »gas« vel lux electrica vel quaelibet alia, dummodo species arceatur theatralis et dummodo super altare candelae cereae praesto sint;

j) diximus iam muros ecclesiae *coloribus* obducere licitum immo exoptatum esse; pictura sive ornamentalis sive figuralis decens sit atque adaptata structurae ecclesiae ita ut partes architectonicae magis compareant.

9. De munditie in ecclesia.

Cum ecclesia domus sit Dei viventis, patet diligentiam maximam adhibendam esse, ut *mundities in omnibus ecclesiae partibus et obiectis* servetur; quapropter parochos monemus:

a) Cura adhibeatur *altarium* cum mensae, tum tabernaculi, statuarum et columnarum, a quibus re molli v. gr. cauda vulpis, vel fasciculo pennarum vel linteamento *pulvis qualibet hebdomada* removeatur;

b) idem observandum quoad *ambonem, sedilia et confessionalia*; podium scamnorum *aqua* mundare oportet; confessionalia saepe inveniuntur *squalida* praesertim ex parte confitentium;

c) doceatur populus, *ne pavimentum ecclesiae, domus Dei sputis conspurcet*; at nihilominus pavimentum non solummodo scopis, sed *qualibet hebdomada etiam aqua mundetur*;

d) *baptisterium* siccum teneatur, mundum sit a pulvere tum extrinsece, tum intrinsece; munda sint vasa et lintheamina in baptismo adhiberi solita;

e) neque *atrium ecclesiae* cum turri negligatur, etenim ad ecclesiam pertinent;

f) ne lampades et pavimentum sub illis *oleo* inquinentur, aedituus cautus sit in oleo infundendo et luce paranda; *pars* quoque lampadis *vitrea saepe purgari* debet, ut nitida pellucidaque appareat;

g) de scalis chori deque parietibus ad illas iam diximus; at parietes quoque totius ecclesiae simul cum fenestris saepius a pulvere et sordibus mudentur.

§ 4.

De ordine quoad sedilia.

De *usu sedium* in ecclesia saepe *lites* graves fideles inter et parochum exoriuntur, ob quas non solummodo parochus molestias sed etiam cura animarum detrimentum patitur.

Ad praepediendas tales *lites* iam anno 1898¹⁾ ordo de elocatione et usu sedium ecclesiasticarum stabilitus et publicatus est. In congressu decanorum anno 1906²⁾ de illo ordine disceptatio inducta atque ad finem deducta fuit. Praesens vero Synodus *ordinem praefatum nonnullis additis emendationibus probat atque publici iuris facit*.

a) *Sedilia* ecclesiastica utpote apparatus ecclesiasticus *ecclesiae propria* sunt. Reditus e locatione provenientes sunt pars proventuum ecclesiae. Expensae pro sedilibus restaurandis vel conficiendis solvendae sunt e redditibus ecclesiae; ad cavendas *lites* collocare in ecclesia proprium sedile nemini licet;

¹⁾ Škof. List, 1898, pg. 175.

²⁾ Škof. List, 1906, pg. 95.

b) de *sedilibus* disponit *parochus* et *vitrici*, quibus administratio bonorum ecclesiae commissa est; *fideles* non acquirunt nisi *ius utendi* determinatis sedibus; quapropter sedes pro lubitu mutare, vel sedes vendere, vel usum earum quocumque modo in alios transferre, nemini fidelium permittitur;

c) *ius vero utendi* sede in ecclesia in nostra dioecesi regulariter et ordinarie *publica auctione* ab illo acquiritur, qui maiorem summam pro illa promittit; acquiri autem non potest nisi a *personis physicis*, non vero a domo vel a familia: e personis praeferuntur *possessores*, utpote qui pro necessitatibus ecclesiae prae ceteris contribuere obligantur; deinde veniunt personae, quae in parochia *stabili modo* habitant; *non parochianis sedes ordinarie non venduntur*; quaelibet persona tantummodo *unam* sedem acquirere potest et quidem mas in latere virorum, femina vero in parte mulierum;

d) in sacristia, in presbyterio et in choro destinato cantoribus sedes numquam venduntur excepto casu necessitatis; sed etiam in casu necessitatis non venduntur ad dies vitae, sed solummodo ad unum annum, si taxa conveniens solvitur;

e) *gratis* reserventur sedes quaedam pro patrono, pro vitricis, pro magistris, qui discipulos inspiciunt et fors pro una vel alia adhuc persona; patrono sedes in honoratiori loco destinetur; famulae parochi reliquis parochianis ne praeferantur; in parochiis, ubi maior confluxus extraneorum praecipue tempore vernali vel aestivo habetur, horum ratio habeatur, ne a cultu divino arceantur; chorus ecclesiae, vel sacristia, vel oratoria ad dispositionem extraneorum parata esse possunt;

f) *ius ad sedem cessat*: 1. per mortem possessoris, 2. per eiusdem voluntariam renuntiationem, 3. per apostasiam a fide catholica, 4. per eius emigrationem ex parochia quacumque de causa;

g) parochus ius est, possessori *adimere facultatem* utendi sede: 1. si possessor taxam ter admonitus non solverit; 2. si quis ius utendi sua sede arbitrio proprio in alios transtulerit; 3. si proprio Marte in sede aliquid immutaverit vel illam obseraverit; 4. si per longius temporis spatium a parochia absens fuerit e. gr. si laboris causa in Germaniam vel in Ame-

ricam profectus ibique per quinque annos commoratus fuerit, quin nuntium de se dederit; 5. si quacumque ex causa situs sedilis in ecclesia mutari, vel sedile tolli debuerit, quo in casu possessori alia sedes vacua, vel prima, quae vacabit, cedi debet; 6. si possessor sedis excommunicationem incurrerit;

h) *publica auctio* sedium vacantium ad *finem decembris* stabiliatur ita, ut novus ordo semper 1. januarii inchoetur; auctio sedium bis duabus dominicis terminum praecedentibus publicetur; in hac publicatione sedes elocandae determinate designentur;

j) *praeter summam in auctione promissam atque infra annum solvendam* quotannis ad finem anni alia quoque taxa, prouti in singulis parochiis usus obtinuit, solvi debet; si decurrente anno sedes quacumque ex causa vacua evaserit, taxam ad finem anni persona praestabit, quae illam occupavit, quo in casu familiares prioris possessoris praeferuntur;

k) nemo petere potest *restitutionem summae* in auctione stabilitae, si sedem amiserit; excipitur casus mortis vel emigrationis, si sede magno pretio obtenta nondum per decem annos usus est; quo in casu pretium in decem partes divisum possessori pro rata temporis restituitur;

l) *litibus exortis* partes recursui ad potestatem civilem renuntient, sed iudicio decanali tamquam primae instantiae, vel iudicio officii dioecesanii tamquam secundae et ultimae instantiae semet subiiciant;

m) parochus *librum* habeat, ubi singulae sedes, possesores et solutiones pretii in perpetua evidentia habentur;

n) *ordo sedilium* in qualibet parochia huic ordini conformetur; at in nonnullis parochiis demum decursu temporis per prudentem agendi modum parochi et vitricorum abusus vigentes tolli atque ordo praesens vim obtinere poterit; abusus vero sunt:

1. Si sedes a possessoribus *quasi in dominio* tenentur, ita ut ab illis vendi vel haereditario modo transferri in alios consueverint, quo in casu non raro ab una persona plures sedes possidentur atque pro pretio aliis elocantur;

2. si sedes *domui definitae ita adscripta* est, ut novus possessor domus sedem quoque soluta parva taxa obtineat; ad tollendos hos *abusus parochus omnem conatum adhibeat et quidem*:

in 1. casu *ecclesia sedes recuperare* quo meliori modo contendat; fors soluta pecunia id obtinebit, fors possessorem ad renuntiationem vel ad testandum ecclesiae permovebit, in omni vero *casu mercatus cum sedibus ecclesiasticis stricte* prohibetur;

in 2. casu definitur, mutato possessore sedem fore vacuum, nisi novus possessor *filius* sit prioris possessoris, quo in casu filius sedem patris, uxor autem sedem matris, retinere poterit, at pro *taxa annuali maiori* prae illa, quae a ceteris fidelibus tribui solet; haec taxa maior a parochus et vitricis determinatur, a decano vero confirmatur vel corrigitur;

o) praedictus ordo *singulis annis immediate ante auctionem fidelibus publicari debet*, ut ortis forsitan litibus nemo ad ignorantiam tamquam causam excusantem provocare possit;

p) *libertatem ecclesiae in disponendis sedilibus ecclesiasticis lex quoque civilis agnoscit*; potestas civilis tunc solum negotiis super sedilibus ecclesiasticis semet ingerere posset, si ordinatione potestatis ecclesiasticae lex civilis laederetur aut si stante hac ordinatione ecclesiastica ordo publicus perturbetur; praxi autem edocemur, iura privata emptione, locatione, fundatione aut quocumque legali modo acquisita et in usum deducta circa possessionem certae legis ecclesiasticae ad partes iudicis civilis pertinere posse.

§ 5.

De arte colenda.

Religio atque artes intime coniunctae semper et ubique reperiuntur. Quid mirum, si religio christiana utpote perfectissima artem non solummodo foverit, sed ad perfectionis apicem evexerit.

Sacerdotes, ministri religionis, *artes pro posse promoveri* conentur, nam tali studio ceteris addito occupationibus munus suum sacerdotale penitus adimplebunt.

Ut vero omnes sacerdotes ad culturam artis excitentur, propterea hac Synodo *admonentur*:

a) *Clerici* studiis artis ecclesiasticae solleter vacent, ut principiis genuinis imbuti ad opera artium in ecclesiis promovenda magis evadant idonei;

b) *sacerdotes* in variis constituti vocationibus *studia artium minime negligant*, de quibus in conventibus Sodalitatis disceptare haud absque re erit;

c) in *itineribus* susceptis gressus suos ad *templa atque ad musea* dirigant, quae operibus artificiosis abundant, ut solidam peritiam et subtile de artis christianae operibus iudicium sibi acquirant;

d) in *renovandis vel comparandis novis obiectis pro ecclesia* v.gr. sculpturis, picturis, lampadibus, altaribus, fenestris, ianuis artis semper meminerint nec opus nisi viris in arte peritis perficiendum committant;

e) ne vero conservanda tollantur, abolenda retineantur et restauranda deformentur, *nullus parochorum opus arte conficiendum in ecclesia suscipiat nisi consulta commissione dioecisana pro arte fovenda; cui lineamenta obiectorum via ordinariatus obtinendae approbationis causa transmittantur.*

§ 6.

De museo dioecesano.

Inter omnes constat, *museum*, in quo monumenta artis conservantur, plurimum adiuvere pulchri venustique sensum. Nam cum singula artis praecepta pluribus exemplis illustret, deinde cum historiam artium sub oculos subiiciat, iudicium elegans excolit et acuit ac animam artis amore imbuat.

Insuper *pietas* quoque requirit, ut res artificiose, quae vetustate et longo usu detritae sunt atque in usu versari desierunt, nihilominus *conserventur*, non autem vilissimo pretio veneant vel omnino reiiciantur: conservari vero vix poterunt, nisi conveniens museum praesto sit.

Quapropter haec nostra Synodus sacerdotibus inculcat:

a) *Obiecta*, quae ad ecclesiam pertinent, licet trita vel vitiosa videantur, *inconsultis peritis, praeprimis inconsulta*

dioecesana commissione vendere vel prorsus abiicere nullo modo licet;

b) altaria, imagines, sculpturae, paramenta, calices, si commissio iudicaverit, *reficiantur* et quidem nonnisi a viro perito, qui obiecti characterem antiquum servare studebit;

c) si vero quacumque e causa refici nequeunt, *facultate obtenta ab ordinariatu, museo* dono dari possunt; proh dolor, quod museum dioecesanum proprias aedes nondum habeat; at in museo provinciali in Rudolphino locus separatus operibus artis ecclesiasticae destinatus est, in quo illa conservationis et studiorum causa custodiuntur, iure proprietatis manente penes museum dioecesanum vel ecclesiam;

d) exoptantur etiam *exempla* (»copiae«) obiectorum, delineamenta altarium, ecclesiarum, sacellorum, suggestuum, baptisteriorum, scamnorum, calicum aliorumque obiectorum sive ad architecturam, ad sculpturam, ad picturam, ad artem fabri lignarii, vel fabri aerarii, fabri claustrarii, vel ad artem pertineant textrinam; etiam photographiae talium obiectorum valde desiderantur;

e) si vero sacerdotes recentia opera artefacta possident, bonum peragerent opus, si inter vivos vel mortis causa illa *museo donare* vellent.

Cap. II.

De cultu divino publico.

Cum ecclesiae *cultui divino*, privato et publico, destinatae sint, ideo Synodus nostra absolutis ordinationibus relate ad ecclesiam ut aedificium, apte de cultu divino, qui in ecclesia ad sanctificationem fidelium et gloriam divinam peragi solet, tractabit. Omisso cultu privato non aget nisi *de cultu divino publico*.

Ad cultum divinum publicum pertinent imprimis oblatio sancti missae sacrificii, concio et instructio catechetica, nec non aliae piaae devotiones; quapropter Synodus *de ordine omnium functionum* necessaria mandat.

Ordo quamplurimum non solum a curato animarum, sed etiam *ab aedituo* dependet, quare *de aedituo* quoque Synodus necessaria praescribat.

Insuper ad cultum fovendum nec non ad pulchritudinem et vim specialem eiusdem ostendendam etiam *cantus* adhiberi solet; quam ob rem regulas *de cantu ecclesiastico* Synodus praeterire non potest.

§ 1.

De ordine cultus publici.

Ordo cultus publici, qui in dioecesi Labacensi adhuc nunc vim habere deberet, decreto episcopi Antonii Aloysii de die 31. Octobris 1827 praescriptus fuit. Haud mirum si iste ordo exortis decursu annorum indigentis novis non sufficit. Qua causa praedecessor noster, princeps-episcopus Jacobus anno 1897. conferentiis pastoralibus thema de ordine cultus divini mutando et perficiendo proposuit. Ast propter translationem suam ad sedem archiepiscopalem Goritiensem intentionem suam relate ad ordinem cultus divini publici exequi non potuit, sed executionem Nobis, indigno eiusdem successoris, reliquit.

Nos vero in hac Synodo mandare volumus omnia, quae necessaria esse videntur ad stabiliendum tum ordinem *in genere*, cum ordinem quoad *sanctum Missae sacrificium*, *conciones* et *catecheses*, quoad *expositiones Ss. Sacramenti* et quoad *alias devotiones* tum in ecclesiis *parochialibus*, tum in ecclesiis *filialibus*.

1. De ordine cultus divini in genere.

De servando *ordine cultus divini in genere* mandamus:

a) ad functiones sacras populus *sonitu campanarum* invitetur et quidem sequenti modo:

in *festis suppressis*, *diebus dominicis* et *festis de praecepto* invitatio fiat *duabus vicibus*; *primo una hora* ante initium missae vel aliae devotionis communis in parochia cum sonitu unius campanae minoris vel maioris pro ratione festi; *secundo uno quadrante* ante initium sonitu duarum, plurium vel omnium campanarum pro maiore vel minore festivitate;

ad *missas quotidianas* sufficit invitatio *unica, quadrante ante initium*, sonitu duarum campanarum;

excipiuntur *ecclesiae cathedralis, collegiata et conventuales*, in quibus ordo praescriptus non valet nisi ad *missas et devotiones principales* pro *populo parochiano*, si capitulis et conventui parochia adnexa est, secus pro populo in genere;

usus immemorialis, qui in quibusdam parochiis obtinuit, diebus dominicis et festivis ad missam principalem invitandi fideles sonitu campanae prima vice *duabus horis* ante initium, non interdicitur;

b) *decursu ultimi quadrantis* ab aedituo, a ministrantibus et a celebrante *omnia praeparentur ita, ut sacrum vel alia functio immediate ad pulsationem horae inchoari possit*; quo modo, addita fors una alterave admonitione, populus tempori determinato assuescet properabitque suos gressus, ne cum scandalo fidelium nimis sero in ecclesia compareat;

c) *in diebus dominicis atque in festis de praecepto* signo maioris campanae *initium* ss. missae annuntiabitur; pars quoque missae principalis, nimirum *consecratio* fidelibus *pulsu campanae* maioris et quidem pro duplici consecratione duplici intervallo indicabitur;

d) *aliae pulsationes* decurrente ss. missae sacrificio *prohibentur*; *prohibetur praepremissis abusus, qui in multis locis obtinuit, ut sc. ad varias ss. missae partes omnes campanae fors modo artificioso pulsantur* et quidem a iuvenibus, qui in turri degentes periculum incurrunt, quoniam praecepto ecclesiastico de audiendo sacro satisfaciant;

e) *signo campanulae*, quae a ministrantibus pulsatur, populus in ecclesia collectus *ad principales partes ss. missae*, sc. ad offertorium, ad sanctus, ad elevationem et ad communionem attentus reddatur; *maiores campanae*, quae fere ubique usu venerunt strepituque suo nervos fidelium irritare solent, ab altari amoveantur;

f) si *eodem tempore plures sacerdotes* celebrant, ut in ecclesiis cathedrali, conventualibus, vel in ecclesiis, ad quas peregrini confluunt, saepe evenit, ad praefatas partes ss. missae campanula non pulsetur, nisi ad *sacrum principale, ad sacra*

vero reliqua campanula non pulsetur nisi *ad elevationem* et quidem pulsatione brevi haud strepitosa, ne fideles in devotione vehementer perturbentur.

2. De ordine quoad missam.

Praeter ordinem in genere *specialis quoque ordo* quoad singulas functiones, quae ubique in omnibus parochiis praescriptae sunt, a Synodo nostra determinari debet; nam uniformitas, quae ab omnibus desideratur, alia via stabiliri in dioecesi haud poterit. Quoad *missam* animarum curatores ad sequentes attendant ordinationes:

a) *missa quotidiana* saltem una *tempore statuto* celebretur; tempus determinetur ita, prouti populi non vero sacerdotis commoditas postulat; exceptiones necessariae, quae in parochiis cum duobus vel pluribus sacerdotibus vix contingunt, die dominica ex ambone voce intellegibili publicentur;

b) idem observetur *diebus dominicis et festis de praecepto*; in parochiis, ubi *unus* tantum residet curatus, hora pro opportunitate populi stabilita dicatur missa parochialis;

parochi vicini tempus missae ita determinent, ut in una parochia missa celebretur mane, in altera vero serius ita, ut omnes fideles utrique parochiae adscripti sive priori, sive posteriori sacro intervenire queant;

propter Sacramentorum susceptionem omnino suadetur, ut in vicinis parochiis missa *alternatim* una die dominica mane sequenti vero serius celebretur;

c) in parochiis, quibus *duo adscripti sunt sacerdotes, diebus dominicis et festis de praecepto* duo sacra peragantur et quidem eo temporis intervallo, ut ii fidelium, qui mane custodes domorum fuerint, secundo commode interesse possint;

d) in parochiis vero, *ubi plures adsunt sacerdotes*, tempus pro tertio et ulteriori sacro a paracho ita definiatur, ut a fidelibus arceatur periculum, ne indifferentes contenti sola missa praedicationem verbi divini cum magno detrimento suae animae numquam vel vix unquam audiant: *unum sacrum suadetur statim absoluta prima missa*, ut communicantes pro gratiarum actione assistere illi possint;

e) in nostra dioecesi pro sacro faciendo *determinatur hora 6. et 10., rarius hora 9.,* quod tempus semper stricte observandum, nec umquam propria voluntate mutandum est, nam experientia docente tali modo indigentiis fidelium optime provisum est;

f) *missa parochialis* est missa, quam parochus, qui pro populo illam applicare tenetur, celebrat; *licitum est*, ut parochus primum vel secundum sacrum pro lubitu sibi eligat; ast *licitum non est*, ut parochus sacris, ad quae populus parochianus confluit, relictis cooperatibus vel aliis sacerdotibus, ipse alia hora sibi magis conveniente absque assistentia populi celebret;

g) *missa pro sponsis*, vel *missa in die depositionis defuncti, die septimo, die anniversario*, vel *missa a privatis exoptata* celebrari poterit tempore conducto cum partibus, dummodo diebus dominicis et festivis sacrum pro fidelibus praeceptum nullo modo turbetur.

3. De ordine concionum.

Conciones sequenti modo instituantur:

a) *Concio ordinarie infra missam post Evangelium* habeatur; quando vero tempore missae *Sanctissimum* expositum est, praeceptis ecclesiasticis magis convenire videtur, ut *concio missam praecedat*; praecipitur autem *concio ad utrumque sacrum*; si circumstantiae loci, e. gr. in urbibus, tertiam missam circa horam octavam expostulant, summopere *suadetur*, ut cum hoc sacro concio brevis per 10 minuta coniungatur;

b) *thema concionis* ratione dominicae vel festi seligatur; in *sacro primo* commendantur *homiliae*; summopere exoptantur *conciones liturgicae*, quibus cursus anni ecclesiastici cum varietate festorum, quae diversam indolem prae se ferunt, illustratur; pro indigentiis loci vel temporis *conciones dogmaticae, nec non apologeticae* saepe desiderantur;

c) curent animarum pastores, ut decursu temporis, fors decursu 5 vel 6 annorum *omnes doctrinae fidei et morum saltem principaliores*, ab illis pertractentur; quapropter thema cum dispositione in *speciali libro* describatur, in quo pro qualibet dominica et pro quolibet festo unum folium praesto sit;

d) *mandamus, ut in qualibet parochia quotannis per decursum trium mensium conciones catecheticae instituantur, quibus quolibet anno pars quinta catechismi ergo unum caput sistematice explanetur atque per decursum quinque annorum totus catechismus maior concionibus catecheticis absolvetur; a parodio determinetur, utrum tales conciones in sacro primo et secundo an in uno tantum habeantur; tempus quoque anni a parochis determinetur illud, quo praeprimis viri et iuvenes magis domi morantur nec non ad ecclesiam confluunt;*

e) *sacerdos postquam ambonem ascendit, salutatur populum verbis: Laudetur Jesus Christus, signatur semetipsum signo crucis, genuflexus oratur Pater et Ave, surgens publicatur ordinem pro missis aliisque functionibus decursu hebdomadae, annuntiat ieiunia, varias collectas proclamatque sponsos, tunc legit epistolam et evangelium, ad cuius initium signatur se signo crucis omittens verba ad hoc signum consuetis, osculaturque librum evangelii; quibus peractis sequitur concio; post concionem genuflexus oratur Pater Ave, semel vel pro circumstantiis etiam saepius atque virtutes theologicas, benedicit populo, descendit in sacristiam, ubi paramenta sumit, proceditque ad altare et continuatur missam;*

f) *ubi usus viget, ut post concionem variae commendationes instituantur, iste usus quam plurimum restringatur, ne tempus nimis protrahatur; eadem ex causa communio, saltem diebus, quibus plures ad sacram mensam accedere solent, non infra missam, sed ante initium missae distribuatur, ast ita ut missa nullo modo retardetur vel immediate post missam;*

g) *missa et concio spatio unius horae absolvantur, exceptis diebus festis, in quibus ad horam cum dimidia extendi possunt.*

4. De ordine catechesis dominicalis.

Maximi momenti, haud minoris ac conciones, catecheses quoque habeantur; ut vero fructum suum assequantur, modo sequenti reformatur:

166
a) diebus dominicis post meridiem hora statuta ad parvulorum aequae ac adultorum instructionem *catechesis* instituatur, atque *materiae in catechismo maiori contentae* ita distribuantur, ut per decursum *quatuor annorum* omnis materia absolvatur; *anno quinto historia sacra antiqui, anno sexto illa novi foederis*, prouti in evangeliiis et in actibus apostolorum continetur sequendo exegetas, qui cum ecclesia sentinut, *explanetur*;

b) explanatio autem non fiat per modum catecheticae concionis, sed per *modum cateheticum*: materia tractanda ab initio brevibus verbis concepta proponitur, tunc quaestiones per *ordinem catechismi* pronuntiantur, responsa ad singulas proferuntur, lucide declarantur, solide demonstrantur, inter-nusque *nexus quaestionum ad invicem et cum responsis* detegitur, ad finem cum *applicatione ad vitam quotidianam* atque cum *exhortatione catechesis* concluditur;

c) catechesis incipit cum oratione *Pater et Ave*; post catechesim sacerdos cum populo repetit illa capita doctrinae christianae, quae omnibus scitu necessaria sunt atque ad *finem libri impressa* inveniuntur; quae capita *in quatuor partes* dividantur, ut qualibet dominica *una tantum* pars pie pronuntietur; postea catechesis cum *Pater et Ave* concluditur;

d) catechesi finita *recitantur litaniae* omnium Sanctorum coram exposito Sanctissimo; valde desideratur nec non summopere commendatur, ut data benedictione et Sanctissimo recondito *in ecclesia retineantur pueri et puellae, qui annum aetatis decimum sextum nondum compleverunt*, quibuscum sacerdos *modo magis familiari* et magna cum *affabilitate* catechesim *breviter* repetit illosque brevi sed cordiali applicatione facta adoratione Ss. Sacramenti dimittit; ubi autem talis instructio minus conveniens iudicatur, praedicta iuventus infra festum Nativitatis Domini et Paschatis saltem sexies ad instructionem catechetica[m] convocetur;

e) catechesis cum orationibus et litiis *numquam ultra unam horam* protrahatur, ne populus ab illa avertatur; immo facta diligenti praeparatione parochus resp. capellanus catechesim tam instructivam reddat, ut non solum feminae et puellae, sed viri quoque et iuvenes ad illam attrahantur;

f) *in festis vero de praecepto, nec non in diebus dominicis, quae maiorem solemnitatem prae se ferunt* v. gr. dominica Paschatis et Pentecostes, catechesis non instituitur, sed exposito Sanctissimo *litaniae festo convenientes* recitantur resp. cantantur et quidem in festis Domini litaniae Ss. Nominis Jesu, in festis Ss. Corporis Christi et Ss. Cordis Jesu litaniae de Ss. Corde Jesu, in festis b. Virginis Mariae litaniae lauretanae, in festis Sanctorum litaniae omnium Sanctorum.

g) quibus festis tempus postmeridianum utiliter adhiberi poterit pro conventibus Congregationis Marianae, vel tertii ordinis vel aliis utilibus devotionibus;

h) ab hoc ordine excipiuntur Dominicae in Quadragesima et Dominicae quatuor temporum, quibus loco catechesis via crucis peragitur;

j) excipitur quoque *quaelibet 1. dominica cuiuslibet mensis*, in qua hora pomeridiana destinata catechesi adorationi publicae Ss. Sacramenti utiliter consecratur;

k) ast *dominicae mensis Maii nullo modo eximuntur* sed catechesi per mediam horam addatur devotio maiialis cum lectione et litanis.

5. De ordine devotionum publicarum.

Decursu anni ecclesiastici *variae devotiones publicae* ad fovendam populi fidem et vitam christianam in usum venerunt; quae devotiones praecipue ultimis temporibus a die in diem multiplicantur.

Ne vero variae devotiones ab arbitrio dependeant populi vel singulorum sacerdotum atque pro lubitu assumantur vel omittantur, Synodus nostra *ordinem devotionum publicarum* necessario stabiliendum existimavit.

Quapropter pro nostra dioecesi *sequentes devotiones celebrandas* mandamus:

a) *tempore adventus* sic dictas missas »Rorate« summo mane et quidem *quotidie* in parochiis, ubi plures sacerdotes adsunt, saltem *bis* singulis hebdomadibus in parochiis, quibus tantummodo unicus sacerdos adscriptus est; missa Rorate celebretur modo solemniore;

b) *triduum in honorem St. Joseph*, patroni universae ecclesiae et patroni specialis Carnioliae; triduum hoc celebratur diebus 16., 17., 18. Martii, quibus diebus missa finita sacerdos Sanctissimum exponit, genuflexus recitat orationem pontificiam in honorem St. Joseph, benedicit populo cum Sanctissimo illudque reponit;

c) devotionem mense Maio in honorem b. Virginis Mariae; quae devotio institui potest mane vel vespere, quotidie vel saltem sabbatis et diebus dominicis, prouti parochus perensis circumstantiis prudenter iudicaverit; cuius devotionis observetur *modus sequens*: mane ante missam, quae ad altare b. V. M. pulchre ornato nec non organis sonantibus celebratur vel vespere tempore statuto instituitur lectio vel concio brevis de b. V. M.; post missam resp. post lectionem exponitur Sanctissimum, recitantur resp. cantantur litaniae lauretanae, benedicitur populus, qui reconditò Ss. dimittitur;

d) *devotionem novemdialem in honorem St. Spiritus* ante festum Pentecostes, quae feria VI. post Ascensionem Domini inchoatur sequentique modo peragitur: finita missa exponitur Sanctissimum, recitantur orationes praescriptae et dato benedictione populus dimittitur;

e) *devotionem infra Octavam Corporis Christi*, infra quam quotidie celebratur Missa coram Sanctissimo, quocum Missa terminata populo benedicatur; in urbibus nec non in maioribus pagis, ubi concursus populi maior praevidetur et revera obtinet, etiam vespere statuto tempore coram Sanctissimo litaniae de Ss. Corde Jesu recitari possunt;

f) *triduum in honorem Ss. Cordis Jesu* quod in die octava Ss. Corporis Christi incipit atque feria VI. in festo ipso et Sabbato continuatur, ut fideles ad solemnitatem ipsam, quae ruri a feria VI. in dominicam sequentem transfertur, omni cum pompa peragendam praeparentur; triduum hoc sequenti modo instituitur: vel mane finita missa coram Ss., vel vespere hora fixa litaniae Ss. Cordis cum orationibus pie recitantur, dein populo benedicatur, qui reposito Sanctissimo dimittitur; suadetur saltem feria VI. in festo ipso missa solemnior cum brevi lectione vel concione de Ss. Corde Jesu;

g) *solemnitatem in honorem Ss. Cordis Jesu* vel in die ipso vel praecipue ruri *dominica festum sequente*; solemnitas fit modo, quo festa Paschatis, Pentecostes et alia primae classis per annum celebrantur; missa erit votiva de Ss. Corde Jesu cum Gl. et Cr. atque cum commemoratione Dominicae; concio sit de Ss. Corde Jesu; post meridiem hora statuta Sanctissimum per unam horam publicae adorationi exponatur; uno quadrante ante finem huius horae cantantur litaniae Ss. Cordis Jesu, daturque benedictio ritu romano;

h) devotionem Ss. Rosarii mense Octobri resp. Decembri modo iam praescripto: infra missam recitatur pars Ss. Rosarii, missa finita exponitur Sanctissimum, recitantur litaniae lauretanae cum oratione pontificia in honorem St. Joseph, data benedictione Ss. iterum reconditur;

j) *cultum Ss. Cordis Jesu in Ss. Sacramento qualibet prima dominica cuiuslibet mensis modo iam consueto*: invitatis mane omnibus fidelibus hora determinata postmeridiana Sanctissimum solemniter exponitur adorationi; tempore adorationis fideles divisi in duos choros alternatim recitant preces e libro »Večna molitev«, initio vel ad finem addi possunt cantus convenientes vel recitari Ss. Rosarium; quadrante ante finem horae cantantur litaniae Ss. Cordis, quibus oratio cum consecratione Ss. Cordi adiungitur atque consueta benedictio ritu romano;

k) *adorationem Sanctissimi per integrum diem ab hora sexta mane usque ad horam VI. vespere* et quidem semel in anno in omnibus parochiis, bis in anno in quibusdam amplioribus, die ab ordinariatu iam determinato; quae adoratio peragi debet modo iam praescripto et usitato;¹⁾

l) *quolibet sabbato tempore, quo »Ave Maria« pulsatur*, litanias lauretanas coram Sanctissimo in pyxidi recluso, quibus finitis datur benedictio; quod saltem in iis parochiis observandum est, in quibus populus ad solemnitatem facile venire potest;

m) *qualibet vigilia festorum de praecepto litanias convenientes eodem modo in iisdemque parochiis*;

¹⁾ Vide Škof. List, an. 1904, pag. 109 sqq.

n) *missionem popularem* quolibet septimo, vel saltem quolibet decimo anno, modo a rectore praescripto cum missa quotidiana coram Sanctissimo, cum litanis, recitatione ss. Rosarii, visitatione viae s. Crucis et aliis, quae usu venerunt;

o) *devotionem viae s. Crucis*, qualibet feria VI. vel dominica in Quadragesima, et qualibet Dominica quatuor temporum, et quidem tempore determinato pro catechesi, quae tunc omittitur; in qua devotione preces ad singulas stationes pie recitabit sacerdos stans in ambone, ut a cuncto populo audiri atque intelligi possit; aedituus cum ministrantibus et cruce progreditur a statione ad stationem, dum populus in scamnis stat vel genuflectit;

p) *qualibet Dominica in Quadragesima conciones de passione Domini vel de aliis veritatibus*, quibus populus ad compunctionem commovetur atque ad percipienda Sacramenta paschalia incitatur;

q) *solemnitatem maiorem occasione primae communionis infantum*, ad quam populus, praecipue parentes et cognati invitentur; infantes e loco, in quo colliguntur, solemnī pompa pulsantibus campanis in ecclesiam ad locum sibi designatum deducantur; post concionem convenientem renovant vota baptismalia; solemnitas ss. missae a parochō determinetur; immediate ante communionem, quae infra missam administratur, brevis praeparatio ad sanctam actionem suadetur; post missam infantes saltem per unum quadrantem Deo gratias agant et quidem duce catecheta; postea dimittantur; post meridiem vero b. Virgini Mariae solemniter devoveantur;

r) *expositio Sanctissimi diebus ante feriam IV. Cinerum*, ubi per unum diem vel per omnes tres dies introducta est, probatur; quoad reliquas parochias summo opere suadetur ut ad expianda peccata gulae et luxuriaē Sanctissimum saltem semel exponatur et quidem vespere durante una hora, ad cuius finem recitantur vel cantantur litaniae Ss. Cordis et data benedictione Sanctissimum reponitur;

s) *suadetur*, ut maiori pompa celebretur communio generalis membrorum Congregationis Marianae et quidem quolibet anno bis sc. in festo utriusque patroni eiusdem: dies

festivus S. Familiae; devotio pomeridiana tertii Ordinis cum concione; commendatur devotio sex dominicarum in honorem St. Aloysii atque exercitia spiritualia pro singulis statibus;

t) *tempore siccitatis vel imbrium* permittitur parochis devotio, quam populus desiderat, v. gr. triduum cum missa coram Sanctissimo, vel processiones ad alias ecclesias;

u) devotiones hebdomadae maioris, praeprimis illae feria V. in Coena Domini, feria VI. et sabbato ad sepulcrum, solemnitas Resurrectionis cum processione, processio in festo s. Marci (litaniae maiores), processiones in triduo rogationum (litaniae minores) atque processio in festo Ss. Corporis Christi modo consueto instituantur.

6. De ordine in expositione Ss. Sacramenti.

In nostra dioecesi Ss. Sacramentum saepius exponitur, quam in ordine cultus publici ex anno 1827. provisum est. Quoad ordinem expositionis singulae parochiae multum discrepant. Cum vero uniformitas quam maior desideratur, ideo tum quoad expositionem Sanctissimi, tum quoad benedictionem cum Illo Synodus nostra statuit:

a) expositio Sanctissimi fiat *in variis devotionibus* supra enumeratis sc.: in triduo in honorem St. Joseph, in devotione maiali, in devotione novemdiali in honorem S. Spiritus, in devotione ss. Rosarii, qualibet I. dominica cuiuslibet mensis post meridiem, in devotione adorationis per integrum diem semel resp. bis in anno, in triduo ante feriam IV. Cinerum;

b) *intra missam Sanctissimum exponitur; in festis I. cl. de praecepto excepta feria II. Paschatis et Pentecostes intra utrumque Sacrum; in festis II. cl. de praecepto atque fer. II. Paschatis et Pentecostes sub Sacro solemni; insuper in festo Ss. Familiae atque in festo Ss. Cordis Jesu item sub sacro principali;*

deinde *in Dominicis* quatuor temporum et Adventus, *in Dominica* infra Octavum Ss. Corporis Christi atque *in Dominica* gratiarum actionis sub sacro principali;

etiam in omnibus *feriis* Adventus sub Missa Rorate, *infra Octavam* Ss. Corporis Christi, qualibet *prima feria* VI. cuius-

libet mensis atque in triduo ad honorem Ss. Cordis Jesu, sub missa primitiarum, jubilaei sacerdotalis, installationis novi parochi; tempore missionis popularis vel exercitiorum; sub missa ad petendam pluviam vel serenitatem;

c) *benedictio cum Sanctissimo datur devotione vel missa finita et quidem in solemnitatibus maioribus ritu romano, in minoribus vero terminata stropham cantus in lingua populari; excipitur solummodo sacrum celebratum in festis I. cl. et in solemnitatibus, quae characterem I. cl. prae se ferunt, ut sunt primitiae, iubilaei et installationes novi parochi, quibus in casibus toleratur benedictio cum Sanctissimo tum ante tum post sacrum et quidem hoc modo: celebrans intonat »Tantum ergo« resp. »Genitori«, cantores stropham canunt, stropham finita cantores et organum silent, silentio facto datur benedictio, omnino vero prohibetur benedictio in medio strophae;*

d) hic ordo quoad expositionem Sanctissimi atque quoad benedictiones cum Illo *parochias omnes in nostra dioecesi obligat; solummodo privilegia manent, quibus ordines et congregationes aliunde modo legitimo ditatae sunt.*

7. De ordine cultus publici apud ecclesias filiales.

In nostra dioecesi *permultae ecclesiae filiales* devotionem et fidem maiorum nostrorum testantur. Titulo foundationum vel titulo legitimae consuetudinis etiam sacrificium missae apud istas ecclesias saepe celebrari debet. Pastores animarum onus istud sat grave portare non recusabunt, populumque die dominica ex ambone ad sacrum invitabunt.

Usum praefatum Synodus nostra valde probat; illa non impugnatur nisi *abusus* in excursionibus ad ecclesias filiales, quae *diebus dominicis et festis de praecepto* postulantur. Re-late ad istos excursus Synodus nostra statuit:

a) *Experientia docente concursus populi ad ecclesias filiales diebus dominicis et festis de praecepto ansam praebet multis peccatis: si consueto tempore missae sacrificium cum concione apud ecclesiam parochialem propter excursum ad ecclesiam filialem haberi non potest, multi fidelium domi manent et sacrum non audiunt; propter angustiam ecclesiae*

filialis multi illuc venientium ecclesiam ingredi non possunt, sed coacti extra illam manent vel, prouti saepius contingit, in cauponis potui, fors nimis, indulgent; iuvenes et puellae occasione hac ad conventus illicitos et peccaminosos agendos abutuntur; haud raro saltationibus et aliis illecebris, praeparatis ab hominibus lucri cupidis, viris praeprimis iuvenibus et puellis occasio proxima ad peccata praebetur gulae, ebrietatis et luxuriae, quibus tunc dies Deo consecrati profanantur;

b) quapropter tales excursus ab ecclesia minime probantur, sed propter impetum populi ad praecavenda mala maiora *solummodo tolerantur*; valde desideratur, ut *populus, immo iam inventus scholaris* suis temporibus de periculis excursionum deque repugnantia ecclesiae contra illas edoceatur;

c) praecipitur *ne excursus novi inducantur*; existentes vero eo quod aboleri non possunt tolerantur, dummodo pericula peccatorum, tum a curatis animarum, tum a populo ipso omni meliori modo arceantur vel saltem minuantur:

d) hunc in finem Synodus haec secunda mandata primae Synodi, *quibus vel saltationes omitti vel excursus suspendi debent*, iterum renovat et *strictae servanda* denno inculcat;¹⁾

e) *prohibentur vero excursus in festis per annum principalioribus*, videlicet: in festo Circumcisionis D. N. J. C., in Epiphania, in festo Purificationis B. M. V., Annuntiationis B. M. V., S. Joseph, in Dominica Palmarum, Resurrectionis D. N. J. C., in festo Ascensionis, Dominica Pentecostes, in festo Corporis Christi atque in Dominica infra Octavam huius festi, in festo Ss. Apostolorum Petri et Pauli, Assumptionis, Nativitatis B. V. M., Dominica tertia Octobris utpote in Dedicatione omnium ecclesiarum, in festo omnium Sanctorum, Immaculae Conceptionis B. V. M., s. Stephani protomartyris et in patrocinio ecclesiae parochialis;

f) *missa, intra quam concio diei respondens habeatur*, hora statuta solemniter celebretur; ast in ecclesiis filialibus, utpote in quibus Sanctissimum haud servatur, *missa coram Sanctissimo haberi non potest*; fideles vero compellantur, ut

¹⁾ Synodus I., pg. 49.

finito sacro nisi a cognatis et amicis invitati fuerint ad mensam, quo citius domum revertantur, ab omniq[ue] intemperantia vel alio excessu abstineant; *sacerdos bono exemplo praeleceat*;

g) in pluribus vero parochiis inveniuntur ecclesiae filiales quibus missa coram Sanctissimo *permitti* poterit; dantur sc. ecclesiae, ad quas populus *peregrinationis* causa concurrere consuevit, vel quae *alia e causa* exceptionem merentur; quapropter Synodus, quae tales ecclesias singulatim enumerare non potest, mandat, ut in *conferentiis pastoralibus anni proximi tales ecclesiae respectivi decanatus designentur*, atque *ut elenchus earum, nec non dies, quibus missa coram Sanctissimo exoptatur, Ordinariatui probandus transmittatur*;

h) insuper Synodus mandat, ut in *istis conferentiis revisioni subiiciantur illae ecclesiae filiales, quae iam ab immemoriali tali privilegio gaudere contendunt*; conferentiae perpendant, num ista privilegia *servari adhuc debeant, an tolli*; iudicia sua proponant Ordinariatui, a quo definitiva feretur sententia;

j) manent *processiones* ad ecclesias filiales, prouti decursu temporis ex voto, vel ex alia probata causa usu venerunt, quibusque pietas fovetur;

k) praesupponitur ecclesiam, in qua cultus divinus peragendus est, in bono inveniri statu, parietes, altaria, sacristiam, paramenta aliaque requisita praescriptis ecclesiasticis respondere; nam secus functio sacra interdicatur.

§ 2.

De organoedo et aedituo.¹⁾

Ordo atque splendor cultus divini non solummodo a curato animarum, sed ab *organoedo quoque et aedituo* multum dependet. Quapropter parochus cura incumbit, ut personas idoneas seligat illasque de obligationibus earum rite instruat.

Quapropter Synodus non potest non praescribere ea, quae hos ministros ecclesiae concernunt. Aget vero Synodus

¹⁾ Škof. List, 1906, pg. 89 sq.

de *collatione muneris*, de *vita eorum et relatione ad curatos et populum*, de *specialibus eorum obligationibus*, atque de *salario illis* solvendo.

1. De collatione muneris.

Quaeritur de *persona*, quae organoedo et aedituo *munus iure* conferre potest. Sciant parochi:

a) utrumque eligit, instituit et dimittit *parochus cum vitricis*; qui iustrumentum collationis exarabunt curabuntque, ut in illo officia, onera, proventus, modus dimissionis vel resignationis accurate explicentur, talique modo litibus et scandalis ansa praecidatur;

b) *communitati civili ius nullum competit* neque in casu, quando uterque ex toto vel ex parte a communitate *sustentatur*: *excipitur* vero casus iuris legitime acquisiti;

c) id dicendum *de patrono*;

d) organoedum necessarium esse iudicio *ordinariatus* probatur;

e) ius dicendi sententiam, num communitas aedituum sustentare debeat, *ad potestatem civilem*, non vero ad communitatem ipsam pertinet;¹⁾

f) in *ingressu muneris* manu data parochus nec non vitricis profitetur fore, ut munus suum fideliter exequatur; quae professio sequentibus verbis fieri poterit:

»Ego N. N. coram Deo omniscio et omnipotenti promitto, me superioribus meis ecclesiasticis obedientiam praestitutum in omnibus, quae ad munus meum et ad vitam vere christianam pertinent, me res ecclesiasticas mihi commissas conscientiose servaturum nec non obligationibus omnibus plene satisfacturum esse.«

2. De vita et variis eorum relationibus.

Cum aedituus et organoedus ecclesiae deserviant, per se patet *vitam illorum immaculatam relationesque ad clerum et populum ordinatas esse debere*. Quam ob causam Synodus mandat parochis, ut sequenti modo instruere utrumque satagant:

¹⁾ Quae sub a — e dicta sunt, a natura ecclesiae utpote societatis perfectae resultant et insuper ab ipso nostro summo foro iudiciali administrativo (Verwaltungsgerichtshof) probata sunt.

a) aedituus et organoedus *vitae sit immaculatae*, in omnibus uterque *cum ecclesia sentiat*, bonoque exemplo populo fideli praeluceat;

b) ideo *puro zelo* pro Deo atque pro eiusdem domo inflammatus sit, in omnibusque officiis sufficienter *instructus*, ad omnia idoneus nec non semper *paratus*:

c) uterque veram *foveat pietatem* ope orationis quotidianae et frequentiori susceptione Sacramentorum; nam pietas cum humilitate, prudentia, temperantia, continentia, parsimonia, fidelitas et amor omnium laborum status in omnibus christianis, praeprimis in personis servitio ecclesiae adlectis, necessario praesupponuntur;

d) si unus vel alter *familiam* habet, ad aedificationem populi fidelis valde desideratur, ut vita familiae sit revera christiana atque ut uxor et infantes, vel saltem infantes sacrum quotidie audiant;

e) *vestitus* utriusque neque sordidus sit neque nimis splendidus, sed statui conveniens et mundus; in sacris functionibus *annulo* haud utetur, nisi uxoratus sit; *manus* lotae sint semper, praeprimis tempore, quo hostias ad missam conficit, vel paramenta fors valde nitida et pretiosa tangit; ad tactum veli maioris pretii, librorum nec non diebus ecclesiae solemnioribus *chirotecis* mundis, albis utatur;

f) *ab operibus et muneribus*, quae muneri ipsius minus congruunt, quibusque ab obligationibus sui status *abstraheretur*, omnino abstineat, licet valde desideratur, ut *artem aliquam* e. g. sartoris, hortulani sciat, vel ut qua organoedus idoneitatem ad munus secretarii in communitate vel ad alia munera v. g. ad gerendum protocollum, ad componendum computum, ad scribendos alios variorum generum libros in variis associationibus sibi procuret;

g) *habitaculum* semper teneat mundum; nullam cuiuscumque vocationis personam licentia a parochio non obtenta stabiliter in domum recipiat, multo minus conventus suspectos praeprimis conventus iuventutis utriusque sexus in domo sua toleret;

h) *folia, diaria, et libros* neque pecunia sibi procuret, neque legat, neque quacumque e causa in domum admittat, nisi omni ex parte probatos et licitos;

j) uterque promptam praestabit *obedientiam* parochio in omnibus, quae ad munus eorum nec non ad vitam christianam, quae exemplaris esse debet, pertinent; cooperatores quoque aliosque sacerdotes debita prosequetur reverentia iisque postulantibus servitia libenter praestabit;

k) *varias instructiones* ad munus melius exequendum datas a parochio, item *admonitiones* et *animadversiones fors et vituperationes* animo docili, absque murmuratione, absque contradictione suscipiet, iram fors emergentem fortiter reprimet, excusationes vero quiete et reverenter proferet atque, si indigne vel iniuste se oppressum et humiliatum fuisse putat, recursum ad superiores, ad decanum, vel archidiaconum, vel ad ordinariatum modo convenienti instituet semperque paratus sit ad dissensionem pacifice componendam;

l) *erga parochianos* uterque affabilis sit atque humanus; caveat autem ab iuvenibus immorigeris, corruptis, bacho atque veneri deditis; caveat quoque ab hominibus et factionibus ecclesiae vel clero parochiano offensis; cautus sit in commercio cum sexu femineo, praecipue in illo cum puellis, fors sat procacibus, ne passione captus fideles scandalizet atque in proprium ruat interitum;

m) *domus parochianorum* non frequentet nisi compulsus necessitate vel officio; numquam in variis domibus quasi ex consuetudine inanibus confabulationibus, detractionibus vel aliis ineptiis tempus protrahat; neque in cauponis, licet honestae sint, in noctem seram considereat, sed *debito tempore domum abeat, illas vero omnino fugiat*, in quibus iuvenes vel viri iam ebrii sermones sordidos proferunt, cantilenas inhonestas cantant, ultra modum clamant vel rixas parant; a *saltationibus* semper absteineat, nec umquam locum ingrediatur, in quo saltationes parantur;

n) neque cum *famulabus parochi* familiariter agat, neque cum illis frequentius et diutius sermocinetur ac officium procurandi vinum pro missa vel prunas pro benedictione omnino expostulat;

o) de *rebus officiosis*, v. gr. de poenitentibus, de communicantibus, de baptizatis, deque aliis rebus, quae occasione muneris sui comperit, silentium teneat, ne rixis et scandalis ansa praebeatur;

p) vi muneris obligatur, *ordinationes parochi* ad alios sacerdotes vel in genere ad personas quascumque perferre, quae cultum divinum vel curam animarum concernunt;

q) *collectas* pro ecclesia, vel pro quacumque alia pia causa proprio Marte numquam suscipiat.

3. De obligationibus organoedi.

Quoad ordinem chori et cantus parochus curabit, ut organoedus ad ea, quae sequuntur, attendat;

a) in locum chori, qui pro organoedo et pro cantoribus destinatus est, *neminem alium* admittat; quapropter suadetur, ut haec pars chori *a reliqua parte cancellis separata* ianuisque clausa sit;

b) in parte chori convenienti *armarium* collocetur, in quo compositiones, libri, aliaeque res necessariae servantur, ne disiectae in choro sordescant, lacerentur, pereant;

c) procuretur *inventarium* omnium requisitorum; in inventario compositiones, libri, resque omnes pro cantu acquisite describuntur et quidem sub numero currente; requisita enim omnia sigillo parochiali et numero currente muniantur, ut ab omnibus aliis rebus ut possessio chori dignosci possint;

d) ad *conservandum ordinem*, ad *praecavendas confabulationes et ad arcendum strepitum*, quo cultus divinus perturbaretur, omnino necessarium est, ut organoedus *ante initium* sanctae functionis in choro compareat; nam tunc usque ad initium omnia cantoribus necessaria praeparare, nec non perturbationem sacri praecavere poterit;

e) tum in cantu tum in musica organoedus *leges ecclesiasticas* desuper latas semper prae oculis habebit, quarum principales in Synodo praesenti recensentur atque inculcantur;

f) organoedus *textus* seliget conformes tempori ecclesiastico nec non partibus missae; in *missis cantatis* textum

in lingua *latina* adhibebit; secus vero atque in *devotionibus popularibus* cantus proponat in lingua *vernacula*; textus ecclesiasticos numquam commutabit, neque ex toto vel parte omittet, neque ordinem perturbabit; non requiritur magna copia missarum in lingua latina, ast quas possidet, curabit, ut a cantoribus *accurate et praecise* producantur; *pronuntiationem* verborum non negliget; *cantum choralem* pro viribus promovebit;

g) organoedus *textum et notas pro singulis vocibus accurate describere tenetur*, ita ut cantores notas habeant, folia omnia munita sigillo parochiali et signata numero currente in *armario* clauso custodiet, ne pessumeant; *expensae* e proventibus ecclesiae currentibus solventur;

h) folia cum notis et textibus organoedis vicinis vel variis associationibus sive ad usum, sive ad describendum *commodare absque expressa parochi licentia non permittitur*;

j) organoedus nullo parcat labori necessario, ut *sufficientem numerum cantorum acquirat* illosque in cantu *diligentissime exerceat*; exercitium *in seram noctem* protrahere non licet; neque licet, exercitium *cum singulis puellis* seorsim instituere vel *iuvenes et puellas* semper simul et promiscue ad exercitia vocare; sed ad praecavenda scandala, puellas omnes semper eodem tempore doceat, iuvenes vero seorsim a puellis exceptis una vel altera vice, cum ad *cantum* in ecclesia rite producendum exercitium omnium tum cantorum tum cantatricum simultaneum necessario requiritur;

k) organoedus *cum cantoribus* affabilis sit, mitis et patiens; nullum aliis praeferat, prae aliis extollat vel vituperet; lites fors exortas pacifice componat; textum eligere non permittat cantoribus, vel uni ex illis, neque propriae coniugi, sed textum attendens ad vota cantorum fundata ipse determinabit;

l) cantores et cantatrices absque praevio consensu parochi neque admittet, neque dimittet, neque ut vicinis parochiis subsidium praestent, permittet; ad chorum non admittantur nisi *personae probatae pietatis et integritatis vitae*; *scandalosas parochi denunciare* tenetur; in genere *bonae famae* sui chori maxima cum circumspectione invigilabit;

m) organoedus prae manibus habeat *diarium*, in quo cantilenae determinatae pro singulis dominicis, vel diebus festivis, pro processionibus vel pro aliis devotionibus inscribantur, atque saltem in vigilia festorum parodio ad comprobandum proponantur;

n) organoedus *ad perfectionem* in sua arte quotidie maiorem anhelabit, quapropter *exercitium* tum theoreticum tum practicum *numquam negliget*, sed quotidie continuabit, libenterque ad cursus musicae sacrae, qui ad fovendam musicam sacram saepius instituuntur, venire properabit.

4. De obligationibus aeditui.

Obligationes aeditui sunt multiplices. Parochus cum patientia et longanimitate illum instruat atque ad singulas saepius attentum reddat, ne oblivioni dentur. Sunt vero fere sequentes:

a) *in ingressu* muneris *claves* ad ecclesiam, turrim et sacristiam a parodio accipit, quas absque licentia parochi nemini committat;

b) aedituus *pulsationem campanarum* pro more plus minusve solemni, prouti in dioecesi et in parochia invaluit, procurare tenetur; pulsatio vero *ea accurate fiat hora*, quae determinata est, ut fideles ad missam aliasque devotiones invitentur, vel ut diebus Sabbati et vigiliarum dominica vel festum fidelibus annuntietur; ad »*Avemaria*« pulsatio brevis sit;

caveat aedituus a pulsatione, quae *campanis ipsis periculo* foret v. gr. si ex una parte campanae pulsatio esset vehementior ac ex altera parte; iuvenes, qui propter maiorem solemnitatem pulsationem *magis artificiosam* producant, attenti reddantur *ad pericula*, quae campanis imminet;

campanae suo tempore *purgari* debent a variis sordibus nec non *oleo* comparato e mineralibus perliniri; *ianuae* infra et supra campanas clausae teneantur; *iuvenes et viri inepti vel ebrii* ad campanas, immo neque in turrim admitantur; *tempore sacrae functionis* commoratio in turri apud campanas minime permittitur;

viri vel iuvenes, qui ab aedituo in subsidium vocantur, *mercedem* consuetam vel conductam e proventibus ecclesiae percipiunt;

c) aedituus *horologio* quod in turri collocatum publico usui inservit, magnam curam et sollicitudinem impendet; *determinato* temporis intervallo motui rotarum providebit, ne ob incuriam eius horologium tempus falsum indicet;

aedituus horologium singulis mensibus a sordibus *purgabit* nec non oleo apto *perliniet*;

de damno quocumque vel horologio, vel campanis, vel turri imminente vel fors iam exorto parochum quo citius certiore reddet, ne illud ingravescat magnosque pro reparatione sumptus exigit;

d) quam diligentissime invigilabit aedituus, ne *lumen aeternum* ante tabernaculum unquam extinguatur, quam ob causam non solummodo mane et vespere sed etiam interdiu certitudinem de illo non extincto sibi procurabit; eadem e causa oleum melioris generis saepius infundet, novum linum (stenj) immittet, atque lucernam prouti decet mundabit;

si praeter lucernam in facie tabernaculi aliae quoque ante altaria vel ante imagines ad pietatem fovendam pendent, etiam istae suis temporibus accendantur atque mundentur;

e) pro natura festivitatis *candelabra* plus minusve pretiosa, ast semper munda in altaribus collocabit, nec non cereis providebit;

pro festivitate aedituus *cereos plures vel pauciores accendet*; ceram, quae defluit, colliget, cum parte cerei non consumpti servabit, atque parochus ad vendendum tradet; parochus non permittente nemini quidquam vendat, eo minus in usus proprios convertat, ne reus sacrilegii fiat;

f) aedituus *iusto tempore praeparabit omnia, quae ad missam, ad ministranda Sacramenta, ad peragenda funeralia, ad processiones et benedictiones reliquasque sacras functiones necessaria sunt*, prouti altaria, mappas, cereos, paramenta, aquam, vinum, hostias, ampullas, thuribulum cum navicula, thus et prunas, rituale, missale aliosque libros; *parochus* aedituum saepe saepius de modo, quo omnia rite tractentur, dis-

ponantur, munda servantur atque comparentur, *summa cum patientia instruet nec non semper invigilabit*;

g) aedituus *munditiem* quoque altarium, vasorum, candelabrorum, scamnorum, confessionalis, pavimenti, parietum, paramentorum, totiusque ecclesiae sollicitè procurabit et quidem modo, qui pro munditie procuranda a personis expertis praescribitur;

h) *expensae* pro rebus et laboribus, quibus mundities procuratur, e currentibus ecclesiae proventibus a parochio solvuntur; immo res ipsae a parochio emuntur, nisi pro uno vel altero obiecto parochus et aedituus de summa annuatim solvenda consenserint, quod hoc in casu ab aedituo procurari debet;

j) diebus dominicis et festivis immo, ad omnes maiores solemnitates *aedituus vestimentis induatur ecclesiasticis*; gressus aeditui in sacristia et in ecclesia, praecipue tempore missae vel cuiuscumque sacrae functionis non sit strepitosus, sed quietus et facilis; si necessario aliquid *interrogare* vel interrogatus *respondere* debet, id *voce submissa* fiat et non ultra strictam necessitatem; incedens per ecclesiam *manus iunctas teneat*, nisi iustrumentum aliquod vel aliud sacrum obiectum portat; transiens altare tabernaculi genuflectat et quidem unico genu, nisi Sanctissimum sit expositum, quo in casu genu utroque genuflectet;

k) aedituus *invigilabit ministrantibus*, ut pro loci sanctitate devoti sint et exemplares, ut responsiones accurate addiscant atque ut in omni sua opera fidelibus aedificationem, non autem scandalum praebeant;

l) si altaria, paramenta, vasa, armaria, muri, portae, fenestrae *defectuosae* evadunt, aedituus *parochum* certiolem reddet; omne *damnum* pro viribus ab ecclesia arcebit, nivem hiemali, gramen autem verno tempore ab ecclesiae muris removebit, ne muri humiditate inficiantur; *vias* quoque circa ecclesiam, nec non in coemeterio purgatas tenebit;

m) *alia quoque officia*, quae ad ecclesiam eiusque indigentias pertinent, v. gr. procurare »postam«, subire aedituus non recusabit; si extraordinaria sunt, nec in susceptione

muneris praevisa, *mercedem* convenientem percipiet, secus vero ista officia in mercede iam conducta continentur;

n) *impeditus*, quominus ministerium suum impleat, v. gr. aegritudine, necessario itinere, exercitiis militaribus, consentiente et adiuvante parochio *substitutum* procurabit; quoad *salarium* substituto solvendum, ad praecavendas lites et aversiones, *statim in susceptione muneris cum parochio de illo conveniat*;

o) ius ad proventus incipit die, quo munus suum revera actualiter aggreditur; desinit vero tempore, prouti in decreto collationis determinatum fuit.

5. De salario.

Quilibet operarius mercede sua dignus est. Cum *aedituus et organoedus* parochiae inserviunt, a parochia quoque assignato sufficienti salario *sustentari* debent. Quaestio vero de sustentatione utriusque valde difficilis est; nihilominus *pastores animarum nullam occasionem solutioni favorem praetermittant, immo nullo parcant labori, donec feliciter soluta fuerit.*

Occasiones vero et circumstantiae pro varietate parochiarum statusque praesentis ita differunt, ut *ordinationes generales*, quibus omnes parochiae eodem modo obligarentur, *ab hac Synodo stabiliri non possint.* Ideo Synodus solummodo *viam indigitabit*, qua ad solutionem huius quaestionis favorem pervenire parochi studeant.

a) Suadetur, ut in parochiis saltem minoribus munus aeditui et organoedi in *una persona* coniungatur, quod in multis parochiis iam factum est; quo in casu organoedus *substitutum* inveniat, qui munus aeditui eo tempore exercebit, quo organoedus in choro detinetur;

b) in parochiis, quae domum vel saltem satis amplum locum habitationis pro aedituo et organoedo nondum procuraverunt, parochi omnem lapidem moveant, ut gravis iste defectus *quo citius tollatur*;

c) *parochi sollicitudinem omnem impendant, ut proventus iam existentes integri serventur*; nam praecipue proventus

collecturae propter duritiem hominum saepe gravi periculo exponuntur, parochus ergo aedituum et organoedum *in colligendis pecuniis vel fructibus* promissis omni modo et studio iuvabit;

d) immo *parochus curabit, ut proventus*, ubi ita tenues sunt, ut ad alendum aedituum et organoedum cum familia minime sufficiant, ad quantitatem requisitam augeantur;

e) tale augmentum pernecessarium *ope concursus publici*, qui a gubernio indicitur, verosimiliter in omnibus illis parochiis obtinebit, in quibus fideles ecclesiam, splendorem atque munditiem illius, cantum et musicam sacram amant atque propterea desiderant; si parochus de dispositione dubitat, caute et prudenter illam excitare satagat; per se patet, *organistam quoque et aedituum* in obeundo suo ministerio tam conscientiosos nec non in conversatione cum populo tam affabiles et comes esse debere, ut ab illo aestimari et honore donari possint;

f) in singulis parochiis *associationes caecilianae* desiderantur, quae ad promovendam musicam sacram institutae dotationem quoque organoedi augere illumque sat contentum reddere possint et quidem vel annuis tributis membrorum, vel variis collectis per parochiam;

g) curet parochus, ut ditiores parochiani voluntariis donis hinc inde tributis paulatim *sortem* maiorem eo fine congerant, ut usurae in bonum organoedi destinentur;

h) sacerdotibus omnibus, praecipue parochiis obligatio incumbit, omni meliori modo *adiuvare associationes*, quae ab organoedis et aedituis initae sunt, ut mutuam sibi opem ferant miserabilemque statum suum tolerabiliorem reddant;

j) ubi *ecclesiae redditus* permittunt, haud absque re erit, organoedum et aedituum in occasionibus solemnioribus, v. gr. in festo paschae, initio anni, post devotionem maiorem, in die onomastico *dono pecuniario* modo decenti porrecto adiuvere;

k) parochus contendat, ut aedituo et organoedo *alios quoque fontes* proventuum aperiat, v. gr. procurando illi munus in nostris associationibus, apud cassas parsimoniales, in communitate;

l) desideratur, ut organoedus et aedituus honestum et sibi conveniens *artificium* nosceret, quo tempore libero occupatus proventus augeret, v. g. absque dedecore agere posset hortulanum, sartorem, ligatorem librorum, horologiarium;

m) attendant parochi ad *leges civiles* in favorem aediuorum et organoedorum latas et adhuc ferendas, ut illarum ope status miserabilis eorum finem accipiat; num vero *lex assecurationis pro aetate et invaliditate* de dato 16. decembris 1906 fructus exoptatos latura sit, permulti dubitant; nihilominus parochi curabunt, ut organoedi, quorum salarium summam 600 C attingit, in numerum eorum, quibus pro invaliditate et senectute ista lege provisum est, adlegentur;

n) *multum illos parochos laudamus*, qui non obstantibus variis difficultatibus in parochiis suis media invenerunt, quibus salarium aeditui et organoedi ad sufficientem quantitatem auctum fuit.

§ 3.

De cantu ecclesiastico et musica sacra.

Ad cultus splendorem et suavitatem *cantus ecclesiasticus et musica sacra* quam plurimum conferunt.

Cum vero cantus ecclesiasticus est *pars sacrae liturgiae* et cultus publici divini complementum profecto *authenticum atque supremum iudicium de genuino cantu ecclesiastico*, qui vero suo fini correspondeat, non est penes quoslibet de plebe, sed *soli Ecclesiae competit*.

Ipsi quoque soli propria est potestas condendi *leges* de conditionibus requisitis cantus ecclesiastici, quem in domo Dei habere vult v. gr. cantum stricte liturgicum et Gregorianum, vel permittit v. gr. cantum figuratum et musicum, vel saltem tolerat v. gr. symphonias instrumentorum.¹⁾

Inde patet *Synodum nostram* de cantu ecclesiastico et musica sacra *leges ab ecclesia latas publicare, atque cantum et musicam in dioecesi conformiter legibus Ecclesiae universalis ordinare* obligatam esse.

¹⁾ Wernz, Ius decretalium, tom. 3, pag. 479.

1. De cantu ecclesiastico et musica sacra in ecclesia catholica.

Praemissis *notitiis historicis* Synodus nostra *disciplinam vigentem* proponendo *codicem musicae sacrae iuridicum* Pii X. publicabit.

Notae historicae.¹⁾

Notas historicas de cantu ecclesiastico et musica Wernz in suo opere »ius ecclesiasticum« breviter proposuit, quem in sequentibus punctis secuti sumus.

a) *Cantus* cum pro sua natura cultui divino conveniat, iam in veteri lege atque inde ab aetate apostolica etiam in liturgia christiana fuit receptus. Nec primis saeculis Ecclesia solummodo in sacra liturgia cantum admisit, sed praeterea in agapis, officio divino sive horis canonicis, in funeralibus celebrandis.

Qui cantus ecclesiasticus a sanctis patribus v. gr. Ignatio, Ephremo, Basilio, Hilario aliisque commendatus et promotus certe iam saeculo tertio et quarto *per sacros canones* etiam contra *abusus* fuit defendendus.

Quodsi potissimum S. Ambrosius et S. Gregorius cantum ecclesiasticum ordinarunt, eodem tempore non defuerunt concilia, quae de cantu ecclesiastico *positivas conderent leges* v. gr. de psalmistis et cantoribus, de uniformitate cantus.

Cantus *Ambrosianus* etiam in alias regiones v. gr. in Galliam fuit divulgatus; at multo maiorem celebritatem nactus est cantus *Gregorianus*, quem ecclesia occidentalis praesertim in Anglia, Gallia, Germania una cum *ritu Romano* magis magisque adoptavit. Id quod potissimum factum est in Gallia et Germania ex saeculo octavo et nono, postquam Pipinus et Carolus Magnus sublato antiquo cantu gallico vel Ambrosiano cantum Gregorianum summo studio promoverunt.

b) Cum ecclesia per mille fere annos in cultu divino unice usa est cantu *unisono*, non polyphonico et multo minus musico, tandem circiter ex saeculo undecimo *retento cantu Gregoriano* etiam *cantus figuratus* per usum *organi* iam praeformatus paulatim introductus est.

¹⁾ Wernz, *ibid.*, pg. 480 sqq.

Novam artem Ecclesia non reprobavit, quamdiu *consonantiae, quae melodiam sapiunt*, supra cantum ecclesiasticum simplicem proferebantur et ipsius cantus ecclesiastici integritas illibata permansit. At nonnulli *novae scholae discipuli*, qui derelicto antiquo cantu ecclesiastico *lascivioribus* delectabantur modis, a Joanne XXII. anno 1322 circiter reprehensi sunt.

Quae revera sanctio romani pontificis cum abusus reprimeret, legitimam libertatem insignibus magistris non ademit; illi enim etiam post Joannem XXII inixi solido fundamento cantus Gregoriani in *genere diatonico* semper praeclarissima opera usque ad finem saeculi decimi sexti publicarunt.

c) Concilium Tridentinum postquam sess. XXII decr. de observ. paucis gravibusque verbis *cantum lascivum in ecclesia reprobavit*, sess. XXIII. c. 18. de ref. *cantus* computique *ecclesiastici studium in seminariis clericorum praescripsit*.

Quo concilio finito romani pontifices v. gr. Pius V., Clemens VIII., Paulus V. cum reformationi liturgiae et librorum liturgicorum diligentissimam navarent operam, etiam in iisdem *libris* v. gr. in Missali, Caeremoniali episcoporum atque specialibus *ordinationibus* cantum ecclesiasticum *pristinae suae puritati restituere* et ad novum splendorem perducere studuerunt;

d) Profecto Joannes Pierluigi *Palaestrina* († 1594) cantum polyphonium ad eximium gradum perfectionis adduxerat, ita ut in ipso Caeremoniali episcoporum t. I. c. 28 atque quamplurimis conciliis provincialibus ille cantus non tantum per quandam tolerantiam, sed *positiva approbatione permetteretur*.

At negari non potest, eodem saeculo decimo sexto iam reperiri *vestigia novae cuiusdam musicae* ecclesiasticae, in qua paulatim derelicto cantu Gregoriano et in genere diatonico *usus generis chromatici* cum propriis melodiis a cantu Gregoriano alienis invaluit. Cuius novae scholae primi magistri insigniores extremos scopulos vitantes sane *musicam etsi minus perfectam tamen ecclesiis idoneam composuerunt*. Quorum *discipuli* minus attendentes ad legitimos terminos *inde ex saeculo decimo septimo et octavo a gemina musica ecclesiastica magis magisque recesserunt*.

Romani pontifices velut Alexander VII., Innocentius XII. atque concilia provincialia *novis abusibus exiguo cum successu* semet opposuerunt. Immo aucta potius est relaxatio probatae praxis ecclesiasticae, cum *praeter organum* iam per complura saecula ex legitimo usu receptum praesertim ex fine saeculi decimi sexti *alia atque alia instrumenta musica* in cantu ecclesiastico adhibita sunt. Unde factum est, ut potissimum saeculo decimo octavo et ineunte saeculo decimo nono musica ecclesiastica non raro magis conformis erat *theatro* quam domui Dei.

e) Quibus malis celeberrima Benedicti XIV. Encyclica »Annus« 19. Febr. 1749 efficax remedium non attulit. Verae et practicae reformationi musicae ecclesiasticae tandem saeculo decimo nono manus admota est, cum resuscitato zelo clericorum et laicorum in promovendis operibus catholicis etiam sacrae musicae suppetiae latae sunt.

Quae reformatio praeparata est per *solida studia de genuina natura musicae ecclesiasticae* profundioribus disquisitionibus historicis innixa et *praesertim maiore illa diligentia et reverentia, qua ex fontibus iuris ecclesiastici depromptae sunt normae* a romanis pontificibus, s. romanis congregatibus, conciliis provincialibus iam pridem statutae.

Quae leges ecclesiasticae, cum a concillis provincialibus saeculo XIX. celebratis praeuntibus atque approbantibus romanis pontificibus denno summa vi inculcatae *mediis quoque aptis, quod maius est, executioni mandarentur, reformatio musicae sacrae* multis in regionibus etiam *de facto* obtenta est.

Disciplina vicens.

Quam reformationem saeculo decimo nono exeunte fere ubique iam propagatam, Pontifex Pius X. summa sua auctoritate Motu proprio »*Inter muneris pastoralis*« de die 22. Novembris 1903 summopere promovit.

Pius X. affirmat¹⁾: »et quum desiderio flagramur ut christianus spiritus omnifariam reflorescat et in omnibus christi-

¹⁾ Škof. List, 1904, pg. 78.

fidelibus conservetur, templi sanctitati et dignitati in primis est consulendum, quo fideles ad eundem spiritum a primo et non relaxabili fonte adipiscendum, id est, ab activa divinorum mysteriorum participatione et communi solemni ecclesiae deprecatione, conveniunt.«

»Quamobrem, continnat Pontifex Pius X., ne quis post-hac excusationem afferre valeat super clara officii sui cognitione et in rerum iam praescriptarum interpretatione quaelibet auferatur cunctatio, conveniens existimavimus, principia musicam sacram in divini cultus functionibus ordinantia, synopsi quadam generali, praecipuas ecclesiae praescriptiones contra frequentiores in hac materia abusus perstringere.«

»Proinde *motu proprio et certa scientia* hanc nostram Instructionem publici iuris facimus, cui, quasi *codici Musicae sacrae iuridico* ex Nostrae Apostolicae Auctoritatis plenitudine, *sanctionem damus legis*, praesenti nostro Chirographo religiosiorem omnibus observantiam mandantes.«

Obsecundantes mandatis summi pontificis praefatum *codicem musicae sacrae iuridicum* iam publicavimus.¹⁾ Nihilominus obligatos nos esse putamus, in hac nostra Synodo denuo omnibus illum inculcare. Quapropter serio perpendatur pontificia :

Instructio super Musica Sacra.

I. Principia generalia.

1. Musica sacra, qua pars integralis solemnis liturgiae, finis generalis particeps est, qui gloriam Dei et fidelium sanctificationem aedificationemque respicit. Ipsa ad decorem et caeremoniarum ecclesiasticarum augendum splendorem contendit, et quia Musicae praecipuum officium illud est, textum liturgicum, quod intellectui fidelium proponitur, apta exornare melodia, ita finis praecipuus Musicae est, eidem textui, maiorem adjicere efficaciam, qua fideles ad devotionem expeditius alliciantur, eoque melius, ad gratiae fructus, qui

¹⁾ Škof. List, 1904, pg. 78 sq.

sunt sacrorum mysteriorum celebrationis proprii, in se suscipiendos, disponantur.

2. Propterea Musica sacra illas qualitates, quae liturgiae conveniunt, in gradu optimo, atque *sanctitatem et excellentiam formarum* strictim praesefere debet, ex quibus alter character eiusdem, scilicet *universalitas* promanat.

Sancta quum sit, quamlibet profanitatem non solum in seipsa debet remove, verum etiam in ratione, qua ab executoribus proponitur.

Ars vera sit, secus enim efficacia illa in animo auditorum frustraretur, quam Ecclesia in sua liturgia amplectens sonituum artem, assequi intendit.

Ast insimul *ars universalis* sit, hoc quidem sensu, quod, etsi cuivis nationi concedatur in ecclesiasticis cantilenis peculiaribus illis uti formis, quae, quodammodo, specificum musicae characterem, eidem nationi proprium, constituunt, formas ipsas tamen musicae sacrae generalibus characteribus tali ratione necessum est subicere, ut nemo quispiam alterius nationis, in earum auditione, animum ingrata perculsum sensione, experiatur.

II. Genera musicae sacrae.

3. Hae qualitates, in cantu gregoriano praeclare inveniuntur, qui, propterea cantus proprius Ecclesiae Romanae est, unicus cantus ab antiquis patribus in haereditatem ab ipsa receptus, et in suis liturgicis codicibus sollicitè custoditus, quemque qua suum, fidelibus directim ipsa proponit, quemque in nonnullis liturgiae partibus exclusive praescribit, quemque studia recentiora pristinae integritati ac puritati feliciter reddiderunt.

His de causis, cantus gregorianus habitus est qua optimum musicae sacrae exemplar, proindeque, jure merito, sequens norma generalis stabilienda venit: *musicalis compositio ecclesiastica eo magis sacra est et liturgica, quo magis, in actione, in inspiratione, et in sapore, cantilena gregoriana accedit, et eo minus templo est digna, quo magis, ab illo supremo exemplari, difformis dignoscitur.*

Antiquus cantus gregorianus traditionalis itaque in divini cultus functionibus diffuse erit restituendus, et ab omnibus id pro certo habeatur; ecclesiasticam functionem nil iacturae in sua solemnitate esse passuram, quamvis solo cantu gregoriano perficiatur.

Potissimum in populi assuetudinem cantus restituatur, ut fideles, rursus partem activam in sacris functionibus assumant, prouti antiquitus moris erat,

4. Enunciatis qualitatibus, praeclare quidem, polyfonia classica, praesertim Scholae Romanae, potitur, quae saeculo decimo sexto culmen perfectiones, Petri Aloysii e Palestrina opera est assecuta, et progressu quoque temporis, compositiones exquisiti meriti liturgici et musicalis, protulit. Polyfonia classica, archetypo supremo cuiusvis musicae sacrae, cantui videlicet gregoriano, perbelle accedit, eaque de causa, in solemnioribus Ecclesiae functionibus Cappellae Pontificiae, cantui gregoriano cooptari meruit. Haec igitur, uberrime, in ecclesiasticis functionibus restituenda erit, praesertim in insignioribus Basilicis, in Cathedralibus Ecclesiis, in Seminariorum caeterorumque ecclesiasticorum institutorum Oratoriis, quae mediis pollent.

5. Omni tempore, artium progressum Ecclesia magni fecit, favitque quidquid ab humano ingenio, in saeculorum decursu, boni pulchrique detectum est, in cultus ministerium admittens, legibus liturgicis, tamen, iugiter servatis. Consequenter, recentior musica in Ecclesia pariter admittitur, quum et ipsa, compositiones magni pretii, serietatis et gravitatis exhibeat, quaeque, ex integro, liturgicis respondent functionibus.

Nihilosecius, quum recens musica, praecipue in usum profanum assumatur, maximas urget conferre curas, ut, recentoris styli compositiones, argumentorum theatralium non proferant recordationes, neque in forma earum externa, ad instar profanarum compositionum, deducantur.

6. Inter varia musicae modernae genera, stylus theatralis, qui, saeculo ultimo elapso, in Italia praesertim fuit adhibitus, ad sacras comitandas functiones ineptus visus est.

Suapte natura, hoc musicae genus, cantui gregoriano et classicae polyfoniae, proinde principaliori normae cuiusvis bonae musicae sacrae, directissime, opponitur. Insuper, interior structura, rythmus, et huius styli pactio, nonnisi, aegre, verae musicae exigentiis, flectuntur.

III. *Textus liturgicus.*

7. Lingua latina Ecclesiae propria est. Idcirco in solemnibus liturgicis functionibus, quaevis cantilena, vulgari idiomate conscripta, prohibetur, eoque magis, partium variabilium seu communium Missae, vel officii, cantus in vulgari idiomate, interdicatur.

8. Quum, pro quavis functione liturgica, textus, qui musices numeris conscribi valent, et ordo, quo proponi debent, determinati sint, haud licet talem ordinem perturbare, neque textus praescriptos commutare, neque, ex toto, vel in parte omittere, nisi forsan, Rubricae liturgicae Organi usum ad supplementum quorundam versuum, permittant, eo tempore, quo versus ipsi a Choro simpliciter recitantur. Iuxta Romanae Ecclesiae consuetudinem, Mocketum in SS. Sacramenti honorem, post *Benedictus*, in Missa solemni, cantare licet. Item, post decantationes praescripti Offertorii Missae, permittitur, ut breve quoddam Mocketum, super verbis ab Ecclesia approbatis, decantari valeat.

9. Textus liturgicus prouti in libris coordinatur, sine immutatione verborum, vel postpositione, sine repetitionibus indebitis, sine syllabarum abruptione, et iugiter modo claro et captui adstantium fidelium accomodato, decantetur.

IV. *Forma externa sacrarum compositionum.*

10. Partes singulae Missae et officii, etiam harmoniae numeris conscriptae, conceptum et formam conservent illis ab ecclesiastica traditione datas, quaeque, apprime, in cantu gregoriano enunciatur. Proinde diversa ratione, musicis numeris, conscribendus est *Introitus*, *gradualis*, *antiphona*, *psalmus*, *hymnus*, *Gloria in excelsis* etc.

11. Particulatim sequentes observentur normae:

a) *Kyrie, Gloria, Credo* etc. Missae, compositionis unitatem, quae textui est propria, retinere debent. Igitur, non licet hos cantus, disjunctis fragmentis, componere, ita, ut quodvis eorum fragmentorum compositionem musicalem perfectam exhibeat, quae a reliquo sejungi, et alia cum compositione substitui veleat.

b) In Vesperarum officio, ordinarie, observanda est norma *Caeremonialis Episcoporum*, quod, pro psalmodia, cantum gregorianum praescribit, et musicam figuratam pro versibus *Gloria Patri*, et pro hymno, permittit.

In maioribus solemnitatibus tamen, licet cantum gregorianum, Chori alternis vocibus, cum, ita nuncupato, depresso musicae concentu (feaux bordon) vel cum versibus in eius similitudinem, apte conscriptis, proponere.

Interdum etiam permitti poterit, ut singuli psalmi, ex integro, harmonice conscripti, exequantur, dummodo in talibus compositionibus, forma, psalmodiae propria, conservetur; idest, dummodo cantores inter se psallere videantur phrasibus vel novis, vel a cantu gregoriano, vel, ad imitationem eiusdem, desumptis.

Idcirco, in posterum psalmi concentum facientes, proscribuntur et prohibentur.

In Ecclesiae hymnis, forma a traditione hymnis tributa, conservetur. Proinde non licet, exempli gratia, stropham »*Tantum ergo*« musicis numeris componere ad instar musicalium pensorum, cui: *romanza, vel cavatina, vel adagio*, nomen est inditum, et stropham »*Genitori*« compositionem motu hilari producendam exarare. Antiphonae Vesperarum ordinarie, melodia illis propria, proponantur. Quodsi, aliquo in casu particulari, musices numeris aptatae, decantentur, nunquam fas erit, eisdem melodiam concertus, neque Mocketi exemplar, vel melos praeferre.

V. Cantores.

12. Exceptis melodiis Celebrantis ad altare et ministrorum, quae, in cantu gregoriano, absque Organi modulatione proponi debent, reliquum totum, quod cantus grego-

rianus complectitur, choro levitarum est proprium, idcirco cantores Ecclesiae, si laici sint, vices ecclesiastici chori reapse gerunt. Ideo cantilenae, quae ab ipsis proponuntur, characterem musicae choralis, in earum potiore parte, conservare bebent. Hac praescriptione tamen, cantilenae, ab unico exhibitae Cantore, non excluduntur. Sed haec unica vox, nullatenus fas est primum in functione locum tenere, ita, ut maior pars liturgici textus, tali ratione, exequatur; sed potius characterem simplicis nutus, seu melodici praesegminis, proferat, et, strictim, ad reliquam compositionis structuram, formam chori habentem, connectatur.

13. Ex hoc principio consequitur, Cantores in Ecclesia verum officium liturgicum tenere, proinde mulieres, quum talis muneris sint incapaces, in chori, aut cappellae musicalis subsidium, admitti non posse.

Igitur, si acutis vocibus Sopranorum Altorumque uti placeat, partes hae, iuxta vetustum Ecclesiae morem, a pueris sustineri debebunt.

14. Postremo, in Ecclesiae musicali capella, nonnisi probatae pietatis et integritatis vitae homines admittantur, qui, corporis modestia, devotaque corporis compositione, sacro munere, quod in functionibus liturgicis explent, digni habeantur. Convenit etiam cantoribus, dum munia sua in Ecclesia exercent, habitu ecclesiastico et superpelliceo indui; quodsi in tribuna, conspectui populi nimis exposita, sistunt, cratibus defendantur.

VI. Organum et instrumenta musicalia.

15. Quamvis Ecclesiae musica conveniens, sit vocalis, tamen musica, comitante etiam Organo, permittitur. In aliquo casu particulari, debita moderatione, servatisque aptis respectibus, et alia musicalia instrumenta admitti poterunt, ast semper, de speciali Ordinarii licentia, iuxta *Caeremonialis Episcoporum* praescriptum.

16. Et quum cantus primum locum tenere debeat, ita, Organum et cetera musicalia instrumenta, cantum ipsum iuvare et numquam opprimere debent.

17. Non licet cantui proluxa praeludia praemittere, vel interludiis, illum interciperet.

18. Organi sonus, in cantus deductione, in praeludiis, in interludiis et similibus, non tantum iuxta propriam huius instrumenti naturam est proferendus, sed omnes qualitates, quibus musica sacra pollet, et iam, in antecessum, enumeratis, praeseferre debet.

19. Cymbali usus in Ecclesia interdicitur, et etiam fragosorum instrumentorum, vel levium, prouti: parvum tympanum, grande tympanum, patellae, campanulae, et similia.

20. Usus concentus flantium instrumentorum in Ecclesia stricte interdicitur: solum in aliquo peculiari casu, praevio Ordinarii consensu, licebit delectum flantium instrumentorum numerum, spatio Ecclesiae commensuratum, admittere, dummodo compositio musicalis, proferenda, styli gravitate, congruentia, et ad organici styli similitudinem perstricta, eniteat.

21. In processionibus extra Ecclesiam, concentus flantium instrumentorum permitti potest, dummodo compositiones profanae excludantur. Desiderabile foret in tali occasione, ut concentus musicalis, ad comitandum canticum spirituale in latino vel vulgari idiomate propositum a cantoribus, vel a piis sodalitiis accedentibus ad processionem, cogeretur.

VII. Musicae liturgicae amplitudo.

22. Cantus vel sonitus ergo, non licet, ultra id, quod caeremonia liturgica postulat, Sacerdotem ad Altare immorari facere. Iuxta ecclesiasticas praescriptiones, trysagium *Sanctus* in Missa, ante elevationem absolvi debet, et hoc sub obtutu, etiam Celebrans ad Cantores prospiciat. *Gloria* et *Credo* iuxta gregorianam traditionem, respectiva brevitate donentur.

23. Generatim qua gravissima desuetudo damnanda est illa, vi cuius, in ecclesiasticis functionibus, liturgia secundo loco ponitur, et quasi musicae mancipium appareat, dum musica, simpliciter pars est liturgiae, et humilis administra.

VIII. *Media praecipua.*

24. Pro diligente harum praescriptionum executione, Episcopi, nisi hoc iam peregerint, in suis Dioecesibus commissionem peculiarem personarum in rebus Musicam sacram spectantibus, instituant, cui, modo oportuniore, munus invigilandi super musicis in Ecclesiis exequendis, demandetur, quaeque, non solum ad musicae congruentiam sed etiam ad vires cantorum, et ad perfectam executionem, animum intendant.

25. In Seminariis clericorum et ecclesiasticis institutis, iuxta tridentinas praescriptiones, ab omnibus, assidue et amanter, cantus gregorianus, ex traditione habitus, excolatur, et Superiores, hac in parte aemulatione, laudibus, animum alumnorum alacriter excitare satagant. Eodem modo, ubi hoc fieri potest, inter Clericos promoveatur institutum *Scholae Cantorum* ad sacrae polyfoniae et bonae musicae liturgicae executionem assequendam.

26. In praelectionibus liturgicis, moralis theologiae, iuris canonici, quae Theologiae studiosis proponuntur, haud praetermittantur capita, quae, peculiariter, ad principia et leges musicae sacrae, referuntur, et doctrinam circa artis sacrae esteticam, speciali quadam instructione absolvi curent, ne Clerici, e Seminario discedentes, his notionibus ad perfectam culturam ecclesiasticam necessariis, destituantur.

27. Apud Ecclesias principales, antiquae *Scholae Cantorum* denuo instituantur, quemadmodum, hac illac, optimo cum successu, factum est. Institutio harum Scholarum in minoribus Ecclesiis, et ruri, clero zelo flagranti, facilis evadet, nam, earum ope, medium aptissimum, pueros et adultos circa se adunandi, prostat, cum eorundem profectu et cum populi aedificatione.

28. Omni meliori modo satagatur, ut Scholae superiores musicae sacrae iam existentes, tueantur et florescant, atque iis in locis, in quibus desunt, instituantur. Ecclesiae magni interest, ut ipsa Ecclesia, instructioni suorum magistrorum, organoedorum et cantorum, iuxta sana artis sacrae principia, consulat.

IX. Conclusio.

29. Postremo, Cappellae magistris, cantoribus, personis de clero, Seminariorum, ecclesiasticorum institutorum et religiosarum Communitatum Praefectis, Parochis, et Ecclesiarum Rectoribus, Canonicis Collegiatarum et Cathedralium, ac praeprimis Ordinariis dioecesanis, cordi esto, ut has prudentes reformationes, iamdiu optatas et ab omnibus, communi sententia, exquisitas, favore prosequantur suo, ne auctoritas ipsa Ecclesiae, quae iterum iterumque eas proposuit et in praesenti urget, despectui habeatur.

2. De cantu ecclesiastico et musica sacra in nostra dioecesi.

Per se patet, codicem publicatum, qui a summa auctoritate ecclesiastica emanavit, quoad omnes ordinationes accurate esse observandum. Quam *observationem Synodus praesens urget omnibusque parochis, organoedis et cantoribus inculcat. Quem in finem Synodus statu praesenti descripto ordinationes quasdam edere vult.*

Status praesens.

Praeprimis *status praesens* tum musicae sacrae, tum cantus ecclesiastici *breviter* proponatur:

a) Encomia magna meretur praedecessor noster princeps episcopus *Chrysostomus*, qui *Associationem caecilianam* anno 1877 probavit, illique e *proventibus ecclesiasticis* media ad sustentandam *scholam caecilianam* porrexit;

b) *associatio caeciliana* reformationem cantus ecclesiastici et musicae sacrae omni studio inchoavit atque usque ad nostra tempora continuavit, licet ab initio multa obstacula superare coacta fuerit;

c) *associatio caeciliana ad finem* sibi propositum perungere conabatur *fundatione scholae organoedorum*, in qua iuvenes spiritu ecclesiastico imbuti musicam sacram nec non cantum ecclesiasticum legibus ecclesiae conformiter addiscerent idoneique evaderent ad dirigendos choros ecclesiasticos per totam dioecesim;

d) ut vero non solummodo iuvenes scholae organoedorum sensu et cognitione cantus vere ecclesiastici et musicae sacrae informarentur, sed ut *sensus vere ecclesiasticus et cognitio legum desuper latarum quaquaversus per omnem dioecesim propagaretur omniumque animos pervaderet, folium quoque »Cerkveni glasbenik«* statim anno 1877 in lucem edi inchoatum est et nunc quoque magno cum fructu editur;

e) unde *reformatio cantus ecclesiastici et musicae sacrae revera obtenta fuit*, prouti nostri *chori* ecclesiastici in omnibus fere parochiis testantur;

f) decursu huius reformationis multae ecclesiae organa artefacta ad normas de organis recentissimas sibi procuraverunt;

g) unde haud mirum est, quod affirmare licet, *praescriptiones codicis supra publicati in dioecesi nostra in omnibus fere ecclesiis iam observari.*

Ordinationes quaedam adhuc necessariae.

Licet felicem progressum in reformatione cantus ecclesiastici et musicae sacrae affirmare liceat, nihilominus *nonnulli defectus*, qui ob fragilitatem humanam studiis inhaerent reformationemque plenam aliquantulum retardant, a Synodo silentio praeteriri non possunt. Ad illos *removendos Synodus statuit;*

a) pro necessitate temporis *ampliari debent argumenta (materiae) tradenda in nostra schola organoedorum;* praeter institutionem in liturgia sacra, in historia musicae sacrae, in theoria cantus et musicae, in pulsatione cymbali (Fortepiano) et organi, in cantu choralis et figurali etiam in *kalligraphia*, in usu *machinae ad scribendum inventae* exerceri nec non in omnibus, quae ad *cassas parsimoniales, ad associationes oeconomicas, ad negotia associationum contra pericula ignis atque contra damna aliunde oritura, ad dirigendos varios libros in associationibus praescriptos necessaria sunt*, instrui debent; necessaria quoque videtur informatio de *constructione et reparatione organi;*

b) in scholam organoedorum pueri, qui *scholam popularem bono cum successu nondum absolverunt*, nullatenus admitti possunt; praeferuntur pueri, qui studiis *gymnasialibus* saltem nonnullarum classium vacabant;

c) e schola organoedorum statim ab initio dimittantur pueri, qui *talento pro cantu et musica omnino carent*, vel *talento haud sufficienti* praediti sunt;

d) testimonium habilitatis sine exceptione *nemini concedatur*, nisi *cursum integrum triennalem* bono cum successu compleverit;

e) successus probari debet *examine* ad finem cuiuslibet anni et illo ad finem triennii feliciter superato;

f) multo maior cura impendi debet *moralis iuvenum educationi*, quam omnes magistri scholae, praecipue vero catecheta fovere obligantur; *catecheta* paterna cura omnes prosequatur illosque vitae christianae, castitati servandae et frequenti Sacramentorum susceptioni suaviter nec non fortiter assuefaciat;

g) ad hunc finem obtinendum Synodus *vehementer desiderat*, ut pro omnibus scholaribus *convictus* procuretur, qui ad vitam ordinatam et vigilantiam efficacem absolute necessarius esse videtur;

h) *quae in codice musicae iuridico* de principiis musicae sacrae generalibus, de eiusdem generibus, de textu liturgico, de forma compositionum, de cantoribus, de organo nec non de instrumentis musicalibus atque de musicae sacrae amplitudine *dictum est in dioecesi nostra omnia conscientiose observari debent*;

i) excipitur *exclusio mulierum e choro*; expositis a Nobis Summo Pontifici circumstantiis, qua in dioecesi nostra quoad cantum et chorum vigent, *Summus Pontifex annuit Nostris precibus, concessitque, ut mulieres qua cantatrices in choris nostris ecclesiasticis tolerari possint*;

k) nihilominus valde desideramus, ut *chori puerorum* saltem in maioribus ecclesiis, praepremis in Nostra ecclesia cathedrali usu veniant speramusque fore ut in ecclesia cathedrali hoc Nostrum desiderium *proximo iam tempore* impleatur;

l) insuper mandamus, ut *cantus choralis traditionalis* tum in *schola organoëdorum*, tum in *choris* ecclesiasticis quaquaversus per dioecesim, tum in utroque nostro seminario magis foveatur frequentiusque adhibeatur;

m) summopere desideratur, ut etiam *cantus in lingua vernacula*, qui in missa non cantata, ad litanias, ad aliasque devotiones populares permissus est, *populum magis pervadat* illeque simul cum choro cantare possit; initium sumatur a *iuventute* utriusque sexus, quam dirigens chori statutis diebus in cantu exerceat;

n) *organum saepius*, saltem quolibet tertio vel quarto anno, *a pulvere mundetur*, quolibet autem septimo, vel saltem decimo anno *omnino reparetur* et quidem per *viros peritos*, non vero per viros ignotos, qui circumvagantes semetipsos offerunt, licet testimoniis favorabilibus iactentur;

o) laudamus viros, qui annuos *cursus* instituunt, ut cantores, praeprimis dirigentes chorum, tum directionem cantus, tum pulsationem organi, tum cantum choralem ipsum magis magisque addiscerent; *parochis* iniungimus, ut suos *organoëdos* si non omni vice, saltem saepius ad talem cursum *ire suaviter compellant et pro posse pecunia adiuvent*;

p) obsecundantes »Motu proprio« Pii X., *commissionem* instituimus, cui onus invigilandi super musicis in ecclesiis exequendis demandamus, quae non solum ad musicae congruentiam, sed etiam ad vires cantorum et ad perfectam executionem animum intendat; commissioni huic vero adlegamus *directorem chori ecclesiae cathedralis, directorem et magistros musicae in schola organoëdorum, qui alios quoque viros in arte musica peritos sibi cooptare et coadunare possunt*;

q) ultimo *parochos* rogamus, ut *iuvenes in schola organoëdorum executos et in suis ecclesiis institutos paterno amore favoreque prosequantur* atque ad exercitia quotidiana et ad studium progrediendi incitent et omni ex parte prudenti suo iudicio adiuvent.

Cap. III.

De doctrina christiana.

Ad vitam christianam, sine qua finis ultimus obtineri non potest, praesupponitur *cognitio doctrinae christianae*. Quapropter baptizatis omnibus *iure divino* obligatio incumbit procurandi sibi sufficientem cognitionem religionis catholicae. Eadem e causa etiam *parentes, tutores, heri curare debent*, ut filiis suis vel pupillis vel famulis vel similibus personis sibi subiectis necessaria instructio religiosa impertiatur; *fili vero, pupilli et famuli ius habent postulandi*, ne a parentibus vel a tutoribus vel a heris impediantur, quominus talem cognitionem sibi procurent.

Ius autem tradendi doctrinam christianam *nemini competit, nisi soli ecclesiae catholicae docenti*, cui Iesus Christus, divinus Praeceptor et Salvator totius mundi, tale ius mandavit obligationemque imposuit. Quae competentia et obligatio pro ratione tamen suorum officiorum imprimis est penes *Romanum Pontificem* atque *Episcopos*, utpote qui authenticum magisterium constituunt.

Cum vero huic obligationi personaliter satisfacere non possint, ideo *per alios* aptisque legibus latis aliisque mediis instructionem catechetica curare tenentur, quod gravissimum munus per *missionem canonicam* demandatur.

Tali missione iam vi muneris gaudent *parochi*, qui *per se et personaliter* eo deputati et obligati sunt. Parochis adiunguntur *cooperatores*, qui vi missionis in parochiam ad officia omnia deputantur, quae a parochis ipsis imponuntur. Id valet de catechetis in variis scholarum generibus.

Praeterea personae habiles, quibus per missionem canonicam etiam publica quaedam institutio catechetica ex officio tradenda committi potest, sunt omnes *clerici* etiam inferiorum graduum, immo *laici* quoque atque honestae *feminae*.

Doctrina christiana autem traditur per *conciones et catecheses*; catecheses habentur vel in scholis, vel in ecclesiis, vel in aliis decentibus locis. Traditur vero vel *universa doctrina* christiana vel tantummodo *specialis pars* eiusdem

veluti in praeparatione ad primam confessionem, ad primam communionem, ad confirmationem.

Ecclesia catholica instructionem populi christiani, tum puerorum tum adultorum, inde ab initio semper urgebat, necumquam cessavit frequenter inculcare populi christiani religiosam institutionem. Maxime vero *Patres Tridentini* de catechesi atque catechismo novas et accuratiores leges condiderunt.¹⁾ Quas leges Romani Pontifices sapienter executioni mandarunt tum publicatione catechismi Romani a *Pio V.* facta, tum approbatione et commendatione catechismi cardinalis Bellarmini per *Clementem VIII.* Qua in re Benedictus XIV.²⁾ suos praedecessores magno studio secutus est omnesque episcopos excitavit, ut salutare opus doctrinae christianae impensiori proveherent cura.

Nostris temporibus vero *Pius IX.* singulari ratione Episcopos praesertim Italiae de officio commonuit promovendi populi institutionem in doctrina christiana.³⁾ Quem scopum ut efficacius et universalius obtineret, in *concilio Vaticano* schema de parvo catechismo proposuit, quod vero vim legis nondum obtinuit eo quod concilium ante approbationem eiusdem abruptum fuerit.

Nuper vero *Pius X.* premens vestigia suorum praedecessorum institutionem populi, praesertim iuventutis, in doctrina christiana iterum inculcavit⁴⁾, modum huius institutionis solemniter praescripsit omnesque Episcopos suprema sua auctoritate obligavit, ut ordinationes suas executioni mandarent.

Episcopi quoque austriaci conscii sublimis muneris nec non obligationum, quae inde promanant, curam de solida instructione populi numquam intermiserunt. Quis oblitus fuerit conaminum, quae per plures annos continuabantur, de *catechismo uniformi* pro universa Austria conficiendo? Quae co-

1) Sess. XXIV. c. 47, de reform., Sess. XXV. de indice libr. et catech.

2) Const. Etsi minime, 7. febr. 1741.

3) Encycl. »Nostis«, 8. dec. 1849.

4) Encycl. »Acerbo nimis« de 15. Apr. 1905.

namina fini suo felici frustrata non sunt, prouti catechismus noster id sufficienter probat.

*Nos ipsi in prima Synodo de tradendo catechismo nec non de divisione materiae ad singulos annos scholasticos, prouti necessarium Nobis atque utile esse videbatur, quam plurima statuimus.*¹⁾ Et quis sacerdotum ignoraverit Nos in *visitatione canonica* quam plurimum attendere ad rectam catechismi explanationem, prouti vera methodus, finis educationis nec non aetas infantium postulat?

In hac autem Synodo *ulterius* progredientes ad perfectionem maiorem evehere intendimus *catechetica instructionem puberum et adultorum tum in genere tum in specie circa ea doctrinae capita, quae educationem ad castitatem respiciunt nec non ad removenda vel saltem minuenda peccata luxuriae conferre possunt.*

§ 1.

De catechetica institutione in genere.

In dioecesi nostra institutio catechetica adultorum *singulis diebus dominicis et festis* tempore pomeridiano nec non adveniente tempore communionis *paschalis* praescripta observataque fuit.

Cum vero decursu temporis licet isthaec institutio nullibi omissa fuerit, varii defectus in illam irrepserint, Synodus haec statuit, quae necessaria sunt, ut defectus emendari atque institutio ipsa universalior evadere possit.

1. De dominicali institutione catechetica.

De hac institutione Synodus nostra iam superius²⁾ ea mandavit, quae ad maiorem fructum obtinendum necessaria, vel saltem proficua esse videntur. Quibus mandatis hic loci addit:

a) ad frequentandam catechesim, quae *singulis dominicis exceptis supra enumeratis* praescribitur, fideles omni meliori modo *opportune et importune* invitentur;

¹⁾ Synodus, pg. 12 sq., 159 sq.

²⁾ Vide pg. 29—31.

b) non solummodo in concionibus et occasione confessionum, sed in *cura quoque animarum privata* moneantur fideles tum de obligatione sanctificandi integram diem dominicam, tum de obligatione *procurandi sibi* sufficientem cognitionem doctrinae catholicae, quae vero olim cognita oblivioni datur, nisi eiusdem capita in memoriam saepius revocentur;

c) cognitio talis gravissimae obligationis ad fideles *ope variarum associationum* propagetur v. gr. ope Congregationis Marianae, Associationis a sacra Familia, Tertii Ordinis;

d) praecipue vero *parentes* de obligatione edoceantur, qua filios filiasque suas ad catechesim dominicalem compellere teneantur atque curare, ut ad familiarem quoque tractationem de materia catechesis, quae vel absolutis litaniis, vel tempore hiemali instituitur, omnes compareant, et quidem omnes, qui *annum aetatis decimum sextum nondum compleverunt*;

e) de qua catechesi pueri et puellae non dimittantur nisi *completo decimo sexto aetatis suae anno*; specialem laudem publicam merentur, qui examen de tota materia catechismi subeunt illudque bono cum successu superant; completo autem decimo sexto aetatis suae anno ad examen paschale pro adultis venire obligentur;

f) parochus vel si parochus viribus defecerit, eiusdem cooperator, *praeparationem* ad catechesim et quidem ad utramque conscientiose instituat, ne ob catechesim defectuosam, ineptem et inanem fideles ab illa arceantur vel pueri et puellae aversione quadam impleantur;

g) sermo quoque sit affabilis, comis, serius quidem at nullo modo offensivus neque in catechesi ad populum, neque in illa repetitione cum iuventute, ut omnes ad illam quasi vi quadam attrahantur libenterque ad illam convolent;

h) nec diutius illa protrahatur, ac stabilitum est.

2. De paschali institutione catechetica.

Examen paschale iam ab immemoriali in dioecesi nostra vigens in appendice ad »Ordinem cultus divini publici anno 1827« iterum inculcatum fuit.

Illustrissimus praedecessor noster, *princeps-episcopus Chrysostomus* anno 1882 novam nostris temporibus adaptatam instructionem desuper edidit.

Ut vero examen hoc paschale *rite nec non in omnibus parochiis uniformiter* peragi valeat, *Synodus nostra mandata edita sua facit mandatque:*

a) *finis* huius examinis sit complementum libri »Status animarum«, repetitio partialis catechismi, institutio de variis obligationibus status respectu habito ad indigentias locales, ut fideles in vita christiana firmentur, contra varia pericula nostrae aetatis praemuniantur et ad fructuosam susceptionem Sacramentorum poenitentiae et Eucharistiae praeparentur;

b) examen instituat^{ur} infra I. Dominicam Adventus et II. Dominicam Quadragesimae;

ad examen invitentur *seorsim* viri, seorsim mulieres, seorsim pueri, seorsim puellae;

tempus ante meridiem aptum est pro viris et iuvenibus, tempus vero post meridiem pro puellis et mulieribus;

pagi unde iuvenes et puellae eodem die invitantur seligantur ita, ut iuvenibus redeuntibus et puellis advenientibus nulla detur occasio conveniendi in via;

qualibet vice tot invitentur fideles, ut parochus cum quolibet brevissimo saltem tempore occupatus esse possit;

invitatio fiat die dominica ex ambone et quidem voce clara et tam alta, ut ab omnibus facile intelligatur;

c) invitare autem ad examen oportet *omnes exceptis senibus, puerperis, reconvalescentibus et personis, quae vere impeditae* in doctrina christiana sufficienter instructae sunt, secus seorsim venire tenentur;

si in parochia *fabricae* inveniuntur, parochus cum possessore fabricae de tempore conveniat, quo operarii absque damno laborem interrompere et ad examen comparere possint; si talis consensus obtineri non potest, pro operariis dies dominica vel tempus vespertinum designetur;

in parochiis, in quibus *viri et mulieres quacumque ex causa ad examen venire cunctantur*, uno anno invitentur viri, quibus schedula etiam pro mulieribus traditur; sequenti anno

vero invitentur *mulieres*, quibus tunc schedula pro viris committitur; quo in casu mulieres et viri invicem ad examen semet compellent;

d) *examen* vero in *domo parochiali* teneatur, vel in *aulis*, quae pluribus in locis pro variis conventibus praeparatae sunt;

si vero *parochia ampla* est, tunc tale examen apud *ecclesias filiales* haberi potest et debet, quo parochus vel cooperatores excurrat;

e) ad examen compareat *sacerdos veste talari indutus* prae manibus tenens librum »*Status animarum*«;

praemissa brevi *prece* ad Spiritum Sanctum e libro »*Status*« legat nomina membrorum familiae, quae comparere debuerunt et quidem potissimum tempore, quo patres familias vel matres familias comparuerunt; detectos defectus statim corrigat;

ne fideles ab examine deterreantur, *interdicuntur quaelibet collectae* exceptis donis, quae hac occasione pro necessitatibus ecclesiae in *usum* venerunt;

examen brevi *oratione* in gratiarum actionem concluditur;

f) *materia* examinis et catecheticae instructionis triplex est: primo examen modo catechetico fiat super *materiam hoc anno praescriptam*, quae eadem sit, ac per trimestre in *concionibus catechetis* pertractata fuit; in initio harum concionum fidelibus *annuntiare* oportet, materiam concionum fore obiectum examinis paschalis;

deinde sequitur gravis *institutio de obligationibus et periculis status* v. gr. iuvenum, puellarum, parentum, maritorum, virorum; qua occasione cum viris partim etiam cum iuvenibus pertractari poterunt *pericula*, quae *ecclesiae, familiis, scholis et societati in genere imminet*; nec pericula praetermittantur, quae e *constitutionalismo* ipso, quo fere omnes civitates reguntur, contra *principia auctoritatis et subiectionis* emanant; *operariis* non solummodo iura, sed etiam *obligationes* explicantur; ferventer commendabuntur associatio a Sacra Familia, Tertius Ordo, Congregationes Marianae, Apostolatus orationis, associationes gymnasticae, item bona folia et boni libri;

ad finem doctrina repetatur de *Sacramento poenitentiae et Ss. Eucharistiae*, ad quae frequenter suscipienda omnes, praeprimis puellae et iuvenes, verbis efficacibus excitentur;

g) *praeparatio* ad hoc examen diligens sit atque conscientiosa; ab illo enim vita religiosa parochianorum multum dependet; iam *decursu anni* sacerdos notare sibi poterit eventus, quibus instructio applicari debet, atque quibus illa explicari poterit;

qualibet vice viam procedendi, admonitiones salutare, finem obtinendum sacerdos accurate pro circumstantiis sibi determinabit;

h) *puellas et iuvenes* severius *examinabit*; *viros et feminas* vero magno cum respectu tractabit, magis explicando et applicando procedet, interrogationes ita concipiet atque proponet, ut responsum sat facile dari queat, ne *virī publice humiliati venire amplius detrectent*;

omnino vero *abstineat* sacerdos a quaestionibus inutilibus, captiosis, aenigmaticis, *abstineat* quoque a *libidine suggillandi et confundendi* personas ignorantes vel sibi minus gratas, *nec umquam ostendat*, se decursu anni ab uno vel altero fidelium *offensionem passum* esse; item numquam peccata enormia *singulorum* carpiat, sed tantummodo *crimina, quae latius serpunt*, quibus boni mores corrumpentur;

j) *viris et mulieribus* et in genere personis aetate provectoribus schedulam examinis non deneget, nisi e *causa gravissima*;

nec iuvenes vel puellas absque schedula dimittat, dummodo necessaria necessitate medii et praecepti saltem sufficienter sciant bonamque ostendant voluntatem; nam *dimissi vix redibunt*, sed offensi non solummodo sacerdotem, sed forsitan etiam ecclesiam vitabunt; neque spes adest fore ut catechismum melius addiscant;

k) *sciscitetur* de personis, quae non venerunt, deque *causa*, cur non venerint; *privatim* quoque data occasione absentes suaviter admoneat atque pro futuro anno commonefaciat;

heros et parentes moneat de peccato omissionis, si famulos vel infantes suos *absque legitima* causa domi retinuerint vel volentes obligationi satisfacere malitiose impederint;

1) *tempore paschali finito* parochus provocabit patres vel matres familias, ut schedulas de peracta confessione paschali sibi vel personaliter vel per alios tradant simulque personam de sua familia denuntient, quae Sacramenta fors neglexerit, ut a parochio iusto tempore de obligatione moneri possit.

3. De Sodalitate doctrinae christianae.

Si *institutionem catechetica* in scholis elementaribus, explanationem catechismi qualibet die Dominica hora pomeridiana, conciones catecheticas nec non examen paschale prae oculis habeamus, affirmare poterimus, *in dioecesi nostra de addiscenda doctrina christiana satis provisum esse.*

Ast in visitatione canonica reperimus, propter *circumstantias locales* inveniri fideles, quibus institutio fere nihil prodest. Cur? Quia propter longitudinem vel difficultatem itineris ad institutionem habitam diebus dominicis comparere non posunt.

Ob oculos nobis versantur *parochiae amplissimae* cum pluribus ecclesiis filialibus ab ecclesia parochiali valde dissitis nec non *parochiae montanae*, ubi accessus ad ecclesiam parochialem perdifficilis aestimari debet. Quapropter iuvenes et puellae, viri et mulieres vituperari minime possunt, si ad catechesim dominicalem nunquam vel vix umquam veniunt.

Inde vero *haud parva pericula* pro bonis moribus enasci solent. Tempus pomeridianum *otio* teritur, otium vero initium est omnium peccatorum; saepe fit, ut *puellae et iuvenes* in variis domibus confabulationis et recreationis causa *confluant*, in varias incidant tentationes prolabanturque in peccata gravia. Insuper absoluta schola *doctrina christiana oblivioni* datur et quidem eo tempore iuvenili, quo omnem vim suam in animos iuventutis exserere deberet.

Quae mala, de quibus pastores animarum ingemiscunt, licet non omnino auferri, multum saltem minui possent, si

Sodalitas doctrinae christinae, a Pio Papa X. episcopis auctoritative inculcata, in talibus parochiis erigeretur.

Ne timeant sacerdotes fore, ut *novum onus* illis imponatur, quod existentibus oneribus superadditum portare amplius non possent. Ut angores removeantur, *Synodus naturam huius »Sodalitatis«* breviter explanabit:

a) *finis primarius* huius Sodalitatis est, *congnitionem doctrinae christinae* illis personis nec non illis parochiae partibus *praeberere*, quae ob locales circumstantias in doctrina christiana sufficienter non sunt institutae, vel quae illam aquisitionem, eo quod catechesim dominicalem frequentare non possint, oblivioni dederunt;

b) *alter finis* consistit in eo, ut sodales tum exemplo tum precibus et persuasionibus *ad conciones et ad catechesim permoveant* eos, qui ob negligentiam, ob indifferentismum, vel ob pravam consuetudinem, v. g. iuvenes et viri catechesim parvi vel nihil aestimant, illamque propterea nunquam audiunt; ut iuventutem tempore catechesis *invigilent*, ut *eleemosynas* tribuant vel colligant, quibus catechismi vel alii libri comparentur, ut pro gratia et divina benedictione *preces* ad Deum fundant;

c) quem multiplicem finem *personae laicae* utriusque sexus promovebunt et quidem sub directione sui parochi vel curati, vel cooperatoris, cuius erit, primo personas volentes atque idoneas *ad institutionem* invenire illisque ad tam grande opus excitare animos; secundo quaerere personas, quae ex amore Dei paratae erunt iuventutem *invigilare*, vel *eleemosynas* quaerere, vel saltem *preces* fundere;

d) parochus vel cooperator *novit personas*, quae in *doctrina christiana prae ceteris instructae* sunt: inveniri autem poterunt vel in Tertio ordine, vel in Congregatione Mariana, vel in numero magistrorum, praecipue magistrarum in scholis popularibus, vel in aliqua excellentiori familia; quas ad se vocabit, de modo procedendi informabit illamque partem doctrinae christinae, in qua alios instituere debent, breviter illis explanabit;

e) tunc partes a parochiali ecclesia dissitas pro numero fidelium in *varios dividet coetus* et quidem seorsim illos iuvenes et seorsim illas puellas, quae scholam elementarem amplius non frequentant; dein seorsim infantes minoris aetatis; *cui libet coetui praeferet magistrum resp. magistram*, qui ad opus doctrinae christianae sponte semet obligaverunt;

f) *tempore a paroco constituto, vel saltem approbato*, coetus convenit; a magistro resp. magistra ea *pars catechismi*, quam parochus pro tali hora determinavit, *legitur*, breviter explanatur fors ope idonei libri et memoriae traditur; potest autem eligi pars, quae eo tempore in ecclesia traditur;

g) *locus* vero, in quo coetus congregatur, esse posset ecclesia filialis, vel spatiosius *habitaculum* cuiusdam domus vel spatium in alio *aedificio oeconomico*; sed locum pro coetu semel determinatum mutare non licet; etiam sub *divo* coetus haberi potest, si tempus id permittit;

h) curatus animarum coetus hinc inde *visitabit*; bis vel ter quolibet anno *coetus omnes convocabit*, examinabit et quasi ad certamen invitabit; magistros resp. magistras ex ambone laudabit, successus extollet, ad Sodalitatem invitabit, indulgentias proclamabit;

j) Sodalitati autem, prouti ex numero sub b. et c. patet, nomen dare possunt non solummodo personae, quae magistri resp. magistrae munere fungi intendunt, sed quaelibet aliae piae personae, quibus officium incumbet vel *ignaros ad catechesim impellere*, vel tempore catechesis iuventutem *invigilare*, vel *eleemosynam* ad emendos catechismos aliosque libros utiles *dare et colligere*, vel *precibus* ad Deum fuis gratias ad obtinendum finem necessarias implorare;

k) *archisodalitas*, cui omnes aliae aggregari debent, iam a Paulo V. *Romae* instituta, a Pio vero X. anno 1905 reformatata fuit; in statutis eiusdem expresse dicitur, *huic archisodalitati ius esse constitutas ubivis per catholicum terrarum orbem doctrinae christianae sodalitates aggregandi* easque admittendi in communionem indulgentiarum, bonorum spiritualium ac privilegiorum, quibus directa concessione ipsa fruitur;

l) ut vero *sodalitas aggregari* possit, necessario requiritur:

1. ut eadem *canonice* fuerit constituta decreto Ordinarii loci;

2. ut ad Archisodalitatem deferatur una cum *supplici libello* authenticum exemplar *decreti*, quo *sodalitas* constituta fuit atque Ordinarii *commendatitiae litterae*;

m) in qualibet dioecesi eam doctrinae christianae Sodalitatem aggregare archisodalitati romanae satis erit, quam *Sodalitatem Ordinarius statuerit esse centrum ceterarum* eiusdem generis; hac enim aggregata simul aggregatae censebuntur aliae omnes sodalitates, quae in eadem dioecesi constituuntur;

n) talem sodalitatem centralem in ecclesia nostra cathedrali erigendam procurabimus.

§ 2.

De speciali institutione in doctrina christiana.

Quis ignoret, *luxuriae peccatum* nostris temporibus maiore vehementia maioreque extensione grassari ac temporibus praeteritis. Praecipue de *frequenti masturbatione*, quae tum iuvenes, tum puellas infecit, animarum pastores vehementer lugent quaeruntque remedia tum naturalia tum supernaturalia, quibus tantis et pro societate tam perniciosus malis occurrere possint.

Boni confessarii vero atque missionarii insuper dolentes conqueruntur de frequenti horum peccatorum *reticentia* in s. confessione atque de permultis *sacrilegiis* continuatis hic inde per plures annos inde a tenera aetate, unde remedia supernaturalia ad vulnera concupiscentiae sananda per se aptissima, inefficacia redduntur.

Tales querelas, prohi dolor, veras esse, Nos ipsi *propria edocti experientia* affirmare posumus. Multi sacerdotes de indefesso studio nostro mirantur, quo non solummodo tempore visitationis canonicae, sed aliis quoque opportunis occasionibus confessiones fidelium excipere solemus.

Ecce solutionem aenigmatis: *vulnera gravia*, quibus praeprimis iuventus laborat, deteximus et quotidie plura de-

tegimus; dolentes de tot peccatis, dolentes de innumeris iuvenibus et puellis, qui de salute sua fere iam desperaverunt putantes emendationem esse impossibilem, Nos in tribunali divinae misericordiae *causas* vulnerum investigamus *remediaque* oportuna quaerimus.

Variis *quaestionibus conferentiis* pastoralibus propositis etiam clerum Nostrum ad similia studia excitare conabamur. Cui fini ex Nostra intentione inservire debuissent praecipue *quaestiones propositae conferentiis* pro anno 1906 nec non *tractatus Noster sat prolixus* in recensione solutionum, quae a conferentiis nobis propositae fuerunt.¹⁾

Diuturna et frequenti experientia edocti sumus, *causam* tot malorum sitam esse tum in *universa educatione domestica* inde ab incunabulis, tum in manca, nimis generica, *insufficienti institutione puberum et sponsorum de sexto decalogi praecepto*.

Post diuturnam meditationem atque post frequentes ferventesque preces proposuimus nobis *primo* in hac *praesenti Synodo* ea principia delineare, quibus clare cognitis animarum pastores efficacius malis recensitis occurrere possent, dein decursu anni *plures libellos* edere, qui meliori educationi infantum atque profundiori institutioni puberum et sponsorum inservirent.

1. De educatione infantum universim.²⁾

Infantes inde ab incunabulis ita educari debent, ut ope *universae educationis* contra peccata luxuriae, quae praecipue ab adepta pubertate imminet, *praemunirentur*. Quapropter *media tum indirecta, tum directa* adhibere oportet.

Media indirecta.

Ad *media* servandae castitatis *indirecta* recensetur *omnis educatio* infantum, qua infantum intellectus ita edocetur atque voluntas ita corroboratur, ut periculis externis et internis

¹⁾ Škof. List, 1906, ad finem.

²⁾ Cf. Ludwig Auer, Alte Ziele, neue Wege, II. Teil, Erziehungslehre, praecipue pg. 413—453; Ernst, Elternpflicht.

infans resistere valeat. Quem in finem *educatores* ad nutus sequentes attendant:

a) infans omnimodae *verecundiae* assuescat; summi momenti est, ut *sensus contra laesionem* verecundiae magis magisque acuatur; iam *ante conscientiam* sui infans conscientiose custodiatur ab omni *denudatione* vel a quocumque *tactu genitalium*; adepta vero conscientia sui magis adhuc anxie foveatur consuetudo corpus semper habere vestibus *tectum nullamque partium genitalium admittere contrectationem*; *unica mater excipitur*, quae prolem suam provide tenetur *lavare*; lotionibus enim infans ad *puritatem corporis* omnimodamque munditiem amandam atque procurandam inclinabitur; simulque a matre edocebitur, quomodo serius *lotiones* ipse etiam in genitalibus, ast verecunde et caute facere debeat et non tam nuda manu, quam potius spongia vel lino humefacto.

b) infans custodiet verecundiam ab initio *ex obedientia* erga parentes; ast *paulatim causas* quoque noscere debet; quem in finem *periculosum esset loqui de rebus sexualibus*, sed sufficit, ut infans magis magisque *superioritatis* suae super animalia conscius fiat ita, ut de *similitudine* cum animalibus illum *pudeat* atque ut maiorem cum animalibus contrahere similitudinem *timeat*; sciat infans, oportere nos in omnibus, in quibus similes animalibus sumus, *valde caute agere, ne similitudo maior evadat*, nosque de superioritate nostra deiiciamur; *talis sensus*, qui licet infimus, solidus tamen gradus moralitatis est, *ardenter nutriatur*, est enim valde *proficuum medium* indirectum contra *sexuales depravationes*, quod utilitate sua non carebit neque eo tempore, quo de rebus sexualibus sermo institui debebit;

c) infans de *utilitate* edoceatur *organorum corporalium*, quae *secretioni inserviunt*; sciat, illas secretiones pro valitudine necessarias esse, ex perturbatione earum valetudinem subruī morbosque oriri; sciat quoque infans in secretionibus contineri *germen mortis atque putredinis nocivae valetudini corporali*, adeoque loca secretionibus destinata cito relinquere; *tali modo infans a periculis praeservabitur*, quae in

locis *secretis* illum manent; infans ergo pudore impleatur de functionibus, quas cum animalibus communes habet; ast organa, quae *generationi inserviunt*, *discat honori habere* multumque aestimare; haec organa *numquam ut per se inhonesta*, *peccaminosa* illi proponantur; nam quod *Deus* creavit atque ad fines determinatos ordinavit, inhonestum esse nullo modo potest; discat infans, *corpus suum ut permagnum Dei artificium respicere atque multum revereri*;

d) ut medium indirectum contra depravationem sexualem *explicatio de mundi conservatione* optime servit; quae explicatio *eo fine* instituitur, ut *in conservatione mundi infans revereri discat Dei potentiam, sapientiam et amorem*. Cognitio isthaec sit ut *templum*, in quo *Deus adoratur* et templum in quo suo tempore *cognitio quoque ei occurrit de propria origine, de mysterio propagationis generis humani*; vae educatori, vae infanti, si ille propagationem generis humani prima vice non in hoc templo, sed in palude voluptatis sensualis conspexerit; miretur infans sapientiam Dei in modo, quo plantae propagantur, dein in modo, quo aves, insecta oriuntur intelligatque hunc *modum propagationis esse voluntatem Dei, opus Dei*;

e) educator occasiones arripiat loquendi de *puro, sancto, nobili amore* duarum personarum, quae semet invicem adjuvant, ad bonos mores impellunt, a pravis moribus vero retinent; proferat quoque exempla *amoris caeci, pravi*, qui non amor, sed odium dici debet; infans, qui verum Dei et proximi amorem noverit, atque exerceat, perhorrescet amorem egoisticum, impurum, pravum sensualem; immo *de amore quoque sponsorum* sermo fieri potest, sponsorum scilicet, qui proposuerunt, se in perpetua coniunctione vivere, invicem in omni bono adjuvare, sibi invicem benefacere, praecipue in ardua ad salutem via opem sibi praestare atque ad illum ultimum finem unitis viribus tendere velle; hoc modo corda infantium, *quin de sexu mentio facta fuisset*, ad *purum amorem excitabuntur*, ab impuro, pravo vero praeservabuntur;

f) durante tali labore saepius occasio praebebitur, attentos reddere infantes ad *stupiditatem et miseriam et deprava-*

vationem eorum hominum, qui Dei sapientiam, amorem et benignitatem lucentem nobis in miris Eiusdem operibus, *non cognoscunt, vel irrident et spernunt, vel fors corrumpunt devastantque*. Verosimiliter fiet, ut infans una vel altera vice *verbum audiat indecens*, pravum, rude illudque domi narret en *occasionem opportunam edocere infantem de periculis a pravis sociis, a rudi sensu, a ferocibus verbis, ab impuris aspectibus et actionibus*;

g) *ast sola cognitio* non sufficit, nisi eodem tempore etiam *voluntas* robur accipiat; discat infans in omnibus circumstantiis cogitare, iudicare et tunc eligere, ut *propriae activitati* asuescat; propterea educatio ab infantibus *pugnam et victoriam* postulet contra varias inclinationes, contra varia desideria, contra propriam voluntatem, qua illicita et prohibita appetuntur idque ex *intentione pura* quae omnibus operibus praeluceat; discat infans *resistere* motibus illicitis, *conformare* semet disciplinae, *adimplere obligationes* omnes quidem *propria voluntate et intrinseca persuasione*, non vero solummodo mechanice ab aliis compulsus et propter poenas, quas secus incurreret;

h) curet quoque educator, ut *omnis possibilis tentatio relate ad propagationem hominis et ad res sexuales* ab infantibus omnino removeatur et arceatur; tota haec quaestio sancte semper et reverenter tractetur: veneni instar prohibeatur quilibet illicitus iocus, quilibet impudens aspectus, quodlibet pravum verbum, quaelibet obscoena pictura vel cantilena, quodlibet impurum exemplum; si *e vita animalium periculum* imminet, actiones animalium *ut animales*, hominis ergo *summe indignae*, declarentur; felices infantes, quibus discrimen inter homines et inter bruta clare patet!

j) ab infantia omnes assuescant de *matrimonio sancte sentire*; talem notionem de sanctitate matrimonii infantes ex exemplo parentum hauriant; sermo levis, vel sermo turpis de sponsalibus et de matrimonio nunquam instituatur coram infantibus, sed qualibet occasione sanctitas matrimonii extollatur, ita tamen, ut virginitas ex amore Dei prae matrimonio celebretur;

k) *motus intrinseci periculosi*, qui aspectibus variis, interrogationibus captiosis, pruritu omnia videndi et sciendi semet produnt, ab educatoribus *haud parvi pendantur*; sunt enim praeambula depravationis; quapropter infantes saepe *moneri* debent, quod pravos socios, sermones, actus ut pestim mortiferam fugiant, atque *matrem* de iis, quae perceperunt, *certiorem reddant*; talis infantium confidentia cum tenero amore excipiatur, et infans, licet fors iam peccaverit, a matre non modo duro, sed miti et compatiendi tractetur;

l) educatores *caveant*, ne infantes e domo et e sensu infantium arripiantur atque in societatem cum adultis in itinera, in theatra, ad saltationes, ad colloquia adultorum admittantur; nam tunc infantes *desinent esse infantes*, nimis cito ante tempus maturescent et verosimiliter in vita sexuali corrumpentur; quod praecipue de *puellis* affirmari debet, in quibus prae pueris foveri debet sensus intimus sanctae verecundiae et omnimodae decentiae; qui infantibus potum praebet *alcoholicum*, cibos valde *conditos*, vestes modernas, qui e domo paterna eos educit, impudicitiae atque depravationi sexuali illos tradit;

m) sed ad omnia praedicta media oportet ut *media supernaturalia* accedant, sine quibus media naturalia fructu carebunt; educatio spiritu religioso, qui e vera Dei cognitione nascitur, imbuta sit; noverint infantes Deum Creatorem, omnimodamque ab Illo *dependentiam* atque strenuam obligationem, qua voluntatem Illius adimplere adstringuntur; noverint hanc voluntatem Dei ad ipsorum propriam salutem aeternam, immo et temporalem tendere; noverint infantes *amorem* divinum, prouti in revelatione, in redemptione, in institutione Ecclesiae et Sacramentorum manifestatur, ut amore incensi fugiant, quaecumque Deo displicent; noverint infantes *necessitatem* divinae gratiae ad vitanda peccata, ad exercendas virtutes, ad vitam christianam; noverint necessitate compulsi hanc gratiam a Deo *implorare* et propterea ab oratione numquam desistere, cultum divinum frequentare, Sacramenta *quo saepius* percipere; tenero amore afficiantur

erga b. V. *Mariam* et ad *Cor divinam Salvatoris*; venerari inducantur *Angelum custodem*, s. *Aloisium*, s. *Stanislaum*;

n) hoc modo *educatio* instituat^r atque continuatur inde ab incunabulis, quin sermo factus fuisset de re sexuali, infantes nihilominus contra pericula depravationis sexualis praemunientur; ad hunc finem *omnes educatores cooperari* tenentur: sacerdos, parentes, magister.

Media directa.

Sub mediis directis intelligitur *institutio expressa de rebus sexualibus*. Talis institutio necessaria erit eo tempore, quo pueri et puellae *pubertatem* assequuntur. Hoc enim tempore *novos*, prius incognitos *motus corporales* sentire incipiunt, *differentia* quoque utriusque sexus magis magisque illis innotescit, immo *inclinationes* in dies vehementiores erga alterum sexum percipiuntur. Inde fit, ut infantes frequentius et intensiori modo *quaestione de origine singulorum hominum, de origine propria occupantur*.

Educatores, praep^rimis parentes ad *tales quaestiones parati* esse debent, scireque tenentur, quid agendum *ne parvuli scandalum* patiantur. Quare fuis ad Deum precibus bene perpendant, an instructio sexualis *necessaria* sit et *quo ambitu*.

Ast *parentes nostri* hisce in rebus minime instructi sunt, in *plena ignorantia versantur*, et quidem in maximum corporale et spirituale prolis detrimentum. Unde vero *parentes* scientiam desuper sufficientem obtinere poterunt? Nam praeceteris *educatoribus parentes* vocati sunt, ut prolem suam in re sexuali de scitu necessariis edoceant; institutio *individualis* sit oportet, quae igitur *in schola* omnibus discipulis simul dari non potest. Quapropter parentes de modo procedendi sufficienter instructi inveniantur. A quo? Respondendum: a pastore animarum.

Pastor animarum ergo edocebit parentes sicut de educatione in genere, ita etiam de institutione sexuali in specie, ut parentes modum procedendi bene percipiant. Licet Synodus *instructionem plenam* desuper dare non possit, utpote

quae speciali libello continebitur, *principales saltem nutus* pastoribus animarum proponere vult.

a) si *educatio universalis* ratione superius descripta instituitur, instructio sexualis iusto tempore absque speciali periculo depravationis dari poterit;

b) sunt vero *varii gradus* huius informationis; *infans septem, novem, decem* annorum impulsus forsitan ab externis circumstantiis, quin de actu sexuali cogitet, derepente quaeret: unde ego sum, unde meus frater, mea soror? *Non licet mentiri*, veritas a parentibus numquam, neque hac in re laedatur, ne infantes cognito mendacio parentum confidentiam in verba eorum amittant. Sed infantibus bene educatis hac aetate verosimiliter sufficiet responsum: »*infantes a Deo veniunt, qui illos parentibus dat, ut curam eorum gerant illosque iterum ad Deum perducant*«.

c) si vero infans nondum contentus est, quia de natiuitate fors quaedam audivit, tunc iam hac aetate de *maternitate* caute poterit edoceri! »*Deus permittit ut infans in matre vivere incipiat*, atque ad illud tempus in illa crescat, quo idoneus evadit separatim ab illa vivere; hoc tempore in lucem editur; quia vero cibus ordinariis ali non potest, Deus matri lac procuravit, ut per aliquot menses infans ab illa nutriatur; durante tempore, quo infans a matre sub corde portatur atque ab illa in lucem editur, mater multa sustinet, immo dolores graves patitur; quapropter Deus in corde matris et infantis magnum amorem incendit, quo semet invicem prosequuntur; quare infans matri maximas et perpetuas debet gratias«.

d) infans tali responso fere semper contentus erit; ast hinc inde de *discrimine quaeret inter puellas et pueros*; primum responsum esse potest: tale *discrimen a Dei voluntate provenire*, qui pueros et puellas habere vult;

e) si vero infantes ad pubertatem pervenerunt, motusque atque instinctum sexualem licet nondum clare percipiant, verosimiliter *ulterius quaerent*; si autem tacent, nihilominus ex eorum physiognomia, ex omni agendi ratione patebit *intrinsece* eos desiderio sciendi plura occupari; nunc *instructio sexualis*

uberior necessaria esse videtur, quam mater filiabus, pater vero filiis, vet mater utrisque dare debet, ne infantes rem aliunde modo obsceno comperiant;

f) quo in casu mater resp. pater bene perpendat, quo modo infantem de re sexuali sciscitantem edocere possent, quin periculum perversionis sexualis timeatur; si infans modo supra exposito educatus fuit, institutio haec nec difficilis, nec periculosa erit; *fiat vero ita*, ut infans ex agendi ratione matris cognoscat, *rem*, de qua nunc agitur, esse *summi momenti, esse sanctam, esse mysteriosam, esse a Deo volitam, a Deo institutam*, neque prouti res communis vel profana tractandam, sed caute et quasi ante oculos Dei;

g) *formulare instructionis firmum et immutabile dari non potest*, nam institutio a multis circumstantiis dependet; nihilominus auctores catholici hunc procedendi modum *commendant*:

»Deus omnia creavit, atque omnia conservat; res vita carentes diu perdurant; res autem viventes: plantae, animalia, homines oriuntur, crescunt, intereunt vel moriuntur; ut vero res viventes nihilominus conserventur, *creator naturae earum facultatem iis indidit procreandi nova entia, novas plantas, nova animalia, novos homines; plantae producent semen*, quod in terram proiectum germinat, crescit, floret atque semen novum producit; similiter etiam in *animantibus semen vivificum* producitur, ast in animalibus semen non cadit in terram, sed semen ab animali masculino in interiora animalis feminini venire debet, ut in hoc animali vivere atque in novum animal crescere valeat; si hoc animal ad sufficientem evolutionem pervenerit, in lucem editur.«

modus similis in ortu quoque novi hominis obtinet; semen viri venire debet in corpus mulieris, unde Deo permittente volente et cooperante corpus novi hominis suscipitur, cui a Deo anima immortalis creatur; hoc modo infans concipitur; bruta nesciunt, quid agunt; homo vero scit, debetque omnes actus secundum voluntatem Dei ponere, secus peccatum gravissimum contra Deum committeret; *homini numquam licet sequi instinctum caecum et sordidas passiones, sed in obe-*

dientia erga Deum semper et ubique, ergo etiam in hoc sancto opere agat oportet; quapropter illa coniunctio patris et matris, quae ad prolem procreandam necessaria est, Deo ita disponente numquam licita est, nisi in matrimonio, quo pater et mater, postquam sibimet invicem promiserint, procreandi filios in amore et fidelitate nec non curam habendi pro illis, coniuncti fuerunt; extra matrimonium nihil tale fieri debet, nullus usus organorum, quibus conceptus filiorum peragitur, absque gravi damno corporis et absque gravi peccato permissus est«;

»infans ita conceptus per novem menses in matre manet, nam absque matre nec vivere nec crescere posset; postea a matre, quae multos dolores sustinet, in lucem editur; sed infans per plures menses a sanguine matris, quod volente Deo in lac convertitur ali debet, dum interea pater in sudore vultus sui familiae ad vitam necessaria procurare tenetur«;

»talis modus propagandi genus humanum a *divina sapientia et bonitate procedit; vae homini, qui aliter ageret, vel istas institutiones irridere, despicere, invertere conaretur; matrimonium* fons est magnae felicitatis pro patre et matre et pro filiis, si parentes divinam voluntatem semper prae oculis habent, secus vero, si parentes contra voluntatem Dei agerent, matrimonium fons erit peccatorum, poenarum a Deo ferendarum, infortunii pro corpore et pro anima, quasi infernus hisce in terris«

h) tali vel simili modo *magnaue cum reverentia* instructio sexualis proli principaliter a matre detur: si universa educatio et necessaria haec instructio sancte et, prouti exposuimus, fini convenienter peragitur, spes fundata affulget, fore ut infantes a depravatione sexuali praeserventur.

2. De instructione puberum.

Ast non obstantibus omnibus curis nihilominus vel propter *internas tentationes* vel propter *externam seductionem* evenire potest, ut infantes in *gravia peccata luxuriae* prolabantur. Prae oculis habemus peccatum *masturbationis*, quod tempore adeptae pubertatis, vel iam prius ortum suum habere potest.

Proh dolor, quod masturbatio in utroque sexu valde *frequens* sit et, quod adhuc peius est, in *confessione* facillime *reticeatur*, unde fit, ut consuetudo in dies magis crescat et ut propter reticentiam nulla remedia, neque naturalia, neque supernaturalia, quibus morbus sanaretur, applicari possint.

Enumeratis *causis* masturbationis Synodus nostra animarum pastores edocere conabitur, quomodo *vulnus detegere*, dein vero detectum *curare* valeant.

De causis actuum carnalium et masturbationis.¹⁾

Educatores, praecipue parentes *causas* actuum carnalium cognoscere debent; secus enim prolem suam a peccatis carnis praeservare haud poterunt. Tales causas Synodus *brevisiter enumerabit*, ut animarum pastores illas prae oculis habentes idonei evadant, infantes, *praecipue vero parentes* de illis commonefacere:

a) *Mala exempla*, quae influunt in omnes, potissimum in pueros et puellas, praesertim viva imaginatione ac ingenii acuitate praeditos: haec mala exempla occurrunt in locis, in quibus multi homines colliguntur: in scholis, collegiis, carceribus, opificiis, officinis; mala exempla saepe coniunguntur cum sermonibus ac lectionibus impudicis, cum aspectu imaginum turpium; in locis, in quibus personae diversi sexus commiscentur, fere semper verae officinae impudicitiarum habentur; saepe et in familiis ob nimiam libertatem vestiendi, praesertim tempore aestivo, loquendi, vel ob nimios affectus significationes, ut oscula, amplexus, vitia obscoena addiscuntur; in familiis vero pauperioribus frequenter in eodem lecto iuvenes mares et feminae dormiunt; ex hac nimia familiaritate et contactu masturbatio et incestus saepe notantur;

b) *otium* est pater omnium vitiorum, potissimum vitiorum carnis; quum enim mens nulla occupatione utili tenetur et corpus pigrescit, saepe turpes cogitationes oriuntur et organa genitalia excitantur;

¹⁾ Antonelli, Medicina pastoralis, vol. I., pg. 258—299, 305—399.

c) *solitudo* magnum fomentum impudicitiarum est; vir aut mulier impudici solitudinem quaerunt; agricolae ruri viuentes, pastores ac custodes animalium, qui diu soli manent, excitati a coitu animalium vel aspectu eorum genitalium, solitariis aut bestialitatis peccatis vacant;

d) *natura ipsa ciborum*, quibus vescimur, multum influit in motus sensuales excitandos; generatim affirmari potest cibos satis nutrientes et excitantes uti usus diurnus drogatum, crustaceorum, piscium, ostrearum etc. erectiones sexuales producere, at cibos quidem nutrientes at tonicos adversari hisce excitationibus; ratio ciborum mixta satis est commendanda; pro iuuenibus usus coffei et ciborum continentium alcool aufertur; vini minima sit quantitas, aquae thermales sulfureae quam maxime excitant;

e) *nonnulla anni tempora*, quibus totum corpus se reficere et maiores vires acquirere videtur, h. e. ver et aestas, etiam ad excitandam venerem valde conferunt;

f) alia causa est *ratio institutionis nostrae iuventutis* in scholis publicis, si magistri et praeceptores indifferentes vel athei doctrinas christianas negligunt vel etiam negant tolerantque, ut scholares *quoscumque libros* contra fidem et bonos mores, immo libros directe ad peccata sexualia incitantes legere valeant;

g) addendae sunt adhuc nonnullae aliae causae, quae licet *non in omnibus eodem modo* agant, numquam *absque periculo* evadunt; his *saltationes* adnumerantur, quae congestiones in utero adducunt, quibus organa sexualia excitantur, motusque carnales producuntur, unde periculum consentiendi imminet; notandae sunt *machinae ad suendum*, motus enim pedum transmittitur parti inferiori ventris et causat etiam plenam satisfactionem cum suis effectibus; unde saepe fluxus oritur leucorrhoeicus tam frequens in mulieribus his machinis utentibus; causae, quibus sexuales excitationes inducunt sunt adhuc: *diu sedere, lecto cubare supine*, cum hi status congestiones afferunt in medulla spinali, *gestare vestimenta nimis angusta*, quae in motu confricationes in genitalibus causant etc.

h) supersedemus in enumerandis *causis intrinsicis*, quae in organismo humano sedem habent et excitationem centrorum generationis cum relativis effectibus afferre valent, quae vel physiologicae vel pathologicae sunt; sed tantum *causam frequentiore[m] masturbationis* adhuc signamus, nempe tempus *pubertatis* adeptae, quo iuvenes primas pollutiones, puellae verae initium suae periodi percipiunt, valde excitantur, ad contrectationem partium genitalium inclinantur atque propter voluptatem continuant, fors *rem aliis communicant* causantque per tactus impudicos pollutionem in se et in aliis.

De investigatione in peccata masturbationis.¹⁾

Cum causae masturbationis tam frequentes sint, an mirum est, si *tot peccata* huius generis comittuntur? Si *parentes* prolem suam modo supra descripto educare contenderent, si insuper pericula nunc enumerata a prole arcere conarentur, periculum masturbationis multum imminueretur.

Ast *ubi sunt parentes*, qui educationi eo modo insisterent, quique pericula actuum carnalium cognoscerent et cognita a prole arcerent? Fere nullibi. Propterea *depravatio sexualis tam late* grassatur.

Remedium quippe praescribi posset in confesionali, ast vulnus non detegitur semper; *poenitens* enim confusus saepe *silet*, *confessarii* vero *indagare ulterius non audemus* et quidem prae timore, ne poenitens scandalum patiatur et *innixi doctrinae*, quod in dubio, an poenitens ex verbis confessarii, quod ignoraverat, discat, aut curiositate allexus inquirere aut tentare incipiat, omnino servanda sit regula: Melius est in multis deficere, quam in uno abundare (i. e. in probabilem ruinam poenitentis).

Licet *timor confessarii inanis non sit*, nihilominus experientia edocti *sequentem ad detegenda vulnera proponimus modum*:

a) si *adolescens* ad confessionem venit semetque de ob-scoenis verbis, de sordidis cantilenis, de pravis sociis vel

¹⁾ Škof. List 1906, ad finem.

solummodo de impuris cogitationibus vel desideriis accusat, caute interrogandus est non tantum de voluntario in istis peccatis, sed etiam de motibus carnalibus et de pollutionibus, quae cum talibus cogitationibus et desideriis certe coniunctae sunt quibusque verosimiliter consensum praestitit; dein interrogandus est, num fortasse etiam tactus inhonestos admiserit; tunc sequitur quaestio de frequentia, diuturnitate atque de initio horum tactuum; ultimo de reticentia eorum;

tales quaestiones etiam in illis adolescentibus, qui valde honesti esse videntur atque de VI. praecepto vix mentionem faciunt, pro circumstantiis suadentur: nam certum est adolescentem cogitationibus et desideriis pravis tentatum fuisse, atque pollutiones passum esse; confessarius cognoscere cito poterit, num adolescens in istis peccaverit annon; si peccaverit, confessarius ulterius et quidem valde caute de tactibus inhonestis, deque eorum frequentia et reticentia interrogabit, nam periculum summum adest;

b) si puella ad confessionem venit semetque de pravis cogitationibus, de obscenis colloquiis, de prava societate accusat, de masturbationem autem silet, confessarius contentus non sit, sed postquam paternis verbis confidentiam poenitentis sibi conciliavit, de motibus carnalibus, quos puella certissime passa est, quasi persuasus, illos excitatos fuisse, illam interroget; puella verosimiliter affirmative respondebit; qua confessione primus gressus ad ulteriora vulnera detegenda iam factus, verecundia falsa ex parte saltem iam superata est, quare confessarius ulterius progrediens caute de tactibus quoque inhonestis ex voluptate peractis sciscitetur; si poenitens affirmat, tunc facilis erit investigatio in frequentiam, in diuturnitatem et reticentiam talium actuum; de pollutione vero puella minime interrogetur, quia in feminis ob defectum seminis pollutio veri nominis non datur;

si vero poenitens negat, confessarius peritus et sub influxu Dei e modo responsi et e voce fere semper diiudicare poterit, sit ne responsum verum vel falsum; si falsum iudicat, ad Deum suspiret atque per ambages ad eandem

quaestionem redeat; in multis casibus conamen eius effectum non carebit;

difficilior est casus, si poenitens *neque tentationes confitetur, vel tentationes vix attingit*; persuasus de periculis et de falsa verecundia confessarius *valde caute* de tentationibus, immo de desideriis pravis, deque voluntario in iis sciscitabitur; postea, nimirum in casu si viderit confitentem intrinsicis pugnis subiectam esse, de motibus carnalibus, qui cum tentationibus semper coniuncti esse solent, quasi de re certa interrogabit et ultimo quasi transeunter dicat: nonne, in tantis tentationibus hinc inde et tactus minus honestos admissos fuisse; in pluribus casibus poenitens tales tactus confitebitur, confessarius vero percipiet confitentem facilius respirare, ac si magnum onus ab illa ablatum fuisset; tunc facilis erit gressus ad frequentiam tactuum et reticentiam eorum;

c) si vero poenitens *infans est*, ad annos tamen *pubertatis* iam pervenit, confessarius illum non dimittat nisi valde caute et coram Deo etiam de peccatis luxuriae inquisiverit; fors infans ipse, puer vel puellula, verecunde mentionem de *tentationibus* fecit, vel etiam de *verbis* obscenis, quae audit; tunc confessarius de *curiositate* investigabit, qua infans cogitationibus adhaerebat, vel verba talia audire desiderabat; dein ulterius progrediendo investigabit in *aspectus* et postea in *tactus* inhonestos primo solummodo *in genere*, tunc autem an illos solitarius in *se ipsum* admiserit; dein in *ortum* huius peccati investigabit, utrum ille per se tales tactus inchoaverit, an *ab aliis* edoctus fuerit; in hoc ultimo sat frequenti casu confessarius de mutuis aspectibus et tactibus interrogabit; confessarius tales quaestiones numquam praetermittat in locis, in quibus infantes *animalia pascunt* et custodiunt, et in locis, in quibus *sermones impudici* frequenter habentur et in quibus *mutua seductio* saepius occurrit; quibus stabilitis confessarius quaestionem ponat de diuturnitate, frequentia et reticentia actuum;

si vero *infans pubertatem* nondum assecutus est, confessarius fere semper contentus erit admonitione de servanda verecundia et innocentia; in locis vero, in quibus *iuventus*

depravata est, vel in quibus infantes iam *scandalizati* inveniuntur, etiam cum talibus poenitentibus provide et caute de verbis et factis inhonestis tractandum est;

d) modum investigandi in gravia vulnera poenitentis *obiter* descripsimus; sentimus autem hanc *descriptionem valde imperfectam* esse; immo persuasi sumus *modum* investigationis talis, quo nec poenitens nec confessarius detrimentum patiuntur, nec *describi nec scripto addisci posse*; sed necessario praesupponitur *tenera verecundia in confessario*, *extraordinarium auxilium precibus a Deo imploratum*, affectus vero *paternus* in poenitentem atque *sensatio quasi instinctiva*, utrum ultiores quaestiones ponendae sint, annon, utrum poenitens revera immunis sit a talibus peccatis an non; *confessarius*, qui non orat fervide, qui Deum non habet semper prae oculis, qui ipse perfecte castus non esset, qui prae omnibus salutem animae non curat, ad talem modum agendi *non est idoneus*, sed detrimentum animae tum ipse patietur tum poenitens;

e) *causa* vero talis licet molestissimae investigationis in peccata luxuriae in periculis et damnis consistit, quae e peccatis luxuriae in totum organismum corporis emanant; nam *experientia* et *anatomia* docent, *centra nervea*, quae actibus generationis praesident, *inveniri in regione lumborum medullae spinalis, quae cum cerebro intime coniungitur*. Hinc facile intelligitur, *abusus* organorum genitalium exhaustire sensibilitatem medullae spinalis, mutationes anatomicas ac tabem adducere; ob relationem vero medullae spinalis cum *cerebro*, *hoc* etiam paulatim immutatur et suo officio amplius fungi non valet; ex quo multae *pessimae consequentiae* oriuntur, ex quibus notatur debilitas mentis ac corporis, magna defatigatio, maxima irritabilitas nervorum, hysteria, epilepsia, paralysis ac dementia;

cum vero *omnes sensationes*, sive ad medullam spinalem sive ad cerebrum perveniant, a *spiritu percipiantur*, patet primas *sensationes*, quae tempore pubertatis oriuntur, et omnes sequentes mediante cerebro a *spiritu percipi*, et item *ideas turpes per phantasmata*, quae excitant, per me-

dullam spinalem *contra sexualia excitare*; quod quidem constituit strictam relationem inter organa genitalia et cerebrum et vice versa;

inde patet, cur *excitato cerebro* per causas sive internas v. gr. per ideas, per phantasiam, per morbos cerebrales, sive externas v. gr. per auditum, visum, tactum odoratum, *medulla quoque spinalis irritatur et genitalia excitantur*; patet etiam, *morbos* fere innumeros, qui ex his vitiis oriuntur, repetendos esse non solummodo ex emissionem seminis, quod frustratur, sed *praecipue ex magna perturbatione et immutatione totius nervi systematis*, quae destructionem corporis paulatim secum fert;

f) putavimus, *utile, immo necessarium* esse, ut confessarii de damnis, quae e masturbatione oriuntur, bene instructi sint; nam secus neque parentes sufficienter instruere, neque poenitentes efficaciter a peccato retrahere poterunt.

De remedio contra peccata masturbationis.

Quid prodeset vulnus *detegere*, si illud *sanari* non posset? Concedimus sanationem huius peccati, si in consuetudinem venerit, *difficillimam* esse, ast affirmamus, esse tamen *possibilem*. Synodus nostra *viam ostendat, qua sanatio obtineri potest*;

a) confessarius peccatores huius generis *benigne excipiat*; immo cum occurrerint *suavibus verbis* adhortetur, ut viam rectam ingrediantur; praeterea *longa patientia*, diuturno studio ac cura vere paterna se induat oportet, ut hi infelices paulatim meliorem vitam arripiant, nam qui diu in voluptatibus carnis se volutavit, absque miraculo cito optimus non fit;

b) edoceat illos *de damnis*, quae ex masturbatione, immo etiam ex colloquiis, desideriis et cogitationibus obscenis non solum in animum, sed *etiam in corpus* emanant; *interrogando* inducat illos, ut *propria experientia* edocti perfectius intelligant, quomodo ex *auditu* sermonis impuri vel ex *tactu* impudico, ex *osculo* passionali *motus carnales* vehementes et *pollutiones* oriantur et quidem propter cohaesionem auditus et tactus cum cerebro, cerebri cum medulla spinali et me-

dullae spinalis cum genitalibus; sciant talibus irritationibus nervos debilitari, cerebrum quoque perturbari, sanitatem imminui, immo morbos gravissimos et pudendos oriri posse; nam cum tales consequentiae corporis et animae infelicibus istis ob oculos ponantur, facilius statum suum cognoscere et deplorare poterunt, quam si alia motiva illis proponerentur; cavendum autem est ab omni *exaggeratione*;

c) cognita relatione verborum, tactuum, osculorum in totum corpus cognitoque nocivo influxu, huiusmodi peccatores absque difficultate *cognoscent*, *cur occasiones peccatorum absolute vitare debeant*; occasiones vero sunt *colokia inhonesta, conventus iuvenum et puellarum*, nam in tali conventu pravae cogitationes, prava desideria, pravae confabulationes excitantur, tactus illiciti et quidem saepe super nudum corpus habentur, inde motus carnales, pollutiones, tentationes et masturbatio; idem valet de *congressu iuvenum in cauponis*, de *pervagationibus nocturnis, visitationibus nocturnis puellarum*, quae ad fenestras vocantur; nam inde pravae cogitationes, prava desideria, tactus illiciti, postea tentationes gravissimae oriuntur, quae periculum masturbationis adducunt;

d) eadem via extremum periculum *saltationum* ob oculos ponatur; interrogando poenitens inducatur ad confessionem tempore saltationis fere semper oriri motus carnales, prava desideria, audiri verba obscoena, immo saepe tactus fieri summe indecentes, tentari amplexus, oscula et fors graviora adhuc peccata, unde domi vehementes tentationes et periculum masturbationis sequitur; cum tum adolescens, tum puella haec omnia e propria experientia vix non semper affirmare debeant, facile persuadentur, saltationes valde esse periculosas, ideo loca saltationum a puellis honestis et iuvenibus morigeratis omnino et semper, etiam occasione nuptiarum, vitanda esse;

e) inde facilis erit conclusio, tales occasiones vitari debere ab illo et ab illa, quae a peccato masturbationis sanari desiderat; his absolutis poenitens de *cogitationibus nec non desideriis* pravis edoceatur; pueri praecipue autem

puellae *matrimonium vitamque coniugalem desiderant putantque, talia desideria graviter peccaminosa esse*; instruantur, talia desideria, quae ob instinctum sexualem saepissime oritura sunt, *peccaminosa non esse*; cum enim matrimonium res licita, immo sancta sit, et cum ipsa vita coniugalis inito matrimonio secundum dispositionem. et voluntatem Dei ad propagationem humani generis necessaria sit, neque desiderium ipsius matrimonio inito peccatum esse potest; sed *addatur*, tales cogitationes inutiles, immo propter motus carnales, quae inde oriuntur, *periculosas esse*, ideoque in illis morari non licere;

edoceantur poenitentes, peccaminosas esse cogitationes, peccaminosa quoque desideria de *peccato nunc* in statu soluto *comittendo*, ideoque statim *reprobati debere atque conatum adhiberi mentem ad alia obiecta divertere*, illos vero tentationes spernere, atque coram Deo affirmare, se tale peccatum committere, innocentiam perdere, corpus maculare nullo modo velle;

f) his praesuppositis *instructio fiat de tactibus proprii corporis*; poenitentes clare edoceantur, quinam tactus peccaminosi sint, quinam periculosi, quinam omnimode liciti;

peccatum *non est, lavare corpus* etiam in pudendis, immo ad minuendas tentationes lotio corporis, partium quoque genitalium, tum in adolescente tum in puellae multum confert, dummodo lotio fiat leniter, absque confricatione, verecunde, neque delectatio venerea intendatur;

lotio talis praecipue *puellis tempore menstruationis necessaria* esse videtur, nam propter immunditiam organorum istorum provenientem ex illo sanguine non solummodo periculosi pruritus oriuntur, sed etiam variae inflammationes et alii morbi; dicendum tempore menstruationis lotionem fieri debere aqua tepida; etiam puellis tredecim, quatuordecim annorum talis instructio caute et verbis valde decentibus deficiente matre a confessario dari potest; experientia docet, puellas quae hoc sciunt, a masturbatione fere semper abstinere; verum est, quod in hac re mater prolem instruere et dirigere deberet: ast nostrae matres hoc omnino ignorant;

peccatum vero est tactus genitalium, in puella etiam pectoris, ex *affectu libidinoso* propter voluptatem, quam motus carnales, qui ex tactu oriuntur, praebent; nam ex tali tactu illi pessimi effectus oriuntur, de quibus sermo supra iam erat;

tactus vero facti obiter, ex levitate vel ex magna curiositate, ita tamen, ut motus carnales non intendantur, licet periculosi sint, *non sunt graviter peccaminosi*; pueri qui hoc sciunt, multo facilius a vera masturbatione abstinent, dummodo iusto tempore, consuetudine masturbationis nondum contracta, desuper edoceantur;

eodem modo poenitentes etiam *de aspectu* proprii corporis edoceantur; sciant aspectus in pectus vel in pudenda leves, obiter factos, in casu necessitatis vel utilitatis nullum peccatum, si vero ex curiositate absque motu carnali admittuntur saltem reccatum grave non esse; aspectus vero protractos, factos ex libidine propter motus carnales, peccata gravia esse;

h) tali clara instructione facta *pueris et puellis animus reedit* atque spes firma enascitur, fore ut pro futuro peccata omnino vitare vitamque magis tranquillam agere possint; laetabundi, contenti atque animo grato a confessionali recedunt, et quidem cum firmo proposito de vita nova et casta;

j) si opus fuit, *confessio generalis statim* peragatur; confessarius peritus paucis quaestionibus omnia e praeterita vita scitu necessaria comperta habebit, admonitione salutari, qua spes melioris vitae excitatur, confidentia in Deum fovetur, poenitentia et gratitudo insinuatur, poenitentem absolvet et dimittet;

k) persuasi sumus, si parentes, praecipue matres infantes modo desuper indicato educarent, si pericula actuum carnalium noscerent atque pro viribus amoverent, si matres, vel saltem confessarii infantes accurate edocerent, quid de variis tactibus et aspectibus tenendum sit, quomodo et cur lotiones corporis licite peragi possint, inprimis si istae lotiones inde ab infantia verecunde fierent, si denique confessarii modo pertractato procederent, futurum esse, ut innocentia

et virginitas magis floreret, ut peccata masturbationis multum rariora evaderent, ut genus magis robustum et sanum succresceret.

3. De instructione sponsorum.

Educatio prolis prae oculis habere debet *tempus ineundi matrimonii*. Sicut in reliquis viventibus culmen evolutionis obtinetur in aptitudine ad propagationem suae speciei, ita etiam de homine dicendum est, corpus ad culmen suae evolutionis pervenisse, cum aptum evadat ad generationem.

Propagatio vero generis humani voluntate divina coarctata est intra fines matrimonii. Ad matrimonium vero natura sua homines compelluntur, ast *matrimonium appeti non deberet propter voluptatem veneream, quae in illo licite haberi potest, sed propter desiderium propagandi genus humanum*; ergo matrimonium non quaeratur ob instinctum sexualem, sed ob instinctum conservandi et propagandi suam speciem. Tali modo *usus matrimoni nobilitatur* ita, ut dignitati hominis ratione utentis respondeat.

Quem *scopum universa educatio prae oculis habeat* oportet. Infantes inde a prima aetate amore Dei et *proximi* imbuendi sunt. Qualibet occasione ad amorem proximi exercendum incitentur, ut ex propria experientia sciant, quam *suave sit, relicto amore proprio, amorem in alios profundere*. Sciant quoque exercitio amoris erga proximum per bona opera *imaginem Dei* in ipsis perfici; nam Deus quoque amore compulsus nos creavit, ut amorem suum per tot benefacta in nos profundere valeat.

Ex animo ita comparato in iuvene et puella desiderium exurget, creandi suam *propriam familiam, cui vivere suosque labores et sudores dedicare posset*. In sacerdote et in persona religiosa amor, qui in proximum se profundit, homines universim complectitur, in maritis autem in determinatas personas speciali vinculo sanguinis sibi connexas.

Universa educatio talem animi dispositionem efficere contendat. Qua dispositione iuvenis ductus virginem quaerat, quacum amore coniunctus generando prolem novam familiam

conderet, cui amore deditus secundum voluntatem Dei vitam suam consecraret.

Iuvenis virginem aptam invenit, illamque sibi desponsavit. Sponsus et sponsa coram parochio comparent, ut ab illo qua bono pastore ad novum statum, a quo salus utriusque, salus novae familiae, prosperitas status et ecclesiae dependet, praeparentur. Ab ecclesia *examen sponsorum* praescribitur.

Quod examen *triplicem finem* prosequitur. Primo indagandum est in impedimenta, si huic matrimonio aliquod ex illis obstet, deinde in sufficientem scientiam doctrinae christianae inquiratur, sine qua sponsi nec christiane vivere, nec prolem in christiana vita educare possent; tertio sponsi in illis edoceantur, quae ad vitam in matrimonio necessario scire debent.

Quomodo hoc examen in dioecesi nostra peragi soleat, ignoramus, ast e variis adiunctis iudicamus, examen hoc quoad finem primum et secundum rite institui, quoad *tertium finem vero plurimos parochos dubitare, quousque doctrina extendatur, quidque de usu matrimonii dicendum sit.*

Cum desideria de *nova instructione* pro examine sponsorum saepe iam ad nos pervenerint, necessarium esse ducimus, ut *nostra Synodus* talem iustructionem parochis nostris praebeat.

Putamus vero, hic loci omitti posse instructionem de prima et secunda parte huius examinis, sufficereque, si Synodus ea puncta proponit, quae ad tertium finem obtinendum necessaria esse videntur.

Coarctabimus vero hanc institutionem ad duo puncta; explanabimus sc. primo ea, quae scitu *utilia sunt ante matrimonium contrahendum*, deinde vero ea, quae ad *usum matrimonii* pertinent.

De utiliter sciendis in matrimonio cotrahendo.

Dantur aliquae *circumstantiae, quae in matrimonium valde influunt*. Per se patet, *utile* esse, si sponsi iusto tempore de iis edoceantur; sunt vero sequentes:

a) primo sciant *legem haereditatis per generationem* in genere; hoc nomine intelligitur *factum*, quod filii in se ipsis ostendunt characteres speciales, tum physiologicos et pathologicos, tum morales, vel parentum, qui eos genuerunt, vel eorum patruorum vel avunculorum et avorum, et *transmissiones* eorum characterum ad sequentes generationes; quae haereditas si melius innotesceret, certe possibile esset valde minuere mala, quae tot matrimonia affligunt;

b) inspectis *vero notis*, quas filii accipere possunt a parentibus, *haereditas referri* potest ad notas *structurae et anomaliae* corporis vel ad characteres *physiologicos*, vel ad *morbos* vel ad horum *praedispositionem*;

quod spectat *ad anomalias* corporis, dicendum est, ipsas posse transmitti ad filios, quales sunt deviatio columnae vertebralis, gibbositas, claudicatio, labrum leprinum, surdismus, caecitas etc.;

haereditas *physiologica* complectitur transmissionem eorum characterum, qui referuntur ad vitam normalem, quae ab his plus minusve immutari potest; huiusmodi potiores sunt *robur corporis, temperamenta, longaevitas, fecunditas, visus* et qualitates *auditus*; notum est, *robur vel constitutionem physicam* genitorum directe transire ad filios, coniuges enim debilis constitutionis et valde discrepantis aetatis numquam gignunt filios robustos; *temperamenta* ad filios transmittuntur et coniuges eiusdem temperamenti gignunt filios eiusdem temperamenti ast magis intensi; ita duo nervosi vel duo sanguinei generant filios magis nervosos et magis sanguineos; *temperamenta* vero possunt mutari et corrigi, si coniuges opposita habent *temperamenta*; *longaevitas* saepissime transmittitur; *fecunditas* quoque maxime influit in haereditatem;

c) maioris momenti est haereditas nonnullorum *morborum*, quam valde cavere debent sponsi, ne postea in gravia et saepe irreparabilia damna incurrant; plures sunt morbi haereditarii, notabimus principaliores:

Syphilis variis modis, praecipue vero per *copulam* recipi potest;

scrophula alius est morbus haereditarius *valde diffusus in praesenti*, qui potest tamen haberi absque haereditate, cum aliae quoque causae physicae infantes praedisponunt, v. gr. aetas valde progressa parentum, magna debilitas vitalis puerorum, deficientia victus, domus non salubres, defectus aëris et lucis etc.; *scrophula* alios quoque morbos secum ferre potest, ut sunt ulcera, lupus morbi aurium et oculorum, inflammationes ossium, tuberculosis cerebri et pulmonum etc.;

phthisis seu tuberculosis item haereditarius est morbus, qui *valde diffusus est in praesenti et plurimi ob eam moriuntur*; *phthisis* est contagiosa et contagium locum habet praesertim per *salivam* emissam a morbo infectis super terram vel pavimenta cubiculorum, quae exsiccata in aërem diffundit bacteria, quae personis nocent, in quibus aliqua praedispositio ad *phthisim* invenitur, quae *praedispositio habetur per haereditatem* a parentibus acceptam et debilitatem physiologicam causa malae et insufficientis nutritionis, ex defectu aëris salubris, ex alcoolismo, ex diabete etc.;

cancer morbus gravissimus in praesenti frequens, praesertim in mulieribus per haereditatem transmittitur, vel saltem *praedispositio* ad illum;

eo modo, quo praefati morbi possunt transmitti ad sequentes generationes, ita etiam nonnulli *morbi nervorum* transmitti possunt, ex quibus praesertim notamus *hysteriam, epilepsiam, idiotismum et mentis alienationem*;

d) etiam *conatus ad crimina* recentes statisticae probant eodem modo transmitti; *alcoolismus* parentum quam maxime nocet filiis, qui nascuntur cum omnibus effectibus beneficii alcoolici, et praesertim cum affectionibus etiam gravibus nervorum et cum maxima facilitate contrahendi morbos et infectiones; filii alcoolico-um facile laborant microcephalia, hydrocephalia, imbecillitate mentis, idiotismo, impulsu ad crimina, hysterismo, debilitate voluntatis etc.;

e) praeter legem haereditatis attendendum est etiam ad *aetatem* contrahentium; praeter aetatem, quae capax est ad generandum, requiritur *corpus physice bene evolutum*; ut ex matrimonio optimi effectus consequantur, evidens est corpus

coniugum debere esse plene evolutum, robustum, physice sanum, adeo ut possint fortem et sanam prolem gignere; si genitores nondum assecuti sunt perfectum augmentum corporis, quod post vigesimum aetatis annum contingere solet et nondum fortitudinem praesertim nerveam adepti sunt, quomodo ex eorum corporibus debilibus poterit fortitudo ac optima valetudo ad filios pervenire?

item nemo de matrimonio ineundo consilium dabit, quum *aetas sponsorum nimis differens sit*, quia proles si concipiatur, multa incomoda pateretur et saepissime adulteria haec matrimonia comitentur;

f) ultimo dissuaderi debet matrimonium inter *consanguineos*; nam talia matrimonia multa adducunt incomoda, nisi nupturientes perfecta physica valetudine gaudeant; pericula vero pro prole eo graviora sunt, quo propior est gradus consanguinitatis; ad tertium gradum et ultra pericula minuuntur; damna vero experientia docente sunt: conceptiones imperfectae, partus praematuri, praedispositiones ad morbos systematis nervei et praesertim ad surdomutismum, hysteriam et epilepsiam, parva evolutio facultatum mentis, magna mortalitas infantium, scrophula, tuberculosi; insuper, si in parentibus nonnulla aderant germina morborum, facillime ad filios haereditate transmittuntur, aut matrimonia sterilia evadunt, aut filii aegroti plerumque nascuntur.

De usu matrimonii.

Postquam ea enarravimus, quae in contrahendo matrimonio utiliter sciuntur, tractandum est de usu *matrimonii*, de quo *sponsos accurate instructos esse oportet*.

Certum est, *sponsos institutionem de usu matrimonii desiderare, quae institutio autem propter magnam verecundiam difficillime porrigitur*, magnasque cautelas expostulat, ne de tractionibus et scandalis ansa praebeatur. Quam ob causam in huiusmodi instructionibus *sponsi ad confessionem relegantur*, ubi de dubiis confessarium interrogent. Ast experientia docente fit, *ut dubia huiuscemodi occasione confessionis vix umquam proferantur* et quidem propter nimiam verecun-

diam ex parte mulieris et propter nimiam levitatem ex parte viri, quorum uterque praefert vitam matrimonialem in incertum ducere.

Tali experientia edocti putamus, *instructionem de usu matrimonii faciendam esse ante matrimonium* initum et quidem vel *oretenus* sponso soli, sponsae vero teste matre vel femina provectionis aetatis, vel *scripto*, quod sponsis ad legendum in manus datur.

Necessarium autem est, ut ad evitanda peccata et alia pericula pro se et pro prole concipienda sponsi *sequentia doctrinae christianae capita bene noscant*;

a) usus matrimonii ex *triplici fine* licitus est: ad generandam prolem, ad fovendum mutuum amorem, ad vitanda peccata concupiscentiae; *primus finis est primarius, nec umquam excludi debet*, quapropter usus matrimonii semper absque ulla exceptione ita peragatur, ut proles concipi possit; alius usus matrimonii contra naturam, ideo graviter peccaminosus esset;

b) in usu matrimonii coniuges *verecundiae* meminerint; verum quidem est, in hoc usu praeter coniunctionem corporum ad conceptionem necessariam *varios tactus et aspectus non esse peccatum*, exceptis tactibus et aspectibus valde inhonestis, qui tamen ob indecentiam peccatum quidem leve, non vero grave constituerent; ast vir omni cura studeat, ne mulier umquam *sensus pudoris et verecundiae* amittat; quapropter prae oculis semper habeat conscientiam, se esse hominem et quidem hominem christianum, non vero brutum, atque animum pudicum et mentem alienam a turpibus in muliere decorem esse ac columnam firmissimam prosperitatis ac salutis in familia;

c) *status physicus et moralis* tempore debiti praestandi non sunt res negligendae, cum talis *status hoc tempore multum influat in qualitatibus physicis et moralibus prolis*; nam infantes concepti v. gr. in ebrietate, praesertim ex parte patris, sunt saepe satis proclives ad alienationes mentis, ad scrophulam, ad debilitatem ingenii etc.; status autem animi debet esse tranquillus, non gravibus cogitationibus aut sensibus odii, iracundiae, tristitiae exagitatus;

in usu matrimonii non debet prae oculis haberi tantum satisfactio carnalis, sed *cogitatio, quod in illo actu completur per parentes maximum officium, quod natura illis credidit, scilicet subministrare elementa ad novam creaturam confi-ciendam, quae ad aeternam coeli gloriam destinatur*; si a coniugibus haec prae oculis habentur, omnes meliores effectus e copula obtinebuntur;

d) cum ergo usus matrimonii *iuxta intentum naturae maximi momenti* sit, certe ex parte coniugum *debitam prae-parationem* postulat, ut scilicet quoad corpus et quoad animam tales sint, quales esse debent, ut proles physice et moraliter sana concipiatur, ne postea ipsos poeniteat concepisse, cum videant infantes a se natos pluribus morbis vel anomaliis corporis et mentis affectos; cavendum est, *ne copula nimio ardore et quodam instinctu brutali peragatur*, nam praeter alia mala etiam nimia defatigatio corporis, ob nimiam vim nerveam deperditam, inde consequeretur; id praecipue in *prima* matrimoniali coniunctione attendendum est, ne brutorum instar summa cum passione et in statu corporis male disposito conveniant; formatio novi hominis *ratione* dirigatur oportet, neque casui relinquatur, sed coniuges semper curam habeant de dispositionibus necessariis, ut soboles gignatur fortis et sana;

e) quamvis usus matrimonii obtineri possit *quavis* hora, tamen horae *matutinae* videntur esse physiologice *consulendae*, cum corpus melius se habet ob reparationem virium in somno peractam, insuper animus quoque favorabiliores condiciones praebet;

f) *usus matrimonii quotidianus* non est peccatum nisi *leve* propter immoderantiam et propter mala corporis, quae ex tam frequenti irritatione nervorum et excitatione cordis oriri possunt; usum vero *semel vel bis* in hebdomadae adhibitum sequelae funestae non consequuntur; si coniuges, praecipue uxor debilioris constitutionis sunt, vel si iam senuerunt et ad aetatem quinquaginta vel sexaginta annorum iam pervenerunt, usus fiat rarior, immo rarissimus;

g) usus matrimonii *non fiat qualibet vel levissima causa*, sed tantum quando natura vel sufficiens ratio utilitatis illum exigit; *vir uxori parcat*, neque illam, si quoad corpus, vel quoad animum bene disposita non est, ad usum cogat; uxor vero libenter viro subdita esto, ne vir repulsam passus amorem minuat vel omnino amittat, ad variaque peccata prolatur; mulier, quae virum absque gravi causa repellit, graviter peccat;

h) tempore *menstrui* usus matrimonii licitus quidem est; propter aliquam physicam indecentiam vero et propter periculum sanitatis, quod uxori propter nervos nimis irritatos et excitatos imminet, abstinentia suadenda est;

i) tempore *praegnationis* usus matrimonii *simpliciter licitus* dicendus est; propter periculum abortus vero advertendi sunt coniuges, ne copulam renouent pluries eodem tempore et non nimis vehementer et cum impetu eam perficiant;

k) tempore *puerperii* usus matrimonii *licitus evadit post octo vel sex hebdomades*, postquam mater perfectam sanitatem assecuta est; usus ante hoc tempus nocivus esset, potissimum primis diebus, quibus omnino prohibetur;

l) tempore *lactationis* usus licitus est, licet conceptio hoc tempore difficilior sit;

m) tempore *morbi* coniux non tenetur reddere debitum, si inde grave damnum vel periculum sibi vel proli merito timeat; unde non tenetur sequentibus in casibus: si illud petat maritus *morbo contagioso* laborans v. g. syphilide, peste, lepra; neque tenetur cum *gravi periculo propriae vitae aut sanitatis*; nec tenetur cum *gravi periculo suae salutis*;

quoad usum matrimonii *in phthysi*, notandum est, grave periculum infectionis adesse per *oscula*, et *aliquando etiam per copulam*; cum vero phthysici magna concupiscentia saepe agitentur et ex *modico copulae usu* grave damnum illis non proveniat, videtur hanc eis posse *permitti*; *magna tamen parsimonia* illis hac in re omnino commendanda est;

n) non tenetur reddere, si petens sit *amens*, quia talis non est capax usus dominii, nec petit cum ratione et humano modo. Idem valet de *ebrio*, nam infantes concepti in ebrietate

facillime nascuntur proclives ad varios morbos; simpliciter petere et reddere licet tam ebrio quam amenti, nisi esset periculum foetus enecandi;

o) *extra usum* matrimonii liciti sunt amplexus, oscula, tactus etiam minus honesti, dummodo non intendatur pollutio, vel si per casum evenerit, absit periculum consensus, vel per copulam praepediatur et dummodo nemini scandalum praebeatur; ast a tactibus minus honestis vir omnino absteineat, nam actus, verba aut quidquid turpe non necessarium paulatim cor mulieris corrumpunt, amorem mutuum minuunt, statum matrimonialem aggravant, unde frequenter oritur ardor libidinis, negligentia in rebus domesticis, discordia, absentia mutui amoris, prodiones et adulteria; hoc praesertim a viro perpendendum est, cum ex eo fere semper omnia mala indicata procedant;

p) *tempore praegnationis* mater labores consuetos et vitam priorem continuare debet; excipiuntur labores difficiles, maiores inclinationes, elevationes magni oneris, vel elevationes manuum in altum; prohibentur saltationes, itinera in vehiculis per vias asperas vel in via ferrea; absteineat quoque a vehementioribus affectibus irae, impatientiae, tristitiae; utatur cibis, qui facile digeruntur, qui non nimis conditi sunt; a potu alcoolico omnino absteineat; vitam agat piam coram Deo, orationi frequentius et ferventius incumbat, ad Sacramenta saepius accedat, totumque suum statum, prolem eiusque natiuitatem Deo quotidie commendet; deinde vero quiete, freta auxilio divino tempus partus expectet; medici dicunt *lotiones pectoris et ventris aqua tepida quolibet vespere repetita multum conferre ad faciliorem partum et ad faciliorem lactationem*;

q) expositis praecipuis doctrinae christianae capitibus circa usum matrimonii, sponsis *obligationes* explicentur oportet, quae illis ut *maritis* incumbent et quidem primo *obligationes communes*, ut sunt: amor coniugalis, castitas et fidelitas coniugalis, custodia pacis, convictus et mutuum auxilium, *secundo obligationes speciales* viri, quatenus caput est mulieris, domus et familiae et mulieris, quae obedientiam viro praestare domum curare, pietatem fovere, affabilitatem ostendere et munditiam

servare debet, *postea obligationes erga prolem* tum quoad educationem corporis quam animae, *demum obligationes* erga parentes, erga famulos, erga superiores ecclesiasticos et civiles; cum vero tales instructiones de officiis status finem huius Synodi praetergrediuntur, hisce hanc partem concludere possumus.

Titulus II.

De bonis ecclesiasticis nec non de cancellaria parochiali.

Praeter curam ecclesiae atque cultus divini, quae parochio incumbit, cura quoque *bonorum ecclesiasticorum* nec non *rerum cancellariae et archivii* parochio iniungitur. Cum etiam eiusmodi cura magni sit momenti ligetque conscientiam, Synodus officia quoque parochi relate ad *bona ecclesiae, ad negotia cancellariae et ad archivium parochiale* describat inculcetque.

Cap. I.

De bonis ecclesiasticis eorumque administratione.

Praemissa brevi enarratione *iurium ecclesiae* in bonis temporalibus Synodus stabiliet ea, quae administrator religiosus tum in *ingressu beneficii, tum in decursu administrationis, tum in ratione reddenda* observare tenetur.

§ 1.

De iuribus ecclesiae circa bona temporalia.

Propter varios errores, qui in hac materia circumferuntur, quique in legislationem quoque civilem pessime influunt, haud erit absque re, iura ecclesiae circa bona temporalia accurate determinare.¹⁾ Agitur vero *de acquisitione, de administratione et alienatione* bonorum ecclesiasticorum.

¹⁾ Cfr. Wernz, S. J. Ius decretalium t. III., pg. 153—343.

1. De acquisitione bonorum.

Ecclesia ius habet *nativum et legitimum* acquirendi et possidendi bona temporalia.¹⁾

Etenim societas, quae ab ipso Deo ut perfecta planeque independes cum praeclarissimo fine et distinctis officiis est condita, habet etiam ius nativum et legitimum ad media necessaria, quibus finem illum attingat et promoveat atque gravissimis suis officiis satisfaciat. Iam vero Ecclesia catholica est huiusmodi societas perfecta et sine bonis temporalibus finem suum prosequi et officiis a Deo sibi impositis satisfacere nequit: ergo etiam habet ius nativum et legitimum a Deo concessum acquirendi et possidendi bona temporalia. Inde patet.

a) Ius Ecclesiae acquirendi bona temporalia *nulli auctoritati civili* ordinandum et limitandum vere subiicitur, sed solummodo legibus divinis atque iudicio et legibus Ecclesiae pro ipsius fine et necessitatibus latis regitur.

Quare quamvis Ecclesia in acquirendis et possidendis bonis temporalibus de facto sequatur leges civiles de simili materia in foro civili vigentes, aut forte illarum observantiam etiam in suo foro praescribat, tamen stricto iure ad observandas istas leges civiles vi legum civilium non obligatur.

b) Leges *civiles amortisationis* vero, quibus Ecclesia in acquirendis bonis ecclesiasticis impeditur, nisi accedat consensus potestatis civilis, in se sunt odiosae et iniustae et ex defectu iurisdictionis plane nullae et irritae, nisi a Romano Pontifice gubernio civili speciale indultum ad exigendum illum consensum datum sit.

c) Bona in ecclesiae dominium translata etsi per se retinent eandem naturam physicam, tamen naturam iuridicam omnino mutant, iisque *inviolabilitas* plane singularis accedit. Nam omnia bona Ecclesiae utpote in dominio personae sacrae constituta et ad scopos sanctos et religiosos destinata, sunt vero quodam sensu *sacra*. Quare bona ecclesiastica praeter inviolabilitatem omnibus bonis saecularibus legitime propriam,

¹⁾ Cfr. Syllab. Pii IX., prop. 26.

illa speciali gaudent praerogativa, quod ipsorum usurpatio verum sit sacrilegium.

d) *Dominium* vero bonorum ecclesiasticorum altum vel mediatum residet in Ecclesia universali, dominium autem immediatum vel proximum inhaeret singulis institutis ecclesiasticis iurisdictioni Romani Pontificis subordinatis ut sunt dioeceses, ecclesiae parochiales et filiales, beneficia, ordines religiosi, confraternitates, loca pia. Inde patet, bona ecclesiastica destructo immediato subiecto dominii non transire in potestatem fisci, sed in potestatem Ecclesiae universalis vel Sedis apostolicae vel alii subiecti immediate competentis, nisi fundator in limine foundationis aliud quoddam subiectum expresse substituerit.

e) *Leges civiles*¹⁾ imperii austriaci permittunt quidem ecclesiae acquirere bona temporalia, at modis et formis legibus civilibus definitis.²⁾ — Subiectum dominii non agnoscitur Ecclesia catholica qua talis, agnoscuntur vero singulae ecclesiae et singula instituta. — Bonis legitime acquisitis conceditur tutamen status, prouti foundationibus ad commune bonum pertinentibus concedi solet. — Sed status civilis ius sibi reservavit condendi leges, quibus ecclesia in acquirendis bonis temporalibus restringatur.

Leges civiles hac in re nunc vigentes a praesulibus austriacis observantur et quidem vi facultatum, quae in concordato austriaco vel speciali modo a Sede apostolica concessae sunt. Nam licet concordatum ex parte status abrogatum sit, nihilominus ex voluntate summi Pontificis leges civiles de rebus ecclesiasticis in tantum observantur, in quantum intra limites vi concordati stabilitas continentur.

2. De administratione bonorum ecclesiasticorum.

Administratio bonorum ecclesiasticorum denotat omnes illos actus, qui ad conservationem et meliorationem substantiae bonorum iam acquisitorum, aut ad legitimam perceptionem, conservationem, meliorationem et praesertim applicationem fructuum et reddituum ecclesiasticorum referuntur.

¹⁾ Gesetze vom 7. Mai 1874.

²⁾ Codex civilis pars II., pg. 17—24, p. III., c. 4.

A.

Qua in re *ius nativum et legitimum administrandi bona ecclesiastica* et ab omni iurisdictione civili plane liberum et independens est penes solam Ecclesiam, quod ex perfecto dominio eiusdem aperte sequitur. Hinc potestas civilis titulum iuris nullum habet, ex quo partem quamdam in administratione bonorum ecclesiasticorum praetendere possit, nisi expressa vel tacita concessio Ecclesiae accedat.

B.

Personae iuridicae, quibus dominium bonorum ecclesiasticorum competit, cum per se agere non possint, sese habent ad instar pupillorum; quapropter *administratio bonorum personis physicis committitur*, quae personae curatoribus vel tutoribus aequiparantur atque administrationem sibi legitime concessam magna cum diligentia et absque culpa exercere debent. Administratores vero sunt:

1. Summus administrator omnium bonorum ecclesiasticorum est *Romanus Pontifex* vi primatus iurisdictionis. Ast in administrationem particularium institutorum Romani Pontifices sese immiscere non solent, sed legibus generalibus administrationem ordinant, constanti vigilantia promovent et solummodo causas graves suo iudicio reservant.

2. *Episcopi* sunt supremi administratores bonorum ecclesiasticorum, quae in dioecesi reperiuntur, neque iure speciali episcoporum iurisdictioni sunt subducta. At cum in dioecesi plura existant subiecta domini distincta, episcopus non est unicus administrator, sed alii quoque administratores inferiores iure Ecclesiae communi vel particulari constituti sunt.

3. Qui *administratores inferiores* ab episcopo sunt deputati, dummodo iure canonico exceptio non sit statuta; quapropter iurisdictioni episcopi subsunt, a quo suspendi vel amoveri possunt.

Administratio bonorum ecclesiasticorum fiat nomine Ecclesiae dependenter ab inspectione et revisione superiorum ecclesiasticorum iuxta normas praescriptas in iure communi vel particulari ecclesiae vel in instrumento foundationis.

C.

Praescribitur vero, ut administratores rite suscepto officio omnium rerum, reddituum, bonorum sive mobilium sive immobilium, quae in dominio instituti ecclesiastici sibi commissi reperiuntur 1. accuratum conficiant *inventarium*,¹⁾ cuius unum exemplar tradendum est Ordinariatui, alterum propria manu subscriptum inter libros ecclesiasticos est retinendum;

2. ut omnia *documenta et instrumenta*, quibus iura ecclesiae in bona ecclesiastica nituntur, caute conservare, rite ordinare et in archivio deponi satagant, postquam semet persuaserint, omnia documenta ad praescripta iuris civilis accurate esse exarata;

3. ut *libros dati et expensi*, quot necessarii sunt, bene ordinatos teneant et ut

4. *rationem administrationis* suae legitimo tempore et ordine servato reddant,²⁾ neque futurarum expensarum et annuorum reddituum elenchum prudenter praeparare omittant.

D.

Quae *forma* administrationis non est negligenda, ast maiore diligentia *res ipsa* est curanda. Quare 1. probus administrator imprimis *substantiam* bonorum conservare, meliorem efficere et augere debet.³⁾ Hinc damna a bonis avertere, domus, quae reparatione indigent, restaurare, praedia male culta melius excolere, bona dilapidata vindicare et contra novas violationes defendere tenetur; lites tamen non intendat, nisi competentis superioris ecclesiastici expressam licentiam obtinuerit.

2. Quodsi bona ecclesiastica constant *pecunia*, ex cuius foenore expensae ecclesiasticae sunt solvendae, maxime curandum est, ut *substantia* conservetur ideoque tuto et cum necessariis cautionibus et utiliter investiatur. Ex variis declarationibus S. Congregationis Ep. et Reg. patet, pecuniam ecclesiasticam

1) Cfr. cap. 2, § 1 de relig. dom. III. 11 in Clem.; Conc. Trid. sess. XXII. c. 8. 9. de reform. sess. VII. c. 5 de ref.

2) Conc. Trid., l. c.

3) Cfr. c. 2. X. de donat. III. 24.

per se et ordinarie investiendam esse *in bonis stabilibus*, tutis et frugiferis; vestimentum vero in *censibus* vel in *tabulis debiti publici* nonnisi secundo et tertio loco in subsidium admitti. Ast superior lex omnibus attentis circumstantiis est ipsa *conservatio* bonorum et legitima sufficientium reddituum *perceptio*.

3. Porro *reditus* ecclesiastici a provido administratore accurate et iusto tempore sunt exigendi, ne ex dilatione damnum oriatur, praescriptio locum habeat, aut saltem actio et executio iudicialis impediatur.

4. *Reditus* percepti rite conserventur et ex mente fundatorum vel ex praescriptionibus iuris communis vel particularis applicentur.¹⁾ Hinc non solum ab *arbitrariis expensis* est abstinendum, sed etiam *extraordinariae* ne fiant, nisi omnibus formalitatibus servatis, quae a iure statutae sunt.

5. Quod si administratores sua culpa ecclesiae *damnum* intulerunt, illud ex bonis propriis resarcire tenentur.²⁾ Porro ecclesia habet *beneficium restitutionis in integrum*, si ex negotiis administratorum damnum passa est.³⁾ Item si administratores negotia ineant ex titulo oneroso absque licentia competentis superioris, ecclesia de tali negotio non tenetur respondere, nisi forte illud in ipsius utilitatem redundavit.⁴⁾

E.

Administrationi bonorum ecclesiasticorum in nostro Imperio *potestas quoque civilis* sese immiscet,⁵⁾ multasque de super tulit ordinationes, quae ad bonam administrationem bonorum ecclesiasticorum multum conferunt. Quam ingerentiam, licet hinc inde terminos saltem aequitatis transilire videatur, ecclesia non respuat, eo quod in Concordato Pii IX. potestati civili ingerentia in administrationem bonorum ecclesiasticorum concessa fuit.

¹⁾ Cfr. cit. cap. in Clem.

²⁾ Conc. Trid., l. c.

³⁾ Cap. 1. 3. 6. X., de restit. etc.

⁴⁾ Cfr. c. 4 X. de fide III. 22.

⁵⁾ Lex de 7. Mai 1874, §§ 38—58.

3. De alienatione bonorum ecclesiasticorum.

Alienatio bonorum sumitur sensu lato, quatenus denotat actum, quo in alium transfertur rei dominium (venditio), aut rei usus (locatio) aut aliud ius in re (hypotheca). Hinc actus alienationis sunt donatio, venditio, permutatio, cessio iuris vel litis vel actionis iam quaesitae; nam his actibus vere transfertur ius in re.

Porro alienationi adnumerantur alii actus, qui alienationem praeparare vel inchoare censentur velut pignus vel hypotheca specialis, aut transferunt dominium saltem utile e. g. locatio diuturna i. e. ultra triennium frugiferum, aut generatim ad longum tempus bona ecclesiastica gravibus oneribus subiiciunt v. gr. per concessionem servitutis.¹⁾

At *repudiatio lucri* etiam sine causa ab administratore facta, quamvis *illicita* sit, tamen vera et propria alienatio dici nequit; item alienatio non est *pecuniam mutuo accipere*, si hypotheca speciali bona ecclesiastica non graventur, neque pecuniam fundorum ecclesiasticorum *mutuo dare* in forma alias legitima et segura.

De alienatione a iure statuitur:

1. De *iure Ecclesiae* alienandi bona sua dubitari nequit. Id enim ex pleno et perfecto dominio Ecclesiae in sua bona evidenter deducitur et haud raro ad finem Ecclesiae promovendum alienatio potest esse necessaria vel saltem summopere utilis. Quod ius alienandi a potestate civili est omnino independens.²⁾

2. At ecclesia, quae est persona moralis et per se agere non valet, sed ad instar pupilli per praelatos ecclesiasticos et administratores de bonis disponit. Nemo ex illis, ne ipso Romano Pontifice excepto, habet ius bona ecclesiastica absque *proportionata causa* valide alienandi.

3. Propter proclivitatem hominum dilapidandi bona ecclesiastica inde a primis saeculis contra praeposteras alienationes ab Ecclesia severae *prohibitiones* promulgabantur.

¹⁾ Cfr. c. II. X, de reb. eccl. III. 9. in Sexto.

²⁾ Syllab. Pii IX., prop. 19.

4. Res ecclesiasticae *liberae alienationi subductae* sunt res immobiles, v. gr. praedia, res mobiles pretiosae, quae servari possunt v. g. calices pretiosi, usus fructus longi temporis, census sive redditus et pensiones ex re immobili, v. gr. ex praedio provenientes, actiones rerum mobilium et immobilium pretiosarum, bibliotheca bene instructa. Quibus rebus iam ab antiquis canonistis enumeratis nostra aetate addendi sunt tituli, qui foundationem vel dotationem beneficii vel instituti ecclesiastici constituunt.

5. Ab alienatione *non excluduntur* res mobiles ecclesiae non pretiosae, aut quae servari non possunt e. gr. fructus; res etiam immobiles exigui valoris et Ecclesiae inutiles atque interveniente necessitate vel utilitate Ecclesiae; immo bona quaecumque in casu maximae et urgentis necessitatis, in qua sine gravi damno consensus superiorum requiri nequit.

6. Res ecclesiasticae sive mobiles sive immobiles, quarum alienatio per se est prohibita tamen *iusta causa* interveniente et solemnitatibus servatis alienari possunt.

Causae iustae sunt quatuor: urgens ecclesiae necessitas, evidens eiusdem utilitas, pietas, ipsius rei alienandae inutilitas vel incommoditas. Quibus de causis rite constare debet. Alienatio absque iusta causa facta in se nulla et irrita est; quodsi solemnitates iuris fuerint servatae et dubium sit de causa, in praxi praesumitur, causam fuisse legitimam; si vero constat, causam legitimam tantum fuisse existimatam, praefenda est sententia, qua tenet alienationem esse irritam.

Praeter iustam causam requiruntur *solemnitates* a iure statutae. Ex disciplina nunc vigente licentia Sedis apostolicae requiritur, ut pretiosae res mobiles vel immobiles alienentur. Excipiuntur casus, in quibus ex iuris dispositione consensus solius episcopi sufficiens est, quales sunt e. gr. locatio, conductio non ultra triennium.

7. Alienatio *legitime facta* vere transfert ius dominii vel aliud ius, de quo in negotio alienationis actum est.

Quodsi alienatio rei pretiosae sit *illegitima*, nulla et irrita est in foro quoque interno; idem valet de illegitima alienatione rei modicae. Consequenter praelatus ius et officium

habet revocandi alienationem a se illegitime factam. Immo clerici addicti ecclesiae, quae damnum passa est, assurgere tenentur contra malam alienationem. Qui vero ex illegitima alienatione bona ecclesiastica accepit, is omnino tenetur illa *restituere*.

Quodsi alienatio formaliter est valida et nihilominus ecclesia *graviter laesa est*, quod causa utilitatis tantum fuerit apparens, competit ecclesiae beneficium *restitutionis in integrum* i. e. ecclesia recuperat bona alienata et alteri parti restituit, quod ex alienatione receperat.

8. Alienantes et recipere praesumentes bona ecclesiastica solemnitatibus non servatis ipso facto incurrunt *excommunicationem* nemini reservatam.

9. In imperio austriaco in Concordato¹⁾ stabilitum est, bona ecclesiastica alienari non posse, nisi etiam Imperator. aut ii, quibus hoc munus demandatum fuerit, consensum tribuerint.

§ 2.

De administratione bonorum ecclesiasticorum.²⁾

Recensitis legibus et obligationibus generalibus bonorum ecclesiasticorum acquisitionem, administrationem nec non alienationem moderantibus descendere nos ad particularia oportet, ut administrator sciat quid sibi agendum sit *in initio administrationis, in eiusdem decursu atque in ratione reddenda*. Nam hac scientia destitutus obligationibus suis gravissimis haud poterit facere satis.

1. De initio administrationis.

Cum beneficium parochiale morte vel translatione beneficiati vasuum evaserit, *administrator* constituitur, cui administratio omnium bonorum ecclesiasticorum usque ad installationem novi *beneficiati* incumbit.

¹⁾ Art. XXX.

²⁾ Anleitung zur kirchlichen Vermögensverwaltung — Poč, Duhovni poslovnik, 2. izdanje, str. 222—348.

a) Quid agat administrator?

Decanus ab ordinariatu certior redditur de deputatione administratoris simulque obligatur, ut illum pro suo munere in administrationem bonorum inducat atque *protocollum* super hoc in *tribus exemplaribus* conficiat, quorum unum manet in *archivio* parochiae, alterum ad *ordinarium*, tertium ad *officium decanale* transmittitur.

Praeparatio.

Ut vero commissio administrationis bonorum facilius et accuratius absolvatur, administrator omnia, quae ad id conducunt, *iusto tempore praeparet* et quidem: cognoscere studeat ambitum et statum bonorum *ecclesiae parochialis et ecclesiarum filiarum*, nec non bonorum *beneficialium* et eorum, quae fors ad *praedecessorem* pertinent.

1. Statum atque ambitum bonorum *ecclesiarum* cognoscet:

a) *ex inventario* ecclesiastico, in quo omnia bona descripta inveniuntur;

b) *ex protocollo* confecto tempore, quo praecessori administratio bonorum commissa fuit;

c) *e ratione ultima* ab ordinariatu probata, cui adiacet consignatio omnium bonorum;

d) *e diurnali ecclesiastico*, in quo proventus et exitus accurate describuntur, quodque cum pecunia numerata *arcae nummariae* («cassae») concordare debet;

e) requirat *elenchum*, in quo obligationes publicae, libelli cassae parsimonialis et debitores recensentur, conferat cum inventario et ultima ratione, inquiratque in archivio, utrum omnes obligationes, omnes syngraphae nec non omnes libelli cassae parsimonialis praesto sint necne;

f) quaerat insuper, num omnes obligationes et libelli cassae parsimonialis *vinculo* necessario provisi sint, num praecessor omnes *fructus* perceperit et legitime applicuerit, num omnes fundationes confirmatae earumque proventus rite distributi sint;

g) inquirat in *aedificia ecclesiastica*: in ecclesiam parochialem, ecclesias filiales, aedes pro aedituo vel organista,

ut de statu earum, imprimis tecti, murorum, portarum, fenestrarum iudicium sibi formare possit;

h) ultimo *agros*, *prata*, *silvas* non praetergrediatur, nam et de horum statu cognitionem certam acquirat sibi oportet; fines quoque horum accurate cognoscat curetque, ut signo visibili notentur, nisi id iam factum sit.

2. Eodem fere modo cognoscere studeat *bona beneficialia*, quorum proventibus sustentetur beneficiatus.

Ad obtinendum hunc finem ipsi servire debebit;

a) *inventarium* bonorum beneficialium;

b) *protocollum* de commissione bonorum facta praecessori;

c) *fassio* praecessoris exarata eum in finem, ut cognoscatur, utrum proventus beneficii congruam pro clero stabilitam assequantur necne atque *fassio* exarata eum in finem, ut census proventuum personalis stabiliri potuerit;

d) *diurnale* oeconomicum, in quo proventus et exitus oeconomiae accurate designati inveniuntur;

e) revisioni demum subiiciat, *aedificia beneficialia*, *agros*, *prata*, *silvas*, ut cognoscat statum eorum, in quo a praecessore relicta fuerunt, nec non limites, utrum determinati et signis provisi sint.

Valde commendatur, ut imprimis ad perquirendum statum omnium aedificiorum, silvarum, agrorum, pratorum sibi adiungat *vitricos* ecclesiarum vel etiam alios viros in re *peritos*, ut deinde iudicium latum de statu aedificiorum et possessionum certe iustum sit atque aequum.

3. Diiudicet postremo, num *praedecessor* omnes fructus iam perceperit, necne, praepremis, num ad reficiendos defectus, qui forsitan in bonis mobilibus vel immobilibus tum ecclesiae tum beneficii detecti fuerint, praecessor obligari debeat.

Si beneficium vacavit *morte praecessoris* et separatione facta bonorum ipsius a bonis ecclesiae et beneficii defectus varii inventi fuerint, regressus patet ad haereditatem, cui summa ad defectus reparandos necessaria detrahi debebit.

Commissio.

Qua praeparatione facta a decano, qua commissario episcopali *dies statuatur*, quo omnia bona ecclesiastica curae administratoris committantur. Tunc 1. dies significetur:

- a) *vitricis* ecclesiae parochialis et ecclesiarum filialium;
- b) *patrono privato*, si per se vel per alium substitutum praesens esse desiderat;
- c) *potestati civili*, si parochia patronatus est caesarei vel fundi religionis.

2. Die assignata omnia bona administratori *praesentibus vitricis et patrono, si forsitan comparuit, committuntur*. Desuper protocollum conficiatur et quidem triplex, in quo omnia bona forma praescripta separatim enumerentur, status aedificiorum et possessionum describatur, simulque addatur, num ob defectus inventos in bonis mobilibus vel immobilibus praecessori obligationes plus minusve graves incumbant.

Per se patet in protocollo libros quoque ecclesiasticos esse enumerandos, praecipue matriculas, quae administratori traditae fuerunt.

b) Quid agat beneficiatus?

Tempore canonico vel forsitan adhuc longiore elapso beneficium sacerdoti prae ceteris digno atque idoneo confertur.

Novus *beneficiatus* ab Ordinario vel eiusdem Vicario generali per installationem in possessionem beneficii inducitur eique tum cura fidelium spiritualis, tum cura bonorum omnium mobilium et immobilium committitur. Die stabilita solemni ingressu in parochiam curam utramque de facto in se suscipit.

Quoad *administrationem bonorum* attendat ad sequentia:

1. *cognoscere* studeat vel saltem in memoriam sibi revocare, quid de acquisitione, administratione et alienatione bonorum ecclesiasticorum statutum sit per *leges ecclesiae generales*¹⁾, per *leges dioecesanarum* nec non per *leges civiles*, quae apud nos ab ecclesia receptae sunt²⁾;

¹⁾ Cfr. supra tit. II. c. I., § 1.

²⁾ Lege hanc § 2.

2. eodem modo, quo administrator, ipse quoque in *ambitum et statum bonorum* tum ecclesiae parochialis et filialium tum beneficialium inquirat. Innixus protocollo in manibus administratoris ceterisque instrumentis et libris, duce administratore, vitricis et peritis lustret omnia bona mobilia, recenseat varia iuria ecclesiarum et beneficii, inspiciat aedificia, agros, prata, silvas.

Beneficiatus *ne acquiescat* prioribus protocollis neque meris assertionibus praecessoris, vel administratoris et vitricorum, sed *ipse in propria persona* in omnes partes bonorum inquirat; nam ipse rationem dare debet coram Deo et superioribus, num officio suo in administratione bonorum, quae inviolabilia sunt et sacra, satisfecerit necne;

3. ultimo *praeparet protocollum* in quo omnia bona, prouti sunt, describuntur, ut negotium formalis commissionis bonorum in manus suas facilius et accuratius expediatur;

4. praeparatione finita die stabilito beneficiato bona omnia temporalia per *decanum* praesentibus *vitricis* omnium ecclesiarum, quae in ambitu parochiae sunt, praesente quoque vel saltem invitato *patrono* publico et patrono privato, si forte praesens esse vult, necnon *administratore* administranda committuntur.

Protocollum *accurate* conficiatur; nam *visitatores* legitimi, imprimis episcopus, ope huius protocolli iudicium iustum et aequum de administratione bonorum formare sibi atque proferre poterunt.

2. De administratione ipsa.

Administratio bonorum magnas nec non perpetuas generat curas atque continuos imponit labores tum *administratori* constituto ad tempus beneficii vacantis, tum et quidem praepremis *beneficiato* legitime installato.

a) De cura administratoris.

Concedimus, munus administratoris valde *molestum* esse et *periculis* plenum. Caveat ne ecclesiae damnum inferat, neque in baratrum debitorum personalium semet praecipitet.

Quapropter omnem suum agendi modum rite disponat attendatque praecipue ad sequentia:

1. Omnia bona tum mobilia, tum immobilia conservet *in statu quo*; *reparationes* non suscipiat nisi revera necessariae sunt; idem valet de *permutatione* quacumque sive in elocandis pecuniis sive in colendis possessionibus; *necessarias* vero reparationes vel alias transactiones absque approbatione *ordinariatus*, resp. *potestatis civilis* ne incipiat; si agitur de bonis ecclesiae, consilium quoque cum *vitricis* ineat;

2. quoad bona ecclesiarum parochialis et filialium curet, ut *fructus omnes percipiat*, praecipue illos, qui fors e locatione agrorum vel a pecunia investita apud privatos proveniunt; *onera* quoque omnia solvat, *expensasque* currentes faciat;

3. omnia data et percepta ecclesiarum in *libro diurnali* fideliter describat, nec non in *libris*, in quibus *debitores* tum privati tum publici consignati sunt, accurate significet memor rationis reddendae ordinariatus resp. potestati civili ad finem anni civilis;

4. idem valet intuitu *bonorum beneficialium*, quibus curam impendat quasi anxiosam memor rationis intercalaris, a qua sustentatio propria et proventus proprii dependent; propter incuriam fere semper culpabilem administratores non pauci damna gravia, hinc inde vix reparabilia, passi sunt;

5. *proventus enim intercalaris* in fundum religionis, qui permittente ecclesia a potestate civili administratur, fluunt; ideo potestas civilis *rationes intercalares* simul cum probationibus minutissimis exigit; finita administratione enim determinari debent proventus, qui obveniant fundo religionis et administratori, quique successori.

6. ideo in *diario speciali* omnes proventus et exitus accurate describat, quod facile erit quoad proventus e pecunia numerata, ex obligationibus vel syngraphis vel e locatione possessionum;

7. si vero cum beneficio *oeconomia* coniuncta invenitur, suadetur, ut ad annum tantum *locetur* et quidem publico concursu nec non permittente ordinariatu; *instrumentum huius locationis* servari et rationibus intercalaribus adiici debet; si

vero administrator universam oeconomiam vel partem eiusdem *ipse curare vult*, e. gr. vineam vel agros tunc *diurnale teneat oeconomicum*, in quo omnes expensas omnesque proventus fideliter describat, ut in rationibus intercalaribus illos absque ulla difficultate possit probare;

8. decurrente administratione nemini praeter administratorem competit *ius percipiendi quoslibet fructus* beneficii non exceptis illis, qui fors praecessori vel eiusdem haeredibus debentur, nam rationibus intercalaribus demum separatio necessaria fructuum perficietur;

9. *pro sustentatione* administratoris legibus civilibus¹⁾ ita provisum est, ut initio cuiuslibet mensis et quidem anticipate *salarium* determinatum illi solvatur, vel ut ipse sustentationem sibi procuret e *proventibus* beneficii, ita tamen ut summa legibus determinata rationibus intercalaribus in rubricam expensarum inseratur; vi quidem legis modus unus vel alter libero administratoris arbitrio relinquitur, qui suam de super voluntatem gubernio infra mensem notam faciat; *in nostra vero dioecesi propter graves difficultates usu venit, ut administratori sustentatio e proventibus beneficii assignetur.*

Si instructionem hanc administrator observaverit, finita administratione rationem iusto tempore et absque damno reddere poterit.

b) De cura parochi.

Parochus installatus ampliores in se susceperit obligationes prae administratore non solum quoad curam spiritualem, sed etiam quoad administrationem omnium bonorum ecclesiasticorum, quapropter administrationi in genere nec non omnibus eiusdem partibus magnam impendant sollicitudinem.

Cum vero bona ecclesiarum parochialis et filialium separatim a bonis beneficialibus administrari debeant, nec non modo aliquantum diverso, ideo officia quoque parochi intuitu *bonorum ecclesiarum* atque *bonorum beneficialium* separatim inculcentur.

¹⁾ Lex de 29. Sept. 1898, § 2.

Bona ecclesiarum.

Ad legitimam administrationem requiritur primo, ut omnes *consignationes* in scriptis et libris pro ordinata administratione necessariae haud ulla neglecta rite scribantur, atque secundo, ut *leges de conservatione* nec non de immutatione bonorum ad minutissimas usque formalitates observentur.

a) De scriptis et libris statuitur:

1. *Protocollum*, exaratum tempore commissionis bonorum in curam parochi, servetur. in archivio

2. *Inventarium* bonorum ecclesiarum exaretur novum et quidem separatim pro ecclesia parochiali et pro qualibet ecclesia filiali, nisi inventarium iam existens nuper exaratum fuerit atque propterea adhuc sufficiat.

Parochus strenue obligatur, ut *immutationem* quamlibet in bonis ecclesiarum ad finem inventarii explicite et nominatim describat, sive sint incrementa, sive imminutio pretii propter usum, sive permutationes vel alienationes vel interitus; si debitor summam debitam restituit, notetur utrum et quando scripto illi concessum fuerit ius delendi debitum in libris publicis.

Quolibet *decennio* conficiantur inventaria nova, nisi decanus causam habuerit *dispensandi* ab hac obligatione, eo quod decursu decennii vix ullae mutationes in bonis locum habuerint et additamentis in inventario facile dignoscantur. Dispensatio ad finem inventarii adnotetur.

3. Omnino necessarius est *liber*, in quo omnes *obligationes*, *libri cassae parsimonialis* et *debitores* privati accurate descripti inveniuntur et quidem cum rubricis, unde patebit census debitus, tempus solutionis nec non solutio iam facta vel omissa.

In initio vel ad finem *index* exaretur omnium, addita *pagina*, in qua singuli debitores publici vel privati consignati habentur.

Permutatio quaelibet in investimento pecuniae e. gr. si debitor pecuniam solvit, si pro pecunia elocata in cassa par-

simoniali obligatio emitur, accurate notetur in eadem pagina libri, in qua invenitur summa nunc aliter investita; notetur dies pecuniae a debitore solutae, nec non modus et dies novae elocationis.

4. *Necessarius est liber dati et expensi vel diarium ecclesiasticum*, in quo proventus omnes et exitus ecclesiarum describantur.

Diarium proprium sit pro ecclesia parochiali et pro qualibet ecclesia filiali, nisi proventus ecclesiarum filialium valde sunt exigui; in quo casu in uno diario pro singulis ecclesiis folia necessaria designentur, ita ut nihilominus rationes separatim pro qualibet ecclesia confici possint.

Describantur vero *omnes* proventus et exitus nullo excepto; ergo varii census, collectae in ecclesia, donationes licet ad liberam dispositionem parochi.

Permutatio quoque in elocatione pecuniae e diario fiat evidens, nam tum perceptio pecuniae e. g. a debitore, e cassa parsimoniali, tum nova elocatio e rubricis huius diarii clare pateant. Nam solummodo hac via parochus discrepanciam declarare poterit inter primum protocollum vel inventarium et praesentem statum pecuniae.¹⁾

5. Praesto sit praeterea *liber missarum fundatarum et fundi religionis*. Ex hoc libro primo obtutu pateat numerus foundationum, nomen fundatorum, obligationes missarum vel aliarum functionum, elocatio pecuniae, divisio inter participantes nec non persolutio obligationis. Voluntas enim fundatorum sancte impleatur; ergo providendum est, ne oblivioni detur, quod vero absque tali libro vix praecaveri poterit.¹⁾

6. In speciali *libro sedilium* in ecclesia pateat tum persona, cui usus determinatae sedis competit, tum summa quotannis solvenda, tum solutio ipsa. Nemo audeat affirmare, in ecclesia ordinem absque hoc libro servari posse.¹⁾

7. Postremo *liber quoque funeralium* procurari debet, etenim funera quoque fontem constituunt proventuum ecclesiasticorum, quapropter talis liber omnino necessarius est.

¹⁾ Cfr. Append.

Ex illo insuper probari poterit tum taxae impositio, tum eiusdem solutio, qua probatione ansa adimitur variis querelis immo et accusationibus in foro civili.¹⁾

b) De conservatione et permutatione bonorum ecclesiarum parochialis vel filialium sequentibus normis ordinatur.

1. Parochus curam gerat, ut omnes possessiones ecclesiarum, etiam coemeterium, in *publico libro fundorum* inscribantur qua proprietates istarum ecclesiarum. *Damna* possessionibus illata statim *procuratori fiscali* denuntientur. Idem valet de obligationibus vel libellis cassae parsimonialis, quae *vinculo* proprietatis sint munitae. Curent denique, ut aedificia in *statu bono* conserventur.

2. *Omnes proventus* iusto tempore *exigantur*, ne fors praescribantur vel actio iudicialis impossibilis fiat, quod eveniret, si exactio per tres annos negligeretur:

Proventus accepti statim tum *libro diurnali*, tum *elencho debitorum* inserantur, ut porta erroribus praecludatur. Eadem ex causa pro quolibet debitore privato *parvus libellus* praescribitur, in quo solutio praestita adnotetur.

Expensae currentes absque ulteriori permissione superiorum praestari possunt. *Expensae vero extraordinariae*, quae in *eadem re decursu unius anni summam 60 coronarum* superant, expendi non possunt absque *licentia decani*; pro illis, quae *summam 120 coronarum superant*, exigitur *licentia Ordinariatus*.

3. Substantia omnium bonorum conservari debet. Hoc valet de capitali, de agris, de pratis, de silvis, de aedificiis.

Exactio pecuniae investitae, alienatio bonorum, permutatio bonorum quaecumque licite et valide fieri non potest absque *licentia* obtinenda tum ab ordinariatu, tum a potestate civili.

4. Sollicitudo magna impendi debet *novis foundationibus* missarum vel aliarum sacrarum functionum. Procurari enim debet tum pecuniae fructuosa *elocatio*, tum foundationis legitima *erectio*.

¹⁾ Cfr. Append.

5. Cum ab ecclesia *vitrici* permittantur, ut nomine parochianorum partes habeant in administrandis bonis ecclesiarum, parochus *opem eorum non recuset*, immo in omnibus negotiis, saltem difficilioribus adhibeat.

Quapropter *mandamus* parochis, ut vitricos de *statu bonorum instruant*, ideo v. gr. pecunias oblatas simul cum ipsis numerent, in annuali ratione reddenda de proventu et exitu informet, decurrente anno saepius cum illis consilium capiant, maioresque expensas absque eorum consensu non faciant.

Insuper volumus, ut in *deputandis vitricis parochi vota fidelium* perquirant, neque pro lubitu viros quoscumque fors sibi bene visos seligant.

Mandamus quoque, ut quolibet *triennio* elapso vitrici vel novi, vel priores de novo deputentur modo in nostra dioecesi praescripto. Hoc mandato non observato fieri potest, ut vitrici nimis potentes evadant, partes inter parochianos sibi acquirant, in ecclesia praedominentur, neque absque scandalis removeri possint.¹⁾

6. Praeter vitricos *patronus* privatus ius habet informationis de statu bonorum ecclesiarum; quapropter facultas inquirendi in statum bonorum ei non denegetur. — Patronus autem publicus alio modo ius suum exercet.

7. Ultimo necessaria est *cassa ecclesiastica*, et quidem posita in loco tuto et munita *tribus seris tribusque clavibus*, in qua tum documenta maioris momenti, tum pecunia numerata recondi possit. Suadentur sic dictae *cassae »Wertheimer«* utpote securitatem maiorem praebentes, licet non tres sed duas claves habeant.

Bona beneficialia.

Parochus *non habet ius dominii directi* in bona beneficialia; sed hoc ius est *penes officium ecclesiasticum*, quod ut pia causa censetur subiectum iuris dominii in bona beneficialia ipsi adnexa.

Est autem parochus primo *defensor* beneficii, qui ipsius res et iura tueri debet; dein etiam *tutor et curator* beneficii,

¹⁾ Cfr. Anweisung zur Vermögensverwaltung.

qui bonis sui pupilli singulari circumspectione consulere debet; ultimo *administrator* bonorum sui beneficii.

Intuitu vero *fructuum* parochus est verus *usufructuarius*, ita ut omnes fructus pro rata temporis suos facere atque iure dominii privati possidere possit.

Ex hac relatione parochi in beneficium, eiusdem sc. substantiam et fructus, sequentes pro ipso oriuntur obligationes et quidem quoad *substantiam* et *quoad fructus*.

a) Obligationes quoad substantiam.

1. Cavere tenetur, ne *substantia* beneficii reddatur *deterior*, quo in casu propriis sumptibus damnum resarcire obligatur.

2. Onus illi incumbit aedificia beneficialia *sarta tecta* servandi. *Reparationes minoris momenti*, v. gr. tecti, portarum, fenestrarum, podii suis sumptibus perficiat. *Reparationes vero maiores* ne suscipiat absque formalitatibus iure praescriptis, nisi *certus* sit fore, ut via privata donis benefactorum sumptus sufficientes obtineat.

3. *Praedia locare* propria auctoritate ne audeat *ultra triennium et absque clausula* locationem evadere nullam casu suae mortis.

Locare vero praedia *ultra triennium* licitum non est nisi obtenta licentia ordinarius et potestatis civilis et modis praescriptis.

4. *Silvas* quoque in statu quo conservare obligatur. Quapropter solummodo illam quantitatem arborum caedere potest, quam absque damno successoris leges civiles caedere permittunt.

Si ex gravi causa *massa maior* caedi debet, fructus percepti non cedunt parochi, sed substantiae, quapropter fructuose locari debent.

5. *Pecunia* cum necessariis cautionibus et utiliter investienda est et quidem ordinarie in bonis stabilibus, secundario etiam in tabulis debiti publici, prouti de peculio ecclesiarum definitum est.

6. Ut vero administrationis suae rationem reddere possit necesse est, ut sequentes consignationes praesto habeat:

a) *Protocolium* exaratum in ingressu administrationis, in quo bona beneficialia describuntur.

b) *Inventarium* bonorum beneficialium, de quo eadem valent praescriptiones ac de inventario bonorum ecclesiae parochialis et filialium.

c) *Fassionem* potestati civili exhibendam, ut sibi persuadeat, num proventus beneficiales congruam debitam attingant nec ne.

d) *Diurnale oeconomicum*, in quo expensae et proventus beneficii qua talis consignantur, quod praecipue tunc omnino necessarium est, si parochus praedia ipse colit. Quae necessitas praeprimis tunc patet, quando parochus morte vel translatione beneficium dimittit et propterea fructus, qui pro rata temporis illi obveniunt, dimetiri oportet.

b) *Obligationes quoad usumfructum.*

Quoad *usumfructum* proventuum beneficii beneficiati omnino libere disponere non possunt, sed propter *naturam* proventuum, quibus fruuntur, variis obligationibus tum in *vita* tum in *morte* ligantur.

1. Parochi bonis quidem *patrimonialibus et quasipatrimonialibus* omnino libere disponere possunt; meminerint vero, quod fructus ex *reditibus vere et proprie beneficialibus* perceptos, qui supersunt post obtentam congruam sustentationem, in *causas pias* vel eleemosynas pauperum erogare teneantur.

Quae *obligatio* beneficiatorum expendendi superfluos redditus beneficiales ad causas pias est *certa et indubia*, estque repetenda ex lege ecclesiastica, cui obedientia debetur.

2. Inde variae fluunt sequelae in *condendis testamentis*.

Beneficiati *libere disponere possunt* de bonis patrimonialibus et de bonis, quae his aequiparantur.

De bonis vero *e reditibus beneficialibus* acquisitis, neque inter vivos in causas pias erogatis, in testamento disponere quidem possunt, at tantum ad *causas pias*.

Si vero ab intestato moriuntur, tunc *haeredes in conscientia eodem onere gravantur*, quo ipsi clerici defuncti erant

obstricti. Cum vero difficile sit, distinguere fructus vere beneficiales a reliquis, haeredes non sunt inquietandi.

3. Rebus ita stantibus parochi et clerici omnes monentur, ne *instituti St. Stanislai obliviscantur*, eo quod vix opus datur magis meritorium ac est cura pro conservanda iuventute in vera fide et moribus christianis, pro educandis laicis cultis persuasione et vita vere christianis, praecipue pro procurando bono clero atque exemplari.

3. De reddenda ratione administrationis.

Parodio et administratori officium incumbit reddendi *rationem de administratione bonorum ecclesiarum* tum parochialis tum filialium, quae ratio quotannis elapso anno civili confici debet.

Quod vero bona beneficialia attinet, distinguendum est inter substantiam et inter fructum eorum. Relate ad *substantiam* quotannis fateri debent eiusdem incrementa vel decrementa. Relate vero ad *fructus parochus* omnes facit suos, quapropter de usu eorum nullam tenetur reddere rationem nisi soli Deo. Fructus vero, qui tempore *vacaturae* obveniunt, pro rata temporis in *fundum religionis* fluunt, neque administratori, eos sibi applicare, fas est; sed pro administratione proventus sibi a lege assignatos e fundo religionis, vel nomine huius fundi e redditibus beneficii percipit. Ut vero pars proventuum applicanda fundo religionis iuste designetur necesse est ut administrator rationem *intercalarem* tempore determinato ponat.

a) De ratione intercalari.¹⁾

Ut ratio intercalaris rite conficiatur, accurate definiantur *tempus intercalare*, *proventus intercalares* et *divisio proventuum*.

Tempus intercalare.

Tempus intercalare sensum habet *strictiorem vel latiore*:

1. Tempus intercalare sensu *strictiori* denotat dies *vacaturae beneficii*. *Inchoat* vero a die investiturae beneficiati

¹⁾ Poč, l. c. pg. 338, 199; Anweisung § 149.

in novum beneficium, vel die inchoatae pensionis aut prima die post mortem secutam; *terminatur* vero die ante installationem novi beneficiati.

2. Tempus intercalare sensu *latiori* complectitur integrum annum *canonicum*, infra quem vacatura contigit, i. e. tempus a festo S. Georgi 24. aprilis anni currentis usque ad illud festum et illum diem anni sequentis.

Si vero vacatura *ultra* hoc festum perdurat, tunc *duo anni* intercalares computantur.

Haec distinctio prae oculis habeatur in instruenda ratione intercalari nec non determinandis fructibus, qui singulis participantibus obveniunt.

Proventus intercalares.

Quod de tempore intercalari diximus, idem etiam de proventibus statuendum est.

1. Nomine »proventuum intercalarium« designantur proventus *integri anni canonici*. De his proventibus animadvertendum est:

a) fructus *praediorum* in fassione declarandi sunt illi, qui *revera* obtenti sunt, non vero puri fructus catastrales; quapropter rationi speciale computum oeconomicum tamquam instrumentum probationis adiiciatur;

si vero *elöcatio* praediorum, quae nonnisi ope publicae licitationis fiat, locum habuit, tunc proventus probari debent e protocollo licitationis:

fructus *sibi reservati* ab administratore inter proventus assignari debent et quidem pretio locali;

idem observetur quoad fructus e silvis, unde administrator nec ad usum proprium ligna gratis habere potest, atque de fructibus e *vineis*, quae ob periculum deteriorationis numquam locari possunt.

Proventibus adiiciantur omnes fructus, qui ratione beneficii obveniunt atque in *fassione beneficiati* approbati sunt.

b) A proventibus detrahi debent *expensae* et quidem impensae necessariae pro *oeconomia* curanda, quibus *merces*

quoque servorum et ancillarum, *quae oeconomiae causa tenentur*, computari debet;

inter expensas veniunt varia *vectigalia* beneficio imposita;

in genere omnes *praestationes* debitae intuitu beneficii, etiam pensiones beneficii impositae nec non in fassione approbatae.

c) Ad varias assertiones oeconomicas a *praefecto communitatis* declaratio exigitur, eas circumstantiis localibus revera respondere.

2. Nomine »proventuum intercalarium« sensu strictiori designantur proventus vacaturae, qui fundo religionis obveniunt.

Isti proventus componuntur:

a) *e parte proventuum integri anni* pro rata temporis atque

b) *e proventibus attingentibus solummodo tempus vacaturae* v. gr. proventus stolae nudaе, proventus capellaniae eo tempore vacantis, expensae ob remunerationem pro duplici servitio, pensio antecessori solvenda.

Stipendium vero pro *missis manualibus et fundatis* nec non pro aliis functionibus sacris relinquitur administratori; pro missis pro *populo* et pro missis beneficialibus administrator nihil exigere potest; pro missis vero fundi religionis conceditur stipendium.

Divisio proventuum intercalarium.

Divisio proventuum integri anni fieri debet inter antecessorem, fundum religionis et successorem et quidem cui-libet horum *pro rata temporis*.

Ut haec divisio iusta sit, prae oculis habeantur, quae sequuntur:

a) annus oeconomicus censetur habere 360 dies, mensis vero dies 30; hoc posito haud difficile portiones singulorum participantium determinabuntur;

b) ista pars tunc comparari debet cum summa quam antecessor et successor iam perceperunt, unde determinari

poterit, qualis summa illis adhuc debeatur vel qualem summam fundo religionis restituere teneantur;

c) eodem modo comparari debent fructus et quidem fructus intercalares latiori sensu simul cum proventibus intercalaribus strictiori sensu, quos administrator iam percepit cum salario, quod vi legum illi debetur, unde patebit, numquid e fundo religionis adhuc exigere vel fundo religionis restituere teneatur.

d) *potestas civilis* non attendit nisi *ad partem debitam fundo religionis*; quapropter in computo intercalari non proponatur nisi isthaec pars; unde comparatione facta cum solario administratoris patebit summa, quam administrator fundo religionis, aut fundus religionis administratori solvere teneatur;¹⁾ partes vero participantes inter se conveniant;

e) cum vero in *determinanda parte*, quae e proventibus in pecunia numerata, in lignis, in fructibus oeconomiae, in collectura, e variis foundationibus participantibus obveniat, *saepius difficultates haud spernendae suboriantur*, ad praecavendas varias lites *Synodus statuit*:²⁾

1. Quoad proventus e *variis foundationibus* Synodus statuit:

De proventibus e *missis fundatis* aliisque *functionibus fundatis* quilibet eam partem percipit, quae pro functionibus persolutis vi foundationis determinata est. Quoad foundationes, quae decursu anni persolvi debent, *quin dies mensis determinatus* sit, caveat beneficiatus vel administrator, ne relictis foundationibus *tenuibus* successori ipse *uberiores* tantummodo persolvat;

quoad *missas*, quae *beneficio* inhaerent atque propterea in congruam computantur, tenendum est: si proventus istius foundationis *beneficialis* tam *tenues* sunt, ut pro singulis missis tantummodo *taxa* dioecesana, vel summa, quae illam taxam *notabiliter haud* superat, obveniat, fructus dividatur pro *rata temporis*. Si vero fructus *uberiores* sunt, tunc detracta ab

¹⁾ Poč, I. c., pg. 341; Anweisung § 148—149.

²⁾ Škof. List, an. 1907, pg. 65, sqq.

illis taxa dioecesana pro missis pars proventuum superabundans inter participantes pro rata temporis dividatur. Idem in qualibet alia *simili fundatione* tenendum est. — In hoc casu annus computari solet *solaris*.

2. Quoad *collecturam* tenendum est, *omnem collecturam* tum liberam tum obligatam inter participantes pro rata temporis dividendam esse; prius vero expensae pro collectura a summa detrahantur, iique, qui illas facere debuit, rependantur. Suadetur, ut successor fructus naturales: lignum, frumentum, foenum, aliaque relinquuntur, non autem pretium illorum, nam si e. g. hieme succederet, obiecta praedicta, quibus indiget, nonnisi pretio magno comparare sibi posset. — In hac divisione annus computatur canonicus, sc. a S. Georgio usque ad S. Georgium.

3. Quoad *fructus e praediis beneficialibus*, quorum iusta divisio saepe valde difficilis et vix possibilis est, Synodus statuit:

Si praedio *fundationes* v. g. missarum inhaerent, expensae et fructus illi obveniunt, qui onera portavit, vel si antecessor et successor partem onerum portavit, tunc detractis expensis fructus inter utrumque pro illa parte distribuuntur;

si praedium, quocum varia onera v. g. missarum coniuncta sunt, ad *beneficium* pertinet, cui meliorum proventuum causa donatum fuit, distributio modo fiat eodem, sicut supra de missis beneficialibus stabilitum fuit: detractis expensis uterque participantium accipit taxam pro onere ab ipso persoluto, reliqua vero summa inter utrumque pro rata temporis dividitur;

si vero praedium ad *nuda bona beneficialia absque ulteriori onere* pertinet, tunc distinguendum est:

quando permutatio in persona beneficiati *in festo Sancti Georgii die 24. Aprilis* fit, *omnes fructus*, qui iam collecti sunt, antecessori obveniunt; si vero frumentum etc. hiemale vel vernale seminavit, cuius fructus successoris erunt, antecessor ab illo nihil revindict praeter *expensas necessarias pro cultura*, scilicet pretium laboris, stercoris et seminis; consuetudo rependendi antecessori *duplex pretium seminis*

nostris temporibus, quibus operarii tam magnam exigunt mercedem, sustineri amplius non potest. *Diarium oeconomicum* hoc in casu optima praestabit servitia; illo deficiente expensae secundum aequitatem computentur;

quando autem permutatio beneficiati *infra aliam anni partem* hiemalem, vernalem, aestivam vel autumnalem fit, solutis antecessori expensis fructus pro rata temporis inter utrumque dividuntur; si antecessor seminavit, succesor autem messem procurabit, tunc valor fructuum adhuc stantium stabilitus a peritis detractis expensis, quos uterque beneficiatus pro cultura habuit, inter utrumque pro rata temporis dividatur.

Vectigalia, quae pro praedio solvenda sunt, inter beneficiatos pro rata servitii distribuuntur.

Quando vero usus praedii *locatione* ad tertiam personam translatus fuit, hoc in casu inter utrumque beneficiatum pro rata temporis dividuntur tum vectigalia, tum pretium pro locatione obtentum et quidem semper, quocumque anni tempore permutatio facta est.

Hoc in casu annus computatur canonicus non vero solaris vel civilis.

4. Quoad *silvas* beneficiatus tantam lignorum quantitatem caedere potest, quanta pro calefactione et pro reparaturis aedificiorum necessario requiritur, si leges hunc in finem conditae, caesionem tantae quantitatis permittunt. *Ligna*, quae tempore permutationis ad calefaciendum vel ad reparaturas *supersunt*, antecessori non licet vendere, vel auferre, sed relinquere illa debet successor, qui expensas habitas rependere illi tenetur. *Vectigalia* uterque pro rata temporis solvit.

5. Fructus e *vineis* detractis expensis *pro rata temporis* inter utrumque beneficiatum distribuitur.

6. *Casu dissensionis* inter antecessorem et successorem sequens modus observetur:

si *cooperatores* dissentiunt, rem componat *parochus*, cui omnes circumstantiae notae sunt; si compositio non placet, recursus ad decanum patet; casu, quo *decanus et parochus*

consentiunt, recursus ulterior *non* datur; si vero dissentiunt, recursus ad Ordinariatum permittitur;

si vero parochi, vel parochus et administrator dissentiunt, rem componere studeat decanus, qui qua installator novi beneficiati circumstantias omnes bene novit; si beneficiati cum iudicio decani contenti non sunt, lis Ordinariatus dirimenda proponatur.

b) De ratione annuali ecclesiastica.

Cum bona ecclesiastica sacrum prae se ferant characterem, non tantummodo administratio eorum legitime peragatur, sed etiam ratio quotannis reddenda fideliter componatur. Quapropter iam *per decursum anni* praeparentur omnia, quae ad rationem faciliorem conducant, *anno* vero *elapso* ratio legitime absolvatur.

Per decursum anni.

Decurrente anno rationis reddendae causa prae oculis haec habeantur:

1. singulae expensae, quae non fiant nisi postulante iusta causa, *documentis* probentur v. gr. protocollo licitationis, computis suscriptis a venditoribus, a percipientibus;

2. *fructus* omnes iusto tempore percipiantur; ideo v. gr. omnes *debitorum* tempore suo procentus, *usufructuarii* agrorum vero conductam solvant mercedem; nisi solverint, *mo- neantur*; census quoque ex *obligationibus* status percipiantur;

3. *fundationes* novae statim Ordinariatus ad confirmationem proponantur;

4. *mutationes* in statu bonorum accurate notentur simulque conserventur licentiae scriptae Ordinariatus vel potestatis civilis.

Anno elapso.

Anno elapso rationes statim absque ulla cunctatione exarrentur:

1. Ad rationem componendam viam sternet ratio ultima approbata ab Ordinariatu;

2. in omnibus datis et acceptis concordare debet ratio cum diurnali ecclesiastico;

3. documenta et probationes prouti praescribuntur, colligantur et conficiantur;

4. ratione composita invitentur *vitrici*, ut rationem sua subscriptione approbent; si patronus postulaverit rationem, ratio illi ad manus mitti potest; immo patrono permittitur, ut suis expensis copiam sibi procuret;

5. *vitricis ratio omnesque eiusdem partes explicentur*; occasio ipsis praebeatur procurandi sibi persuasionem substantiam omnem mansisse intactam: adesse ergo omnes obligationes, omnes syngraphas, omnes res pretiosas, omnes res mobiles et immobiles;

6. *aedificia* omnia ecclesiastica et beneficialia revisioni subiiciantur, ut statu cognito necessariae fors reparationes ordinentur, vel in casibus difficilioribus periti ad sententiam dicendam provocentur;

7. vitrici et patronus Ordinariatum de *negligentia* in *servandis et reparandis aedificiis* certiolem reddere possunt, immo obligantur.

8. *Ratio* composita saltem usque ad *diem 15. Februarii decano* mittatur, qui facta revisione nec non additis necessariis vel utilibus observationibus illam quam primum ad Ordinariatum expediturus est.¹⁾

Cap. II.

De negotiis cancellariae.

Ad curam animarum negotia quoque cancellariae, licet nexu remotiori, pertinent. Quae negotia bonus curator animarum haud negliget, sed iusto tempore et praescripto ordine expedire sataget.

Quapropter prompto animo *commercium* cum variis aliis officiis sustinebit, *libros omnes*, qui plus minusve stricte

¹⁾ Instructio uberior porrigitur in Poč, I. r., pg. 290—312; Anweisung §§ 123—134.

praecipiantur, sibi procurabit nec non legitime exarabit, postremo *tabularium* (archivium) exemplariter ordinatum conservabit, nec non cooperatores desuper sufficienter informabit.

§ 1.

De commercio cum officiis.

Curator animarum multa negotia expedire non poterit, nisi res ad illas pertinentes *scriptis mandaverit et scriptotenus* cum aliis officiis sibi paribus vel superioribus, ecclesiasticis vel civilibus, saepe saepius *communicaverit*.

Ut hanc quoque partem officiorum rite adimpleat, nec ullam ignorantiam in sui ignominiam prae se ferat, attendat oportet ad *naturam* variorum actorum, quae scriptis sunt exaranda, ad *formam* eorum atque ad *protocollum gestorum*.

1. De natura scriptorum.

Quoad *naturam* eorum, quae scriptis expediri debent, attendat curator animarum:

a) *personam*, ad quam scriptum dirigatur: utrum conficiendum sit pro persona privata et pro usu privato, an pro usu publico, num dirigendum sit ad officium civile an ecclesiasticum, ad aequalene an sibi praepositum, rectane via, an via decanatus vel ordinariatus;

b) *genus* scripti exarandi: litteraene, an preces supplices, informationes, querelae, recursus, documenta, exemplaria apographa, (copiae), litterae duplices (duplicata), attestations, pacta, contractus, protocollo, promemoria;

c) *modum*, quo tale scriptum pro persona, ad quam dirigatur et pro natura sua concipi debeat; nam decursu temporis pro variis scriptis *stilus proprius* invaluit, quapropter curator animarum hunc quoque stilum in negotiis expediendis probe addiscat, ne forte scriptum propter varios defectus invalidum sit.¹⁾

¹⁾ Vide Poč, Duh. poslovník, §§ 1.—29.

2. De forma scriptorum.

Curator animarum ad formam quoque scriptorum attendat, tum ad *intrinsecam*, quae e natura rei fluit, tum ad *extrinsecam*, quae decursu temporis in praxi obtinuit; et quidem

a) quoad *formam intrinsecam* stilus ecclesiasticus postulat primo *omnimodam veritatem*; tenor igitur rebus et circumstantiis omnino correspondeat immunisque sit ab omni subreptione vel obreptione;

brevitatem et *simplicitatem*: ambages, repetitiones multiloquium omnino excludantur;

dexteritatem quae formas grammaticae et syntaxis non negligit, longas periodos vitat, rethoricas exuberationes respuit, paucisque verbis omnia declarare nititur; quapropter scriptum quodvis *prius concipiatur et corrigatur, tum demum describatur et expediatur*;

decentiam et dignitatem prouti a sacerdote iure expectatur; caveat ergo sacerdos a rusticitate, verbis offensivis, expressionibus inspiratis ira, laeso amore proprio, despectu proximi vel superioris; caveat ab his imprimis tunc, quando ab aequalibus vel etiam a superioribus putat iniuriam sibi esse illatam;

modestiam, quae in scriptis erga superiorem non quidem abominabilem servilismum, sed decentem reverentiam prae se fert.

b) quoad *formam extrinsecam* notanda sunt, quae sequuntur:

Cum decursu temporis, ut *negotia facilius celeriusque expediri valerent*, variae formae extrinsecae in usum venerint, *minime negligendae* sunt;

ideo id, quod ex offio scriptis referendum venit, primo perscribat, deinde diligenter emendet, tum demum exemplar transmittendum conficiat: ita non modo eius scripta mendis carebunt, sed simul omnium scriptorum exempla in tabulario reservare poterit, quod quidem haud raro magno usui erit;

ad primum exemplar exarandum adhiberi poterit *charta* communis, ad scriptum vero, quod transmittendum erit, eli-

gatur *charta melior*, immo pro scriptis, quae characterem documentorum prae se ferunt, adhibeatur charta pro *documentis adaptata*;

acta ex offio *nitide scribantur* et quidem in *charta integra* cum duobus foliis, exceptis certificatis, testimoniis, chirographis debiti et similibus, pro quibus *unum folium* sufficit; textus nunc ordinarie per omnem latitudinem cuiuslibet paginae extenditur exceptis forte libellis supplicibus, quorum textus non occupat nisi dexteram partem chartae per medium plicatae;

res diversi generis, licet cum eodem officio pertractentur, nihilominus *diversis scriptis* consignari debent, cum diversis officialibus eiusdem officii solvendae traduntur, insuper in protocollo gestorum sub diversis numeris inscribuntur;

variis scriptis, v. gr. precibus pro transactione in bonis ecclesiasticis, pro dispensatione obtinenda, pro congrua assignanda saepe saepius probationes vel declarationes adiungi debent, quarum *exemplum*, si maioris sunt momenti, in archivio ad usus fors futuros reponatur;

in responsis, quae aliis officiis dantur, ponere oportet *numerus* et *datum* istius scripti, deinde decet, ut responsum exaretur in *charta separata*, non autem a tergo alieni scripti, quod in archivio recondi debet; exceptio admitti non posset, nisi pro scriptis *exigui momenti*, vel pro iis, quae ad officium *remitti* debent, si responsum valde breve est; si vero responsum non est breve, tunc exarari debet in charta separata, cui scriptum remittendum adnectatur;

numerus currens magni est momenti, secus scriptum in fasciculo et archivio repositum inveniri non poterit; hic numerus in propriis actis ad sinistram superioris partis primae paginae intrinsecae, in actis ab alio officio acceptis vero ad sinistram superioris partis extrinsecae folii plicati ponitur;

titulus extenditur per latitudinem chartae; in superiori parte dextera ponitur locus et datum; *finis* consuetus in epistolis omittitur exceptis libellis supplicibus; finito scripto charta *plicatur*, tunc exterius in parte dextera superiori in-

scribitur *officium*, cui scriptum expeditur, inferius *argumentum* scripti et ultimo numerus probationum, quae addi debuerunt;

charta plicetur adhuc una vice atque involucro separato tegatur; si vero *totum scriptum pluribus constat foliis*, plicatione secunda omissa involucrum oblongius adhibeatur;

in parte externa involucri adnotari oportet: officium a quo in superiori parte; officium ad quod in medietate, dein inferius in sinistra parte verbum ex offo, in stricte officiosis, ut scriptum a stigmate postali solvendo liberum maneat.

3. De protocollo gestorum.

Omnia scripta sive accepta sive expedita *magni esse solent momenti*: nam ex illis probari poterit, hoc vel illud negotium fuisse absolutum; ex illis in memoria repeti poterunt mandata superiorum vel conditiones contractuum; ex illis instructio decerpi poterit de modo, quo res tempore praeterito peractae fuerint.

Ut vero talis usus possibilis fiat, omnia scripta breviter referre oportebit in *protocollum gestorum*, de quo protocollo notandum est:

in *qualibet cancellaria* protocollum gestorum praesto sit; *rubricae* formularis omnes accurate expleri debent; et quidem, primo loco numerus currens scripti, secundo dies et mensis scripti accepti; tertio officium a quo simul cum argumento breviter relato; quarto solutio; quinto dies scripti expediti; ultimo signum fasciculi; quando vero parochus proprium scriptum expedit, tunc in rubrica tertia loco officii a quo, ponatur »ex offo«, deinde argumentum breviter describatur per totam latitudinem rubricae tertio et quarto loco positae; numeri currunt per scripta, ita ut quodlibet novum scriptum novum immediate sequentem numerum obtineat (exceptis responsis, quae numerum obtinet scripti, ad quod respondetur): notetur »signum« scripti esse nomen, quo unico materia scripti praecise exprimitur; potest vero hoc signum esse nomen proprium personae, de qua, vel loci, de quo agitur, vel rei, quae exponitur v. gr. taxa, visitatio, reductio missarum, sarta tecta, binatio, dispensatio a bannis etc.

acta exhibeantur *ordine*, quo accepta vel expedita fuerunt et quidem *propriis*, quorum exempla conservanda sunt, non exceptis;

scriptura sit nitida et clara; quapropter necesse est protocollum scribere lente et atramento nigro;

intra singulos numeros remaneat *spatium* tale, ut numerus a numero facile distinguatur, propterea optimum erit post quemlibet numerum ducere lineam.

§ 2.

De libris ecclesiasticis.

Praeter illud commercium officiorum in qualibet parochia *varii occurrunt eventus*, ad quos curator animarum attendere debet et quidem vi legum latarum ab ecclesia et civitate aut vi ordinationum, quae pro dioecesi latae et pro ordinata cura animarum necessariae sunt.

Huc pertinent *nativitas et baptismus, confirmatio, copulatio et casus mortis* evenientes apud fideles cuiuslibet parochiae. Insuper valde proficuum, immo pro cura necessarium est, ut curator animarum *statum* fidelium omniumque familiarum accurate noscat. Ultimo vitam fidelium, prouti *variis associationibus* aggregati sunt, immo vitam quoque *politicam et socialem* non ignoret.

Quapropter necessarii sunt *varii libri*, in quibus isti eventus omnesque motus in parochia describuntur. Quibus libris adnumerantur: *matriculae, liber de statu animarum*, consignationes membrorum in *variis confraternitatibus et congregationibus* et *liber memorabilium* (chronicon).

1. De matriculis.

Matriculae i. e. liber natorum et baptizatorum, liber copulatorum, et liber defunctorum ab *utraque potestate* tum ecclesiastica, tum civili prascripti sunt. Immo *potestas civilis* valorem *documenti publici* illis agnovit. Inde patet non solummodo, quanti sunt *momenti* pro *iuribus* fidelium stabiliendis, sed etiam qua de causa potestas utraque tam *accurate usque*

ad res minutissimas praescripserit, quomodo matriculae scribi debeant, necnon a *scriptoribus* matricularum illas ordinationes *conscientiose et stricte* observandas esse et quidem sub variis poenis, quae pro casu negligentiae ipsis imponi possint.

Quapropter praescripta civilia et ecclesiastica, quae matriculas attinent, *generalia* et *specialia* brevi in memoriam revocentur.

a) Praescripta generalia.¹⁾

Primo enumerentur praescripta, quae omnes matriculas respiciunt:

1. Matriculae sunt *libri*, in quibus tot folia simul ligata sunt, ut pro aliquot annis sufficiant; statim ab initio omnibus foliis *paginae* assignentur, ne postea folium unum vel alterum in fraudem removeri possit; in fronte destinatio libri indicetur;

2. matriculas scribat parochus, resp. vicarius vel capellanus independens; si vero *substitutum* habet, quod licet, nihilominus ille pro omnimoda veritate et rectitudine respondebit; in utroque casu *ad finem cuiuslibet folii* parochus nomen suum subscribere tenetur;

3. Inserat vero in matriculas actus respectivos, qui inter *catholicos suae parochiae* eveniunt; exceptiones referuntur infra, ubi de singulis matriculis sermo erit; actus vero inseratur *statim absque remora*, ne patrini vel testes, qui propria manu nomen suum in matriculis inscribere tenentur, prius discedant; actus describatur, prouti rubricae formularis expostulant;

4. *scriptura* sit *clara* adhibito atramento nigro, atque distincta, ut facile legi possit; *errores*, qui fors subrepserunt, *non radantur*, sed lineā super illos superducta ita, ut legi possint, corrigantur; abbreviatio non admittitur, sed semper et ubique nomina omnia plene scribenda sunt;

5. attendi praeprimis debet, ut *nomen familiae* accurate scribatur; *nec una littera* omittatur, *nec correctura* ulla v. gr. orthographica permitti potest; tale nomen depromi debet

¹⁾ Poč, Duh. poslovník, pg. 62 sqq.

e veteribus documentis, e prioribus matriculis, e libro status animarum;

6. nomen familiae in *aliud* mutari non licet, nisi mutatio *a potestate civili* ordinata fuerit; idem valet de nomine *gentilicio*, quando familiae cuidam conceditur;

7. *testes et patrini*, quibus actus rite peractus probatur, nomen suum in matriculis *propria manu* inscribere tenentur; si scribere ignorant, nomen eorum addito propria manu signo crucis ab alio scribatur, qui etiam nomen suum qua testis subscribat;

8. ad *finem anni* matricula clauditur; ad calcem ponatur numerus casuum exhibitorum, datum et nomen parochi;

9. correctura vel additamentum auctoritate propria non permittitur; *una* tantum datur *exceptio: legitimatio* natorum.

10. si aliquis actus matriculis *insertus non fuit*, causa via ordinariatus ad potestatem civilem deferatur, a qua correctura mandabitur; si in loco correcturae spatium non datur, tunc correctura post ultimum actum anni currentis et quidem absque numero currenti per extensum inscribatur addita adnotatione loci, ad quem pertinet; tunc in hoc etiam loco exhibeatur nota, nomen x y inveniri in pagina x y post numerum currentem x y;

11. copiae (apographa) quoque omnium matricularum, quae cum originali ad unguem concordent, saltem ad *finem mensis januarii* via officii decanalis ad ordinariatum expediantur; si vero postea *correcturae aliquae, legitimationes, additamenta* vi potestatis civilis in matriculis locum habuerunt, statim *ordinariatus* desuper certior reddatur, ut etiam copiis idipsum additamentum inseri possit;

12. a partibus vel a variis officiis saepe saepius *testimonia* de actibus in matriculis descriptis, vel *extractus* praecisi e matriculis utpoti necessarii expetuntur; curator matricularum votis fundatis absque cunctatione et mora satisfacere debet;

13. quoad *legalisationes* documentorum, quae e matriculis exhibentur, si pro statu extraneo inservire debent et

vice versa, observare oportet leges civiles, a quibus modus legalis decernitur;

14. *repertorium* ad omnes matriculas accurate conficiatur, cui omnes et singuli casus *statim* inserendi sunt.

b) Praescripta specialia.

Quid *in specie de singulis matriculis* deque expletione rubricarum, quae in iis occurrunt, observari debeat, confer *auctores probatos*.¹⁾ Quapropter solummodo eas indigitabimus circumstantias, ad quas parochus praeprimis attendat:

1. *Liber natorum et baptizatorum*. Parochus prae oculis habeat, quae sequuntur:

libro infantes quoque, qui *mortui nati* fuerunt, inserantur, si ad illud stadium evolutionis pervenerunt, quo in lucem editi vivere potuissent, i. e. si assecuti sunt saltem sextum mensem a conceptione;

si *gemelli* nati sunt, omnes rubricae quoad utrumque expleantur, ad lineam vero, quae utrumque complectitur, addatur vocabulum: *gemelli*; notetur insuper, quinam illorum est primo –, quinam vero secundogenitus;

qua *legitimi* notentur omnes, quos nuptiae legitimos ostendunt, exceptis liberis natis decimo mense iam elapso a die, quo iudicialiter proclamata fuit separatio coniugum; quae nota *corrigi non potest nisi vi decisionis factae a iudicio*, apud quod pater infra tres menses post acceptam notitiam de nativitate infantis, quem legitimum agnoscere nolle, reclamaverit; ut vero correctura in libro perfici licite possit, requiritur praeterea mandatum potestatis civilis;

pater illegitimi infantis libris non inseratur, nisi ipse directe *exegerit* et quidem coram *duobus testibus*; quem actum parochus in libro infra nomen et reliquam descriptionem infantis per extensum describat; praeter testes affirmatio quoque et subscriptio illegitimae matris postulatur; quapropter in *casu illegitimae prolis in libro spatium relinquitur liberum*;

¹⁾ Vel Poč, Duh. poslovník, vel Seidl, Matrikenführung.

idipsum valet pro casu *legitimationis* prolis illegitimae, in quo praeterea etiam in extenso tempus signetur *copulationis* parentum, simulque tomus et pagina libri copulatorum; si vero copulatio non in illa parochia contigit, in qua infans illegitimus natus fuit, neque parentes coram paracho loci nativitatis personaliter comparere et testimonium copulationis exhibere possunt, parochus *legitimationem* libris suis inserere non potest *nisi ex mandato potestatis civilis*;

si locus nativitatis *urbs* est, nomini urbis addatur nomen vici (plateae), postea numerus domus;

in rubrica »adnotationes« *dies nativitatis et copulationis parentum* exhibeatur, et quidem propter exhibitiones faciendas potestati civili; vi decreti: „Ne temere“ nova addatur rubrica de copulatione infantis peracta aetate conveniente;

si baptizatus *moritur*, mors eius *in libro quoque baptizatorum* signetur posita parva cruce † ad nomen defuncti; quoad pueros exhibitiones variae, praecipue illae pro re militari, hanc notitiam exigunt, pro puellis vero exhibitio necessaria propter obligationem frequentandi scholam idem exposcit;

quando casus dubii vel difficiliore obveniunt, recursus patet ad ordinariatum;

repertorium nullo modo negligendum est.

2. *Liber copulatorum*. De hac matricula observetur:

Parochus vel eius vices gerens celebratum matrimonium statim in libro matrimoniorum describere tenetur, etsi sacerdos delegatus matrimonio adstiterit (decr. Ne temere.);

ut vero legibus civilibus satisfiat, tenendum est: si parochus domicilii vel quasi domicilii utriusque vel unius sponsi matrimonio adstitit, ipse matrimonium in matricula apposito numero currente describet; si vero matrimonio adstitit parochus, qui non est parochus domicilii, ex delegatione tamen parochi domicilii, ipse in propriis matriculis matrimonium describet et quidem cum numero currente; parochus vero domicilii actum copulationis, de quo a paracho delegato infra octiduum post copulationem peractam certior redditur, inscribit quidem suo libro copulatorum, ast *sine numero currente*;

idem observandum *in casu matrimonii mixti*, si matrimonium antea coram ministro acatholico initum et in matriculis huius ministri sub numero corrente insertum fuit;

in rubricam »*copulans*« parochus vel cooperator vel delegatus *propria manu* nomen suum ponit; et quidem sacerdos *delegatus addita affirmatione* delegationis;

in rubrica »*aetas*« indicentur anni completi sponsi resp. sponsae addito die, mense et anno nativitatis;

nomini *viduae* praeter cognomen a patre deductum *nomen quoque, cognomen et character defuncti viri* adiiciatur;

in rubricam »*vidua*« notetur *tempus, ex quo* vidua facta est;

rubrica »*documenta*« patet; *probationes* omnes de legitima copulatione notae fiant *dato*, quo exaratae, numero corrente et officio, a quo editae fuerant;

documenta in archivio reponantur, ibique servantur; nemini tradere ea licet, neque officiis absque licentia obtenta a potestate civili; *copias* vero in casu necessitatis conficere licet; *excipiuntur testimonia nativitatis*, quae partibus id petentibus tradi poterunt; ast factum et datum in protocollo examinis sponsorum accurate notetur;

repertorium accurate scribatur; in repertorio ordine alphabetico inseri debent nomina tum sponsorum, tum sponsarum;

matrimonium insuper notari debet *in libro baptizatorum*; quodsi coniux alibi baptizatus fuerit, *matrimonii parochus notitiam initi matrimonii ad parochum baptismi transmittat*, ut matrimonium in librum baptismi referatur; haec res nova *gravis* est, quia praescribitur, ut de matrimonio contracto constet, nec ullum matrimonium occultari vel negari possit.

3. *Liber defunctorum*. De hac matricula notandum est:

in librum defunctorum inscribuntur *omnes casus mortis*, qui in parochia contigerunt nullo habito respectu ad locum domicilii; nomina vero eorum, qui *infortunio aliquo disparuerunt*, quorumque *corpora inveniri haud possunt*, libro defunctorum non inseruntur nisi *ex ordinatione potestatis civilis*; inseruntur vero nomina eorum, qui in parochia licet non mortui, attamen *sepulti* sunt;

sine numero currente referuntur casus *soli*us sepulturae, nec non casus, si defunctus *evangelicae confessionis* in coemeterio catholico sepelitur;

in rubricam »*nomen, cognomen*« . . . additur utrum defunctus fuerit *liber* an *matrimonio iunctus*, an *viduus*; deinde character defuncti; apud *infantes* sexenio minores *legitimusne, an illegitimus*; apud omnes personas *liberas* nomen, cognomen et character parentum; non solummodo ad *feminas* uxoratas aut viduas nomen, cognomen et character viri vivi vel defuncti adiiciatur, sed ad viros quoque vel viduos adiiciatur nomen uxoris, et quidem propter exhibitiones, quae a potestate civili requiruntur;

rubrica »*aetas*« exhibeat annos defuncti completos, annum et diem nativitatis.

Redertorium non negligatur.

4. *Liber confirmatorum* legibus civilibus non praescribitur; praescribitur vero *legibus dioecesanis*, ne in fraudem sacramentum *bis* recipi possit, ut in certis casibus *testimonium* de suscepto hoc sacramento exarari nec non *impedimenta matrimonii* detegi possint.

2. De libro status animarum.

Liber status animarum a rituali romano praescribitur, quapropter etiam a nostra Synodo cura eiusdem omnibus parochis inculcatur.

Liber enim status animarum *ad faciliorem parochiae administrationem fideliumque cognitionem* haud parum confert. Insuper parochum in conficiendis variis litteris, quae ex officio iniunguntur, multum adiuvat. Nam numerum parochianorum, aetatem infantium, statum moralem fidelium, varias cognationes et affinitates aliaque plurima absque multo negotio eruere parochus ex hoc libro poterit.

Quapropter *parochus obligatur*, ut huic libro sollerter omnia inserat, quae inserenda veniunt. Observet vero regulas sequentes:

1. *Ab initio libri* ponatur locus *parochialis ecclesiae*; postea vero reliqui pagi ordine *alphabetico relictis inter sin-*

gulos nonnullis foliis pro novis familiis inserendis; si parochia pagos multos numerat, duo vel tres libri procurentur, ne unus nimis magnus evadat;

2. In *parte* formularis nunc praescripti¹⁾ *superiori* scribatur locus habitationis, numerus domus eiusque nomen vulgare, nec non status patrisfamilias; domus sibi secundum *ordinem* suorum numerorum succedant;

3. pro *qualibet familia duae paginae* destinentur et quidem ita, ut aperto libro pagina ad sinistram et illa ad dexteram eidem familiae sit assignata;

4. rubricae expleri haud difficile poterunt; tempus *nativitatis*, *confirmationis*, *primae confessionis*, *primae communionis*, *copulationis* et *mortis statim* ac isti actus obvenerunt, in libro exhibeantur, ne labente tempore oblivioni dentur atque liber evadat defectuosus;

5. *nomen patrisfamilias*, prouti usque nunc scriptum fuit nulla facta immutatione nunc quoque describatur; ad *nomen matrisfamilias* addatur nomen, quod ante matrimonium gessit;

6. *non expungatur* e libro nomen personae, quae propter mortem, vel propter matrimonium vel alia ex causa familiam perpetuo dereliquit, sed casus talis signo apposito notetur; et quidem casus mortis signo †, matrimonii et emigrationis linea nomini subducta; filio, qui domi qua novus paterfamilias mansit, apponatur signum *; id valet de filia, quae ob defectum filiorum quā materfamilias domum obtinuit;

7. si *viduus vel vidua* novum matrimonium contrahunt, nomen secundi mariti inseratur libro post nomina filiorum ex primo coniugio aliquo tamen intervallo relicto, addataque nota: vir secundus, uxor secunda;

8. si *filius sponsam duxit, vel fors filia haeres sponsum in suam recipit domum*, nomen utriusque describitur post nomina superioris familiae spatio inter utramque sufficienti relicto;

¹⁾ Vide Appendicem.

9. *parentes alique consanguinei* patrisfamilias, praeter proprios infantes, ad calcem folii pro familia designati inserantur;

10. idem observetur quoad *infantes illegitimos*; in eadem rubrica ac nomen infantis apponatur nomen matris illegitimae, quae in proprio loco in nota qua talis signetur;

11. pro *inquilinis*, qui habitaculum saepius mutant, alius liber procuretur, in quo inquilini ordine alphabetico vel chronologico adventus describantur, in nota signetur tempus adventus, locus unde venerunt, atque communitas, in qua ius indigenatus possident; ad calcem vero index conficiatur alphabeticus addito numero paginae, ubi familia comparet ita, ut facile inveniri possit;

12. idem valet de *famulis*, operariis, officialibus, custodibus publicae securitatis et similibus;

13. in rubricam »*nota*« notetur locus, quo persona abiit, poena afflicta, scandalum datum etc.

14. tempore *examinis paschalis* liber status animarum strictae revisioni subiiciatur;

15. semper *attractamentum* nigri coloris adhibeatur, numquam autem plumbum; scriptura sit clara, nitida, ut facile ab omnibus legi possit.

3. De libris piarum associationum.

Ad fovendum spiritum verae pietatis, ad excitandum fervorem orationis, ad extirpanda vitia, ad promovendas virtutes, ad inducendam et conservandam frequentiam Sacramentorum in singulis parochiis variae erectae sunt associationes, congregationes, confraternitates.

Ut vero istae piae associationes fructum producant exoptatum, dirigantur oportet in spiritu fundatorum atque secundum regulas pro iis praescriptas. Necessarius quoque esse videtur *elenchus membrorum cum adnotationibus de progressu et regressu associationis*, unde eiusdem rector suum agendi modum facilius determinabit. Quapropter parochios aliosque praesides variarum associationum *monemus*:

1. pro diversitate associationum, sive congregationes sint, sive confraternitates, diversos sibi procurent *libros*, in quibus nomina eorum, qui associationi piae adhaeserunt, accurate describantur;

2. in libro pateat locus domicilii, aetas, praeprimis *tempus adhaesionis, tempus atque causa egressus*;

3. pars libri posterior destinata sit ad delineandas *res gestas* associationis; huc pertinet *protocollum* de iis, quae in sessionibus fors habitis acta sunt, dein *notitiae* de concionibus, de variis pietatibus aliisque eventibus sive prosperis sive adversis;

4. *decani* hos quoque libros suae visitationi subiiciant clerumque excitent, ne propter labores hanc operam neglegant, vel penitus omittant.

4. De libro memorabilium.

Historia est magistra vitae. Inde magnum momentum historiae patet. Sacerdotes ad historiam populi secundum veritatem conscribendam multum conferre possunt. Quomodo? Consignando *in speciali libro omnes res memorabiles*, quae in parochia decursu temporis obvenerunt.

Liber memorabilium in nostra dioecesi iam praescriptus est; nunc vero *iterum praescribitur*. Ideo parochos *serio monemus*:

1. Ubi liber memorabilium nondum adest, *statim procuretur*;

2. liber firmiter *ligatus* sit; charta ad illum adhibeatur solidâ, si haberi potest lineis obducta; liber non sit nimis amplus, nam tomi minoris amplitudinis facilius prae manibus volvuntur;

3. initio libri *historia prior* parochiae breviter describatur; erui vero poterit e vetustis documentis et scriptis, e libris parochialibus, adnotationibus praecessorum, ex archivio parochiae, e matricis, e testimonio hominum fide dignorum aliisque fontibus;

4. deinde sequitur *topographia* parochiae, clima, cultura materialis et spiritualis;

5. postea recenseantur *curatores animarum*, qui inde ab origine usque ad tempus praesens parochiae praeerant; acta quoque eorum, in quantum resciri possunt, delineentur;

6. deinde *historia parochiae praesens* modo chronologico continuetur colligendo omnes eventus memorabiles e vita fidelium *religiosa, politica, sociali, morali*;

7. parochus, vel cooperator, cui a parochio cura huius libri commissa fuit, eventus referat, prouti acciderant absque studio partium, absque conviciis in varias personas, absque animositate in proprios adversarios;

8. *scriptura* sit distincta, usus linearum observetur, ad exteriorem partem foliorum liberum relinquatur spatium, variis materiis titulus praeponatur, verba, quibus eventus maioris momenti referuntur, linea subduci possunt; initium novi anni, immo novi mensis distincte appareat;

9. eventus describantur statim, cum acciderunt, ast breviter et concise, non secundum famam, sed *diligenti adhibita exploratione*.

§ 3.

De tabulario.

Decursu temporis magnus numerus actorum coacervabitur atque librorum. Multa ex actis magni immo maximi sunt momenti, tum pro historia, tum pro tuendis iuribus beneficii et beneficiati, tum pro necessaria rerum gerendarum cognitione et pro aliis usibus.

Ast usus eorum erit impossibilis, nisi ita in certum et definitum ordinem redacta et conscripta sint, ut scriptum nunc necessarium e congerie omnium facile erui possit.

Huic necessitati occurritur per tabularium, sive *archivium* et *registraturam*, ubi acta et libri convenienti actione *certoque ordine* reponuntur, atque ope bene compositi *repositorii* cito absque multo labore reperiri possunt, ad quem finem *regestum* quoque multum inserviet.

A nostris praedecessoribus saepe saepius parochis omnibus mandatum fuit, ut in qualibet parochia archivaria comparentur atque bene ordinata teneantur. Et revera, visitando

parochias fere ubique archivaria invenimus, licet praescriptis de archivio editis ubique non responderent. Quapropter nunc in praesenti Synodo *mandata priora repetimus novisque perficimus.*

1. De archivio.

Archivium quod attinet cura habeatur convenientis *constructionis* et opportuni *loci*, in quo collocetur.

a) De forma armarii.

a) In qualibet parochia sit *armarium* cum inscriptione: »*archivium parochiae N.*«; *magnitudo* huius armarii seligenda est pro amplitudine et antiquitate parochiae, pro multitudine actorum et librorum, qui in illo recondendi sunt; *profunditas* armarii sit circa 45 cm.

b) ad archivium *lignum* adhibeatur induratum; quapropter lignum quercus valde suadetur;

c) *intus* totum spatium in varios *loculos* dividatur; qui asseribus ab invicem separentur; loculi recondendis tum actis tum libris inservient, unde altitudo et latitudo eorum dependet; latitudo cuiuslibet loculi sit circa 30 cm; nam acta reconduntur charta manente *extensa, non vero plicata*; excipiuntur archivaria iam ordinata, in quibus charta plicata manere potest;

d) in parte *superiori* sint loculi pro variis documentis aliisque actis, in parte vero *inferiori* spatium reservetur pro matriculis aliisque libris ecclesiasticis; *vel* spatio armarii in *partem sinistram et dexteram* diviso, sinistra actis, dextera vero libris reponendis inserviat;

e) *pro documentis aliisque actis* ordinandis *septem* loculi sufficiunt, quibus singulis pro varia materia convenientes tituli praefigantur: I. documenta; II. bona ecclesiarum; III. bona beneficialia; IV. beneficiatus; V. rationes ecclesiasticae; VI. acta matrimonialia; VII. acta currentia;

f) necessarium est, ut armarium *firmiter claudi* possit, quam ob rem sera ianuae cum clave tali modo sit constructa, ut aliis clavibus et quolibet modo artificioso haud possit aperiri.

b) De loco armarii.

Locum quod attinet, in quo archivium collocetur, attendendum est:

a) Desideratur locus separatus pro armario, saltem in parochiis valde magnis; locus instructus sit fornice atque praeservatus a humiditate; fenestrae et porta admittant permeationem aëris, pavementum, si possibile est, non sit ligneum, porta sit ferrea vel saltem lamina ferrea obducta, fenestrae munitae sint cancellis ferreis, fornax pateat ad extra;

b) cum talis locus separatus in perpaucis parochiis inveniat, ast nihilominus in parochiis saltem amplioribus et vetustis, in quibus maior numerus documentorum, actorum et librorum occurrit, necessarius esse videatur, procurari poterit *occasione novae aedificationis vel maioris reconstructionis* domorum parochialium;

c) loco separato deficiente archivium in alio conclavi domus collocetur, si possibile in ipsa cancellaria, vel saltem iuxta illam; in casu necessitatis armarium etiam in alio tuto loco domus, fors in ambulatorio, stare permittitur, quo in casu curandum est, ut semper clausum sit exceptis diebus, quibus ad removendam humiditatem aperitur et anxiose custoditur, ne aliquid ex eo depereat.

2. De registratura.

Opportunum est, ut parochus semper et facile prae manibus habeat libros et acta, quorum *usus* est fere *quotidianus*. Quam ob causam aliud parvum armarium illi praesto sit et quidem in ipsa cancellaria ad mensam vel supra mensam, quae ad expedienda negotia illi inservit. Tale armarium *registratura* dicitur. In qua procuranda tenendum est:

1. In illa disponetur *collectio librorum*, quae parochi in instruendis, delineandis et exarandis variis scriptis praesto esse debent, ut omnia negotia secundum praecepta ecclesiastica nec non civilia conficiantur;

2. locus sit pro *matriculis*, pro libro *de statu animarum* necnon pro aliis libris, quorum usus frequens est;

3. locus separatus destinetur pro actis matrimonialibus et alius pro actis currentibus istius anni;

4. a *numero* librorum et scriptorum, qui pro diversa extensione parochiae in singulis parochiis erit diversus, *magnitudo et loculatio* registraturae dependet; generatim *profunditas registraturae et latitudo* loculorum non differat ab illa in archivio adhibita, nam acta etiam in registratura ponuntur charta manente extensa, non vero plicata.

3. De ordinatione et usu archivii.

Modus tractandi omnia scripta, quae in cancellaria occurrunt, magni est momenti; *ordo enim actorum et librorum facilisque illorum usus exinde dependet*. Quapropter necessarium esse videtur, ut *Synodus nostra* accuratas desuper regulas praescribat. Proponendae veniunt imprimis regulae de *ordine* scriptorum et librorum in archivio, dein vero regulae de *repositione* scriptorum.

a) De ordine in archivio.

Ut *ordo scriptorum* pernecessarius in archivio constituatur et constitutus conservetur, parochus prae oculis habeat, quae sequuntur:

a) *Pecunia numerata, libelli cassae* parsimonialis atque *syngraphae* publicae cum scidulis usurarum (coupons) non in archivio, sed securitatis causa in *cassa* parochiali reponi debent;

b) in archivii *loculo sub numero I. et titulo »documenta«* reponantur 1. documenta de fundatione parochiae, deque eius limitibus et privilegiis; 2. documenta fundationum ecclesiarum aliorumque aedificiorum ecclesiasticorum et coemeterii; 3. instrumenta fundationum missarum in ecclesia parochiali; 4. instrumenta fundationum missarum in ecclesiis filialibus; 5. instrumenta aliarum fundationum e. gr. pro conservatione cappellarum, pro lumine coram Sanctissimo; 6. instrumenta de iure patronatus;

c) in *loculo sub numero II. et titulo »bona ecclesiarum«* reponantur: 1. Inventaria singularum ecclesiarum; 2. proto-

colla de commissa administratione bonorum ecclesiasticorum; et quidem protocolla etiam antecessorum in munere parochiali; 3. folia possessionem atque extractus e libris publicis, in quibus iura possessorum describuntur; 4. syngraphae a privatis debitoribus; 5. varii contractus de bonorum emptione, venditione, permutatione, locatione et similes; 6. documenta securitatis contra varia damna; 7. actiones iudiciales de iuribus proprietatis;

d) in loculo sub *numero III. et titulo »bona beneficialia«* reponantur: 1. Inventarium beneficii; 2. folia possessionum et extractus e libris publicis de iure proprietatis; 3. varii contractus emptionis, locationis et similes; 4. documenta securitatis contra varia damna; 5. actiones iudiciales de iure proprietatis;

e) in loculo sub *numero IV. et titulo »beneficiatus«* servantur: 1. Fassiones pro congrua probatae a gubernio tum illae quae ad parochum, tum illae quae ad cooperatores et beneficiatos pertinent; 2. fassiones pro determinando tributo fundi religionis et aequivalente taxarum; 3. fassiones pro determinando tributo e proventibus personalibus; 4. consignationes de collectis debitis, necnon de collectis voluntariis; 5. consignationes de oblationibus in ecclesia vel in variis occasionibus; 6. proventus stolae;

f) in loculo sub *numero V. et titulo »rationes ecclesiae«* ordine chronologico ordinentur rationes annuales cum copiis documentorum, quae rationibus adiici debent;

g) in loculo sub *numero VI. et titulo »acta matrimonialia«* detineantur omnia acta omniaque documenta, quae in contrahendis matrimoniis comparari debuerunt;

h) in loculo sub *numero VII. et titulo »reliqua acta«* reponantur omnia reliqua acta, quae quotidie occurrunt et quidem ordine omnino chronologico secundum numerum currentem et secundum annos sibi subsequentes; his actis prima quoque scriptorum exempla (»concepta«) adnumerantur;

i) in loco destinato pro *libris ecclesiasticis*: pro matriculis, pro statu animarum, pro libris foundationum, debitorum,

pro libris variarum confraternitatum et sodalitatum, pro folio dioecesano et reliquis omnibus, libri recto ordine dispositi collocentur.

b) De repositione scriptorum.

Exposito ordine in archivio servando ostendere oportet adhuc *viam, qua scripta in suum locum perveniant.*

a) Quando parochus ipse ad aliud officium scribere tenetur, necesse est imprimis, ut conceptum litteris mandet, illum expoliat atque expolitum nitide transscribat;

postea *statim* materiam, de qua agitur, in *protocollo gestorum* modo iam explicato memoriae prodatur:

ultimo exemplar transcriptum ad officium, cui destinatum est, expediat, conceptum vero in registratura reponatur;

b) si vero scriptum ab alio officio obtinet, in parte superiori externa datum scripti accepti, in parte vero inferiori numerum currentem ponatur;

argumentum scripti statim in *protocollo gestorum* sub eodem numero currente describat, scriptum vero ipsum in *registratura* aliis adiungatur;

in responso parochus similiter procedere debet, prouti supra sub a) notavimus; attendat vero ad numerum currentem, qui est idem ac numerus scripti, ad quod respondet, atque ad *protocollum gestorum*, in quo *argumentum* responsi in *rubrica quarta* »quid cum scripto factum sit« immediate ad dexteram argumenti scripti ipsius concise notare oportet; in rubricam quintam venit dies expeditionis;

responsum inseratur scripto, ad quod respondetur, quique in registratura iam iacet;

c) si vero scriptis adiecta sunt alia documenta et libelli, qui in loculos I., II., III., IV., V. vel VI. reponendi sunt, statim illuc reponantur; et quidem ordine supra descripto; documenta in loculis I.—IV., quae ob simile argumentum ad eundem numerum pertinent, proprium habeant involucrum, cui iste numerus et argumentum superscribitur; acta matri-

monialia et rationes ecclesiasticae, quae ad istum annum pertinent, involvantur in unum in volucrum;

d) acta matrimonialia omnia retineri in registratura possunt; idem valet de rationibus ecclesiasticis;

e) *anno autem finito* rationes ecclesiasticae et acta matrimonialia in involucro e charta firma cum ligulis colligati in loculo archivii sub numero V. resp. VI. reponantur; eodem modo reliqua quoque acta in loculo archivii sub numero VII. recondantur; involucris vero superscribitur: rationes ecclesiasticae, acta matrimonialia resp. acta parochialia ex anno N.

4. De repertorio.

Quo determinato agendi modo fit, ut varia documenta necnon varia acta *loco definito, numquam mutando, in perpetuum servantur.*

Ast quomodo varia scripta ex annis praecedentibus in casu usus necessarii poterunt reperiri? Ope sollerter composito *repertorii*. De repertoriis notandum est:

a) Pro documentis et scriptis *cuiuslibet loculi* proprium repertorium procurandum est;

b) pro documentis in loculo I. *tot folia chartae firmæ in unum ligari debent*, ut pro singulis numeris materiarum huius loculi tot paginae praesto sint, ut, consignatis in pagina una vel pluribus documentis in eodem involucro sub eodem numero contentis, adhuc parvum saltem spatium remaneat, in quo nova documenta, quae decursu temporis addenda erunt, describi poterunt;

in huius libelli pagina prima sub numero 1. describantur documenta foundationis parochiae; dein pagina secunda vel tertia sub numero 2. documenta enumerentur foundationum ecclesiarum...; postea sub numero 3. instrumenta foundationis missarum et sic porro;

libellus in isto ipso loculo repositus habeatur;

c) idem modus valet pro scriptis in loculis sub numero II., III., IV.;

d) pro loculo V., ubi rationes ecclesiarum custodiuntur, *repertorium brevissimum* sufficit, nam satis erit notare in folio annum rationis positae et diem rationis approbatae;

e) pro loculo VI. *repertorium nomina recenseat sponsorum* cuiuslibet anni ordine chronologico, quo copulatio contigit;

f) pro loculo VII. *repertorium separatum necessarium non est*; sed sufficit *repertorium commune*, quod e protocollo gestorum sequenti conficitur modo:

anno absoluto tituli materiarum vel personarum vel locorum, prouti in protocollo gestorum in rubrica »Signum« occurrunt, simul cum numero corrente et numero loculi in parvis *scidulis scribuntur, ordine alphabetico disponuntur, atque eodem ordine in libellum dictum repertorium ita referuntur*, ut in parte sinistra paginae isti tituli, in rubrica secunda iuxta titulum argumentum brevissime conceptum, in rubrica tertia numerus currens, in rubrica vero ultima numerus loculi notetur.¹⁾

¹⁾ Repertoriis modo praescripto comparatis documentum quodlibet et scriptum quodlibet facili reperiri poterit negotio; e. gr. parochus novus conficere desiderat fassiones pro assignanda congrua; ast absque fassionibus praedecessorum vix aut ne vix quidem atque multo cum labore illas conficiet; nunc recurret ad loculum archivii sub numero IV. sub titulo »beneficiatus« et statim in repertorii pag. 1. consignatas inveniet fassiones praedecessorum; si vero de proventibus stolae certior esse vult, in eodem repertorio sub num. 6. consignationes desideratas inveniet;

vel si sponsus x y documenta matrimonialia petit, parochus in loculo sub num. VI. habebit repertorium, ubi nomina sponsorum ordine alphabetico consignata sunt, quo inspecto facile scripta requisita inveniet;

si agitur de alia re, de relationibus ad ordinariatum vel ad potestatem civilem, v. gr. de collectis expeditis, vel de schola, vel de scriptis et actis, quel ad scripta sub I—VI. pertinent tunc repertorium adhibebit ad num. VII., in quo materiae ordine alphabetico dispositae sunt; in illo requiret nomen »collecta« vel »schola«, vel »fundatio missae« statimque cognoscet numerum currentem, quo cognito in protocollo gestorum de actis circa collectam vel scholam vel fundationem sciscitabitur, vel si necessarium erit, loculum adibit sub num. VII., unde cognito anno et numero corrente facile scriptum ipsum eruere poterit.

5. De regesto.

Regesto cura pro archivio rite ordinato perficitur atque absolvitur. Est autem regestum *discriptio omnium documentorum, actorum et librorum*, qui in archivio depositi sunt.

Quoad regestum attendendum est:

a) Primo describi debet *locus* archivii; an sit conclave separatum, an in domo parochiali, an in ecclesia? an fornice, portis ferreis, fenestris cancellatis praeditus?

b) deinde *archivium* ipsum describatur, utrum sit ligneum, an scrinium?

c) notetur *numerus documentorum*, quod documenta exarata sint in *pergamena*, quot in *charta*? ex quo *saeculo*?

d) idem valet de *numero scriptorum*, saltem *quot* scripta circiter adsint, vel *quot* fasciculi? ex quo *saeculo*?

e) numerentur archivalia, quae *formam librorum* habent, ut sunt urbaria, cartularia, i. e. monumenta et documenta in librum transscripta, chronicon, matriculae iuris localis, libri possessionum, libri rationum, inventaria, catalogi, antiphonarii, antiqua missalia, conciones, protocolla, scripta scientifica et similia; addi poterit *notitia temporis*, quo praedicti libri scripti fuerunt;

f) notetur *numerus matricularum*, addito anno, a quo inchoaverunt, signatis annis, quibus forte interruptae fuerint;

g) si parochia vetustiore possidet *bibliothecam*, notare oportet, num bibliotheca ordinata sit, num libri theologici vel alterius materiae praevalent, num dentur libri *antiquiores anno 1800*, num praesto sint *incunabula*;

h) deinde investigandum, existantne scripta exarata in *peculiaribus festis vel eventibus*, num prelo impressa, fors usque ad hoc tempus neque bibliographis cognita; ex quo *saeculo vel anno*? Libri huiusmodi, si maioris momenti sunt, describantur uberius adducendo *titulum, auctorem, locum, argumentum*.

Tali modo absolvitur regestum, quod pro cognoscenda historia locorum et populi permagni momenti esse potest. Formulare in appendice ad Synodum praebetur.

§ 4.

De instructione cooperatorum in gerendis negotiis parochialibus.

Non solummodo in casu, quo cooperatores ad parochiam promoventur, sed etiam in casu, quo propter mortem vel discessum parochi cooperator qua administrator parochiae constituitur, necesse est, ut omnia negotia parochi tum in administrandis bonis ecclesiasticis, tum in gerenda cancellaria bene noverit.

Quapropter iam Synodus prima¹⁾ parochos obligavit, ut cooperatores in omnibus negotiis parochialibus instruere haud neglegant. Cum vero haec Synodus secunda de istis negotiis toto titulo II. uberius disseruerit, necessariasque instructiones proposuerit, *serio volumus, ut cooperatores omnia huc pertinentia revera addiscant*. Qnem in finem mandamus:

a) Materia tituli II. obiectum sit *examinis* tum in seminario in examine e *theologia pastoralis*, tum in examine pro *concursu parochiali*;

b) *parochus* cooperatorem suum *in omnia negotia inducat*, *cooperator* vero parochum in istis negotiis gerendis libentissime *adiuvet*;

c) *parochus* procedat *gradatim*, ne *cooperator* propter multitudinem negotiorum, instructionum et formularium perturbatus animum despondeat;

d) procedere autem *parochus modo poterit sequenti*:

1. primo loco invitetur *cooperator*, ut in *transscribendis matriculis* parochum *adiuvet*;

2. *parochus* invigilante *cooperator* varios casus occurrentes *in libros ecclesiasticos inscribat*;

3. *cooperator testimonia conficiat* de baptismo, de sepultura, de copulatione, quae tamen a *parochus* accuratae revisioni subiiciantur;

¹⁾ Synodus pg. 174, c.

4. item cooperator *varias relationes* conficiat, quae singulis mensibus, vel quolibet tertio mense, vel quolibet anno ad varia officia transmittenda veniunt;

5. ulterius progrediendo parochus cooperatori ostendet librum, in quo *foundationes missarum* consignatae sunt, instruatque illum de *formalitatibus*, quae in erigendis foundationibus requiruntur, de investitione sortis vel in fundo vel in syngraphis publicis vel in instituto parsimoniali, de *vinculo syngrapharum* et librorum cassae parsimonialis, de requisitione fructuum sortis, deque divisione eorum inter participantes;

6. eodem modo parochus cooperatores *de debitis et debitoribus* informabit, deque modo progrediendi in casu, quando debitor summam restituit;

7. deinde parochus cooperatorem edocere poterit de *proventibus et expensis ecclesiarum*, deque necessariis probationibus expensorum;

8. huc pertinet *diurnale* dati et accepti, quod cooperatori ostendi atque explicari debet;

9. parochus cooperatorem paulatim de modo edocebit, quo *rationes ecclesiasticae* quolibet anno confici debeant; computum pro una vel altera ecclesia filiali cooperator ipse manu ducente parochus conficiat;

10. cooperator de variis quoque *fassionibus*, deque variis *censibus et vectigalibus* informari debet et quidem practice per explicationem legum et formularium;

11. *protocollum quoque gestorum* parochus a cooperatore non occultabit, sed cooperatori declarabit nec non scribere illum invitabit;

12. deinde parochus cooperatori varia *scripta conficienda* permittet invigilabitque illum, num scriptum quoad formam intrinsecam et extrinsecam rite exaratum sit;

13. *libros* quoque confraternitatum, associationum, sedilium in ecclesia, publicationum dominicalium, memorabilium aliosque parochus cooperatori non *solummodo, inspiciendos sed etiam scribendos ostendet*;

14. idem valet de *protocollo nupturientium*;

15. ultimo cooperatorem *de registratura et archivio* informabit, tum de forma et constructione, tum de modo, quo varia scripta illuc reponuntur, de modo, quo repertorium conficitur nec non de via, qua scripta usui necessaria facili modo iuveniri possunt.

Hac vel simili via cooperato negotia parochialia omnia cognoscet, in iisque gerendis maiorem in dies dexteritatem sibi acquireret, de qua *dexteritate acquisita in testimoniis, quae cooperatori a parocho eduntur, mentio fiat.*

Conclusio.

Regi saeculorum, immortalis et invisibilis, soli Deo honor et gloria atque gratiarum actio pro adiutorio, quo Synodus haec secunda couenienter praeparari, legitime celebrari nec non ad felicem exitum perducere potuerit.

O dulcissimum Cor Jesu! per manus beatissimae Virginis Mariae constitutiones et instructiones huius Synodi omnes Tibi offero atque commendo supplexque peto uberrimas nec non efficacissimas gratias pro clero, ut mandata et consilia omnia, praecipue illa, quae ad doctrinam christianam pertinent, executioni ab illo mandentur, bona spiritualia multa procurentur et progrediendo in virtutibus christianis illuc omnes perveniant, ubi Te a facie in faciem videre atque in aeternum Tecum beati esse valeant. Fiat! Fiat!

Approbatio.

In Nomine Sanctissimae Trinitatis.

Nos Antonius Bonaventura, episcopus Labacensis, ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, Immaculatae Virginis Mariae, Sancti Ioseph, Patroni Carnioliae, Sanctorum Hermagore et Fortunati, Patronorum huius dioeceseos, nec non ad fidelium Nostrorum salutem, Constitutiones et Institutiones, quae in Synodo hac, Venerabili Clero assistente, promulgatae sunt, auctoritate nostra approbamus, confirmamus, ratas habemus ac constituimus, ut obligandi vim die 1. Ianuarii anni proxime futuri 1909 nanciscantur.

Datum Labaci die 28. Augusti 1908.

† **Antonius Bonaventura**
episcopus.

Andreas Kalan
praelatus et canonicus
Secretarius Synodi.

Dr. Franciscus Ušeničnik
Rector Collegii S. Stanislai
Notarius Synodi.

Appendices.

Dodatek I.

Cerkveni sedeži.¹⁾

Kakor ste, gospodje, pri sinodi želeli, se Vam poda red za cerkvene sedeže v slovenskem jeziku in tudi obrazec za zapisnik cerkvenih sedežev.

I.

Red za cerkvene sedeže.

Da se preprečijo neljubi prepiri, ki radi porabe cerkvenih sedežev prehitro nastanejo, se je v tem oziru določil nastopni red:

1. Klopi so lastnina cerkve, ker so cerkvena oprava. Dohodki od klopi so del cerkvenih dohodkov. Klopi se napravljajo in popravljajo na stroške cerkve. Nihče ne sme v cerkvi postaviti svoje lastne klopi.

2. S klopmi razpolaga cerkveno predstojništvo, namreč župnik in ključarja. Verniki si pridobe le pravico porablje-
vati sedeže; zato pa ne more in ne sme nihče sedeža svoje-
voljno menjati, ali sedež prodati, ali porabo drugim prepustiti.

3. Pravica do sedeža se v naši škofiji redno le po javni dražbi dobi; dobi jo pa oni, ki zanj največ ponudi; dobiti jo morejo le osebe, (ne pa rodovine ali hiše); prednost imajo posestniki, ker so oni najbolj zavezani prispevati za cerkvene potrebe; za njimi so osebe, katere v župniji stalno prebivajo; osebam iz drugih župnij se sedeži navadno ne prodajajo; vsaka oseba si more samo en sedež pridobiti, in sicer moška oseba na moški strani, ženska pa na ženski.

¹⁾ Ad pag. 19., § 4, De ordine quoad sedilia.

4. V zakristiji, v ^{prezbloupi}svetišču in na pevskem koru se sedeži nikdar ne ^{prodajajo}prodajajo, razen v slučaju ^{silne potrebe}silne potrebe; pa tudi v tem slučaju se ne prodajo do smrti, ampak samo za eno leto, ako se določena pristojbina plača.

5. Brezplačno se pridrži sedež za patrona, za ključarje, za učitelje, ki morajo otroke nadzorovati, in morda še za kako drugo osebo; patronu naj se sedež na bolj častitljivem kraju odloči; župnikove postrežnice naj se ^{ne stavijo nad ostale župljane}ne stavijo nad ostale župljane; v župnijah, kamor v poletnem času mnogo tujcev zahaja, naj se ^{ima nanje ozir}ima nanje ozir, da se ne odbijejo od službe božje; pripraviti se jim more cerkveni kor, zakristija ali prostor nad njo.

6. Pravica do sedeža preneha ^{ipso}ipso:

- ako uživatelj umrje;
- ako se ji uživatelj odpove;
- ako uživatelj od vere odpade;
- ako se ^zzbog kakoršnegakoli vzroka iz župnije ^{izseli}izseli.

7. Pravico do sedeža more župnik preklicati:

- ako uživatelj po trikratnem opominu ne plača pristojbine;
- ako je uživatelj pravico do sedeža drugi osebi prepustil;
- ako je svojevoljno sedež pre naredil ali ga zaprl;
- ako je več časa, vsaj pet let, iz župnije odsoten, pa se nič ne oglasi;
- ako mora župnik iz kateregakoli razloga klop drugače razvrstiti, ali morda kako ^{odstraniti}odstraniti; vendar pa mora v tem slučaju uživatelju dati prvi sedež, ki se izprazni;
- ako se ^{proglasen za izprijenega ali obsojenega}uživatelja iz cerkve izobčili.

8. Javna dražba naj bo vsako leto ob koncu meseca decembra in se more novi red vsotej s 1. januarjem začeti; dražba naj se dvakrat, t. j. dve nedelji zapored s prižnice oznani; v oznanilu naj se točno označijo sedeži, ki pridejo na dražbo.

9. Vsota obljubljena na dražbi, se mora v enem letu ^{poplačati}poplačati, razen te vsote se plačuje še vsakoletna pristojbina v znesku, ki je v dotični župniji navaden, ako se je sedež v teku leta iz kateregakoli razloga izpraznil, plača ob koncu

leta pristojbino vernik, ki je sedež porabljal; prednost ima družina poprejšnjega upravičenca.

10. Nihče ne more zahtevati, da se mu, ko sedež izgubi, povrne vsota, določena po dražbi. Izvzet je le slučaj smrti ali odselitve, ako dotičnik sedeža, drago kupljenega, še ni rabil deset let; v tem slučaju se vsota na deset delov razdeli in se uživateliu po številu let povrne.

11. Za slučaj preprirov se uživatelj odpove pravici, za teči se k svetni gosposki; ampak sklicevati se more na dekana kot na prvo prizivno mesto, ali pa na škofijstvo kot na drugo in zadnje prizivno mesto.

12. Župnik naj ima knjigo, iz katere so razvidni sedeži, upravičenci za porabo in odplačevanje pristojbine.

13. Nujno se želi, da se ta red vpelje povsod; kjer je sedaj navada, da je sedež prepisan na hišo, je po smrti očetovi ali materini sedež izprazen in se proda na dražbi, razen ako je sin nastopil gospodarstvo hiše, ker v tem slučaju more pridržati sin sedež očetov, njegova žena pa sedež materin, toda le za večjo letno pristojbino, kakor jo določijo župnik in ključarja, ako se brani plačati napovedano pristojbino, se sedež na dražbi proda.

14. Kjer pa župljani trdijo, da so sedeži njihova last, pa kupčujejo z njimi, jih poljubno v najem dajejo ali kot dedščino zapuščajo, je to necerkvena krivična razvada; v tem slučaju se dotičniki prosijo, naj sedeže prepuste cerkvi za malo vsoto ali pa v oporoki; strogo pa se prepoveduje kupčevanje in barantanje s sedeži; kdor se sedežem kupčuje, izgubi pravico do njega.

15. Ta red naj se vsako leto pred dražbo javno prečita, da se ne bo nihče mogel pritoževati, češ, da cerkveno določenega reda ni poznal.

Župnik mora imeti pribešen zapisnik sedežev. Obrazec je obložen v II. priročniku (C. 1468).

Obrazec za zapisnik sedežev v cerkvi.

Naj podam še obrazec za zapisnik sedežev v cerkvi. Obrazec je sestavljen tako, da se vjema s sedanjim redom za sedeže.

moja se opomni, da jo ta cerkvi viceren običaj; prvo se

(Obrazec za zapisnik sedežev v cerkvi.)

Klop na (moški) strani: (4)

Upravičenca		Dobil pravico		Izgubil pravico	
Ime, stan	bivališče, hišna št.	kako	kdaj	zakaj	kdaj
Ivan Jereb zidar	Zgoša 35	po dražbi	30./12. 1906.		
Juri Kolar posestnik	Poljče 20	po očetu	14./8. 1892	odšel v Ameriko	2./8. 1910
Josip Gašperlin posestnik	Zgoša 40	po dražbi	30./12. 1910		

[illegible]

Dodatek II.

O pokopališču.

Ker je sinoda določevala o cerkvi in o njeni notranji opravi, naj se v dodatku podajo glavna navodila za pokopališče, ki je tudi v tesni zvezi s cerkvijo. Sinoda naj pove, kako se določi lastninska pravica pokopališča, kako se napravi novo in razširi staro pokopališče, kak naj bode red na pokopališču, komu se cerkveni pogreb odreče in kako naj se vodi grobna knjiga.

I.

Pokopališče.

I. Lastninska pravica.

a) Po cerkvenih določbah.

Pokopališče, ki se je zgradilo po dovoljenju škofijstva in se blagoslovilo po škofu samem ali po od njega pooblaščenem duhovniku, je v zmislu cerkvenih določil *res sacra, locus religiosus*, vel sacer in kot pod škofovo jurisdikcijo — cerkvena last. Po blagoslovljenju se namreč odtegne posvetni rabi in se posveti bogoslužju, iz posestva ljudi postane cerkvena last. Tu velja pravilo kanonistov: *Coemeterium fidelium sepulturis destinatum episcopi vel presbyteri ab eo delegati benedictione initiandum est: quo facto religiosi loci rationem habet et ecclesiastico juri subest.*

b) Po državnih določbah.

Država razločuje med takozvanim Kommunal-Friedhof, ki ga je zgradila občina, in konfesionalnim pokopališčem, ki je cerkvena last. Prvi nimajo nobenega verskega značaja, drugi so pa povsem verskega značaja.

Konfesionalno pokopališče pa je tedaj,

1. ako je svet pokopališča vknjižen na cerkev kot lastnico;

2. če je bil svet določen (gewidmet) za pokopavanje župljanov in se je temeljem take določilne (namenilne) listine ali takega reverza cerkveno blagoslovil (tudi v slučaju, da je vknjižen na občino). — (Upravno sodišče ddto. 19. maja 1882);

3. ako je pokopališče zgradila cerkvena občina in tudi dalavknjižiti na cerkveno občino (Pfarrgemeinde) ali če je vknjiženo kot last cerkvene občine. (Upravno sodišče ddto 30. septembra 1885, št. 2475; 18. decembra 1881, št. 3324);

4. ako je cerkev vedno pobirala grobnino, nastavljala grobokopa, odkazovala grobišča, skrbela za red na pokopališču. (Upravno sodišče 22. febr. 1895, št. 958);

5. če je pokopališče tik cerkve, ker se tedaj smatra kot cerkveni svet. (Upr. sodišče 2. marca 1895, št. 1113);

6. če je pokopališče vedno bilo v cerkvenem inventarju kot cerkvena lastnina zapisano. (Upravno sodišče 22. februarja 1895, št. 958);

7. če je bilo pokopališče narejeno na cerkvene stroške, ali pa s cerkveno konkurenco, t. j. ako so za to prispevali po konkurenčni postavi k temu zavezani: cerkev, farani in morda patron. (Upravno sodišče 8. februarja 1888, št. 186);

8. če je pokopališče bilo narejeno pred l. 1870., v katerem letu je državna postava z dne 30. aprila napravo, oskrb in sanitarno nadzorstvo občinam v lastno področje izročila, je smatrati cerkveno, in nasprotno bi se moralo dokazati. (Upravno sodišče 2. marca 1895, št. 1113);

9. če je bilo pokopališče na občinske stroške narejeno, pa je bilo blagoslovljeno le s pogojem, da bode cerkveno, in se je občina s posebnim reverzom v to zavezala. Taka konfesionalna pokopališča so tudi po državnem pravu cerkvena naprava, katero opravlja cerkev sama. Župnik ima pravico določevati mesta za grobove itd. (Upr. sodišče dne 7. novembra 1883, št. 2556.)

Komunalno pa je pokopališče, ako ga je naredila polit. občina v zmislu § 3. zakona z dne 30. aprila l. 1870. iz

sanitarnih razlogov ali je povečala že obstoječe, ne da bi pri tem sodelovali drugi faktorji.

V tem slučaju je pa občina popolna lastnica in upraviteljica pokopališča. Tudi državna oblast nima nobene ingerence pri njem, izvzemši sanitarne in stavbinske naredbe. (Upr. sodišče 19. maja 1882. B. 1441.)

Sicer pa ima občina po zakonu z dne 30. aprila l. 1870. v zdravstvenem oziru čuvati tudi nad cerkvenim in konfesionalnimi pokopališči in se v tem oziru vsakatero pokopališče smatra kot zdravstvena naredba.

II. Naprava novih pokopališč in razširjevanje starih.

Iz doslej povedanega je pač razvidno, da je potrebno, da cerkev v slučaju potrebe sama zgradi pokopališče, da naj torej cerkveno predstojništvo vso skrb na to obrne, da pokopališče ostane ali pa postane cerkveno, naj se že napravi novo ali razširja staro. V ta namen naj se ne štedi s cerkvenim premoženjem, ako je isto na razpolago. Ako cerkev sama nima zadostnega premoženja, izkuša naj se z občino doseči kompromis. Cerkveno predstojništvo naj obljubi, da bode za pokopališče preskrbelo potrebno zemljišče, občina pa naj pokopališče obzida — ali nasprotno. Za pogoj cerkvenega prispevka, naj se vedno zahteva, da se pokopališče pripiše cerkvi. Ker občine navadno niso premožne ter se boje visokih naklad, tako pogodbo navadno rade sklenejo. V nasprotnem slučaju, ko bi bila občina sama primorana pokopališče plačati in bi cerkev kar nič ne prispevala, bi pa tudi popolnoma opravičeno rekli: Kar smo mi plačali, je naše, ni cerkveno.

Za razširjenje pokopališča se dobi prostor tudi s silo — razlastninskim potom.

Ako v slučaju potrebe cerkev sama zgradi pokopališče, da more na pokopališču ločiti katoličane od nekatoličanov, samomorilce, nekrščene otroke, ji občina tega ne more zabraniti. (Upravno sodišče dne 24. junija 1903, št. 7054.)

V svrhu zgradbe naj cerkveno predstojništvo:

1. Izbere primeren prostor ter predvsem pokliče krajno stavbno komisijo, da se izjavi glede prostora.

2. Pri okrajnem glavarstvu naznani, da ima namen zgraditi novo pokopališče ter priloži:

- a) situacijski načrt;
- b) tabelarični izkaz iz mrtvaške knjige od preteklih 20 let;
- c) pismeno izjavo krajne stavbinske komisije;
- d) proračun o stroških ter prošnjo za dovoljenje naprave ali eventualno, da se uvede konkurenčna obravnava.

3. Okrajno glavarstvo pošlje komisijo, obstoječo iz komisarja, okrajnega zdravnika, in državnega tehnika, ki na licu mesta preišče prostor, določen za pokopališče in druge zadeve.

O tej komisiji se napravi zapisnik, ki obsega:

- a) vsoto, ki jo mora cerkev dati za pokopališče, oziroma da ni zmožna ničesar prispevati, kar se določi po zadnjem potrjenem cerkvenem računu;
- b) določbo, kako se bo delo oddalo;
- c) izjavo cerkvene občine, ali bo vožnjo sama preskrbela (Hand- und Zugarbeiten), ali bo le plačala v to določeno vsoto;
- d) izjavo vseh pričujočih, da je naprava pokopališča potrebna.

4. Poleg državnega dovoljenja je treba tudi cerkvenega dovoljenja in ne samo za zidanje, ampak tudi za vsoto, ki jo ima cerkev dati za napravo iz lastnega premoženja.

5. Ko prejme cerkveno predstojništvo omenjeno dovoljenje, odda delo. V to svrhu se zopet pokliče komisija, obstoješa iz komisarja, patronovega zastopnika, in državnega tehnika.

6. Napravi se zapisnik, v katerem se natančno določijo vsi pogoji. Podjetnik mora priložiti 10 odstotkov kavcije. Cerkveno predstojništvo mu da nekolkovano potrdilo o prejeti vsoti.

7. Delo nadzoruje zastopnik patronov ali župnik sam.

8. Po končanem delu se naznani glavarstvu, ki pošlje komisijo, da delo potrdi in kolavdira.

9. Prostor, namenjen za katoličane, se dá blagosloviti.

10. Po kolavdaciji se pošljejo vsi računi potom glavarstva na deželno vlado, da izplača eventuelno tangento javnega patrona.

11. Ko mine čas, ki je bil določen za 10 odstotni vadij, se prosi za sklepno kolavdacijo. Ako ni nobenega zadržka, se prosi, da se sme kavcija podjetniku izplačati.

12. V zemljiški knjigi se vknjiži pokopališče na cerkev.

V slučaju, da ne dela cerkev novega pokopališča, ampak le občina, naj župnik vsaj toliko poskrbi, da mu bo dala občina reverz, da ne bo ovirala cerkve v izpolnjevanju cerkvenih določb glede pokopališča.

Kar velja o napravi novih pokopališč, velja tudi o razširjevanju starih pokopališč. Tudi to se mora izvršiti konkurenčnim putem. Na Kranjskem po dosedanjem običaju prispevajo politične občine kot farne občine.

III. Red na pokopališču.

1. Sredi pokopališča naj bo križ — ali če je mogoče kapelica. Dunajski prov. cerkveni zbor pravi: »Decet omnino, ut in quovis coemeterio adsit sacellum decenter instructum, ubi pro animabus defunctorum, quorum corpora ibi locorum tubam mire sonaturam expectant, hostia propitiatoria statis temporibus offeratur.« (Cap. XV., 2.)

2. Poleg križa ali kapelice naj so grobišča za duhovnike.

3. Ob zidu naj bo prostor za rakve in družinske grobove.

4. Določi naj se prostor za nekrščene otroke, drugoverce in samomorilce.

5. Na pokopališču mora biti tudi mrtvašnica.

6. Redoma naj se pokopava v vrsti. Vrste naj se natančno s številkami na zidu označijo in natančno določi razdalja posameznih grobov. Vrsta za odrasle naj ne zavzema pod 2'50 m širjave in razdalja od srede do srede groba naj ne iznaša pod 1'40 m. Grobovi za odrasle naj se kopljejo 2 m globoko. Pri otrocih do sedmega leta naj se napravi

vrsta široka ne pod 1'60 *m* in razdalja groba ne pod 0'90 *m*. Grobovi za otroke naj se napravljajo vsaj 1'20—1'50 *m* globoko po velikosti otrok. (C. kr. deželna vlada v Ljubljani, 3. aprila 1900.)

Po številu župljanov naj bo primeren del pokopališča odločen samo za otroke.

Pokopališčne rede smo na poziv politične oblasti morali izdelati leta 1900. Sedaj imamo potrjene. Ravnajmo se po njih, in zato samo par opazk:

Družinska grobišča naj se ne oddajajo hišam, ampak le samo družinam in nikdar dalje kot za 50 let. Po preteku te dobe pride naj grobišče zopet cerkvi v last. Kadar se družinsko grobišče oddaja, naj se napravita dve izročilni listini. Ena se odda stranki, druga naj se skrbno hrani v župnem arhivu. Da se cerkev obvaruje pravn, naj se v izročilni listini natanko določi, kdo izmed družine ima pravico pokopan biti v družinskem grobišču. Naj se ne pozabi na izrečno opazko, da se smejo v družinsko grobišče pokopavati edino le umrli, ki imajo pravico do cerkvenega pokopa, nikakor pa ne samomorilci ali pa umrli, ki iz drugih vzrokov ne morejo biti deležni cerkvenega pokopa. Državna oblast namreč izrečno dovoljuje, da se v lastna grobišča smejo pokopavati drugoverci in samomorilci. Temu se lahko ognemo ter se obvarujemo mnogih nepravil, ako točno sestavimo pogoje, pod katerimi se grobišča oddajajo. Sicer pa, ako pokopališče ni prostorno, naj se družinska grobišča sploh ne oddajajo. Cerkev pa ima od primerno visokih taks, ki se plačujejo za grobove izvan vrste, največ dohodkov. Na deželi naj bi taksa za grob izvan vrste znašala 10 kron. Za družinska pokopališča naj bi se za vsak grob nastavila taksa 100 K in tudi več.

Za pokopališče naj bi cerkveno predstojništvo imelo poseben fond in posebne račune. V pokopališčni fond naj bi se stekale takse za družinska grobišča, grobove izvan vrste, ter pristojbine, katere naj bi se pobirale od vsakega pogreba. Fond bi se smel rabiti edino le za vzdrževanje in razširjenje pokopališča, oziroma mrtvašnice in napravo gro-

bokopnega orodja. Le z dovoljenjem knezoškofijstva bi se smel preostali znesek obrniti za druge cerkvene potrebe. Grobna knjiga je neobhodno potrebna pri večjih pokopališčih. Pri malih župnijah iste ni potreba, ker se iz mrtvaške matice vedno lahko dokaže, kdo je v grobu pokopan. Župnik naj skrbno pazi na grobne spomenike. Preden se spomenik postavi, se mu mora v odobritev predložiti načrt in napis. Izrečno naj pove strankam, da bo spomenik smel le toliko časa ostati na mestu, dokler se grob ne prekoplje.

IV. Pogreb.

Komu se odreče cerkveni pokop.

1. Vsem, ki so umrli zunaj cerkve;

- a) vsem nekrščenim, tudi otrokom krščenih staršev;
- b) vsem javno izobčenim, ako niso pred smrtjo razodeli nobenega znamenja kesanja in želje po spravi s cerkvijo;
- c) krivovercem, razkolnikom in odpadnikom, ki so bili očitni in znani pristaši kake ločine in so tudi kot taki umrli. (Njihovi otroci, ako še niso formalno pristopili k ločini, se morajo cerkveno pokopati, ako ni kakega drugega zadržka.)

2. Vsem cerkvenim udom, ki so umrli kot očitni grešniki, namreč:

- a) vsem v dvoboju padlim, in sicer brezpogojno, če so tudi kazali kesanje in bili celo izpovedani ter dobili odvezo;
- b) samomorilcem, ako so se popolnoma premišljeno umorili in niso pred smrtjo razodeli nobenega znamenja kesanja. Tu se je ravnati po izreku zdravnikov. V dvomu se presumira nerazsodnost, ter se mu dovoli cekrveni pokop, toda le tiho, brez vsake slovesnosti;
- c) očitnim in notoričnim grešnikom, ki so umrli brez kesanja. Nepokornost mora biti pa obče znana, da bi cerkveni pokop povzročil pohujšanje;
- d) onim, ki so se zavedali smrtne nevarnosti, pa so trdovratno odklonili prejem sv. zakramentov in to pred pričami;

e) onim, o katerih je obče znano, da tudi enkrat v letu niso prejemali sv. zakramentov in so brez znamenja kesanja umrli.

Župnik pa ne sme nikomur odreči cerkvenega pokopa, dokler ni zadeve sporočil ordinariatu ali, če je oddaljenost prevelika (črez 4 milje), vsaj dekanu.

Cerkvene določbe so gotovo vsakemu znane. A v praksi ni enotnega postopanja, kar povzroča med verniki veliko opravičenega ogorčenja.

Pokop drugovercev na katoliškem pokopališču se vrši na za take določenem prostoru.

Izvzet je le slučaj: ako se ima pokopati v družinsko rakev, in ta slučaj ni izvzet po posebni pogodbi; cf. zgoraj.

Pokop takih, o katerih ni znano, kakšnega veroizpovedanja so bili, se izvrši tiho, brez vsake slovesnosti.

II.

Grobna knjiga.

Grobna knjiga prikazuje, v katerem grobu je ta ali oni mrlič pokopan. Zato izkazuje ona ime mrliča, kraj smrti, starost njegovo, čas pokopa in grob. Da se grob označi, zato ima natančno označeno skupino pokopališča, vrsto v tej skupini in številko groba.

V velikih župnijah, posebno v mestih, je taka grobna knjiga naravnost potrebna, v manjših pa vsaj koristna. Zato naj sledi obrazec zanjo:

Grobna knjiga

pokopališča v

[illegible]

Dodatek III.

O cerkvenikih, orglavcih in o cerkveni glasbi.

O cerkvenikih in orglavcih se je pri sinodi razpravljalo na temelju izvestja konference gg. dekanov v Ljubljani v l. 1906. Predloženi red je bil gospodom všeč. Izrazili ste željo, naj se natisne v slovenskem jeziku, da se more dati v roke cerkvenikom in orglavcem. Tej želji rad ustrežem in zato se v dodatku ponatisne slovenski prevod latinskega teksta.

A.

O organistu in cerkveniku.¹⁾

I.

O podelitvi službe.

Glede osebe, kateri se more po pravici podeliti služba organista in cerkvenika, veljajo sledeča pravila:

- a) Oba izbere, postavi in odpusti župnik s ključarjema; ti naj sestavijo podelilni odlok in naj skrbе, da se v tem odloku natanko razložę dolžnosti, bremena, dohodki, način odpustitve ali odpovedi. Na ta način naj se preprečijo prepiri in neprilike;
- b) občini v tem oziru ne pristoją nikaką pravica, tudi ne v slučaju, če organist ali cerkvenik dobiva celoma ali deloma plačo od občine; izvzeti so slučaji, v katerih se je pravica pravno pridobila;
- c) kar o občini, velja tudi o patronu;
- d) ali je organist pri cerkvi potreben, o tem razsodi ordinariat;

¹⁾ Synodns II., pg. 38—49.

e) pravica do razsodbe, ali mora občina vzdrževati cerkvenika, pripada državni oblasti, ne občini;

f) ob nastopu službe poda organist in cerkvenik v roke župnika in ključarjev obljubo, da bo svojo službo zvesto izvrševal; ta obljuba se zgodi lahko na sledeči način:

»Jaz N. N. obljubim pred Bogom vsevednim in vsemo-
gočnim, da bom svojim cerkvenim predstojnikom pokoren
v vsem, kar zadeva mojo službo in pravo krščansko življenje,
da bom cerkvene predmete, moji skrbi izročene, vestno varoval
ter vsem dolžnostim v polnem obsegu zadoščal.«

II.

O življenju in raznih odnošajih organista in cerkvenika.

Ker cerkvenik in organist služita cerkvi, je samo po sebi jasno, da mora biti njuno življenje neomadeževano in odnošaji do duhovnikov in do ljudstva urejeni. Raditega ukazuje sinoda župnikom, da se potrudijo obema naslednji pouk podati:

- a) Cerkvenik in organist bodi neomadeževanega življenja, v vsem bodi vdan Cerkvi in z lepim zgledom naj sveti vernemu ljudstvu;
- b) raditega naj ga navdaja čista vnetost za Boga in hišo božjo, v vseh dolžnostih naj bo zadostno poučen, za vse pripraven in vedno pripravljen;
- c) cerkvenik in organist naj se trudi za pravo pobožnost s pomočjo vsakdanje molitve in pogostejšega prejetja sv. zakramentov; kajti pobožnost s ponižnostjo, previdnost, treznost, zdržnost, varčnost, zvestoba in ljubezen do stanovskih dolžnosti je neobhodno potrebna vsem kristjanom, tembolj pa osebam, ki so odbrane za cerkveno službo;
- d) če ima eden ali drugi rodbino, je za izpodbudo ljudstva jako želeti, da bodi življenje v družini v resnici krščansko in da soproga in otroci, ali vsaj otroci hodijo vsak dan k sveti maši;

- e) obleka obeh ne bodi zamazana, pa tudi ne razkošna, ampak stanu primerna in snažna; pri svetih opravilih naj ne ima prstana, razen če je oženjen; roke naj ima vedno umite, zlasti ob času, ko pripravlja hostije za sv. mašo, ali kadar prejme cerkvena oblačila, morda krasna in dragocena; kadar jemlje v roke dragocenejši velum, knjige in ob velikih cerkvenih praznikih naj rabi snažne bele rokavice;
- f) del in opravil, katera se manj prikladajo njegovi službi, in katera bi ga odvrčala od stanovskih dolžnosti, naj ne sprejema; seveda je močno želel, da zna kako rokodelstvo, n. pr. krojaštvo, vrtnarstvo, ali da ima kot organist sposobnost za službo občinskega tajnika, ali da se usposobi za druge službe pri raznih društvih kot zapisnikar, blagajnik i. dr.
- g) stanovanje naj ohrani vedno snažno, brez župnikovega dovoljenja naj ne sprejema k sebi na stanovanje nobene osebe kakršnegakoli stanu; toliko bolj naj ne dopušča sumljivih shajanj, zlasti shajanj mladine obojega spola v svoji hiši ali svojem stanovanju;
- h) liste, časnike in knjige naj si nabavlja in bere ali v hišo pripušča le take, ki so vsestransko dobri in dovoljeni;
- i) cerkvenik in organist naj izkazuje točno pokorščino župniku v vsem, kar spada k službi in zglednemu krščanskemu življenju; do kaplanov in drugih duhovnikov naj se vede po dolžnosti spoštljivo in naj njihovim službenim zahtevam rad ustreže;
- k) razna poučenja od strani župnika glede izvrševanja službe, dalje opomine, opomnje in tudi morda posvarila naj sprejme pripravnega duha, brez mrmranja in ugovarjanja; jezo, ki bi se morda vzbudila, naj krepko zatira, opraviči naj se pa mirno in spoštljivo, in če misli, da je bil brez zadostnega vzroka in po krivici oškodovan ali ponižan, naj se na prikladen način pritoži na višje mesto, na dekana, arhidiakona ali na škofijstvo in naj bo vedno pripravljen nesporazumljenja mirnim potom poravnati;

- l) nasproti župljanom bodi cerkvenik in organist prijazen in vljuden; varuje naj se pa razuzdanih mladeničev, pokvarjenih, vdanih pijanosti in nenravnosti; varuje naj se tudi ljudi in strank, sovražnih cerkvi in duhovnikom; previden naj bo v občevanju z ženskim spolom, zlasti z mlajšimi osebami, morda precej drznimi, da ga strast ne premaga in ne bo v pohujšanje vernikom in sebi v pogubo;
- m) po hišah župljanov naj ne pohaja, razen v potrebi in v službi; nikoli naj ne trati kakor iz navade časa v raznih hišah s praznim govorjenjem, opravljanjem ali drugimi neprimernostmi; tudi v gostilnah, četudi poštenih, naj ne poseda pozno v noč, ampak v pravem času naj odide domu; ogiba naj se popolnoma gostiln, v katerih fantje ali možje že vinjeni grdo govore, nesramno pojo, čez mero vpijejo ali se prepirajo; plesov naj se vedno varuje; nikoli naj ne gre na kraje, kjer se ples pripravlja;
- n) tudi s posli župnikovimi naj se predomače ne peča, naj se ne razgovarja prepogosto in predolgo z njimi, ampak le toliko, kolikor zahteva dolžnost, ko prihaja po vino za sv. mašo ali po ogenj k blagoslovu z Najsvetejšim;
- o) o službenih stvareh, n. pr. o spovedencih, obhajancih, o krstih in o drugih zadevah, ki jih je izvedel v službi, naj molči, da ne bo povoda za prepir in pohujšanje;
- p) po svoji službi je vezan, naznanjati drugim duhovnikom ali splošno vernikom odloke župnikove, ki se tičejo službe božje ali dušnega pastirstva;
- r) zbirka za cerkev ali za kak drug dober namen, naj nikoli ne pričenja na svojo roko.

III.

O dolžnostih organista.

Glede reda na koru in glede petja naj župnik skrbi, da pazi organist na naslednje:

- a) Na oni prostor kora, ki je odločen za organista in za pevce, naj ne pušča nikogar drugega; raditega se svetuje, da bodi ta del kora od drugega prostora ločen s pregrado, ki naj ima zaklenjena vrata;
- b) na prikladnem prostoru na koru naj se postavi omara, v kateri naj se hranijo skladbe, knjige in druge potrebne stvari, da ne bodo ležale na koru razmetane, se mazale, trgale in pokončavale;
- c) poskrbi naj se za zapisnik vseh pevskih priprav; v zapisniku naj se popišejo skladbe, knjige in vse, kar se je za pevce nabavilo, in sicer pod zaporednimi številkami; na vse cerkvi lastne tiskovine naj se namreč pritisne župni pečat in zapiše številka, da se morejo od drugih predmetov ločiti kot lastnina kora;
- d) da se ohrani red, da se prepreči nepotrebno govorjenje in ropot, kar bi motilo službo božjo, je povsem potrebno, da prihaja organist pred začetkom službe božje na kor, da pripravi pred začetkom opravila vse potrebno za pevce in tako zabrani motenje, ko se je služba božja že pričela;
- e) tako glede petja kakor glede glasbe imej organist pred očmi vedno cerkvene določbe, ki so bile v tem pogledu izdane, in katerih glavne navaja sinoda v naslednjem;
- f) organist naj odbere za petje besedilo, prikladno cerkvenemu času in delom sv. maše; pri petih mašah bo rabil besedilo v latinskem jeziku; drugače pa in pri ljudskih pobožnostih bodi petje v narodnem jeziku; cerkvenega besedila ni dovoljeno preminjati ali celoma ali deloma izpuščati, ali red preobrniti; ni treba mnogo latinskih maš, toda kar jih ima, naj skrbi, da jih bodo pevci točno in natanko proizvajali; izgovarjave besed naj ne zanemarja, koralno petje naj po moči pospešuje;
- g) organist je dolžan natančno prepisati besedilo in note za posamezne glasove, da bodo pevci note imeli; vse liste, zaznamovane z župnijskim pečatom in s številko zapisnika, naj hrani v zaklenjeni omari, da se ne poizgube; stroški se plačujejo iz tekočih cerkvenih dohodkov;

- h) liste z notami in besedilom posojati sosednjim organistom ali raznim društvom bodisi za uporabo ali za prepisanje, ni dovoljeno brez izrečnega dovoljenja župnikovega;
- i) organist naj se ne plaši potrebnega truda, da pridobi zadostno število pevcev in jih v petju z vso marljivostjo izobrazí; pevske vaje pozno v noč niso dovoljene; tudi niso dovoljene vaje s posameznimi pevkami posebej; dalje ni dovoljeno vedno skupno in mešano klicati mladeniče in dekleta k izkušnjam, ampak da se zabrani pohujšanje, naj uči organist dekleta skupno ob istem času, mladeniče pa tudi posebej, izvzemši slučaj, da je radi pravilnega petja v cerkvi potrebno napraviti eno ali dve skupni izkušnji pevcev in pevk;
- k) organist bodi s pevci prijazen, krotak in potrpežljiv; nikogar naj ne predpostavlja drugim, ga povzdiguje ali kara; morda nastale prepire naj mirno poravná; naj ne dopušča, da bi pevci sami izbirali pesmi, niti njegova žena, ampak ozira naj se na želje pevskega zbora in sam odloči, kaj se bo pelo;
- l) kot pevca ali pevko naj brez župnikovega dovoljenja ne pripušča in ne odstavlja nikogar in tudi ne dopušča, da bi pomagali v sosednjih župnijah; v pevski zbor naj se jemlje le osebe, ki so resnično pobožne in ne-omadeževanega življenja; osebe pevskega zbora, ki bi dajale pohujšanje, mora naznaniti župniku; splošno na skrbi z največjo pozornostjo za dobro ime svojega zbora;
- m) organist imej dnevnik, v katerega zapisuj določene pesmi za vsako nedeljo in vsak praznik, za procesije in druge pobožnosti; pred vsako nedeljo naj dá zapisnik potrditi župniku;
- n) organist naj hrepeni po vedno večji popolnosti v svoji stroki, zato naj nikdar ne zanemarja teoretične in praktične izobrazbe, ampak naj jo vsak dan nadaljuje; zahaja naj rad k poučnim tečajem, ki se večkrat vršijo za povzdigo cerkvene glasbe.

IV.

O dolžnostih cerkvenika.

Dolžnosti cerkvenikove so mnogovrstne. Župnik naj cerkvenika potrpežljivo in neutrudljivo poučuje o njih in ga večkrat nanje opozarja, da jih ne pozabi. Te dolžnosti so približno naslednje:

- a) Ob nastopu službe sprejme ključe cerkve, zvonika in zakristije od župnika, katerih brez župnikovega dovoljenja ne sme nikomur prepustiti;
- b) cerkvenik mora skrbeti za bolj ali manj slovesno zvonjenje, kakor je v navadi v škofiji in dotični župniji; zvonijo naj se točno ob določeni uri, da se vabijo verniki k sv. maši in drugim pobožnostim, ali da se ob sobotah in predpraznikih naznanja nedelja ali praznik; ob angelovem češčenju bodi zvonjenje kratko;

cerkvenik naj pazi, da se pri zvonjenju ne bo delala škoda zvonovom, n. pr. če se na eno stran zvona močnejše udarja kakor na drugo; mladeniče, ki radi večje slovesnosti navadno pritrkavajo, naj opozori na nevarnosti za zvonove;

zvonove je treba od časa do časa očistiti nesnage in s prikladnim oljem tečaje namazati; vrata pod in nad zvonovi morajo biti zaprta; nepripravni fantje in možje ali celo pijani naj se ne puščajo k zvonovom in tudi v zvonik ne; ob času svetega opravila ni dovoljeno ostajati v zvoniku;

možje ali fantje, ki pomagajo cerkveniku, dobe običajno ali dogovorjeno plačilo iz cerkvenih dohodkov;

- c) cerkvenik naj z izredno skrbjo pazi na javno uro v zvoniku; ob stalno določenih časih naj jo uravna, da ne bo radi cerkvenikove brezbrižnosti napačno kazala;

vsak mesec naj uro osnaži in s prikladnim oljem kolesje namaže;

o škodi, katera bi pretila ali bi se utegnila zgoditi zvonovom, uri ali zvoniku, naj čimprej obvesti župnika,

da se škoda ne poveča in za popravo ne nastanejo večji stroški;

- d) cerkvenik mora prav posebno skrbeti, da večna luč pred tabernakljem nikdar ne ugasne; raditega naj se ne le zjutraj in zvečer, ampak večkrat podnevi prepriča, ali luč ni ugasnila; raditega naj tudi večkrat priliva dobro olje, nov stenj vstavi in svetilko, kakor se spodobi, očisti;

če vise v cerkvi razen pred tabernakljem še druge svetilke pri oltarjih ali pred svetimi podobami, naj se tudi te ob gotovih časih prižgo in očistijo;

- e) po značaju praznika naj svečnike, več ali manj dragocene, pa vedno snažne, pripravi na oltarje in jih opremi s svečami;

kakor zahteva praznik, naj več ali manj sveč prižge; voščene kapljevine naj zbere ter shrani z nerabljivimi konci sveč vred in izroči župniku, da se prodajo; brez župnikovega dovoljenja naj ničesar ne prodaja, tem manj sam porabi, da ne pride v nevarnost greha božjega ropa;

- f) cerkvenik mora pravočasno pripraviti vse, kar je potrebno za sv. mašo, za deljenje sv. zakramentov, za pogrebe, procesije in blagoslovila in za vsa druga sveta opravila, kakor oltarje, prte, sveče, sveta oblačila, vodo, vino, hostije, vrčke, kadilnico s čolničkom, kadilo in ogenj, obrednik, mašno knjigo in druge knjige; župnik naj cerkvenika večkrat in pogosto prav potrpežljivo pouči in vedno nadzoruje, ali vse prav izvršuje, hrani in pripravlja;

- g) cerkvenik naj skrbi vestno tudi za snažnost, oltarjev, posod, svečnikov, spovednic, cerkvenega tlaka, sten, svetih oblačil, sploh vse cerkve, po navodih izkušenih mož;

- h) stroške za popravo in delo pri vsakoletnih velikih snaženjih cerkve plačuje župnik iz tekočih cerkvenih dohodkov; tudi priprave kupuje župnik, ako za en ali drugi manjši predmet ni dogovora za letno odškodnino; v tem slučaju kupuje dotične pomočke cerkvenik;

- i) ob nedeljah in zapovedanih praznikih, sploh ob vseh večjih cerkvenih slovesnostih naj rabi cerkvenik svojo cerkveno obleko; hoja njegova po cerkvi in zakristiji, zlasti ob času sv. maše bodi tiha in lahna; ako mora po potrebi vprašati ali na vprašanje odgovoriti, naj se zgodi natihoma in le kolikor je treba: ko hodi po cerkvi in kadar nima ničesar v rokah, naj ima sklenjeni roki; ko gre mimo tabernaklja, naj poklekne z enim kolenom, ako ni Najsvetejše izpostavljeno, kajti tedaj poklekne na obe koleni;
- k) cerkvenik naj pazi na mašne strežnike, da se bodo svetemu kraju primerno pobožno in zgledno obnašali, da se odgovorov natanko priuče in da bodo pri vseh svojih opravilih vernikom v izpodbudo, ne pa v pohujšanje;
- l) ako se pri oltarjih, cerkvenih oblekah, pri posodah, omarah, na zidu, pri oknih in vratih kaj poškoduje, naj cerkvenik to naznani župniku; vsako poškodovanje naj po svoji moči odvrča, pozimi naj odstranjuje sneg od cerkvenih zidov, spomladi pa izpleve travo ob zidovih, da ne zaide vlaga v zidove; pota okrog cerkve in na pokopališču naj ohranjuje čista in v redu;
- m) tudi drugih opravil, ki zadevajo cerkev in njene potrebe, n. pr. donašati in odnašati uradne poštne pošiljatve, naj se cerkvenik ne brani; ako so opravila izredna, za katere ob nastopu službe ni mogel vedeti, bo dobil primerno plačilo, za vsa druga opravila je pa nagrada že v dogovorjeni plači uravnana;
- n) če je cerkvenik zadržan svojo službo vršiti, n. pr. radi bolezni, vsled potrebnega potovanja, radi vojaških vaj, bo skrbel sporazumno z župnikom za namestnika; glede plačila za namestnika naj se že takoj ob sprejemu službe z župnikom dogovori, da ne bo prepira in odtujenja;
- o) pravica do dohodkov se začne od dne, ko cerkvenik dejansko nastopi službo; preneha pa s časom, kakor je bilo določeno v sprejemnem odloku.

V.

O plači.

Vsak delavec je vreden plačila. Ker organist in cerkvenik služita cerkvi, ju mora župnija z določeno zadostno plačo vzdržavati. Vprašanje o vzdrževanju je jako težko; vendar naj dušni pastirji ne zamude nobene ugodne prilike, da se vprašanje reši, ampak naj se na vso moč potrudijo, da se srečno reši.

Razmere v posameznih župnijah in sedanje stanje je pa tako različno, da škofijska sinoda ne more podati splošnih odredb, na katere bi bile vezane vse župnije. Raditega hoče sinoda le pokazati pot, po kateri naj izkušajo župniki priti do ugodne rešitve:

- a) Svetovati je, da se vsaj v manjših župnijah služba cerkvenika in organista strne v eno, kar se je v mnogih župnijah že zgodilo; v teh slučajih naj dobi organist pomočnika, ki bo opravljal cerkveniško službo ta čas, ko bo organist na koru;
- b) v župnijah, kjer nimajo hiše ali vsaj dosti prostornega stanovanja za cerkvenika in organista, naj župniki vse store, da se ta velika pomanjkljivost čimprej odpravi;
- c) župniki naj posebno skrbе, da se že obstoječi dohodki ohranijo neprikrajšani; ker so zlasti dohodki iz bire iz raznih vzrokov izpostavljeni veliki nevarnosti, naj župnik podpira cerkvenika in organista glede bire v denarjih in v pridelkih;
- d) župnik naj tudi skrbi, da se dohodki, kjer so tako pičli, da ne zadostujejo za cerkvenika ali organista in družino, zvišajo na primerno vsoto;
- e) tako povišanje se bo posrečilo potom skladne obravnave, ki jo razpiše c. kr. deželna vlada, v vseh onih župnijah, v katerih župljani ljubijo cerkev, njen sijaj in snažnost, petje in glasbo in raditega vse to poželé; ako župnik dvomi o taki naklonjenosti, naj jo izkuša varno in previdno vzbuditi; samo po sebi je umevno, da morata biti organist in cerkvenik v izvrševanju svojih dolžnosti tako

vestna in v občevanju z ljudstvom tako vljudna in prijazna, da ju bo ljudstvo čislalo in spoštovalo;

- f) želeli je, da se v posameznih župnijah ustanovi Cecilijino društvo, ki naj v prvi vrsti skrbi za povzdigo cerkvene glasbe, pa tudi dela za povišanje dohodkov, s katerimi bo organist mogel zadovoljen biti, in sicer po letnih doneskih članov ali zbirkah po župniji;
- g) župnik naj skrbi, da imovitejši župljani s prostovoljnimi doneski sčasoma povečajo glavnico, iz koje obresti bi se vzdrževal organist;
- h) vsi duhovniki, zlasti župniki imajo dolžnost, da kolikor morejo, podpirajo podporni društvi, ki so ji ustanovili cerkveniki in organisti, da svoje bedno stanje izboljšajo;
- i) kjer dopuščajo cerkveni dohodki, ne bo napačno, če se organista in cerkvenika ob slovesnejših prilikah, n. pr. o Veliki noči, ob Novem letu, po končanih šmarnicah, na godovni dan podeli v pomoč primerna denarna nagrada;
- k) župnik naj se potrudi, da pridobi za cerkvenika in organista še drugih virov dohodkov, n. pr. s kako službo v naših društvih, pri posojilnicah, pri občini;
- l) želeli je, da zna organist ali cerkvenik pošteno in primerno rokodelstvo, s katerim bi si mogel o prostem času več dohodkov pridobiti, n. pr. vrtnarstvo, krojaštvo, knjigoveštvo, urarstvo;
- m) župniki naj se ozirajo tudi na državne postave, ki bi se mogle tolmačiti v prilog cerkvenikom in organistom; ali pa bo zakon o zavarovanju za starost in onemoglost z dne 16. decembra 1906 rodil zaželjenih sadov, dvomijo mnogi; vendar naj se pa župniki trudijo, da se organisti, katerih plača znaša 600 K, vštejejo v število tistih, za katere hoče poskrbeti zakon o starostnem in onemoglostnem zavarovanju;
- n) močno je treba pohvaliti tiste župnike, ki so navkljub raznim težavam našli v svojih župnijah sredstva, s katerimi se je plača cerkvenika in organista na primerno stopnjo povišala.

B.

O cerkveni glasbi.¹⁾

Z orglavci je v tesni zvezi cerkvena glasba. Med sinodalnimi določili je ponatisnjena »Instructio super Musica Sacra«, v kateri je papež Pij X. l. 1903. za cerkveno petje in za cerkveno glasbo izdal obvezna določila. Na sinodi se je izrekla želja, naj se gospodom poda slovenski prevod tega obveznega pouka. Tej želji se rado ustreže.

I.

Splošna načela.

1. Kot bistveni del liturgične slovesnosti ima cerkvena glasba isti namen kakor liturgija vobče: čast božjo kakor tudi posvečevanje in izpodbujanje vernikov. Ista pomaga povzdigovati slovesnost in lepoto cerkvenih obredov, in čeprav je njen prvi namen, obleči v primerne melodije liturgični tekst, ki se ima podati vernikom, je vendar njen zadnji in pravi namen, povzročiti, da se tekst bolj okrepi, in tako more vernike bolj vnemati v pobožnosti in jih lepše pripravljati na prejem sadov milosti, ki so v zvezi s slovesnostjo presvetih skrivnosti.

2. Cerkvena glasba mora torej v najvišji meri obsegati one lastnosti, ki liturgijo splošno odlikujejo, namreč: svetost in lepoto zunanje oblike in, kar sledi iz obeh samo po sebi, splošnost.

Glasba mora biti sveta, to je, varovati se mora vsega posvetnega, ne le v načinu kompozicije, ampak tudi v petju.

Glasba mora biti prava umetnost; sicer nikakor ne more vzbujati v srcu onega učinka, radi katerega je cerkev glasbeno umetnost v svojo liturgijo sprejela.

Glasba mora biti splošna, t. j. smejo se sicer izražati v cerkvenih kompozicijah raznih dežel one posebnosti, ki

¹⁾ Synodus II., pg. 53—61.

spadajo k posebni nravi kakega naroda, vendar se pa morajo splošnemu znaku cerkvene glasbe v toliko pokoriti, da na tujega poslušalca ne napravijo neugodnega vtiska.

II.

Vrste cerkvene glasbe.

3. Te lastnosti so v najvišji meri v gregorijanskem petju in vsled tega je tudi isto v besede najboljšem pomenu rimsko cerkveno petje. Samo to petje je cerkev od svojih očetov podedovala ter ga hranila tekom stoletij z vso skrbnostjo v liturgičnih knjigah; to petje priporoča ljudstvu kot svoje lastno, to predpisuje izključno v posameznih delih liturgije. To petje so novejša raziskavanja, hvala Bogu, povzdignila na stopinjo prvotne čistosti.

Vsled tega je gregorijansko petje veljalo vedno za najpopolnejši zgled vsake cerkvene glasbe. Na tej podlagi je nastal po vsej pravici splošni zakon: Cerkevna kompozicija je tem svetejša in tem bolj liturgična, čim bolj se v svojem gibanju, v svojem mišljenju in okusu približuje gregorijanskim melodijam in nasprotno: čim bolj se oddaljuje od tega najpopolnejšega vzora, s tem manjšo pravico se sme uvajati v cerkev.

Starodavno, tradicionalno gregorijansko petje se mora raditega še pogostejše rabiti pri službi božji. Vsak naj bo prepričan, da cerkveno opravilo prav nič ne izgubi na svoji slovesnosti, ako ga samo ta način glasbe spremlja.

Posebno je treba gledati na to, da se gregorijansko petje zopet ukorenini med ljudstvom, da se ljudstvo zopet dejansko udeležuje bogoslužnih opravil v cerkvi, kakor je to bilo prej v navadi.

4. Zgoraj omenjene lastnosti ima v veliki m klasična polifonija, zlasti ona iz rimske šole, ki je v XVI. stoletju s Pierluigijem Palestrincem dosegla vrhunec svoje popolnosti, ki je pa tudi pozneje še ustvarila dela velike liturgične in glasbene vrednosti. Klasična polifonija se najbolj

približuje najvišjemu vzoru cerkvene glasbe: gregorijanskemu petju. Ravno zato pa tudi zasluži, da se v zvezi z gregorijanskim petjem uporablja pri najslovesnejših liturgičnih opravilih cerkve, kakršne so slovesnosti papeške kapele.

Tudi ta (klasična polifonija) mora zadobiti večjo veljavo, posebno v glavnih bazilikah, katedralah in takih semeniščih ter cerkvenih zavodih, kjer ne manjka pogojev in sredstev.

5. Cerkev je vedno priznavala napredek umetnosti, dà, tudi podpirala ga je s tem, da je vse, kar je moč duha lepega in dobrega ustvarila tekom časa, porabila, seveda, v mejah liturgičnih pravil. Iz tega stališča se dopušča tudi moderna glasba v cerkvi, kjer je zmožna pokazati umotvore, ki jim glede lepote, resnosti in dostojnosti nič ne manjka in ki se nikjer ne pregreše zoper duha liturgičnih slovesnosti.

Ker je pa vendar moderna glasba večidel nastala iz profanskih umotvorov, moramo biti pri njeni uporabi bolj previdni; le takim modernim kompozicijam bodi dovoljen vstop v cerkev, ki nimajo na sebi nič posvetnega, ki nikakor ne spominjajo na gledališke motive in ki tudi v svoji zunanji obliki nimajo s posvetnimi deli nič skupnega.

6. Med vsemi vrstami moderne glasbe najmanj ugaja uporabi pri službi božji oni gledališki slog, ki je prejšnje stoletje zlasti v Italiji posebno cvetel. Isti je diametralno nasproten gregorijanskemu petju in klasični polifoniji, torej tudi najimenoitnejšemu in najvišjemu pravilu dobre cerkvene glasbe. Ves njegov notranji ustroj, njegov ritem in tako imenovani konvencionalizem so vzrok, da se ta vrsta glasbe nič ali vsaj prav malo uklanja zahtevam prave liturgične glasbe.

III.

Liturgični tekst.

7. Pravi liturgični jezik rimske cerkve je latinščina. Vsled tega je prepovedano v domačem jeziku kake dežele peti pri slovesnih liturgičnih opravilih. Še mnogo manj se dovoljuje peti v domačem jeziku stalne ali pa menjajoče se dele pri maši in oficiju.

8. Ker liturgična pravila natančno določujejo tekste, ki se smejo uglasbiti, in ker določujejo tudi njih vrsto, ni dovoljeno vrste poljubno izpreminjati ali tudi predpisane tekste po svoji glavi zamenjavati z drugimi, ali jih popolnoma ali vsaj deloma izpuščati, če morebiti orgle, kar liturgične rubrike dovoljujejo, ne nadomeščajo petja nekaterih verzov — ki se pa morajo potem recitirati. Samo to je vsled navade rimske cerkve dovoljeno, da se pri slovesni maši, potem ko se odpoje »Benedictus«, poje motet v čast najsvetejšemu Zakramentu. Ravnotako je dovoljeno, da se doda še kratek motet, čigar tekst je cerkev potrdila, ako se je pel »Offertorium« tako, kakor je predpisano, in ako čas dopušča.

9. Liturgični tekst se mora tako peti, kakor kažejo knjige, ne da bi se besede predstavljale ali po nepotrebnem ponavljale. Zlogi se ne smejo trgati in vedno naj se poje tako, da bode ljudstvo umelo to, kar sliši.

IV.

Zunanja oblika cerkvenih kompozicij.

10. Posamezni deli maše in cerkvenih dnevnih časov morajo obdržati tudi v glasbenem oziru isto obliko in isti značaj, ki ga jim je nadela cerkvena tradicija in je najbolje izražen v gregorijanskem petju. Popolnoma različno se torej morajo glasbeno obravnavati introit, graduale, antifona, psalm, himen, Gloria in excelsis itd.

11. Posebe se je treba ozirati na sledeča pravila:

- a) Kyrie, Gloria, Credo itd. morajo tvoriti enoto kompozicije, kakor to njih tekst zahteva. Torej ni dopuščeno komponirati jih tako, da posamni deli nimajo organske zveze, da vsak del zase tvori popolno celoto, da se more iz cele kompozicije izločiti in s čim drugim nadomestiti.
- b) pri večernicah se moramo ravnati po naredbah »Cae-remoniales Episcoporum«, ki za petje psalmov predpisuje gregorijansko petje in dovoljuje figurirano glasbo za Gloria Patri in za himen.

Pri večjih slovesnostih je pa vendar dovoljeno vplesti v gregorijansko petje kora takozvane falsi-bordoni ali slično komponirane verze.

Dà, tudi se more včasih dovoliti cele psalme uglasbiti, da se le pri tem načinu glasbe ohrani lastnost psalmodije (odpevanja). t. j. če pevci navidezno odpevajo, naj že v popolnoma novih melođijah ali pa v takih, ki so vzete iz gregorijanskega petja ali so po njem posnete.

Za vedno so torej izključeni in prepovedani takozvani koncertni psalmi.

- c) pri cerkvenih himnih naj se pazi na tradicionalno obliko. Torej naj se n. pr. kak *Tantum ergo* nikar tako ne komponira, da bi bila prva kitica romanca, kavatina ali adagio, druga pa allegro.
- d) antifone pri večernicah naj se redoma pojó v njim navadnih gregorijanskih melođijah. Ako jih kdo hoče o posebni priliki uglasbiti, tedaj ne smejo imeti oblike koncertne melođije in tudi ne smejo po obsegu postati moteti ali kantate.

V.

Pevci.

12. Vse liturgično petje, izvzemši ono, kar poje duhovnik ali strežniki pri altarju, in ki naj se poje ravno raditega v gregorijanski melođiji in brez spremljevanja orgel, je pravzaprav lastno zboru levitov: raditega zastopajo vsi oni, ki pri službi božji pojó, tudi če so laiki, mesto pevcev cerkvenega zbora. Zato naj ima njihova glasba, vsaj večjidel, znak koralne glasbe in koralnega petja.

S tem pa petje solistov ni izključeno. Vendar naj pri liturgičnih opravilih ne prevladuje tako, da bi se večji del liturgičnega teksta tako pel; temveč mora imeti na sebi značaj preproste melođične fraze in bodi kar najtesneje združen z ostalimi deli kompozicije, namreč s koralnim petjem.

13. Iz istega principa (da opravljajo pevci službo levitov) pa tudi sledi, da pevec opravlja liturgično opravilo, in

da se ravno vsled tega ženskam, ki vendar niso zmožne take službe, ne more dopustiti, da bi sodelovale v koru ali pri godbenem zboru. Ako se torej hočejo uporabiti visoki sopran- ali alt-glasovi, naj se isti po starodavni šegi cerkve izpopolnijo po deških glasovih.

14. Končno naj se k sodelovanju pri cerkveni glasbi privzemajo samo moške, ki so res pobožni in pošteno živijo, ki se po svoji skromnosti in lepem vedenju med liturgično službo božjo kažejo vredne svete službe, ki jo opravljajo. Lepo se poda, da pevci, ko pojó v cerkvi, nosijo duhovniško obleko in koretlje ter da so z mrežo zavarovani, ako je pevski zbor le preveč izpostavljen pogledom ljudstva.

VI.

Orgle in instrumenti.

15. Prava cerkvena glasba je pravzaprav vokalna glasba. Vendar je dovoljena tudi glasba s spremljevanjem orgel. Dà, pri posamnih posebnih prilikah se smejo v postavnih mejah in vpoštevaje pristojne ozire, rabiti tudi drugi instrumenti. Vendar se pa to ne sme nikdar zgoditi brez posebnega dovoljenja škofovega, kakor zahteva »Caeremoniale episcoporum«.

16. Prevladovati mora vedno petje, orgle ali instrumenti naj ga spremljajo, ne smejo ga pa uduševati.

17. Ni dovoljeno začenjati petje z dolgimi preludiji, niti ga prekinjati z dolgimi medigrami.

18. Orglanje naj se pri spremljanju petja v preludijih in medigrah itd. ne prilagodi samo naravi instrumenta, ampak naj zadostuje tudi vsem onim zahtevam, katere moramo, kakor zgoraj povedano, staviti na dobro cerkveno glasbo.

19. Poraba klavirja v cerkvi je prepovedana, ravnotako uporaba šumečih in veseljaških instrumentov, kakor mali in veliki boben, pavke, zvončki i. dr.

20. Najstrožje je prepovedano igranje takozvanih band; samo izjemoma, če je škof pripustil, naj se dovoli, uporabiti omejeno, kraju primerno in prikladno število pihal; vendar naj se dotična glasbena točka in spremljanje, katero naj iz-

vršujejo, uprizori na resen, veličasten in z orglami popolnoma soglašajoč način.

21. Pri procesijah zunaj cerkve lahko z dovoljenjem škofovim igra banda, vendar pa ne sme nikdar igrati posvetnih komadov. Želeti bi bilo, da bi se godba ob takih prilikah omejila na spremljanje kake latinske ali v domačem jeziku zložene cerkvene pesmi, katero nasvetujejo pevci ali verska društva, ki se udeležujejo procesije.

VII.

Trajanje liturgične glasbe.

22. Ni dovoljeno, da bi petje na koru ali sviranje na instrumente mašnika pri oltarju mudilo dalje časa, nego to dopuščajo liturgični obredi. Po cerkvenih predpisih se mora »Sanctus« končati pred povzdigovanjem. — Seveda se mora tudi mašnik, ki ima opravilo, ozirati na pevce; »Gloria« in »Credo« bodita po gregorijanski tradiciji razmerno kratka.

23. Sploh se mora to kot huda zloraba zavreči, ako pri cerkvenih slovesnostih liturgija igra vlogo neke glasbi podrejene postranske stvari, med tem ko vendar glasba tvori le en del liturgije in ji mora služiti kot ponižna dekla.

VIII.

Glavna sredstva za povzdigo cerkvene glasbe.

24. Naloga škofov je poskrbeti, da se natančno izvršuje, kar smo tukaj zapovedali. Sestavijo naj tam, kjer se to še ni zgodilo, posebno komisijo mož, ki imajo kompetentno sodbo v glasbenih stvareh. Ta komisija imej nalogo, da v zmislu naredeb in ukrepov škofovih čuva nad glasbo, ki se proizvaja v raznih cerkvah. In ista ne sme paziti samo na to, da je glasba sama na sebi dobra, ampak tudi na to, da odgovarja močem pevcev in da se vedno dobro proizvaja.

25. V duhovskih semeniščih in drugih cerkvenih zavodih naj se v zmislu določeb tridentskega zbora z vso pridnostjo in ljubeznijo goji že pohvalno omenjeni tradicionalni gregorijanski koral. Predstojniki naj ne bodo preveč varčni z navdu-

ševanjem in s hvalo svojih mladih podložnikov. Ravnotako naj se med kleriki, kjer je to mogoče, ustanovi pevska šola za proizvajanje svete polfonije in dobre cerkvene glasbe.

26. Pri navadnem pouku v liturgiji, morali in cerkvenem pravu, ki se daje bogoslovcem, naj se ne prezre prilika, dotakniti se onih točk, ki so tesno zvezane z načeli in postavami cerkvene glasbe. Izkuša naj se studij cerkvene glasbe izpopolniti s posebnim poukom o estetiki svete umetnosti, da kleriki morebiti ne bodo zapustili semenišča, ne da bi bili o teh popolni cerkveni izobrazbi neobhodno potrebnih stvareh kaj slišali.

27. Tudi na to se obračaj pozornost, da se vsaj v glavnih cerkvah ustanové nekdanje pevske šole, kar se je že na mnogih krajih z najboljšim uspehom zgodilo. Goreči duhovščini ne bo težavno ustanoviti take šole tudi pri manjših cerkvah, dà, celo na deželi. Pri tem bo lahko dobila sredstvo, da zbira krog sebe otroke in odrasle, v njih lastno korist, vernemu ljudstvu pa v izpodbudo.

28. Izkuša naj se tudi že obstoječe višje šole za cerkveno glasbo po najboljših močeh podpirati in jih pomagati ustanavljati tam, kjer jih še ni. Posebno važno je, da prevzame cerkev sama vzgojo in poučevanje svojih pevovodij, organistov in pevcev in jih vodi v zmislu pravih in resničnih načel svete umetnosti.

IX.

Sklep.

29. Naposled pa polagamo na srce pevovodjem in pevcem, duhovščini in predstojnikom semenišč, cerkvenim zavodom in redovom, kakor tudi župnikom in cerkvenim predstojnikom, kanonikom pri kolegiatskih in katedralnih cerkvah, posebno pa škofom, da podpirajo z vso vnemo to dobro premišljeno, davno zaželjeno in od vseh strani enoglasno zahtevano preosnovno cerkvene glasbe, da cerkvena oblast, ki je te predpise že večkrat izdala in jih zdaj iznova zabičuje, ne pade v zasmehovanje.

Dano v naši apostolski palači v Vatikanu na praznik sv. device in mučenice Cecilije, dne 22. novembra 1903, v prvem letu Našega pontifikata.

Papež Pij X.

Dodatek IV.

Razni obrazci za upravo cerkvenega premoženja.

Opazke ad caput I., tituli II.

Uprava cerkvenega premoženja je silno važna. Opozorim na točna navodila v sinodi, na Poč, »Duhovski poslovnik«¹⁾, na katerega se tudi sinoda sklicuje, in pa »Anweisung zur Vermögensverwaltung«, §§ 123—134.

Nameraval sem sestavek cerkvenih računov in inventarja urediti po dunajskih vzorcih; toda to namero sem opustil, ker sem se po bolj natančnem proučevanju prepričal, da naši vzorci zadostujejo, da so bolj enostavni in da bi z izpremembo le veliko zmešnjavo in več dela povzročil.

Zato naj le na važnost nekaterih drugih spisov opozorim.

1. *Inventarji* so važni. Iz njih spozna novi župnik premoženje župne cerkve in župne nadarbine. Zato se mora inventar z dejanskim stanjem popolnoma ujemati. *Vsaka izprememba naj se zapiše; toda ne v tekst sam ali pa s svinčnikom*; ampak tekst naj ostane nedotaknjen, nič naj se ne črta, marveč *izprememba naj se s črnilom zabeleži razločno na praznem prostoru ob koncu inventarja*, ali pa na poseben list, če ni prostora. Tudi *čas izpremembe naj se označi*. Obrazec in navodilo dobiš v knjigi: Poč, Duhovski poslovnik, II. izd., str. 236 sqq.

¹⁾ Poč, »Duhovski poslovnik«, II. izdanje, str. 290 sqq.

2. Prevažen je tudi *izročilni* zapisnik, ki se mora z inventarjem popolnoma ujemati. Izročilni zapisnik naj bo natančen. Obsega naj premoženje cerkveno in nadarbinsko. Vse obveznice, vse hranilnične knjižice, vsi dolgovni naj se zapišejo po številki, po znežku in po imenu; ne pozabi naj se na travnike, njive in gozdove.

Župnik naj točno pazi, kaj je prevzel, ker na temelju izročilnega zapisnika se bo pri vizitaciji presojevalo, kako se cerkveno premoženje upravlja. Vsaka izprememba se mora natanko pojasniti. Zato se priporoča, naj se tudi *v tem zapisniku zabeleži izprememba, kako in kdaj se je izpeljala, kje je sedaj denar naložen, kdo je izpremembo dovolil*. Te beležke pa naj ne bodo v tekstu, ki se črta, ali na strani s svinčnikom, ampak ob koncu na prostem kraju ali na posebni poli, ki se doda izročilnemu zapisniku.

3. Premalo se vpoštevaja *važnost dnevnika*. Določbe naše sinode naj se točno izvršujejo. V dnevnik se *prav vse* zapiše, tudi darovi in denarji, ki ne pridejo v cerkvene račune, naj si bodo dohodki ali stroški; torej vse obresti od glavnice, vsi darovi iz pušice, iz nabiralnika, za ustanovljene maše in drugo.

Iz dnevnika se mora tudi razvideti vsaka izprememba v premoženju; posebno na to naj se pazi, da se stroški in dohodki v papirju pravilno izvedejo: Primeri v pridejanem obrazcu: Anton Repič plača dolg in za vrnjeni denar se kupi obveznica, ki je vredna 600 K, pa se je zanjo plačalo le 590 K. Kako se to izpelje v zapisniku? Ko dolžnik denar prinese, si prejel 600 K, torej dohodki v gotovini; onda si dolžniku vrnil dolžni list, torej stroški v papirjih; kupil si obligacijo xy in si zanjo potrošil 590 K, torej stroški v gotovini; dobil si pa obligacijo za 600 K in jo vložil, torej dohodki v papirju; ostalo ti je 10 K, ki si jih naložil v hranilnico, torej stroški v gotovini; vložil si hranilnično knjižico, torej dohodki v papirjih. Slično se postopa z 200 K za mašno ustanovo. — *Oboje se mora izvesti v inventarju in v knjigi za obligacije, prvo tudi v knjigi za dolžnike*. — Le na ta način more dati župnik od vsakega vinarja točen račun in se za vse opravičiti.

Opozarjam še na to, da se *ob koncu vsake strani posamezne vsote seštejejo in potem na drugo stran prenesejo*. Ob koncu leta se od dohodkov odbijejo stroški ter se pokaže, koliko je preostalo. Pogleda se v blagajno, ki se mora z dnevnikom popolnoma ujemati. Vse naj se pokaže ključarjem.

Svetuje se, naj se dohodki koj nalože v hranilnico; hranilnična knjižica pa naj se namesto gotovega denarja hrani v blagajni.

Ako se kak *denar za posebne namene* nabira, naj se od vsote ob koncu leta dotični del odbije in vloži v posebno knjižico s posebnim naslovom, n. pr. *stavbinski zaklad*, kar naj se v dnevnik zapiše; ako se iz tega zaklada kaj potroši, n. pr. 500 K za nujne poprave, se to izpelje v dnevniku tako, da se stavi v dohodke 500 K s pripomnjo »iz stavbinskega zaklada«; onda se pa tudi med stroške tistih 500 K zapiše; ob koncu leta se pa pri računu o tej knjižici stavbinskega zaklada na to opozori. — Obrazec je pridejan.

4. *Mašne ustanove* morajo biti vse zapisane. Obrazec za to je tu pridejan. Na *prvih* straneh obrazca je prostor, kamor se razne ustanove zapored popišejo, in sicer: ime ustanovnika, čas, kdaj je bila ustanova sprejeta in potrjena, obveznost, pokritje in razdelitev obresti; zgoraj se zabeleži ona *stran* knjige, na kateri je zgoraj samo isto ime ustanovnikovo zapisano, onda so pa rubrike, v katere se zapiše, kdaj in od koga se je ustanova opravila.

Tako so ustanove točno popisane, Da se pa kaka dolžnost ne preskoči, se sestavi *kazalo po mescih*, kjer je točno zaznamenovano, kdaj se mora sveta maša ali drugo sveto opravilo izpolniti.

V mnogih župnijah so knjige za ustanovne maše *jako zastarele* in nepopolne in nepregledne; naj se polagoma prenarede.

• Izpremembra v naložitvi glavnice naj se zapiše v rubriko: pokritje. Seveda se mora ta izpremembra tudi v *inventarju in v dnevniku* izpeljati. Saj se za te beležke le malo časa potroši, pač pa se mnogim sitnostim pot zapre.

Pridejan je zraven obrazca tudi odlok knezoškofijskega ordinariata o uravnavi svetomašnih ustanov ozir glavnice in pa razdelitve glavnčnih obresti. — Ves postopek je opisan v knjigi: Poč, str. 279 sqq., ali pa v »Anweisung«, § 91—111.

5. V nekaterih župnijah je mnogo *denarja izposojenega*. Tu je potrebna *knjiga dolžnikov*. Obrazec je priložen. Natančno naj se zapisuje, kar je dolžnik vplačal in kaj je še dolžan ostal. Dolžniku naj se da v roke mala knjižica, v katero se tudi sproti vpisujejo odplačitve: tako se bodo preprečili odiozni prepiri in neprijetne tožbe. — Prememba v nalaganju glavnice naj se točno zapiše; dotična opazka naj se ne pozabi zapisati v inventar in v dnevnik.

Za *rente* je poseben obrazec priložen, ki je potreben v župnijah, katere imajo mnogo denarja naloženega v obveznicah.

6. Današnji čas se *zemljišča* rada v najem dajejo. Poskrbeti je treba, da se dajo v najem po dražbi in da se najemnina točno odplačuje. Pred dražbo naj se napravi točen zapisnik po priloženem obrazcu. Iz tega se razvidijo najeminske pogodbe, najete parcele, najemnina in najemnik. Po dražbi se pošlje zapisnik v potrjenje.

Kjer je več najemnikov, je pač potrebno, da ima župnik *knjigo najemnikov*, v katero točno beleži, kako najemniki dolžne vsote vplačujejo. Primeren obrazec je priložen. Za »Izkaz o najemnini«, ki se mora letnim računom priložiti, je tiskan obrazec. Najemniku naj se izroči mala knjižica, v katero se natanko zapiše datum in vsota odplačila, da ne bo pomot in zoprnih tožba.

7. Župniki, ki sami gospodarijo, naj ne pozabijo na *gospodarski dnevnik*. Vanj naj vestno beležijo vse stroške in dohodke nadarbinskih zemljišč. To je koristno zanje, potrebno pa za slučaj njihove smrti ali morebitne preselitve v drugo župnijo, da se morejo letni dohodki na udeležence prav razdeliti.

8. Priložim še obrazec za *štolarij*, ki je za večje župnije potreben, da ne bo zmešnjav.

(Dnevnik k št. 3.)

Št.	Leto 1907		Predmet	Dohodki				Stroški				
	Mesec	Dan		v gotovini		v vrednostnih papirjih		v gotovini		v vrednostnih papirjih		
				K	h	K	h	K	h	K	h	
			Prenos . .	100	50	30680	—	—	—	—	—	—
1	Jan.	1.	Pristojbinski nametek za eno četrtletje	—	—	—	—	4	—	—	—	—
2	"	2.	Donesek k šolskemu zakladu .	—	—	—	—	1	05	—	—	—
3	"	3.	Polletne obresti od srebrne rente št. 14690	150	40	—	—	—	—	—	—	—
4	"	3	Polletne obresti od srebrne rente št. 146692	170	20	—	—	—	—	—	—	—
5	"	3.	V pušico na novo leto	20	—	—	—	—	—	—	—	—
6	"	5.	Za voščene sveče	—	—	—	—	160	—	—	—	—
7	"	5.	Anton Repič vrne dolg 600 K . . .	600	—	—	—	—	—	—	—	—
8	"	5.	Odpiše se Repiču dolžni list	—	—	—	—	—	—	600	—	—
9	"	7.	V pušico na sv. Treh kraljev dan	60	—	—	—	—	—	—	—	—
10	"	12.	Poslal za Afriko ordinariatu . . .	—	—	—	—	60	—	—	—	—
11	"	20.	Blaž Rebol za mašno ustanovo	200	—	—	—	—	—	—	—	—
12	"	21.	Poslal ordinariatu za mašno ustanovo Bl. Rebol .	—	—	—	—	200	—	—	—	—
13	Febr.	3.	Iz pušice	20	—	—	—	—	—	—	—	—
14	"	4.	Kupil obligacijo št. xy	—	—	—	—	590	—	—	—	—
15	"	4.	Vložil obligacijo št. xy	—	—	600	—	—	—	—	—	—
16	"	4.	V hranilno knjižico ostalih 10 K	—	—	—	—	10	—	—	—	—
17	"	4.	Vložil hranilno knjižico mestne hranilnice št. xy	—	—	10	—	—	—	—	—	—
35	Junij	10.	Dobil obligacijo št. xy vinkulirano za mašno ustanovo Bl. Rebol .	—	—	200	—	—	—	—	—	—
			Odnos . .	1321	10	31490	—	1025	05	600	—	—

(Dnevnik k št. 3.)

Št.	Leto 1907		Predmet	Dohodki				Stroški			
	Mesec	Dan		v grtovini		v vred- nostnih papirjih		v gotovini		v vred- nostnih papirjih	
				K	h	K	h	K	h	K	h
80	Dec.	28.	Prenos . .	1321	10	31490	—	1025	05	600	—
81	"	28.	Župniku delež od ustanovnih maš	—	—	—	—	75	80	—	—
82	"	28.	Kapelanu delež od ustanovnih maš	—	—	—	—	50	30	—	—
83	"	28.	Organistu delež od ustav. maš .	—	—	—	—	25	40	—	—
84	"	28.	Cerkveniku nje- gov delež	—	—	—	—	12	30	—	—
85	"	29.	Strežniku delež .	—	—	—	—	2	—	—	—
86	"	30.	Darovanje za cerkev	100	—	—	—	—	—	—	—
87	"	31.	Iz pušice	20	—	—	—	—	—	—	—
			Iz nabiralnika za december	50	—	—	—	—	—	—	—
Skupno . .				1491	10	31490	—	1190	85	600	—
Ako se od do- hodkov				1491	10	31490	—				
odbijejo stroški . .				1190	85	600	—				
ostane ob koncu leta				300	25	30890	—				
V stavbinski za- klad se vloži . .				100	—	—	—				
Ostane . .				200	25	30890	—				
V blagajni je vin- kulirana knjižica Ljudske posojil- nice št. xy pod imenom stav- binski zaklad v znesku				—	—	5890	60				
Ob koncu leta se je od gornje vsote v te na- mene vložilo . .				—	—	100	40				
Ta zaklad iznaša sedaj				—	—	5991	—				
V blagajni pa ostane le				200	25	—	—				
ki se prenesejo v dnevnik za l. 1908											

(Mašne ustanove k št. 4.)

Stran 20

Janeza Megliča, posestnika, mašna ustanova.

Sprejeta 10. majnika 1904.

Potrjena 20. septembra 1904.

Ustanovna obveznost: slovesna sveta
maša de Req. c. »Libera«.

Pokritje 300 K; vknjiženo na posestvu
Janeza Megliča s sklepom sodnije
z dne 1. septembra 1904.

Letne obresti	K	12—
Duhovnik . . .	"	4'60
Organist . . .	"	2—
Cerkvenik . . .	"	1'60
Cerkev . . .	"	3—
Ministrantje . .	"	—'40
Mehač . . .	"	—'40
.....	"	

[illegible]

O uravnavi svetomašnih ustanov.

Leta 1860. je ljubljansko knezoškofijstvo izdalo navodilo za upravo cerkvenega premoženja. V tem navodilu se v §§ 91 do 121 nahajajo tudi potrebni podatki, kako je postopati pri napravi raznih cerkvenih ustanov.

V teku zadnjih desetletij se je denarna vrednost mnogo izpremenila; obresti se zmanjšujejo, cerkvene potrebe in razni davki pa rastejo. Zato je potrebno, da se nekatere točke navodila izpremene ali izpopolnijo.

Od sedaj naj veljajo nastopne izpremembe k III. oddelku navodila.

§ 95.

Pri ustanovah naj se pazi, da so dohodki dovoljni za izpolnjenje ustanovnih dolžnosti. Mora se primerna nagrada določiti za duhovnika, cerkvenika, (strežnika) in cerkev; ako se po ustanovi zahteva večja slovesnost, mora se odškodovati organist in asistencija. Zraven naj se pomni, da glavnice ne nosijo več po 5%, ampak po 4%. Na to naj se gleda ne le takrat, kadar se za ustanovo odšteje denar, ampak tudi takrat, kadar se odstopi kak starejši vknjižen dolg.

§ 96.

Odločuje se za razne ustanove nastopno:

Ustanovna glavnica naj bo vsaj tolika, da čiste letne obresti prinašajo:

1. za tiho sv. mašo vsaj K 6
2. „ peto sv. mašo de Requiem cum
Libera „ 12
3. „ isto z asistencijo „ 18
4. „ officij cum uno Nocturno . . „ 7, oziroma 11
5. „ „ „ tribus Nocturnis . „ 12, „ 18

Ustanovna glavnica bi torej po odbitih raznih pristojbinah morala znašati najmanj:

1. za tiho sv. mašo vsaj K 150
2. „ peto sv. mašo cum Requiem et
Libera „ 300
3. „ isto z asistencijo „ 450
4. „ officij cum uno Nocturno . . . „ 175 (275)
5. „ „ „ tribus Nocturnis . . „ 300 (450)

Obresti naj se pa tako-le razdele:

Ustanova za	Obresti	Duhov- nik	Asi- stencija	Or- ga- nist	Cer- kvenik	Mini- stran- tje	Me- hač	Cer- kev
tiho sv. mašo	6	3	—	—	1—	—	—	2
slovesno sv. mašo de Requiem c. Libera . .	12	4-60	—	2	1-60	—40	—40	3
sl. sv. mašo de Requ. c. Libera in z asistencijo	18	5	4	2	2-20	—40	—40	4
oficij cum uno Nocturno	7 (11)	3	(4)	2	1	—	—	1
oficij cum tribus Noct.	12 (18)	5	(6)	3	2	—	—	2

To so najmanjši zneski za mašne ustanove, ki se morejo še sprejeti.

Ako je tiha sv. maša ustanovljena za podružnico, ki ni čez 1 km oddaljena, naj velja ista vsota, kakor za župno cerkev.

Če je pa podružnica oddaljena čez 1 km, določuje se za vsake pol ure hoda po 1 K, torej glavnice 25 K.

Ako se pri slovesnih sv. mašah želé pevci, mora se za vsakega vsaj po 1 K določiti, oziroma za vsakega pevcu po 25 K večja ustanovna glavnica zahtevati.

§ 100 a.

Za ustanovno glavnico se more sprejeti ali kupiti tudi zemljišče. Pri tem naj se gleda vedno na to, da bode pravi dohodek od zemljišč v resnici ustanovi zadostoval. Ako se namerava zemljišče kupiti iz ustanovne glavnice, naj se to poprej naznani knezoškofijstvu, katero bode v slučaju, da glavnica presega 200 K, izposlovalo privoljenje c. kr. deželne vlade. Dotično zemljišče mora biti popolnoma neobremenjeno in se sme kupiti le tedaj, ako prodajalec sam oskrbi vse potrebno, da se zemljišče od njegovega posestva odpiše in cerkvi v last pripiše.

K prošnji naj se priloži:

1. Zemljeknjižni izpisek (Grundbuchs-Extrakt), da se vidi, je-li posestvo neobremenjeno.

2. Posestni list, da se spozna letni in čisti dohodek.

3. Slučajno še načrt položaja zemljišča (ako to posebne okoliščnosti zahtevajo).

Po prejetem dovoljenju naj se pri c. kr. notarju napravi pogodba.

§ 100 b.

Ustanovna glavnica se more pupilarno varno naložiti v onih hranilnicah, katere ustanoviti je tudi c. kr. vlada dopustila; toda sme se vložiti samo glavnica do 1050 K; ako to vsoto presega, mora se kupiti ali zemljišče, ali pa kaka državna obligacija.

(Obrazec za knjigo dolžnikov-k št. 5.)

Pag. 10

Lastnica župna cerkev sv. Ane na Javorju
 Ime dolžnika Luka Bondelj iz Javorja h. št. 12
 Dolžno pismo z dné 4. avg. 1850 vknjiženo dne 5. nov. 1850
 Glavnica 320 gld. (640 K) 0/0 obresti 5 %
 Vrnjena glavnica dne 5. aprila 1904
 Naložena v mestni hranilnici na knjižico št. xy po 4½%, letne obresti 28 K 80 h

Leto	Letne obresti		Zaostanek		Skupaj		V p l a č a n o			Zaostanek koncem leta		Opazka
							dan in mesec	znesek				
	K	h	K	h	K	h		K	h			
1900	32	—	10	—	42	—	15. avg. 1900	40	—	2	—	
1901	32	—	2	—	34	—	20. okt. 1901	20	—	14	—	
1902	32	—	14	—	46	—	—	—	—	46	—	
1903	32	—	46	—	78	—	—	—	—	78	—	
1904	32	—	78	—	110	—	—	—	—	—	—	
Glavnica se je izterjala; obresti se je z odlokom ordinariata dne 5. aprila 1904 polovica, t. j. 55 K, odpustilo.												
1904	28	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1905	28	80	—	—	28	80	5. apr. 1905	28	80	—	—	

(K št. 5.)

Pag.

Renta

Obligacija		Glavnica	0/0	Nadpis obligacije	Za čas		Znesek obresti	
Št.	Datum				od	do	K	h
6780	1./7.92	5690	4 ⁰ / ₀	Staatsschuldverschreibung	1. jul.	31. dec.	113	80

(Najem zemljišč k št. 6.)

Zapisnik

narejen v župnišču dne
 v zadevi oddaje v najem spodaj zaznamovanih zemljišč, spadajočih k
 župni prebendi v

Navzoči podpisani:

Pogoji, pod katerimi se zemljišča župnije
 prepuste v najem, so naslednji:

1. Njive in zemljišča se dajo v najem za let, to je:
 od 11. novembra 19..... do 11. novembra 19.....; izvzeta je
 njiva v katastr. občini »v grubljah«, parc.
 števil., ki je bila dana v najem dne
 do I. I. iz I. h. števil.
2. Pogojena in dogovorjena najemščina se mora plačati vsako
 leto vsaj do 11. novembra. Ako najemnik ne plača dogo-
 vorjene najemščine do določenega časa, je pogodba raz-
 veljavljena; zemljišče se sme vzeti nazaj, zapadla najemščina
 pa se sme sodnijsko izterjati.
3. Najemnik mora dobro obdelovati v najem sprejeto zemljišče,
 je mora pognojiti vsaj; sadnega drevja ne sme
 izsekati; suho posekano drevo se mora nadomestiti z novo-
 nasajenim drevjem. Kdor bi ne izpolnil pod števil. 3 naštetih
 pogojev, izgubi pravico do zemljišča in se mu sme vzeti
 brez odloga.
4. Najemnik mora skrbno paziti, da se mejniki ne prestavijo,
 nove steze po zemljišču ne delajo; vsako storjeno škodo
 mora naznaniti gospodarju.
5. Najemnik mora plačati celo dogovorjeno najemščino, in to
 tudi v slučaju, ako bi kaka uima poškodovala ali celo uni-
 čila zemljiški pridelek.
6. Najemnik ne sme komu drugemu oddati zemljišča v najem.
7. Ako bi okoliščine nanesle tako, da bi se njiva prodati mo-
 rala, n. pr. pri zidanju novega, javnega poslopja, razdrila bi
 ta okoliščina pogodbo; gospodar in najemnik pa bi se do-
 govorila o odškodovanju za pridelke enega leta.
8. Smrt gospodarja ali najemnika podere pogodbo; ravno to
 velja o slučajni preselitvi gospodarja ali najemnika.

[illegible]

(Obrazec za knjigo najemnikov k št. 6.)

Valentin Mezeg, kočar v Domžalah h. št. 2, plačuje vsled pogodbe z dne letne najemščine od prebendne njive »Rajtarca« v katastr. občini I., parc. št., 24 kron.

Za leto	Dolžnost					Plačilo				Ostane na dolgu 11. nov.	Opomba	
	tekoča najemščina		zapadla najemščina		skupno	čas istega		znesek				
1896	24	—	—	—	24	—	10./11. 1896	24	—	—	—	opomin — tožba
1897	24	—	—	—	24	—	—	—	—	24	—	
1898	24	—	24	—	48	—	14./11. 1898	40	—	8	—	
1899	24	—	8	—	32	—	18./11. 1899	32	—	—	—	
1900	24	—	—	—	24	—	—	—	—	24	—	
1901	24	—	24	—	48	—	—	—	—	48	—	
Radi (smrti, preselitve . . .) je pogodba z I. I. razveljavljena. Njiva se je dala v najem I. I. iz I. za letnih K 24-50, in to za štiri leta pod pogoji naštetimi v zapisniku.												
Podpis najemnika:												
1902	24	50	—	—	24	50	4./11. 1902	24	50	—	—	
1903	24	50	—	—	24	50	8./11. 1903	24	50	—	—	
1904	24	50	—	—	24	50	7./11. 1904	24	50	—	—	
1905	24	50	—	—	24	50	10./11. 1905	24	50	—	—	

Izkaz o najemnini

od cerkvi sv. v (na)

lastnih, v najem danih posestev v solničnem letu 19.....

Tek. štev.	Ime najemnikovo	Zaznamek najemnega predmeta	Čas najema		Najem
			od	do	na pismo

[illegible]

Pag. 1

[illegible]

Opravlilnik in repertorij za arhiv.

I.

Opazke k opravlilniku in repertoriju.

K opravlilniku ni treba kaj posebnega opaziti in tudi ne k repertoriju. Naj se oba v roko vzameta in naj se prečita besedilo sinode, pa bo vse jasno.

Samo na to naj opozorim, da se morejo razni, morda številni, spisi v zadevi kakega dokumenta vložiti v predel arhiva VII., dokument pa zopet v svoj predel; zato ima »znak arhiva« dvojno rimsko številko.

Obrazca za opravlilnik in za repertorij sem v dodatku združil, akoravno sta v besedilu sinode daleč vsaksebi.

II. Opravljenik.

Leto 1908	Odkod je spis došel in njegova vsebina				Kaj se je glede spisa ukrenilo	Datum odpo- slanja	Znak v arhivu
Zap. št.	Datum prejema						
1	2./1.	C. kr. okr. sod. v I. z dne ... št. ... prosil za rojstne podatke I. I.					Matične zadeve VII.
3	—	Ex off. C. kr. okrajnemu glavarstvu v I. se pošljejo izkazi o ljudskem gibanju za IV. četrtletje 1907					Ljudsko gibanje VII.
6	—	Ex off. C. k. okr. sodniji v I. se pošlje seznam mrtličev v decembru 1907					—
8	6./1.	Kn. šk. ordin. z dne ... št. ... naroča vsled odredbe c. kr. dež. vlade z dne ... št. ... vpis opomnje o pozakonitvi I. I. v rojstno matico.					Pozakonitev VII.
13	10./1.	I. I. prosil de praes. za rojstni in krstni list (radi ženitve)					Matične zadeve VII.
14	10./1.	C. kr. okr. glavarstvo v I. z dne ... št. ... poslila rešeno fasijo župnikovo					Fasija IV. 3.
20	15./1.	I. I. in I. I. se priglasita k izpraševanju za ženine in neveste					Zakonske zadeve VI.
30	—	Ex off. Dekanijskemu uradu se pošljejo računi za leto 1907.					Cerkveni računi V.

31	—	Ex offio. Dekanijskemu uradu se pošljejo prepisi matic za leto 1907.	21./1.	Matične zadeve VII.
37	—	Ex offio. Kn. šk. ordinariatu se pošlje v potrjenje izknjižna pobotnica I. I. (Prilogi: dolžno pismo in odstopnica)	4./2.	Župna cerkev III. 3. VII.
40	7./2.	Kn. šk. ord. z dne ... št. ... pošilja ad Nr. 20. prošnjo I. I. in I. I. za spregled ad inform.	9./2.	Zakonske zadeve VI.
45	10./2.	Kn. šk. ordin. z dne ... št. ... vrača iz št. 37 izknjižno pobotnico v izpopolnjenje	15./2.	Župna cerkev VII.
53	13./2.	Kn. šk. ordin. z dne ... št. ... pošilja ad Nr. 40 izpregledno list'no	—	Zakonske zadeve VI.
70	3./3.	Kn. šk. ordin. z dne ... št. ... pošilja na št. 208 ex 1907 potrdilno listino mašne ustanove I. I.	—	Ustanove I. 4. VII.
72	3./3.	Kn. šk. ordin. z dne ... št. ... vrača iz št. 45 potrjeno pobotnico	6./3.	Župna cerkev VII.
90	13./4.	Žup. urad v I. prosi za izpisek iz Statusa o družini I. I., ki se je priselila v ondotno župnijo	15./4.	Matične zadeve VII.

III. Repertorij.

Repertorij za leto 1908.			
Znak	Vsebina	Štev. dopisa	Vloženo v predel
Fasija	Glavarstvo pošlje rešeno fasijo župnikovo	14	IV. 1
Ljudsko gibanje	Glavarstvu se pošlje izkaz o ljudskem gibanju za IV. četrletje 1907	2	VII.
Matične zadeve	Rojstni podatki za I. I. sodniji	1	VII.
	Rojstni in krstni list se izroči I. I. . .	13	—
	Dekanatu se pošlje prepis matic . . .	31	VII.
	Župni urad prosi za izpisek iz Statusa družine I. I.	90	VII.
Pozakonitev	Ordinariat naroča vpis opomnje o pozakonitvi I. I.	8	VII.
Računi	Dekanijskemu ordinariatu se pošljejo računi za leto 1907.	30	V.
Ustanove	Ordinariat pošlje potrdilno listino mašne ustanove za I. I.	90	I. 4 VII.
Zakonske zadeve	Prošnja za izpregled consang. II. gr. lin. aeq.	20	VII.
	Ordinariat pošilja prošnjo sub 20 ad informationem	40	VII.
	Ordinariat pošlje ad 40 izpregledno listino	53	VI.
Župna cerkev	Ordinariatu se pošlje v potrjenje izknjižna pobotnica	37	VII.
	Ordinariat vrne pobotnico v izpopolnjenje	45	VII.
	Ordinariat vrne potrjeno pobotnico . .	72	VII.

Status animarum.

I.

Opazke.

Za to knjigo velja priloženi obrazec; rubrike naj se točno izpolnjujejo.

Posebno opozorim na to, da naj se piše lepo, ne pretesno; imena pokojnih in onih, ki so zapustili družino, naj se ne prečrtujejo, marveč z drugim znakom označijo, in sicer:

- a) † se stavi pred ime umrlega;
- b) — se povleče pod ime osebe, ki je družino zapustila; v opazki se pove, kam je šla;
- c) * naj se naredi pred ime sina, ki je ostal doma, gospodarstvo prevzel in se oženil; v opazki se pove, da je on novi gospodar in niže zapisan: isto velja o hčeri, ki je prevzela gospodarstvo in se omožila.

II. Obrazec za

Kraj: Begunje					Hiš. štev. 42		
Ime in priimek, značaj	Rojstva				Leto		
	kraj	dan	mesec	leto	svete birne	I. izpo- vedi	I. ob- hajila
† Anton Jeglič, oče	Begunje	12.	junij	1816	1830	1826	1828
† Marija Tomec, žena	Zgoša	2.	julij	1820	1835	1830	1832
<u>France</u> , sin	Begunje	3.	okt.	1846	1856	1856	1857
* Josip, sin	Begunje	19.	marec	1849	1860	1860	1861
† Marija, hči	Begunje	2.	julij	1851	—	—	—
<u>Jozefa</u> , hči	Begunje	15.	marec	1856	1866	1866	1868
Janez, sin	Begunje	16.	maj	1860	1868	1869	1870
Jera Tomše, 2. žena	Lesce	10.	nov.	1830	1840	1840	1842
Alojzij, sin	Begunje	20.	junij	1870	1886	1899	1881
Josip Jeglič, gl. zgoraj	Begunje	19.	marec	1849	1860	1860	1861
Terezija Blaznik, žena	Podgora	15.	okt.	1850	1859	1859	1860
Josip, sin	Begunje	16.	marec	1872	1882	1881	1884
† Neža Jeglič, sestra gosp.	Begunje	10.	jan.	1830	1840	1839	1841
† Jurij, nezak. sin Neže	Begunje	10.	april	1854	—	—	—

Status animarum.

Hišno ime: Pogorelček				Stan: Kočar			
Vojak	Poroke			Smrti			Opomba
	dan	mesec	leto	dan	mesec	leto	
	15.	jan.	1845	30.	febr.	1870	
—	15.	jan.	1845	18.	okt.	1866	
							Odšel v Ameriko l. 1890.
							Mladi gospodar — glej spodaj
—				10.	avg.	1853	
—	15.	jan.	1886				Na Zgošo h. št. 35
							Duhoven, posvečen l. 1884., sedaj župnik v I.
—	20.	nov.	1868				Iz Lesc h. št. 8
	4.	nov.	1870				Trezen, delaven
—	4.	nov.	1870				Iz Podgore h. št. 15, dobra, krotka
—	—	—	—	15.	febr.	1856	Se je ponesrečila — plesalka
—	—	—	—	1.	jan.	1856	

Dodatek V.

Opazke in obrazci k maticam.

I.

Opazke k matici rojenih in krščenih.

1. Dosedanji obrazec je točen in se je le v toliko izpremenil, kakor zahtevajo najnovejši cerkveni in državni odloki, in sicer:

a) zavoljo zapovedi v dekretu »Ne temere«, da se morajo poroke tudi v krstni knjigi zapisati, se je dodala rubrika »čas poroke«;

b) za voljo raznih izkazov, katere zahtevajo deželne oblasti, se je pridjela nova rubrika »opazka«, v katero naj se zapiše, kedaj so stariši rojeni in kdaj poročeni.

2. Pazi naj se na legitimacijo nezakonskih otrok; rubrika »zakonski — nezakonski« se nič ne izpremeni; v rubriko »stariši« se oče ne zapiše, ampak pod vpis nezakonskega otroka se počez po strani zapiše zahtevo očetovo in pa tudi čas poroke; zato naj se pri nezakonskih pusti nekoliko praznega prostora.

3. Nezakonskim pozneje pozakonjenim otrokom se ne izda rojstnega in krstnega lista, ampak krstno izpričevalo, v katerem ni rubrik, ampak se kar in extenso napišejo potrebni podatki iz krstne knjige, kjer se pri otroku nič ne omeni, da-li je zakonski ali nezakonski.

4. Ako je nezakonska mati znana, doda se imenu njen stan; ako ni iz domače župnije, tudi župnija in občina; ako je vdova, vpiše se zraven imena po možu tudi njeno rodbinsko ime, ker otrok bo imel to ime.

5. Ako se v župniji rodi slučajno otrok iz tuje župnije, vpiše se v rojstno in krstno knjigo, toda brez številke; v osmih dneh se mora pristojnemu župniku poslati natančen izpisek iz rojstne knjige, ki naj otroka z zaporedno številko v svojo matico zapiše.

6. Obrazec za rojstni in krstni list je dobil drugo, bolj pravno obliko.

Vojvodina Kranjska.

Škofija Ljubljanska.

Štev.

Rojstni in krstni list.

Iz rojstne in krstne knjige župnije (duhovnije)

Zvezek stran štev.

Leto mesec in dan	rojstva	
	krsta	
Kraj rojstva (ulica) h. št.		
Ime otrokovo		
Zakonski, nezakonski sin, hči		
Krstno in rodbinsko ime, stan in vera	očeta	
	matere	
Krstno in rodbinsko ime, stan botrov		
Krstitelj		

V dokaz resničnosti lastnoročni podpis in uradni pečat.

Župni urad

Kolek in taksa

Syn.

(Obrazec za rojstno in krstno knjigo.)

[illegible]

Stariši krščenca		Botri	Babica (izprašana, ne- izprašana)	Krstitelj	Opazka (čas roj- stva in po- roke sta- rišev)
Krstno in rodbinsko ime, stan, vera					
očeta	matere				
Simon Ape kočar katoliške vere	Ana roj. Čop	Janez Roblek, posestnik in Jera Komlja- nec, šivilja	Rozal. Pečar, izprašana	Janez Košmelj, župnik	Oče rojen 2./4. l. 1860, mati rojena 10./9. l. 1869, poro- čena 2./5. l. 1894.
	Jera Zalo- kar, sam- ska hči Antona Za- lokar in Jere roj. Polž iz Breznice, dekla	Valentin Ro- žič, posest- nik in Eliza- beta Polž, samica	Rozal. Pečar, izprašana	Janez Košmelj	Mati rojena 2./12. l. 1888.
Glasom tukajšnje poročne knjige, zv. III., str. 20, sta se Tomaž Jerin in Jera Zalokar dne 15. majnika 1908 poročila. Janez Košmelj župnik.					

II.

Opazke k poročni knjigi.

K sinodalnim določbam še te-le opazke:

1. Ker so se župniki po pravici pritoževali, da je rubrika za »listine« premajhna, se je obični obrazec toliko izpremenil, da se je pri ženinu in nevesti v isto rubriko stavilo ne le ime in stan, ampak tudi bivališče in starost, za katero naj se navede točno datum rojstva.

2. V rubriko dan in mesec poroke naj se zapiše tudi kraj. — Pri bivališču naj se doda hišna številka, v mestih tudi ulica; doda naj se tudi kraj in okraj bivališča, in sicer radi četrtnih izkazov.

3. V rubrikah listine in kdo je poročal, naj se pazi na določbe dekreta »Ne temere«, pa tudi na državne postave, da bo ženitev veljavna pred cerkvijo in pred državo. Dotična navodila so v Škof. Listu za leto 1908., str. 45 sqq. in str. 84 sq. Za zgled so na obrazcu trije slučaji. Matice se mislijo za župnijo Begunje:

a) Slučaj pravilen; ženin in nevesta sta iz begunjske župnije; le nevesta je mladoletna, očeta nima. Potrebuje se samo zglasnica za ženitev in pa sodnijske dovolitve. Poroči begunjski župnik ter shrani listino in zapisnik.

b) Ženin je iz Lesec, nevesta iz Begunj; ženin je vdovec. Po dekretu »Ne temere« poroči župnik neveste; on shrani listine: ženitbeno zglasnico, mrliški list pokojne žene, krstni in oklicni list ženinov in zapisnik. — S tem je tudi državnim postavam ustrezno. — Z dovolitvijo begunjskega župnika bi mogel cerkveno in državno veljavno poročiti župnik ženinov: listine bi on shrnil.

c) Ženin in nevesta sta iz begunjske župnije; poročita se na Brezjah. Po dekretu »Ne temere« ima pravico veljavno poročiti župnik mošenjski od begunjskega mora imeti dovolitev; on pooblasti P. Kornelija, on se mora prepričati, da li so listine v redu, on zapiše poročene v poročno knjigo in shrani listine; po državnih postavah pa mošenjski župnik nima nobene pravice do ženinov; begunjski mora pooblastiti P. Kornelija, on skrbi za listine, da-li so v redu, on zapiše poroko v svojo knjigo; poroko mu prijavi P. Kornelij. — Da se konflikt izravna, mora P. Kornelij imeti pooblastilo od obeh župnikov; mošenjski župnik naj poroko zapiše v knjigo brez številke in naj listine odstopi župniku v Begunjah.

4. Naj se ne pozabi poroke zabeležiti tudi v krstno knjigo; ko je pa eden poročencev iz druge župnije, naj se dotičnemu župniku poroka v isti namen prijavi.

5. Obrazci za izpričevanje znanja iz krščanskega nauka in samskega stanu, za naznanilo oklicev in za zapisnik ostanejo neizpremenjeni; le obrazec za poročni list dobi drugo obliko, ker je bolj primerna in v mnogih krajih že v navadi, zato se samo to pridoda.

Vojvodina Kranjska.

Škofija Ljubljanska.

Št.

Poročni list.

Iz poročne knjige župnije (duhovnije)

Zvezek stran štev.

Leto, mesec in dan	poroke	
Kraj		
Ž e n i n :		
Krstno in rodbinsko ime, bivališče, stan, starost, samec, vdovec, vera		
Krstno in rodbinsko ime, stan, vera	očeta	
	matere	
N e v e s t a :		
Krstno in rodbinsko ime, bivališče, stan, starost, samska, vdova, vera		
Krstno in rodbinsko ime, stan, vera	očeta	
	matere	
Krstno in rodbinsko ime, stan, vera prič		
Poročevalec		

V dokaz resničnosti lastnoročni podpis in uradni pečat.

Župni urad

Kolek in taksa

[illegible]

Tekoča številka	Leto 1908	Ženin				Nevesta				Starši ženinovi
		Mesec, dan in kraj poroke	Krstno in rod- binsko ime, stan, bivališče, starost	Vera katoliška nekatol.	samski vdovec	Krstno in rod- binsko ime, stan, bivališče, starost	Vera katoliška nekatol.	samski vdova		
1	Januar 14., Be- gunje	Alojzij Vovk, posestnik, Dvorska vas št. 10, občina Mošnje, okraj Radoljica, 26 let (roj. 10. junija 1881)	/	—	/	Marjeta Krajec, hči kočarja, Begunje, št. 80, občina Begunje, okraj Radoljica, 20 let, (roj. 12. julija 1887)	/	—	Matija Vovk in Marijana roj. Cekin, posestnika, katoliška	
2	Febr. 15., Be- gunje	Janez Fatur, gostilničar, Lesce št. 26, občina Lesce, okraj Radoljica, 35 let (roj. 27. decembra 1872)	/	—	/	Ana Marolt, hči posestnika, Begunje št. 25, občina Begunje, okraj Radoljica, 30 let, (roj. 25. julija 1877)	/	—	Josip Fatur, gostilničar, in Antonija roj. Hrovat, katoliška	
3	Maj 20., Brezje	Peter Rakovec, posestnik, Be- gunje štev. 96, občina Begunje, okraj Radoljica, 22 let (roj. 6. julija 1887)	/	—	/	Katarina Božič, dekla, Poljce št. 6, občina Begunje, okraj Radoljica 19 let, (roj. 20. novem- bra 1888)	/	—	Janez Ra- kovec in Neža roj. Kordič, po- sestnika, katoliška	

Stariši nevestini	Priče	Listine	Poročevalec
Krstno in rodbinsko ime, stan, vera	Krstno in rodbinsko ime, stan, vera		
† Jernej Krajec in Jera roj. Čop, kočarja, katoliška	Ant. Bajec, čevljar, in Jernej Kramar, posestnik, katoliška	1. Ženitbena zglasnica ženinova od županstva v Mošnjah z dne 20./12. 1907, št. 213. 2. Sodnijska dovolitev za nevesto z dne 28. dec. 1907, št. 968.	Janez Košmelj, župnik
Matija Marolt, posestnik, in Terezija roj. Tomec, katoliška	Urban Čuk, krojač, in Simon Kavčič, posestnik, katoliška	1. Ženitbena zglasnica ženinova od županstva v Lescah z dne 25./1. 1908, št. 25. 2. Mrliški list prve žene od župnega urada v Lescah z dne 10./1. 1908, št. 8. 3. Krstni list ženinov. 4. Oklicni list ženinov z dne 4. febr.	Janez Košmelj, župnik
† Florjan Božič in † Neža roj. Stenovec, kočarja, katoliška	Ign. Mršolj, posestnik, in Pavel Čapelj, delavec, katoliška	1. Ženitbena zglasnica ženinova od županstva v Begunjah z dne 30. marca 1908, št. 39. 2. Dovolitev vojaških, oblasti za ženina z dne 10./4. 1908 št. 2495. 3. Sodnijska dovolitev za nevesto z dne 12. aprila 1908, št. 1627.	P. Kornelij O. F. M. pooblaščen od župnika iz Begunj in od župnika iz Mošenj
		Janez Košmelj, župnik	

III.

Opazke k mrliški matici.

Obrazec je dober, ostane neizpremenjen. Opozorim na dve stvari:

1. Za slučaj, ako je mrlič drugod umrl in se drugod pokoplje, velja za vpis v mrliško knjigo naredba ministrstva z dne 6. avgusta 1882. št. 16258:

a) V matici župnije, kjer je pokojni umrl, se izpolnijo vse rubrike; v rubriko zadnjo se zabeleži pokopališče župnije, kjer se je pokopal;

b) V maticе župnije, kjer se je mrlič pokopal, se v rubriko »ime« zapiše ime mrliča, vse ostale rubrike ostanejo prazne; le v zadnjih se napove dan pokopa, dan in kraj smrti in pokopališče.

2. Za slučaj, ako se mrlič vere evangelijske pokoplje na katoliško pokopališče, velja naredba ministrstva z dne 16. avgusta 1883, št. 8157, ki ukazuje:

V matico mrtvaško se v rubriko »ime« zapiše ime rajnika; vse druge rubrike ostanejo prazne; le v zadnje se zapiše dan pokopa, kraj smrti, vera in evangelijski urad, h kateremu spada;

onda se mora temu uradu naravnost ali pa po civilni oblasti I. instance poslati ogledni list z izpiskom iz mrtvaške knjige.

Doda se 1. obrazec za mrliški list, ki je tudi dobil novo obliko, in 2. obrazci za repertorije.

Vojvodina Kranjska.

Škofija Ljubljanska.

Štev.

Mrliški list.**Iz mrliške knjige župnije (duhovnije)**

Zvezek

stran

štev.

Leto, mesec in dan	smrti	
	pokopa	
Kraj smrti, ulica, h. št.		
Krstno in rodbinsko ime, stan, vera umrlega		
Starost		
Bolezen ali vzrok smrti		
Previden ali ne		
Pokopališče		
Ime in značaj pokopovalca		

V dokaz resničnosti lastnoročni podpis in uradni pečat.

Župni urad

Kolek in taksa

Pag.

Mrliška

Štev.	1908		Stanovališče rajnika	Hiš. štev.	Krstno ime, priimek, stan umrlega
	Mesec in dan				
	smrti	pokopa			
1	januar	4.	Brezovica	16	Anton Omejec, neože- njen sin Jožefa Omejec in Marije roj. Bajec
2	januar	8.	Zunanje Gorice	20	Peter Orožen, posest- nik, mož Jere roj. Ocepek
3	febr.	14.	Dragomer	6	Neža Nazdar roj. Opeka vdova pokojnega Šimna Nazdar, polposestnika
					Marija, zakonska hči Janeza Obad, učitelja, in Uršule roj. Kepec
					Antonija Hegeman
4	marec	9.	Dragomer	10	Alojzij, nezakonski sin Jere Kokalj, šivilje

knjiga.

Vere- katoliške	Spol		Starost	Bolezen ali vzrok smrti	Previden ali ne	Podpis pokopovalca	Pokopa- lišče
	moški	ženski					
kat.	/	—	16 let, roj. 1. jan. 1882	jetika	previden	Anton Žgur, župnik	Brezovica
kat.	/	—	46 let, rojen 25. dec. 1861	vročina	previden	Jurij Narobe, kaplan	Brezovica
kat.	—	/	50 let, rojen 6. nov. 1857	pljučnica	previden	I. I., kaplan	Dragomer
						pokopala se je 27. febr. na Brezovici, umrla 24. febr. v župniji Jesenice	
						pokopana 5. marca na Bre- zovici; umrla dne 3. marca v Poljčah; vere evangelijske; pripada pastoru ljubljans- skemu, kateremu se je po- slal ogledni list z izpiskom dne 30. marca	
kat.	/	—	8 let, roj. 30. dec. 1899	mrtvoud zadel	ne	pokopan na pokopa- lišču na Vrhniki	

IV.

Repertoriji k maticam.(Repertorij k rojstni in krstni knjigi.)

Priimek in krstno ime rojenega	Leto	Dan in mesec	Zvezek	Stran	Opomnja

(Repertorij k poročni knjigi.)

Priimek in krstno ime poročenega	Leto	Dan in mesec	Zvezek	Stran	Opomnja

(Repertorij k mrliški knjigi.)

Priimek in krstno ime umrlega	Leto	Dan in mesec	Zvezek	Stran	Opomnja

V.

Razni izpiski iz matic.

Župnik mora iz matic marsikaj posvedočiti in dokazati; tekom leta se od njega mnogo izpiskov zahteva. Pošiljati jih mora cerkvenim ali svetnim oblastem.

Dotične obrazce, naj ima župnik shranjene v pisarni za vsakdanjo porabo.

Naj župnik tudi v tem oziru točno svojo dolžnost izpolni. Nanjo ga opozarja naš »Catalogus Cleri«, ki ob koncu točno pove, kateri izpiski se imajo sestavljati, kdaj in na katero oblast se morajo pošiljati.

Opozorim na nastopne izpiske.

1. Statistični izpiski iz matic o ljudskem gibanju, namreč izpisk iz matic rojstva in krsta, iz poročnih in iz mrliških matic, ki se, sestavljeni po določenih obrazcih, vsakega četrta leta, in sicer 14 dni po preteklem četrletju, torej do 15. aprila, do 15. julija, do 15. oktobra in do 15. januarja, na okrajno oblast pošljejo; ako je v župniji več županij ali delov županij, se morajo izpiski za vsako županijo ali njen del posebej izdelati.

2. Radi cepljenja koz se mora okrajnemu glavarstvu mesca aprila poslati izpisek vseh otrok, rojenih v minulem letu.

3. V namen, da se sestavi zapisnik obvezancev za črno vojsko, se mora glavarstvu poslati izpisek vseh onih mladeničev, ki bi v prihodnjem letu izpolnili 19 let; zapišejo se vsi, naj še živijo, ali naj so že umrli, kakor se iz obrazca samega razvidi; poseben izpisek se sestavi za mladeniče, ki so v dotični župniji umrli, toda niso bili v njej rojeni.

4. Te izpiske mora glavarstvo župniku zopet vrniti do mesca avgusta onega leta, po katerem so mladeniči zavezani priti na vojaški nabor; izpiske župnik popravi ali izpopolni in jih do konca oktobra vrne.

5. Važna so tudi družinska poročila iz krstnih, poročnih in mrtvaških matic o družini, katera želi za sina dobiti raznih v postavi zagotovljenih ugodnosti; obrazec je jasen, lahko se iz njega razvidi, kaj se mora zapisati.

6. Krstni, mrliški ali poročni listi se za francoske podložnike vsakega pol leta, za podložnike ogrske in laške vsakega četrta leta pošljejo okrajnemu glavarstvu.

7. Vsakega meseca se c. kr. okrajnemu sodišču pošljejo izpiski iz mrtvaških matic in pa zapisnik nezakonskih otrok, ki so se rodili ravno minulega meseca.

8. Mnogo izpisov je treba napraviti in pristojni oblasti poslati za razne slučaje, koj ko se dogode: izpisi iz matic o krstu, poroki

smrti oseb, pripadajočih aktivni vojski (okrajnemu vojaškemu poveljništvu, oziroma glavarstvu); mrtvaški list mladeničev, v drugi župniji rojenih, toda zavezanih še za vojaštvo in ki tretjega starostnega razreda še niso prekoračili (župniku dotične župnije); mrtvaški list vojakov v rezervi in na dopustu (okrajnemu glavarstvu, oziroma vojaškemu uradu); mrtvaški list mladeničev uvrščenih v črno vojsko, sporočilo poroke udov civilnih ali vojaških uradnikov, mrtvaški list za umrle podložnike belgijske in virtemberske, krstni in mrtvaški list podložnikov bavarskih, krstni, poročni in mrtvaški list podložnikov švedskih in švicarskih (vse to okrajnemu glavarstvu).

9. Vsak slučaj pozakonitve nezakonskih otrok se sporoči ordinariatu, da ga zapiše v prepis matic.

Vsak župnik lahko spozna, da so vsi ti razni spisi za redovito javno upravo potrebni. Naj se vsak župnik tega zaveda in vse o pravem času odpošlje, da ga vladni organi ne dregajo in ne bo nobenega pametnega razloga onim, ki bi nam matice radi vzeli.

O popisu arhiva (regestum).

P. t. dr. Josip Mantuani mi je sestavil vprašalnik in razlago k njemu, po katerem naj bi se naši arhivi popisali.

Obrazci se bodo posebej ponatisnili; vsak župni urad jih nekaj dobi. V teku dveh let, t. j. do konca l. 1910, naj bi se od vsake župnije po eden točno izpolnjen poslal ordinariatu, ki bo vse shranil in jih pridržal v daljnjo porabo.

Štev.

Škofija :

Dekanija :

Župnija :

Vpra-

(Kronovina:

Vprašanje		O d -	
I.	Je-li na licu mesta (v župnišču ali v cerkvi) poseben zidan prostor za arhiv, ali pa so arhivalije spravljene v pohištvu (v omarah, skrinjah itd.) temu smotru namenjenem?		
II.	Število listin, pisanih	a) na koži	
		b) na papirju	
III.	Približno število aktov, ali pa vsaj njihovih snopičev		
IV.	Zgodovinsko gradivo, vezano v knjigah	1. Zbirk listin (kartularjev)	
		2. Urbarjev	
		3. Pravnih matic	
		4. Zemljiških knjig	
		5. Kronik in letnih zapiskov	
		6. Računskih knjig	
		7. Raznoterosti	
V.	Število župnijskih matic in njihovih letnikov, eventuelno tudi presledkov v vrsti	Krstne knjige	od l. do l.
		Poročne knjige	od l. do l.
		Mrliške knjige	od l. do l.
VI.	Ima-li župnija starejšo knjižnico?		
VII.	Je-li starejše, pred l. 1800. tiskane in posebej ondotne župnije, oziroma kraja in okolice tičeče se književnosti dobiti v župniji?		
VIII.	Je-li znano kaj rimskih kamenov z napisi ali s podobami, bodisi da so vzdani v steno, bodisi da leže prosto		
IX.	Je-li ob cerkvi, ali v njeni notranjščini in na pokopališču nagrobnih kamenov najti, postavljenih pred l. 1800., z napisi ali grbi? Koliko?		
X.	So-li v župniji ohranjeni stari zvonovi?		

šalnik.

Kranjska.)

Okrajno glavarstvo:

Občina:

Okraj konservatorja:

g o v o r:

					Vkupe:
					Vkupe:
					Vkupe:
					Vkupe:
					Vkupe:
					Vkupe:
vkupe	zvezkov	Presledki	od l.	do l.	Vkupe:
vkupe	zvezkov	Presledki	od l.	do l.	
vkupe	zvezkov	Presledki	od l.	do l.	
					Vkupe:
					Vkupe:
					Vkupe:
					Vkupe:

Dodatek VI.

Catalogus eorum, qui ad Synodum dioecesanam Labacensem, a. D. 1908 celebratam, convenerunt.

I.

- Joannes Sajovic**, Praepositus Capit. eccles. cathedr.
Mathias Kolar, Decanus Capit. eccl. cathedr.
Joannes Flis, S. S. Praelatus domesticus, Vic. in spirit. generalis, Canonicus eccles. cathedr.
Joannes Sušnik, Canonicus eccles. cathedr.
Andreas Kalan, S. S. Praelatus domesticus, Canonicus eccles. cathedr.
Joseph Erker, Canonicus et Parochus eccles. cathedr.
Dr. Joannes Koren, Canonicus eccl. cathedr.
Thomas Kajdiž, Canonicus eccl. cathedr.
Dr. Andreas Karlin, Canonicus eccl. cathedr., Director Coll. Aloysiani.
Dr. Ferdinandus Čekal, Canonicus eccl. cathedr.
Antonius Fettich-Frankheim, Canonicus eccl. cathedr., Decanus district. decan. Labacen.
Joseph Šiška, Canonicus eccl. cathedr.

II.

- Dr. Sebastianus Elbert**, Praepositus Capit. Coll. in Novo mesto, Decanus et Parochus.
Joannes Rozman, Protonotarius Ap. a. i. p., Canonicus honor., Parochus ad Sti Jacobi Labaci.
Dr. Joseph Lesar, Canonicus honor., Prof. Theol., Director Semin. Cleric.
Antonius Kržič, Canonicus honor., Prof. utriusque c. r. paedagogii.

Joannes Virant, Canonicus Cap. Coll. in Novo mesto.
Antonius Žlogar, Canonicus Cap. Coll. in Novo mesto.
P. Placidus Fabiani, Minister Provincialis O. Fr. M. Provinciae
 S. Crucis Carnioliae.

III.

Antonius Zupančič, S. S. Cubicularius, Prof. Theol.
Dr. Joannes Janežič, Prof. Theol.
Dr. Joseph Dolenc, Prof. Theol.
Dr. Alexius Ušeničnik, Prof. Theol.
Dr. Joseph Gruden, Prof. Theol.
Dr. Franciscus Grivec, Prof. suppl. Theol.
Victor Steska, Cancellariae episcop. Director.
Joseph Dostal, Secretarius Cancell. episc.
Carolus Čerin, Secretarius Cancell. episc.

IV.

Franciscus Kummer, Decanus in Stara Loka.
Joannes Novak, Decanus in Radoljica.
Joannes Lavrenčič, Decanus in Kamnik.
Franciscus Dolinar, Decanus in Ribnica.
Laurentius Gantar, Decanus in Vrhnika.
Michael Arko, Decanus in Idrija.
Joannes Nagode, Decanus in Trebnje.
Joannes Bizjan, Decanus in Moravče.
Antonius Koblar, Decanus in Kranj.
Mathias Erzar, Decanus in Semič.
Dr. Joseph Kržišnik, Decanus in Trnovo.
Ferdinandus Erker, Decanus in Gottschee.
Franciscus Schweiger, Decanus in Leskovec.
Michael Trček, Decanus in Šmarije.
Matthaeus Rihar, Decanus in Šmartno pri Litiji.
Dr. Ignatius Žitnik, Suae Sanct. Camerarius honorarius, Beneficiat. ad Sti Nicolai Labaci.
Dr. Joannes Svetina, Consiliar. episc. in spir., Professor et Catecheta c. r. gymn., Labaci.
Joannes Ažman, Consiliar. episc. in spirit., Parochus in Gorje.
Franciscus Špendal, Consiliar. episc. in spirit., Parochus in Tržič.
Gregorius Malovrh, Consiliar. episc. in spirit., Parochus in Št. Vid nad Ljubljano.
Michael Saje, Consiliar. episc. in spirit., Parochus in Štanga.

Joannes Gerčar, Consiliar. episc. in spirit., Parochus in Dob.
Antonius Jamnik, Consiliar. episc. in spirit., Parochus in Sela
 p. Kamnik.

Dr. Franciscus Ušeničnik, Consil. episc. in spir., Rector Coll.
 Sti Stanislai in Št. Vid nad Ljubljano.

Joannes Mervec, Consiliar. episc. in spir., Parochus in
 Št. Rupert.

Joannes Kljun, Consiliar. episc. in spir., Parochus in Spodnji
 Tuhinj.

Joannes Brence, Consiliar. episc. in spir., Parochus in Preska.

Joannes Oblak, Consiliar. episc. in spir., Parochus in Bled.

Ignatius Šalehar, Consiliar. episc. in spir., Parochus pens. don.

Joannes Zabukovec, Consiliar. episc. in spir., Parochus in
 Jesenice.

Joseph Eppich, Consiliar. episc. in spir., Parochus in Mitterdorf.

Simon Zupan, Consiliar. episc. in spir., Parochus in Ježica.

V.

Franciscus Ferjančič, Subdirector et Oeconomus Semin.
 Cleric., Labaci.

Aloisius Stroj, Praefectus spirit. Semin. Cleric., Labaci.

Franciscus Kimovec, Praefectus stud. Coll. Aloysian., Labaci.

Dr. Joannes Gnidovec, Director gymn. in Št. Vid nad Ljubljano.

Lucas Arh, Professor gymn. in Št. Vid nad Ljubljano.

Dr. Joseph Demšar, Professor et Catecheta gymn. in Št. Vid
 nad Ljubljano.

Dr. Joannes Knific, Professor gymn. in Št. Vid nad Ljubljano.

Antonius Koritnik, Professor gymn. in Št. Vid nad Ljubljano.

Joseph Kržišnik, Professor suppl. gymn. in Št. Vid nad
 Ljubljano.

Dr. Joannes Zorè, Praefectus gener. Coll. Sti Stanislai in
 Št. Vid nad Ljubljano.

Aloisius Markeš, Praefectus Coll. Sti Stanislai in Št. Vid nad
 Ljubljano.

Dr. Alphonsus Levičnik, Professor et Catecheta c. r. gymnas.,
 Labaci.

Dr. Gregorius Pečjak, Professor et Catecheta c. r. gymnas.,
 Labaci.

Dr. Michael Opeka, Professor et Catecheta c. r. scholae real.,
 Labaci.

Dr. Joseph Jerše, Catecheta suppl. c. r. scholae real., chori
 Vicar. ad Sti Nicolai, Labaci.

Dr. Franciscus Perne, Professor et Catecheta c. r. gymn. in Kranj.

Dr. Joseph Debevec, Professor c. r. gymn. in Kranj.

Michael Bulovec, Confessarius Monialium Ord. S. Ursulae, Labaci.

Ignatius Nadrah, Confessarius Monialium Ord. S. Ursulae in Škofja Loka.

Porenta Casparus, vacans stud. in academ. art., Pragae.

Premperl Stanislaus, vacans stud. philosoph., Viennae.

VI.

Abram Joannes, Parochus in Črni vrh.

Aljaž Jacobus, Parochus in Dovje.

Antončič Antonius, Parochus in Ihan.

Avsec Franciscus, Parochus in Št. Jurij pod Kumom.

Ažman Simon, Parochus in Kamna Gorica.

Barbo Michael, Parochus in Smlednik.

Bartelme Joannes, Parochus in Unter-Lag.

Benedičič Jacobus, Parochus in Črni vrh nad Polhovim Gradcem.

Berlan Engelbert Ant., Parochus in Dobovec.

Berlic Joannes, Parochus in Srednja vas v Bohinju.

Bernik Valentinus, Parochus in Homec.

Bleiweis Franciscus, Parochus in Leše.

Bobek Aloisius, Parochus in Godovič.

Bohinjec Petrus, Parochus in Škocijan pri Dobravi.

Borštnar Joseph, Parochus in Raka.

Brajec Joseph, Parochus in Trata.

Brešar Joseph, Parochus in Velesovo.

Bukowitz Henricus, Parochus in Mokronog.

Cegnar Joseph, Parochus in Stranje.

Čebašek Joannes, Parochus in Polhov Gradec.

Česenj Andreas, Parochus in Podgrad.

Češarek Aloisius, Parochus in Fara pri Kostelu.

Češarek Franciscus, Parochus in St. Peter pri Novem mestu.

Čik Carolus, Parochus in Žabnica.

Debelak Joannes, Parochus in Št. Jurij pri Šmarji.

Debevec Joannes, Parochus in Budanje.

Dejak Henricus, Parochus in Vrhpolje pri Vipavi.

Dimnik Franciscus, Parochus in Begunje pri Cirknici.

Dobnikar Joannes, Parochus in Janče.

Dolinar Antonius, Parochus in Lučne.

Dolinar Franciscus, Parochus in Cerklje pri Kranju.

Dolinar Joannes, Parochus in Kresnice.
 Erjavec Joannes, Parochus in Želimlje.
 Erker Joseph, Parochus in Mösel.
 Ferjančič Jacobus, Parochus in Zavrac.
 Fertin Ignatius, Parochus in Zasip.
 Finžgar Franciscus, Parochus in Sora.
 Gabrič Antonius, Parochus in Cerklje.
 Gerzin Mathias, Parochus in Preserie.
 Gliebe Joseph, Parochus in Göttenitz.
 Globelnik Joannes, Parochus in Polšnik.
 Gnjezda Joannes, Parochus in Vel. Dolina.
 Golf Antonius, Parochus in Struge.
 Golmajer Joseph, Parochus in Vače.
 Göppel Laurentius, Ord. Cist., Vicar. paroch. in Zatičina.
 Hladnik Joannes, Parochus in Trebelno.
 Hönigman Franciscus, Parochus in Kropa.
 Hribar Antonius, Parochus in Št. Gothard.
 Hromec Joannes, Parochus in Hotič.
 Indof Franciscus, Parochus in Javorje pri Litiji.
 Jakelj Valentinus, Parochus in Sv. Križ nad Jesenicami.
 Jaklič Carolus, Parochus in Prežganje.
 Jančigar Carolus, Parochus in Dobrniče.
 Janež Dominicus, Parochus in Studeno.
 Jarc Aloisius, Parochus in Hotedršica.
 Jelenec Joannes, Parochus in Ledine.
 Jemec Antonius, Parochus in Št. Jakob ob Savi.
 Jereb Joannes, Parochus in Škocijan pri Turjaku.
 Juvanec Joseph, Parochus in Borovnica.
 Kadunc Franciscus, Parochus in Krašnja.
 Kadunc Mathias, Parochus in Preloka.
 Kalan Joannes, Parochus in Zapoge.
 Karet Joannes, Parochus in Unter-Deutschau.
 Karlin Georgius, Parochus in Sorica.
 Karlin Joannes, Parochus p. d. in Škofja Loka.
 Kastelic Mathias, Parochus in Dol.
 Kepec Franciscus, Parochus in Češnjice.
 Kerin Martinus, Parochus in Boštanj.
 Kleindienst Jacobus, Parochus in Begunje.
 Klobus Valentinus, Parochus in Mavčiče.
 Knific Joseph, Parochus in Tomišeli.
 Knol Adolph, Parochus in Kolovrat.
 Koblar Joseph, Parochus in Sava.
 Kocijančič Antonius, Parochus in Mirna.
 König Georgius, Parochus in Vinica.

Koller Gustavus, Parochus in Podraga.
 Koprivec Petrus, Parochus in Svibno.
 Korbič Antonius, Parochus in Železniki.
 Koritnik Jacobus, Parochus in Bloke.
 Košir Franciscus, Parochus in Koroška Bela.
 Koželj Michael, Parochus in Podbrezje.
 Krajec Andreas, Parochus in Weißenfels.
 Kraker Joseph, Parochus in Rieg.
 Kralj Mathias, Parochus in Tunice.
 Kreiner Antonius, Parochus in Altlag.
 Krek Franciscus, Parochus in Vranja Peč.
 Križaj Nicolaus, Parochus in Oysiše.
 Kromar Joannes, Parochus in Šturije.
 Krumpeštar Franciscus, Parochus in Sv. Gregor.
 Kunauer Joannes, Parochus in Golo.
 Kušar Franciscus, Parochus in Mengeš.
 Lavrič Joseph, Parochus in Logatec.
 Lavtižar Joseph, Parochus in Rateče.
 Laznik Joseph, Parochus in Slavina.
 Lebar Jacobus, Parochus in Črmošnjice.
 Lenasi Carolus, Parochus in Košana.
 Lesar Joannes, Parochus in Šmartin pod Šmarno goro.
 Lesjak Antonius, Parochus in Št. Jernej.
 Lovšin Joannes, Parochus in Rakitna.
 Mali Antonius, Parochus in Blagovica.
 Marčič Valentinus, Parochus in Slap.
 Dr. Mauring Joannes, Parochus in Ig.
 Medved Joannes, Parochus in Zlato polje.
 Meršolj Joannes, Parochus in Reteče p. Škofja Loka.
 Mezeg Antonius, Parochus in Špitalič.
 Mihelčič Joannes, Parochus in Zaplana.
 Molj Joannes, Parochus in Sostro.
 Možina Joannes, Parochus in Podlipa.
 Mrak Mathias, Parochus in Boh. Bela.
 Müller Joannes, Parochus in D. M. v Polju.
 Nagode Joseph, Parochus in Št. Jošt nad Vrhniko.
 Nemanič Martinus, Parochus in Brusnice.
 Nemanjič Joannes, Parochus in Št. Janž.
 Nemec Antonius, Parochus in Kokra.
 Novak Joseph, Parochus in Dragatuš.
 Novak Mathias, Parochus in Radovica.
 Oblak Antonius, Parochus in Št. Lovrenc.
 Oblak Valentinus, Parochus in Ribno.
 Pavlič Damian, Parochus in Kostanjevica.

Pavlič Franciscus, Parochus ad Sti Petri, Labaci.
 Pavlovčič Jacobus, Parochus in Suhor.
 Pehani Aloisius, Parochus in Knežak.
 Peharc Stanislaus, Parochus-vicarius in Črnomelj.
 Perjatelj Bartholomaeus, Parochus in Podkraj.
 Perpar Franciscus, Parochus in Sv. Trojica.
 Perz Joseph, Parochus in Morobitz.
 Pešec Franciscus, Parochus in Krka.
 Petek Andreas, Parochus in Sv. Križ pri Litiji.
 Pfajfar Antonius, Parochus in Dražgoše.
 Pfajfar Joannes, Parochus in Javorje.
 Piber Joannes, Parochus in Boh. Bistrica.
 Piskar Joannes, Parochus in Št. Ožbalt.
 Plantarič Joseph, Parochus in Dobrova.
 Podobnik Aloisius, Parochus in Gozd.
 Pokorn Franciscus, Parochus in Besnica.
 Poljak Martinus, Parochus in Ajdóvec.
 Porenta Franciscus, Parochus in Križe p. Tržič.
 Porenta Jacobus, Parochus in Stopiče.
 Potočnik Thomas, Parochus in Breznica.
 Povše Henricus, Parochus in Čatež pod Zaplazom.
 Primožič Bartholomaeus, Parochus in Goriče.
 Pristov Joseph, Parochus in Horjulj.
 Rajčević Franciscus, Parochus in Grahovo.
 Ramoveš Andreas, Parochus in Dobropolje.
 Ramoveš Jacobus, Parochus in Vel. Lašče.
 Rebol Blasius, Parochus in Bučka.
 Regen Joseph, Parochus in Unec.
 Renier Joannes, Parochus in Krško.
 Režek Petrus, Parochus p. d. in Litija.
 Rihar Franciscus, Parochus in Mekinje.
 Rihar Leopoldus, Parochus in Nevlje.
 Rihar Stephanus, Parochus in Planina.
 Rihtaršič Joannes, Parochus in Loški potok.
 Romè Joseph, Parochus-vicarius in Podzemelj.
 Rott Gotthardus, Parochus in Zagorje.
 Rozman Georgius, Parochus in Kovor.
 Rožnik Thomas, Parochus in Selca.
 Rudolf Aloisius, Parochus in Čatež.
 Schauer Augustus, Parochus in Nesselthal.
 Schiffrer Ludovicus, Parochus in Žalna.
 Seigerschmied Joseph, Parochus in Lesce.
 Sever Franciscus, Parochus in Sv. Lenart.
 Slak Mathias, Parochus in Brdo.

Soukup Joannes, Parochus in Stara Oselica.
 Staziniki Nicolaus, Parochus p. d. in Terboje.
 Stenovec Antonius, Parochus in Duplje.
 Sturm Franciscus, Parochus in Masern.
 Šarec Aloisius, Parochus in Šmartin pri Kranju.
 Šaselj Joannes, Parochus in Adlešiči.
 Šinkovec Augustinus, Parochus in Škofja Loka.
 Šiška Joannes, Parochus in Rova.
 Škerjanec Joannes, Parochus in Vreme.
 Škufca Ludovicus, Parochus in Kranjska gora.
 Šlibar Gregorius, Parochus in Rudnik.
 Šolar Joseph, Parochus in Lipoglav.
 Tavčar Joannes, Parochus p. d. in Sv. Trojica.
 Texter Conradus, Parochus in Višnja gora.
 Traven Franciscus, Parochus in Sodražica.
 Trpin Joannes, Parochus in Mošnje.
 Verhovšek Franciscus, Parochus in Dolenja vas.
 Vidergar Joannes, Parochus in Št. Vid pri Zatičini.
 Vilman Casparus, Parochus in Ljubno.
 Volc Aloisius, Parochus in Soteska.
 Volc Joseph, Parochus in Vel. Poljane.
 Vondrášek Wenceslaus, Parochus in Ambrus.
 Vrankar Joseph, Parochus in Dobrava pri Kropi.
 Vrhovnik Joannes, Parochus in Trnovo, Labaci.
 Zabukovec Thomas, Parochus in Rob.
 Zakrajšek Joannes, Parochus in Vavta vas.
 Zaman Andreas, Parochus in Šmarieta.
 Zbašnik Franciscus, Parochus in Hinje.
 Zelnik Joseph, Parochus in Čemšenik.
 Zore Antonius, Parochus in Mirna peč.
 Zupan Joannes, Parochus in Hrenovice.
 Zupančič Franciscus, Parochus in Stari trg pri Poljanah.
 Zupanec Bartholomaeus, Parochus in Motnik.
 Zupanc Ignatius, Parochus in Predoslje.
 Žagar Joseph, Parochus in Peče.
 Žnidaršič Antonius, sen., Parochus in Bela cerkev.
 Žust Jacobus, Parochus in Sv. Duh.
 Žužek Franciscus, Parochus in Kopanj.

VII.

Joannes Smrekar, Catecheta scholae elem., Labaci.
 Joannes Mlakar, Catecheta scholae elem., Labaci.
 Čadež Antonius, Catecheta scholae elem., Labaci.

- Joseph Potokar**, Catecheta scholae elem., chori Vicarius ad Sti Nicolai, Labaci.
Petrus Janc, Catecheta scholae exter. Monialium Ord. S. Ursulae, Labaci.
Paulus Zajc, Catecheta scholae exter. Monialium Ord. S. Ursulae in Škofja Loka.
Andreas Ažman, Catecheta scholae civ. in Postojna.
Franciscus Oswald, Catecheta scholae elem. et industr. in Idrija.

VIII.

- Abram Antonius**, Capellanus expos. in Št. Peter na Krasu.
Bajec Jacobus, Administr. paroch. in Osilnica.
Bajec Ludovicus, Administr. paroch. in Sv. Trojica.
Bernik Franciscus, Beneficiat. in Goričica.
Bojanec Antonius, Capell. expos. in Suhorija.
Cuderman Joseph, Administr. paroch. in Vojsko.
Čemažar Franciscus, Administr. paroch. in Vrabče.
Groznič Franciscus, Vicarius in Zagorje.
Hartman Joseph, Administr. paroch. in Planina.
Hauptman Petrus, Administr. paroch. in Stari trg pri Ložu.
Hrovat Joannes, Administr. paroch. in Senožeče.
Klemen Joannes, Administr. paroch. in Lozice.
Klinec Bartholomaeus, Administr. paroch. in Javor.
Kmet Michael, Administr. paroch. in Št. Jurij pri Kranju.
Knížek Felix, Administr. paroch. in Babno polje.
Kos, Matthaeus, Administr. paroch. in Leskovica.
Lah Laurentius, Administr. paroch. in Gora p. Idrija.
Lavrič Andreas, Curatus in Goče.
Maußer Joannes, Administr. paroch. in Ebental.
Miklavčič Joannes, Administr. paroch. in Vrh pri Sv. Treh Kraljih.
Ogrizek Jacobus, Administr. paroch. in Št. Lambert.
Oranič Franciscus, Capellanus expos. in Nadanje selo.
Pavlin Andreas, Capellanus expos. in Gora pri Sodražici.
Pelc Joannes, Capellanus expos. in Oberskrill.
Plešic Antonius, Administr. paroch. in Primskovo.
Podlipnik Joseph, Administr. paroch. in Sela pri Šumbregu.
Poljšak Antonius, Capellanus expos. in Beyke.
Razboršek Jacobus, Capellanus expos. in Št. Jošt.
Remškar Valentinus, Capellanus expos. in Matenja vas.
Skulj Franciscus, Administr. paroch. in Unter-Warmberg.
Steržaj Franciscus, Administr. paroch. in Koprivnik.

Šega Victor, Curatus in ergastulo, Labaci.
 Škerjanec Martinus, Administr. paroch. in Prem.
 Švigelj Joseph, Beneficiat. in Vrhopolje pri Moravčah.
 Tabor Antonius, Capellanus expos. in Erzelj.
 Zgaga Andreas, Administr. paroch. in Sv. Gora.
 Zorec Franciscus, Administr. paroch. in Nova Oselica.
 Železny Aloisius, Capellanus exposit. in Trnje.
 Žnidaršič Antonius, jun., Administr. paroch. in Draga.

IX.

Barle Joannes, Cooperator ad Sti Jacobi, Labaci.
 Čibašek Vincentius, Cooperator in Kranjska gora.
 Drolc Martinus, Cooperator in Ig.
 Gogala Joannes, Cooperator in Trnovo.
 Govekar Franciscus, Cooperator in Sv. Križ pri Kostanjevici.
 Juvan Franciscus, Cooperator in Brezovica.
 Kajdiž Valentinus, Cooperator in Dobrova.
 Kepec Joannes, Cooperator in Selca.
 Kogej Franciscus, Cooperator in Jesenice.
 Kralj Aloisius, Cooperator in Vel. Dolina.
 Langerholz Joannes, Cooperator in Gorje.
 Dr. Merhar Aloisius, Cooperator in Sostro.
 Mrak Joannes, Cooperator in Sp. Idrija.
 Natlačen Petrus, Cooperator in Metlika.
 Pavlin Bartholomaeus, Cooperator in Cirknica.
 Pavšič Franciscus, Cooperator in Naklo.
 Pečarič Martinus, Cooperator in Predoslje.
 Perko Paulus, Cooperator in Žiri.
 Petrič Joannes, Cooperator ad Sti Petri, Labaci.
 Plahutnik Joannes, Cooperator in Ribnica.
 Pravst Albertus, Cooperator in Vreme.
 Prijatelj Joannes, Cooperator in Tržič.
 Rihar Joannes, Cooperator in Št. Vid p. Vipava.
 Rodič Fridericus, Cooperator in Cerklje.
 Skubic Antonius, Cooperator in Vrhnika.
 Smolej Richardus, Cooperator in Komenda.
 Smolnikar Lucas, Chori Vicarius ad Sti Nicolai, Labaci.
 Sparovec Franciscus, Cooperator in Moravče.
 Terškan Stephanus, Cooperator in Prečina.
 Traven Joannes, Cooperator in Šmartin pri Kranju.
 Vovko Franciscus, Cooperator in Stari trg pri Ložu.
 Zaplotnik Ignatius, Cooperator in Kranj.

Žavbi Joannes, Cooperator in Žužemberk.

Žvan Franciscus, Cooperator ad Sti Jacobi, Labaci.

X.

Čampa Augustinus, O. S. Fr., Superior in Vič.

Čebulj Regalatus, O. S. Fr., Catecheta schol. element., Labaci.

Flis Gregorius, Congr. Mission., Curatus in nosocomio Labaci.

Kitak Franciscus, Congr. Mission., Labaci.

Knafelj Aurelius, O. S. Fr., Guardianus, Labaci.

Kogej Cajetanus, O. S. Fr., Catecheta schol. elem. in Vič.

Kovačič Aloisius, Director Soc. Sales. in Rakovnik, p. Ljubljana.

Langeršek Hermannus, O. Cap., Guardianus in Krško.

Mlejinik Angelus, O. S. Fr., Definitor in Kamnik.

Nastran Aloisius, Congr. Miss., Labaci.

Perpar Hilarius, O. Cap., Vicarius in Škofja Loka.

Pirc Albertus, O. S. Fr., Cooper. paroch. et Catecheta, Labaci.

Polak Bernardus, Subprior Conventus Equestr. Ord. Teut., Labaci.

Sattner Hugolinus, O. S. Fr., Definitor, Administr. paroch., Labaci.

Tavčar Theodorus, O. S. Fr., Lector theol. in Kamnik.

Dr. Tirone Petrus, Director Soc. Sales. et Magister novitiorum in Radna.

Učak Valerianus, Equestr. Ord. Teut., Catecheta, Labaci.

Verhovc Jacobus, Soc. Jesu, Labaci.

Vidmar Matthaeus, O. S. Fr., Guardianus in Kamnik.

Vindišar Guilielmus, O. S. Fr., Guardianus in Novo mesto.

Winkler Benvenutus, O. S. Fr., Cooperatur paroch., Labaci.

Nota. Synodo, prouti ex hoc elencho patet, sacerdotes 384 interfuerunt.

Dodatek VII.

Constitutionum index alphabeticus.

- Acquisitio** bonorum ecclesiasticorum 105 sqq.
Acta matrimonialia, reposita in archivio 151.
Actus carnales 85.
Administratio bonorum ecclesiasticorum 104; — 106 sqq.; — 112 sqq.; — 116 sqq.
Administrationis ratio 108; — initium 112 sqq.
Administrator 112 sqq.; — eius cura in bona ecclesiastica 116 sqq.; — eius sustentatio 118.
Adoratio Sanctissimi per integrum diem 33.
Aedificatio novae ecclesiae 4.
Aedificia ecclesiastica 113.
Aedificium ecclesiae, v. *Ecclesia qua aedificium*.
Aedituus 38 sqq.; — collatio eius muneris 39; — eius vita et variae relationes 39 sqq.; — obligationes 44 sqq.; — 61.
Aetas contrahentium matrimonium 98.
Alcoolismus 98.
Alienatio bonorum ecclesiasticorum 110 sqq.; — mentis 98.
Altare maius sit semper fixum 6.
Altaria minora in ecclesiis parochialibus et filialibus 10.
Altaris pars posterior 10.
Ambo 11.
Amortisationis leges civiles 105.
Amplitudo musicae liturgicae 59 sq.
Annualis ratio ecclesiastica 131 sqq.
Anomalia corporis 97.
Archivium parochiale 104; — 147 sqq.; — eius ordinatio et usus 150 sqq.
Armarium in sacristia ad reponenda ornamenta 7; — parvum pro eleemosynis recipiendis in ecclesia 17; — pro archivio 148.
Ars ecclesiastica colenda 2; — 22 sq.
Associationes caecilianae 48; — 61.
Associationum piarum liber 145.

Baptisterium 15 sq.

Baptizatorum liber et natorum 140.

Benedictio ecclesiae 6.

Beneficiatus novus quid attendat circa administrationem bonorum ecclesiasticorum 115; — eius obligatio in condendo testamento 124; — acta ipsius reposita in archivio 151.

Bona beneficialia 114; ecclesiastica 104; — ius nativum et legitimum ea administrandi 107; — eorum conservatio et permutatio 121 sqq.; — acta de bonis ecclesiae reposita in archivio 150.

Campanarum sonitus 25 sq.; — eius ordinatio ad functiones sacras *ibid.*

Campanulae usus intra missam 26.

Cancellaria parochialis 104; — eius negotia 132 sq.

Cancelli 10 sq.; — occasione communionis linteo tegantur 11.

Cancer morbus 98.

Cantores 57.

Cantus ecclesiasticus 49 sqq.; — eius historia 50 sqq.; — Ambrosianus 50; — Gregorianus *ibid.* — figuratus *ibid.* — in nostra dioecesi 61 sq.; — choralis traditionalis 64.

Capsae ad mensam in sacristia 7.

Cassa ecclesiastica 122.

Catechesis 65; — dominicalis, eius ordo 29 sqq.; — pro pueris et puellis, qui annum aetatis 16. nondum compleverunt 30.

Catecheta 65.

Catechetica institutio in genere 67; — diebus dominicis 67 sq.; paschalis (examen paschale) 68.

Catechismus 66.

Causae actuum carnalium 85; — alienationis bonorum ecclesiasticorum 111.

»**Cerkveni Glasbenik**« 62.

Chorus, in quo altare maius erectum est 10; — cantorum 16; — Tantummodo organo et cantoribus destinatur *ibid.*

Chrismale super altare 10.

Chronicon v. Liber memorabilium.

Civilis potestas circa bona ecclesiastica 109.

Commendationes variae post concionem quam plurimum restringantur 29.

Commercium cum officiis 133.

Commissio dioecesana pro arte ecclesiastica fovenda 4; — semper consulatur a paroco, quando opus arte conficiendum in ecclesia suscipiat 23; — ad invigilandum super musica sacra in ecclesiis 64; — bonorum ecclesiasticorum novo administratori 115.

- Communio** fidelium diebus festivis 29; — prima infantium quibus solemnitatibus celebranda 34; — generalis membrorum congregationis Marianae *ibid.*
- Computus** de expensis in aedificanda nova ecclesia 5.
- Concio** 28; — eius thema *ibid.*; — liturgica *ibid.*; — dogmatica *ibid.*; — apologetica *ibid.*; — catechetica quotannis per decursum trium mensium 29; — modus procedendi in concione habenda *ibid.*; — de passione Domini 34; — v. *Doctrina, Catechesis.*
- Concurrentia** in aedificanda nova ecclesia 5.
- Confessionale** 13 sqq.; — pro surdastris in sacristia 8.
- Confirmatorum** liber 143.
- Confraternitates** — consignatio membrorum in istis 137.
- Congregatio** Mariana — eius conventus 31; — eius communio generalis 34.
- Congregationes** — consignatio membrorum in istis 137.
- Consanguinei** — matrimonium inter ipsos 99.
- Consecratio** ecclesiae 6.
- Conservatio** ecclesiae, quatenus requirantur a parochis circa — 2 sqq.; — bonorum ecclesiasticorum 121 sqq.
- Consignationes** in scriptis et libris 119.
- Conventus** congregationis Marianae 31; — tertii ordinis *ibid.*
- Cooperatores** vi missionis in parochiam ad officia omnia deputantur, quae a parochis ipsis imponuntur 65; — quomodo instruuntur in gerendis negotiis parochialibus 156 sqq.
- Copiae** matricularum 139.
- Copulatorum** liber 141.
- Cor Jesu Ss.** triduum in honorem eius 32; — solemnitas die ipso vel dominica festum sequente 33; — eius cultus in Ss. Sacramento qualibet prima dominica cuiuslibet mensis *ibid.*
- Corpus Christi** — devotio infra Octavam huius festi 32; — ipsius adoratio 33.
- Crepidae** pro ministrantibus in sacristia 8.
- Cruces** duodecim in memoriam consecrationis ecclesiae 18.
- Cultus** divini cura parochis incumbit 1; — divinus publicus 24 sqq.; — Ss. Cordis Jesu 33.
- Cura** pro ecclesia parochis attingit 1; — administratoris 166 sqq.; — parochi circa bona ecclesiastica 118 sqq.
- Decanus** qua commissarius episcopalis in tradenda administratione bonorum ecclesiasticorum 113 sqq.; — libros piarum associationum suae visitationi subiiciat 146.
- Defunctorum** liber 142.

Delineamenta cuiuslibet restorationis vel innovationis via ordinariatus ad commissionem dioecesanam pro arte ecclesiastica fovenda approbationis causa transmittenda sunt 4; — 23; — item in aedificanda nova ecclesia 5. v. *Lineamenta*.

Devotiones publicae — earum ordo 31 sqq.; — mensis Maii 32; — novendiales in honorem s. Spiritus *ibid.*; — infra Octavam Corporis Christi *ibid.*; — in honorem Ss. Cordis Jesu *ibid.*; — Ss. Rosarii mense Octobri resp. Decembri 33; — tempore siccitatis vel imbrium 35; — hebdomadae maioris *ibid.* v. *Solemnitas*.

Diarium ecclesiasticum 120; v. *Liber dati et expensi*; — oeconomicum 124.

Diurnale diarium 117 sqq.; — oeconomicum 124.

Divisio proventuum intercalarium 127 sq.

Doctrina catholica — institutio populi in ipsa parrocho incumbit 1; — christiana, eius cognitio et praedicatio 65; — eius sodalitas 72.

Documenta bonorum ecclesiasticorum 108; — reposita in archivio 150.

Dominica prima cuiuslibet mensis destinata adorationi publicae Ss. Sacramenti 31; — omni mensis Maii devotio maiialis addatur catechesi dominicali *ibid.*

Dominium bonorum ecclesiasticorum 106.

Ecclesia — cura de ipsa parrocho incumbit 1; — qua aedificium 2 sqq.; — eius conservatio *ibid.*; — restauratio 3; — novae aedificatio 4; — consecratio simplex benedictio 6; — visitanda a parrocho simul cum vitricis vel aliis peritis quotannis ad detegenda damna 3; — filialis — ordo cultus publici ad ipsam 36 sqq.; — excursus ad eam *ibid.* — v. *Excursus*.

Educatio infantum v. *Institutio*; — mediis indirectis 76 sqq.; — mediis directis 81 sqq.

Electrica lux in ecclesia 18.

Elenchus debitorum 121.

Elocatio pecuniae fructuosa 121.

Epilepsia 98.

Erectio legitima foundationis 121.

Examen paschale 68; — sponsorum 96 sqq.

Excursus ad ecclesias filiales 36 sqq.; — novi ne inducantur 37; — prohibeantur in festis per annum principalioribus *ibid.*

Expensae pro ecclesia cum licentia Decani et Ordinarii 121; — pro aedificanda nova ecclesia 5.

Expositio Sanctissimi diebus ante feriam 4. Cinerum 34; — eius ordo 35 sq.

Extractus e matriculis 139.

Fassio 114; — 124.

Forma externa sacrarum compositionum 56; — scriptorum in cancellaria 134.

Fornax in sacristia 8.

Fundorum liber publicus 121.

Funeralium liber 120.

»**Gas**« et lux electrica in ecclesia 18.

Gemelli nati 140.

Genuflexorium in sacristia 7.

Gestorum protocollum 136.

Haereditas per generationem 97.

Historia brevis ordinis cultus publici 25; — cantus ecclesiastici et musicae sacrae 50 sqq.; — reformationis musicae sacrae in nostra dioecesi 61 sq.; — catechismorum in ecclesia 66.

Homilia 28.

Hysteria 98.

Januae in ecclesia 17.

Idiotismus 98.

Illegitimi nati 140.

Imperatoris licentia in concordato austriaco requiritur circa alienanda bona ecclesiastica 112.

Incrustatio murorum intrinseca et extrinseca in aedificanda nova ecclesia protrahatur saltem ad unum annum 5.

Infantium educatio 76; — mediis indirectis 76 sqq.; — mediis directis 81 sqq.

Initium administrationis bonorum ecclesiasticorum 112 sqq.

Institutio expressa de rebus sexualibus 81 sqq.; v. **Instructio**, **Educatio**.

Instructio sponsorum 95 sqq.; — de usu matrimonii 99 sqq. — coöperatorum in gerendis negotiis parochialibus 156 sqq.; v. **Educatio**, **Institutio**.

Instrumenta musicalia 58 sqq.; — bonorum ecclesiasticorum 108.

Intercalaris proventus 117; — 126; — eius divisio 127 sq.; — ratio 117; — 125.

Intercalare tempus 125 sq.

Inventarium bonorum ecclesiasticorum 108; — 119; — bonorum beneficialium 124.

Investigatio in peccata masturbationis 87 sqq.

Inviolabilitas bonorum ecclesiasticorum 105.

Joseph S. — triduum in eius honorem 32.

Jus ecclesiae in bona temporalia 104 sq.; — nativum et legitimum administrandi bona ecclesiastica 107.

Labrum cum aqua benedicta 17.

Lampades in ecclesia 18.

Lavacrum in sacristia 8.

Legalisatio documentorum e matriculis exhibitorum 139.

Legitimatio prolis illegitimae 141.

Legitimi nati 140.

Lex haereditatis per generationem 97; — civilis circa bona temporalia ecclesiae 106.

Liber specialis, in quo dispositiones concionum describuntur 28; — dati et expensi 108; — 120; — missarum fundatarum et fundi religionis 120; — sedilium *ibid.* — funeralium *ibid.* — publicus fundorum 121; — de statu animarum 137; — 143 sqq.; — memorabilium *ibid.*; — 146 sqq.

Libri ecclesiastici (matriculae) 137.

Maii mensis devotio 32.

Manutergium in sacristia 8.

Masturbatio 84 sqq.; — eius causae 85 sqq.; — investigatio in talia peccata 87 sqq.; — remedia contra talia peccata 91 sqq.

Matriculae 137 sqq.

Matrimonium inter consanguineos 99; — eius usus 99 sqq.

Memorabilium liber 137; — 146 sqq.

Mensa in sacristia 7; — altaris 9.

Mentis alienatio 98.

Missa — ordo quoad ipsam 27 sq.; — quotidiana saltem una tempore statuto celebranda *ibid.*; — tempus, quo facienda diebus festivis 28; — parochialis *ibid.*; — pro sponsis *ibid.*; — in die depositionis defuncti, die septimo, anniversario *ibid.*; — a privatis exoptata *ibid.*; — fundata et fundi religionis 120.

Missio popularis quando et quomodo instituenda 34.

»**Motu proprio**« Pii X. de musica sacra 52 sqq.

Mundities in ecclesia 18 sq.

Musaeum dioecesanum 2; — 23 sq.

Musica sacra 49 sqq.; — eius historia 50 sqq.; — principia generalia 53 sq.; — eius genera 54; — liturgica, eius amplitudo 59 sq.; — media praecipua ad fovendam ipsam 60; — in nostra dioecesi 61 sq.

Natorum liber et baptizatorum 140.

Negotia cancellariae 132 sq.; — parochialia, quomodo cooperatorum in iis gerendis instruuntur 156 sqq.

Obiecta in ecclesia 2.

Oeconomicum diarium 124.

Officia — commercia cum ipsis 133 sq.

Opercula lignea in altari remota maneant 9; — e metallo proscribuntur *ibid.*

Ordinatio de musica sacra et cantu ecclesiastico in nostra dioecesi 62 sq.; — et usus archivii 150 sqq.; v. *Ordo*.

Ordo quoad sedilia 2; — 19 sqq.; — cultus publici 25; — eius brevis historia *ibid.*; — quoad missam 27 sqq.; — concionis 28 sq.; — catechesis dominicalis 29 sqq.; — devotio-num publicarum 31 sqq.; — in expositione Ss. Sacramenti 35 sqq.; v. *Ordinatio*.

Organoedus 38 sqq.; — collatio eius muneris 39; — eius vita et variae relationes 39 sqq.; — obligationes 42 sqq.; — salarium 47 sqq.; — eorum schola 61; — 62.

Organum 58.

Parochus quotannis cum victricis vel aliis peritis visitet ecclesiam damni detegendi causa 3; — quid perpendendum ei in restauratione ecclesiae *ibid.*; — quomodo procedat in aedificatione novae ecclesiae 5; — per se et personaliter ad praedicandum verbum divinum deputatus et obligatus 65; — qua defensor, tutor et curator beneficii 122; — administrator bonorum sui beneficii 123; — obligationes eius quoad substantiam beneficii *ibid.*

Paschale examen v. *Examen paschale*.

Patronus — eius iura in bona ecclesiastica 122.

Pavimentum in sacristia saltem singulis hebdomadibus munitur 8; — ecclesiae 17.

Penicilli in sacristia 8.

Permutatio bonorum ecclesiasticorum 121 sqq.

Phtysis 98.

Physiologica haereditas per generationem 97.

Pictura ecclesiae novae sive ornamentalis sive figuralis per plures annos differratur 6; — decens sit et adaptata structurae ecclesiae 18.

Plumarum fasciculi in sacristia 8.

Portatile altare 10.

Potestas civilis v. *Civilis potestas*.

Praedispositio ad morbos per haereditatem 97 sq.

Processiones ad ecclesias filiales 38.

- Procurator** fiscalis 121.
- Protocollum** initio administrationis bonorum ecclesiasticorum 113; — 115; — 116; — 119; — bonorum beneficialium 124; — gestorum 136.
- Proventus** intercalares 126 sq.
- Prunarum** spatium separatum in sacristia 8.
- Ratio** administrationis 108; — 125; — intercalaris 125 sqq.; — annualis ecclesiastica 131 sqq.
- Rationes ecclesiae** repositae in archivio 151.
- Regestum** 147; — 155.
- Registratura** 147; — 149 sq.
- Remedia** contra peccata masturbationis 91 sqq.
- Reparatio** v. **Restauratio**.
- Repertorium** ad matriculas 140; — pro actis cognoscendis ex archivio 153.
- Restauratio** ecclesiae 3.
- Restitutio** in integrum 112.
- Rorate** missa 31.
- Rosarium** — eius devotio mense Octobri resp. Decembri 33.
- Sacristia** 2; — 6 sqq.
- Scalae** in chorum cantorum 16.
- Scamna** in choro pro laicis nunquam permittantur 11.
- Schola** organoedorum 61; — 62.
- Scopae** in sacristia 8.
- Scripta** in cancellaria 133; — natura istorum *ibid.*
- Scrophula** 98.
- Sedilia**, ordo quoad — 2; — ecclesiastica 12; — ordo quoad ipsa 19 sqq.; — eorum liber 120.
- Sexuales** res, institutio circa ipsas 81 sqq.
- Sodalitas** doctrinae christianae 72.
- Solemnitas** v. **Devotiones publicae**; — Ss. Cordis Jesu 33.
- Solemnitates** in rebus ecclesiasticis alienandis requisitae 111.
- Spiritus S.** — devotio novendialis in eius honorem 32.
- Sponsi** — eorum instructio 95 sqq.; — quaenam utiliter sciant in matrimonio contrahendo 96 sqq.
- Status** animarum — liber 137; — 143.
- Stilus** proprius in negotiis cancellariae 133.
- Stipes** altaris 9.
- Substantia** bonorum ecclesiae 108.
- Suppedaneum** ante altare 9.
- Surdorum** confessionale in sacristia 8.
- Syphilis** 97.

Tabella in sacristia, in qua orationes ante et post missam occurrunt 7; — cum nomine Papae, episcopi et imperatoris *ibid.*; — cum adnotatione orationum imperatarum in sacristia *ibid.*; — missarum fundatorum *ibid.*

Tabernaculum pro Ss. Sacramento 9 sq.

Tabula v. **Tabella**.

Tabulae viae crucis in ecclesia 18.

Tabularium 147; v. **Archivium**.

Tempus missae diebus festivis 28; — intercalare 125 sqq.

Tertius ordo, eius congregatio 31.

Textus liturgicus in musica sacra 56.

Testamentum quomodo condatur a beneficiatis 124.

Testimonia de actibus in matriculis descriptis 139.

Thema concionis 28.

Triduum in honorem s. Joseph 32; — in honorem Ss. Cordis Jesu *ibid.*

Tuberculosis 98.

Turris ad novam ecclesiam quo loco aedificanda 5.

Usus, campanulae intra missam 26; — campanarum in functionibus sacris 25 sq.; — matrimonii 99 sqq.; — et ordinatio arhivii 150 sqq.

Ususfructus beneficii 124.

Vacatione beneficii fructus pro rata temporis in fundum religionis fluunt 125.

Valvae ecclesiae 17.

Verecundia — educatio infantium ad ipsam 77 sq.

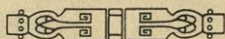
Via crucis peragitur dominicis in Quadragesima et quatuor temporum 31; — 34.

Vinculum proprietatis 121.

Virtutes theologicas orat sacerdos post concionem 29.

Visitatio ecclesiae a parocho cum victricis vel aliis peritis quotannis damni detegendi causa 3.

Vitrici 3; — eorum iura et officia 122; — ad compositionem rationis annualis ecclesiastici deputantur 132.

Index rerum.

Indictio Synodi dioecesanae secundae	III
--	-----

Rerum gestarum brevis relatio.

I. Res gestae ante coactam Synodum	IX
II. Acta primae Congregationis generalis	XIII
Allocutio salutatoria episcopi	XIII
Officiales Synodi	XXI
Conspectus materiae	XXII
Examinatores ordinandorum	XXIV
Telegrammata et responsa	XXV
Litterae Synodi ad Papam	XXVI
Responsum Papae	XXIX
III. Acta primae sessionis publicae	XXX
Meditatio I. Fortes in fide	XXX
Professio fidei	XXXII
IV. Acta secundae Congregationis generalis	XXXIII
Meditatio II., Fortitudo in vita sacerdotali	XXXIII
Testes synodales	XXXV
Judices in partibus	XXXV
Judicium ecclesiasticum	XXXV
V. Acta secundae sessionis publicae	XXXVI
Meditatio III., Fortitudo in laboribus	XXXVI
VI. Acta tertiae Congregationis generalis	XXXVIII
Meditatio IV., Fortitudo in tribulationibus	XXXIX
VII. Acta quartae Congregationis generalis	XLII
Meditatio V., Fortitudo in pugna	XLII
VIII. Acta quintae Congregationis generalis	XLV
Meditatio ultima, Fortitudo in morte	XLV
Examinatores synodales	XLIX
IX. Acta tertiae et ultimae sessionis publicae	XLIX
Allocutio finalis episcopi	L
Dimissio Synodi	LV

Constitutiones et Instructiones Synodi dioecesisanae II.

Titulus I.

De cura pro ecclesia, cultu divino et doctrina christiana 1

Cap. I.

De ecclesia	1
§ 1. de aedificio ipso	2
1. de conservatione ecclesiae	2
2. de restauratione ecclesiae	3
3. de aedificatione novae ecclesiae	4
§ 2. de sacristia	6
§ 3. intra ecclesiam	8
1. de altaribus	9
2. de cancellis	10
3. de ambone	11
4. de sedilibus ecclesiasticis	12
5. de confessionalibus	13
6. de baptisterio	15
7. de choro cantorum	16
8. de quibusdam aliis obiectis	17
9. de munditie in ecclesia	18
§ 4. de ordine quoad sedilia	19
§ 5. de arte colenda	22
§ 6. de museo dioecesano	23

Cap. II.

De cultu divino publico	24
§ 1. de ordine cultus publici	25
1. de ordine cultus divini in genere	25
2. de ordine quoad missam	27
3. de ordine concionum	28
4. de ordine catechesis dominicalis	29
5. de ordine devotionum publicarum	31
6. de ordine in expositione Ss. Sacramenti	35
7. de ordine cultus publici apud ecclesias filiales	36
§ 2. de organoedo et aedituo	38
1. de collatione muneris	39
2. de vita et variis eorum relationibus	39
3. de obligationibus organoedi	42
4. de obligationibus aeditui	44
5. de salario	47

§ 3. de cantu ecclesiastico et musica sacra	49
1. de cantu et musica in ecclesia catholica	50
notae historicae	50
disciplina vigens	52
instructio super Musica sacra Pii Pp. X.	53
2. de cantu et musica in nostra dioecesi	61
status praesens	61
ordinationes adhuc necessariae	62

Cap. III.

De doctrina christiana	65
§ 1. de catechetica instructione in genere	67
1. de dominicali institutione catechetica	<u>67</u>
2. de paschali institutione catechetica	68
3. de sodalitate doctrinae christianae	72
§ 2. de speciali institutione in doctrina christiana	<u>75</u>
1. de educatione infantium universim	76
media indirecta	76
media directa	81
2. de instructionem puberum	84
de causis actuum carnalium (masturbatio)	85
de investigatione in peccata masturbationis	87
de remedio contra peccata masturbationis	91
3. de instructione sponsorum	95
de sciendis in matrimonio contrahendo	96
de usu matrimonii	99

Titulus II.

De bonis ecclesiasticis nec non de cancellaria parochiali . 104

Cap. I.

De bonis ecclesiasticis eorumque administratione . 104	104
§ 1. de iuribus ecclesiae circa bona temporalia	104
1. de acquisitione bonorum	105
2. de administratione bonorum	106
3. de alienatione bonorum	110
§ 2. de administratione bonorum ecclesiasticorum	112
1. de initio administrationis	112
a) quid agat administrator	113
praeparatio	113
commissio	115
b) quid agat beneficiatus	115

2. de administratione ipsa	116
a) de cura administratoris	116
b) de cura beneficiati	118
bona ecclesiarum	119
a) de scriptis et libris	119
b) de conservatione et permutatione bonorum eccle-	
siarum	121
bona beneficialia	122
a) obligationes quoad substantiam	123
b) obligationes quoad usumfructum	124
3. de reddenda ratione administrationis	125
a) de ratione intercalari	125
tempus intercalare	125
proventus intercalares	126
divisio proventuum intercalarium	127
b) de ratione annuali ecclesiastica	131
per decursum anni	131
anno elapso	131

Cap. II.

De negotiis cancellariae	132
§ 1. de commercio cum officiis	133
1. de natura scriptorum	133
2. de forma scriptorum	134
3. de protocollo gestorum	136
§ 2. de libris ecclesiasticis	137
1. de matriculis	137
a) praescripta generalia	138
b) praescripta specialia	140
liber natorum et baptizatorum	140
liber copulatorum	141
liber defunctorum	142
liber confirmatorum	143
2. de libro status animarum	143
3. de libris piarum associationum	145
4. de libro memorabilium	146
§ 3. de tabulario (archivio)	147
1. de archivio	148
a) de forma armarii	148
b) de loco armarii	149
2. de registratura	149
3. de ordinatione et usu archivii	150
a) de ordine in archivio	150
b) de repositione scriptorum	152

4. de repertorio	153
5. de regesto	155
§. 4. de instructione cooperatorum	156
Conclusio	158
Approbatio	159

Appendices.

Dodatek I.

Cerkveni sedeži	<u>163</u>
I. Red za cerkvene sedeže	163
II. Obrazec za zapisnik sedežev v cerkvi	165

Dodatek II.

O pokopališču	169
I. Pokopališče	169
lastninska pravica	169
naprava in razširjevanje pokopališč	171
red na pokopališču	173
pogreb	175
II. Grobna knjiga	176
Obrazec za grobno knjigo	177

Dodatek III.

O cerkvenikih, orglavcih in o cerkveni glasbi	178
A. O organistu in cerkveniku	178
I. o podelitvi službe	178
II. o življenju in odnosajih organista in cerkvenika	179
III. o dolžnostih organista	181
IV. o dolžnostih cerkvenika	184
V. o plači	187
B. O cerkveni glasbi	189
I. splošna načela	189
II. vrste cerkvene glasbe	190
III. liturgični tekst	191
IV. zunanja oblika cerkvenih kompozicij	192
V. pevci	193
VI. orgle in instrumenti	194
VII. trajanje liturgične glasbe	195
VIII. glavna sredstva za povzdigo cerkvene glasbe	195
IX. sklepi	196

Dodatek IV.

Razni obrazci za upravo cerkvenega premoženja	197
Opazke ad cap. I. tit. II.	197
obrazec za dnevnik	201
obrazec za mašne ustanove	203
o uravnavi svetomašnih ustanov	205
obrazec za knjigo dolžnikov	207
obrazec za zapis rent	208
zapisnik za najem zemljišč	209
obrazec za knjigo najemnikov	211
obrazec za izkaz o najemnini	213
obrazec za štolarij	216
Opravljenik in repertorij za arhiv	217
I. opazke k opravljeniku in repertoriju	217
II. obrazec za opravljenik	218
III. obrazec za repertorij	220
Status animarum	221
I. opazke	221
II. obrazec za status animarum	222

Dodatek V.

Opazke in obrazci k maticam	224
I. Opazke k maticam rojenih in krščenih	224
obrazec za rojstni in krstni list	225
obrazec za rojstno in krstno knjigo	226
II. Opazke k poročni knjigi	228
obrazec za poročni list	229
obrazec za poročno knjigo	230
III. Opazke k mrliški knjigi	232
obrazec za mrliški list	233
obrazec za mrliško knjigo	234
IV. Repertoriji k maticam	236
repertorij k rojstni in krstni knjigi	236
repertorij k poročni knjigi	237
repertorij k mrliški knjigi	238
V. Razni izpiski iz matic	239
O popisu arhiva (regestum)	241
navodilo za vprašalnik	242
vprašalnik	244

Dodatek VI.

Catalogus eorum, qui ad Synodum venerunt	246
---	-----

Dodatek VII.

Constitutionum index alphabeticus	257
--	-----

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000509380

